

Dr. Franc Ivanocy

PODATKI K ZGODOVINI
TIŠINSKE ŽUPNIJE

KRONIKA

DR. FRANC IVANOCY

PODATKI K ZGODOVINI
TIŠINSKE ŽUPNIJE

(KRONIKA)

TIŠINA 2007

Dr. Franc Ivanocy

PODATKI K ZGODOVINI TIŠINSKE ŽUPNIJE

Naslov izvirnika (rokopis):

ADATOK A CSENDLAKI PLÉBÁNIA TÖRTÉNETÉHEZ (41 x 26 cm)

Prevod:

Jožef Smej

Jezikovni pregled:

Ljudmila Šedivy, prof.

Izdala in založila:

Župnijski urad Tišina

Slika na naslovnici in na zadnji strani:

Župnijska cerkev Marijinega rojstva na Tišini (Foto Video Vitez Franc s.p.), na zadnji strani faksimile Ivanocyjeve pisave in Župnijska cerkev Marijinega rojstva na Tišini (župnijski arhiv Tišina)

Tisk in vezava:

Tiskarna Klar, Generala Maistra 19,
9000 Murska Sobota, december 2007

Copyright © 2007, Župnijski urad Tišina

Vse pravice pridržane: noben del te izdaje ne sme biti reproduciran, shranjen ali prepisan v kateri koli obliki oziroma na kateri koli način, bodisi elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali kako drugače, brez predhodnega dovoljenja izdajatelja in založnika ter lastnika avtorskih pravic (copyright).

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

262.2(497.4 Tišina)«1889/1910»

IVANOCY, Franc, 1857-1913

Podatki k zgodovini tišinske župnije : kronika
/ Franc Ivanocy ; [prevod Jožef Smej]. - Tišina :
Župnijski urad, 2007

COBISS.SI-ID 60219393

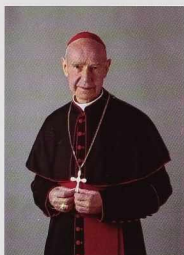
*Portret dr. FRANCA IVANOCYJA KODELA, župnika, dekana in č. kanonika
delo akademskega slikarja in kiparja Štefana Hauka iz Ljubljane,
olje, 85x135 cm, 1984, župnijski urad Tišina
(Foto Video Vitez Franc s.p.)*

UVOD

*Ljudstvo se pokvari, če ne bode melo
knjige i poštenoga čtenjá – celi moj
žitek na tom bode, naj vas pomagam.*

Dr. Franc Ivanoci (1857-1913)

Tako se glasi napis (glede Ivanocyja) na spomeniku prekmurskim književnikom v murskosoboškem parku. Spomenik je bil postavljen pred drugo svetovno vojno. Kdor pozorno prebere pričujoči prevod Ivanocyjeve kronike ob 150-letnici njegovega rojstva, bo sodil, da Ivanocy – Ivanovski – Kodela, ta oče ogrskih Slovencev, prekmurski Slomšek, prekmurski Krek, slovenski Mojzes, zasluži večji spomenik. Njegovo pero ali bolje oko se ne ustavi samo na tišinski župniji, ampak gleda in kritično presoja vse dogodke in osebe ne le v tedanji Avstro-Ogrski, ampak seže vse tja do Francije, Italije, Švedske, Romunije.

Z veliko hvaležnostjo se to pot spominjam blagopokojnega tišinskega župnika, dekana in č. kanonika Janeza Gregorja (1911 - 2004), ki me je naprosil, naj prevedem Ivanocyjevo kroniko. To sem storil v svojih murskosoboških kaplanskih letih 1950-1952 in 1958-1960. Ure in ure sem uporabil samo za to, da sem razbral kak Ivanocyjev težko čitljiv stavek ali besedo. Moj prevod so v svojih predavanjih, govorih, razpravah, člankih, disertacijah navajali Ivan Škafar, dr. Stanislav Zver, dr. Peter Štumpf, SDB idr., posebej seveda še podpisani v svoji disertaciji. Sedaj bo kronika, kritično pregledana in popravljena, izšla v tisku. Nemala zasluga za to gre sedanjemu tišinskemu župnijskemu upravitelju Boštjanu Čehu. Že pred dvema letoma je naprosil univ. dipl. teologa Draga Sobočana, naj rokopis računalniško pretipka, podpisanega pa je nenehno spodbujal, naj svoj rokopis pregleda. Ta pregled mi je povzročal veliko dela, posebej glede priimkov, ki jih je Ivanocy kakor mnoge stavke zapisal zelo nečitljivo.

Doslej je bila, Ivanocyjeva kronika, vezana v trde platnice, format 41 x 26 cm, 234 strani, dostopna v tišinskem župnijskem arhivu le raziskovalcem in zgodovinarjem z znanjem madžarskega jezika. Prav tako tudi prvi prevod te kronike, vezan v trde platnice, format 29 x 20 cm, 317 strani. V trdo naslovnico rjave barve tega prvega prevoda so vtisnjene besede KRONIKA tišinske župnije (z zlatimi črkami). Na notranji strani pa je zapisano: Jožef Smej, PREVOD IVANOCYJEVE KRONIKE, M. Sobota 1950 - 52 in 1958 - 60. Odslej bo kronika dostopna vsem. Z zanimanjem jo bodo brali, ne samo tišinski župljani, ampak vsi prebivalci murskosoboške škofije, še več, vse Slovenije.

V kroniki tu in tam naletimo na Ivanocyjevo ostro sodbo glede nekaterih judov, protestantov augsburške in helvetske veroizpovedi. Ivanocy graja nekatere jude, evangeličane in kalvince. To moramo razumeti v pravem smislu. Ivanocy ne obsoja njihove vere ali veroizpovedi, ampak njihovo liberalno mišljenje, ki meji na brezverstvo. Nadalje se Ivanocy loti tudi primasa, nekaterih nadškofov, škofov in grofov, ker so v prvi vrsti veliki Madžari, privrženci vladne liberalne stranke in zatirajo druge narode, predvsem Slovence. Duhovnike, ki so bili v ljudski stranki, so zapirali (tudi po 8 mesecev zapora), liberalni škofje pa so takim duhovnikom grozili s preместitvijo. Duhovniki ljudske stranke so se namreč borili proti sprejetju obveznega

civilnega zakona in drugim proticerkvenim zakonom. V Prekmurju je vodil ta boj prav Ivanocy. Da bi se izognil zaporu svetne - ali premestitvi cerkvene oblasti, je dal anonimno natisniti svoje tri knjižice: *Nistero pitanye i odgovárjanye, od krszcásnszkoga i szveczkoga (civilnoga) bizsnozákona*, Graz 1894; *Kacsé lúszta sztrán (néppárt)?* Budapest 1895; *Sztranka lúszta*, Budapest 1895.

Morebiti bo koga motilo tudi to, da Ivanocy v kroniki piše o poljskih pridelkih (še zadnji dan svojega zemeljskega življenja naroči kaplanu, naj nadzira košnjo). Župniki so namreč v tistem času vzdrževali sebe, služinčad (Ivanocy še svoje kaplane in svoje starše) s pridelki iz kmetijstva in živinoreje.

Za lažjo primerjavo prevoda z izvornikom sem prvi dve neoštevilčeni strani Ivanocyjeve kronike označil v prevodu z rimskima številčkama, nato pa ob levem robu z arabskimi številčkami, kot si sledijo v izvorniku, tudi če si tu dobesedno ne sledijo, ker je kakšna poznejša Ivanocyjeva opazka zapisana na naslednji strani, in se potem številka spet vrne na prejšnjo stran.

Naj pričujoči uvod končam z dvojno mislijo: čim bolj pride vsa resnica na dan, tem večji zraste Ivanocy pred nami; kronika Franca Ivanocyja, prekmurskega Čedermaca – takšen je naslov prispevka Jožefa Poredoša, župana Občine Tišina, bo primaren vir za raziskovalce, pisce in doktorande iz zgodovine Prekmurja.

Maribor, na praznik sv. Andreja, apostola, 30. novembra 2007

+ Jožef Smej
mariborski pom. škof

+ Jožef Smej

FOTOGRAFIJA OB 100-LETNICI

100-letnica rojstva dr. Franca Ivanocyja in posvetitev lendavske in soboške dekanije brezma-
dežnemu srcu Marijinemu, Tišina, 8. september 1957.

Od leve proti desni sedijo: Ivan Zelko, župnijski upravitelj v Spitaliču; Ivan Skafar, župnijski upravitelj na Koblju; Štefan Bakan, župnik in dekan na Cankovi; Ivan Jerič, upokojeni župnik in dekan, Murska Sobota; Alojz Šoštarec, župnik in dekan v Turnišču; Janez Gregor, župnik na Tišini in Jožef Hauko, upokojeni župnik v Bogojini. Od leve proti desni stojijo: Anton Šeruga, bogoslovec od Sv. Sebeščana – Pečarovci; Alojzij Gabor, župnik pri Sv. Juriju v Prekmurju; Janko Škraban, župnijski upravitelj v Beltincih; Ivan Kolenc, župnik pri Gradu; Andrej Berden, župnik v Martjancih; Jožef Vojkovič, župnik v Murski Soboti; Janez Erjavec, kaplan v Beltincih; Alojz Flegar, kaplan pri Gradu in Jožef Smej, kaplan v Murski Soboti.

IVANOCYJEVI KRONIKI NA POT

Slovar Slovenskega knjižnega jezika pravi, da je kronika obširnejši zapis pomembnejših dogodkov po zaporedju dogajanja. Ivanocyjeva kronika je zato za nas danes pravo bogastvo in zlato izpred 100 let, ko je bila zapisana. V njej najdemo sistematično veliko podatkov o župniji, pastoralnih dogodkih, življenju ljudi, življenju Cerkve v Prekmurju kakor tudi o splošnih razmerah Ivanocyjeve dobe.

Leto 2007 je leto, ko se spominjamo 150-letnice rojstva župnika, dekana, častnega kanonika in narodnega buditelja dr. Franca Ivanocyja. Rodil se je 25. avgusta 1857 v Ivánovcih na Goričkem, v župniji sv. Benedikta v Kančevcih, in sicer pod Benediškim bregom, ki mu je Miklós Küzmič dal ljubkovalno svetopisemsko ime »Mons Engadi«, očetu Adamu Kodeli in materi Rozaliji, rojeni Hujs. Bogoslovje je končal v centralnem semenišču v Budimpešti kot gojenec sombotelske škofije.

V duhovnika je bil posvečen 11. julija 1882 v Győru (Győr).

V Soboti je kaplanoval v letih 1882/83, nato je bil poklican v sombotelsko bogoslovje za prefekta in bil imenovan za profesorja dogmatike. V tej vlogi se ni počutil preveč srečnega, ker je čutil veliko ljubezen do zatiranega slovenskega ljudstva v Prekmurju. Ob smrti tišinskega župnika Marka Kolena (Márk Térdessy), 25. decembra 1888, je 1. marca 1889 nastopil svojo službo župnika in župniji Marijinega rojstva na Tišini. Tako se je izognil liberalnim in narodnostno sovražnim razmeram v mestu in se vrnil v ožjo domovino.

Kot zgleden, pobožen in učen duhovnik si je Ivanocy veliko prizadeval za obnovo verskega življenja v svoji župniji in v vsej dekaniji. Njegova gorečnost se je kazala tako, da je zopet obudil molitev rožnega venca in začel ustanavljati molitvene skupine – »rože živega rožnega venca«. Nobeno bogoslužje ni lepo, če se ne sliši ubrano petje, in to v domačem jeziku, pevci pa potrebujejo pesmarice. Širil je pobožnost do Jezusovega in Marijinega Srca kakor tudi do presvetega Rešnjega Telesa z molitvenimi urami in dnevi češčenja. Ustanovil je društvo Najsvetejšega Srca Jezusovega in tretjerednike. Da bi se verska zavest in izobrazba preprostega prekmurskega človeka mogla dvigniti, je neustrašeno zagovarjal pravico uporabljati materni jezik pri poučevanju verouka v šoli in cerkvi. Za dušno hrano svojega ljudstva je naročal molitvenike, ki so jih imeli verniki na Štajerskem, po duhovnikih svojega kroga pa je priporočal predvsem popravljeno Molitveno knjigo Mikloša Küzmiča. Kot strog in pravičen šolski nadzornik je brez zadržkov odstavil učitelja, če ta ni upošteval njegovih navodil glede poučevanja slovenskega jezika. Med ljudstvom pa je širil knjige Društva svetega Mohorja.

Večkrat so ga napadali, da vnaša nemir in nestrpnost v državo zaradi uporabe maternega jezika, zato se je s temeljitimi članki v časopisih in revijah boril za pravice katoliške Cerkve in pravice naroda ter tako prešel tudi na politično področje. Kot protitež raznarodovanju krajevnih madžarskih oblastnikov je ob Ivanocyjevi pobudi in v njegovem krogu vzniknilo izdajanje prekmurske periodične publicistike: Kalendar Srca Jezusovega (1904), Marijin list (1904) in pozneje Novine (1913).

Ivanocyjeve ideje in načrte so uresničili in njegovo delo nadaljevali njegovi najožji učenci in idejni sodelavci: Ivan Baša (1875-1931), dr. Mirko Lenaršič (1882-1966), Jožef Klekl st. (1874-1948), Jožef Klekl ml. (1879-1936), dr. Franc Rogač (1880-1961), poznejši škof v Pečuhu (Pécs), in Jožef Sakovič (1874-1930). Ivanocyjeva smrt na praznik mučenštva Janeza

Krstnika, 29. avgusta 1913, nas je gotovo osiromašila še za več velikih del in večje slave božje.

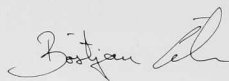
Z izdajo Ivanocyjeve kronike želi župnija Tišina ob 150-letnici njegovega rojstva obuditi in ohraniti spomin na tega velikega moža in duhovnika ter rodoljuba, zavednega Slovenca in Prekmurca. Kot župnik je bil pogumen, neomajen, pošten in ljubeč vzgojitelj v naši tišinski župniji. Mogoče je prav sedaj čas, ki zopet kliče k bolj živi veri, ljubezni do Boga, ljubezni do bližnjega in maternega jezika po naših župnijah ter rojstvu novih in gorečih duhovnikov v Gospodovem vinogradu.

Bogu hvala za dr. Franca Ivanocyja, ki ga je Vsemogočni obudil v življenje in mu dal svojega oživlajočega božjega duha. Zares Sveti Duh ga je vodil na njegovi pastirski poti in v skrbi za njemu zaupano ljudstvo.

Posebna zahvala mariborskemu pomožnemu škofu dr. Jožefu Smeju, prevajalcu Ivanocyjeve kronike, velikemu poznavalcu zgodovine nam vsem dragega Prekmurja. Namreč zanemarjanje preteklosti gre v škodo tudi prihodnosti (izrek škofa Smeja).

Tišina, na god mučeništva Janeza Krstnika, 29. avgusta 2007

Boštjan Čeb,
župnijski upravitelj

DR. FRANC IVANOCY PREKMURSKI ČEDERMAC

Z besedami »dr. Franc Ivanocy, prekmurski Čedermac«, je na enem izmed Ivanocyjevih dnevov na Tišini pričel svoje razmišljanje predavatelj dr. Stanko Žver, župnik v Bogojini. O življenju in delu dr. Ivanocyja je bilo veliko napisanega in še več rečenega. Njegovo življenje in delo so podrobno predstavili številni zgodovinarji, duhovniki in publicisti. Največ pa so o pomenu dr. Ivanocyja za naš kraj povedali mariborski pomožni škof dr. Jožef Smej, pred njim pa dr. Franc Rogač, dr. Vilko Novak in msgr. Ivan Škafar.

Dr. Ivanocy je živel in delal v času, ko je naša pokrajina bila pod izrazitim pritiskom tujcev (Madžarov) na vseh področjih življenja in dela. V naših krajih se je pričela madžarizacija najprej na kulturnem področju. Našim prednikom so vsiljevali madžarski jezik v šoli, na uradih in tudi v cerkvi. Toda v tistem času se je v naši okolici pojavil narodno zavedni dr. Ivanocy, ki si je upal pred takratno oblastjo odločno stopiti v bran svojega ljudstva in je vztrajal, da se je slovenska beseda ohranila v Prekmurju.

Dr. Ivanocyju so bile takrat ponujene zelo dobre možnosti službovanja po vsej takratni Madžarski, Slovaški in celo na Dunaju, vendar se je čutil dolžnega, da v težkih trenutkih poskrbi za svoje ljudstvo in ohrani domačo besedo. To mu je tudi uspelo, saj se je z velikim naporom in tudi z veseljem lotil težkega dela za ohranitev naše materinščine in kulture.

Kot narodni buditelj in zaveden domoljub pa dr. Ivanocy ni bil pomemben samo v tistem času, ampak so sadovi njegovega neutrudnega dela ostali poznejšim rodovom in tudi nam, ki danes živimo skupaj z drugimi deli Slovenije v skupni domovini.

V teh dneh praznujemo obletnico priključitve Prekmurja k matični domovini Sloveniji. Gotovo ima tudi dr. Ivanocy veliko zaslugo, da smo Prekmurci kljub nenehnim pritiskom tujcev ostali Prekmurci in da smo se priključili narodu, h kateremu pripadamo – Slovencem. Dr. Ivanocyju gre vsa zahvala in priznanje, da se je v Prekmurju ohranila do današnjih dni narodna zavest in da živimo v demokratični državi Sloveniji. Seveda pa si tudi v današnjem času želimo veliko takih pokončnih mož, ki bi se zavzemali za naše, v zgodovini tolikokrat zapostavljeno Prekmurje, ki je po svojih naravnih lepotah kljub vsemu pravi biser severovzhodnega dela slovenske zemlje.

Tišina, 25. avgust 2007

Jožef Poredoš,
župan Občine Tišina

PODATKI K ZGODOVINI TIŠINSKE ŽUPNIJE

PREDGOVOR

I

Kakor se navadno največje zgradbe postavljajo iz mojstrske razporeditve manjših in večjih kamnov in še celo iz najneznatnejših zrn peska, tako se lahko nekoč zgradi tudi velika zgodovinska stavba narodov in največjih ustanov iz tisoč in tisoč drobnih zgodovinskih spominov.

Cerkev je kot mati znanstvenega zgodovinskega raziskovanja vedno znala visoko ceniti te male zgodovinske spomine in prav zato je v vsakem času želela, da se ti spomini vsepovsod ovekovečijo in da se sproti zabeležijo dogodki tekočega časa. Tako so nastali tisti veliki zgodovinski viri, iz katerih lahko obilno črpa priden raziskovalec minulih velikih časov; tako postajajo poznejšemu rodu neprecenljiv skupen zaklad ne le dogodki velikih Cerkev, ki imajo pomen za državo, ampak tudi cerkvenih ustanov, ki se raztezajo na manjši krog. Od tod se dá razlagati to dejstvo, da je večina zgodovinskih virov organsko povezana z različnimi pojavi cerkvenega življenja. Torej: Cerkev je bila vedno najskrbnejša varuhinja zgodovinskih izročil.

Čeprav so na pobudo Cerkev nastali premnogi zgodovinski zapiski, ki še sedaj obstajajo, vendar se na motimo, če trdimo, da je to le majhen del tistih zapiskov, ki so nekoč obstajali. Državni in verski fanatizem raznih časov je uničil mnogo dragocenih spominov, ne da bi namesto njih, razen svojega divjega opustošenja, zapustil še kako sled o dogodkih preteklih časov.

Tako se morda lahko razlaga in razloži, zakaj tišinski župniji popolnoma manjkajo vsi mo-goči podatki o starih dogodkih. Z ozirom na to, da je tišinska cerkev vsaj iz XV. stoletja, z ozirom tudi na to, da je bila ta pokrajina najbrž že v srednjem veku precej obljudena (samo tako si lahko razlagamo to dejstvo, da ima pokrajina veliko gotskih cerkev), predpostavljamo, da je na Tišini že v davni obstajala župnija. In če kljub temu primanjkuje vse do sredine XVIII. stoletja vsak zgodovinski zapisek, ki bi se nanašal na preteklost, moramo brezpogojno pomisliti na neko nesrečo, ki je prišla vmes, oziroma moramo to njej pripisovati. In ta predpostavka je tem bolj upravičena, ker je bila ta pokrajina prizorišče rušenja in pustošenja tako turškega, kakor protestantskega fanatizma. Še več! Tišina, kot obmejni kraj proti inozemstvu, je lahko tu in tam morebiti tudi padla kot žrtev napadov sosednjih sil.

Da bi po možnosti popravil napake krute preteklosti, da bi odprl primerno torišče, na katerem bo morebiti nekoč za to poklicano in sposobno osebe odkrilo zakopane spomine preteklosti, ter da hkrati zadostim cerkvenemu predpisu, ki naroča, naj se zapišejo splošno znani dogodki, ki so se zgodili na področju posameznih župnij, sem menil, da je prav in sem imel za svojo dolžnost, da za tišinsko župnijo s svojim skromnim sprotnim zgodovinskim zapisom postavim temelj nadaljnjim zapisom.

II

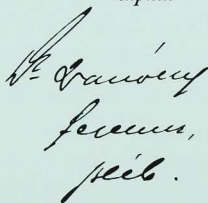
Moji zapiski, ki se nanašajo na preteklost, so zelo kratki in kar se dá okrnjeni. Da bi lahko morebitne pozneje najdene podatke zabeležili na pristojno mesto, sem povsod pustil dovolj prostora. To je tudi razlog, zakaj imajo ti zapiski podatkov prostor in okrnjeno zunanjo obliko.

Za pravilno usmeritev in ravnanje menim, da je prav, če opomnim, da se v nekaterih starih knjigah župnijske knjižnice najbrž najdejo kratki zapiski in podatki. Razen teh so v župnijski pisarni edini obstoječi pisani viri matice in enciklike, ki so iz sredine preteklega stoletja. – Da kar najbolj zadostimo zgodovinskim potrebam poznejših rodov, moramo zabeležiti vsak še tako neznaten dogodek, ki se tiče, četudi od daleč, zgodovine župnije ali njej pripadajočih podružnic ali pokrajine. Da, še celo z ozirom na poznejše rodove moramo zabeležiti tudi tiste dogodke, ki se manj tičejo Cerkve.

Ker ne pišemo prave zgodovine in tudi ne za mnogoštevilno občinstvo in javnost, naj piše vsakdo tako, kakor zna, samo naj bo jasno. Želeti pa bi bilo, vendar tako mimogrede, da bi nekoč v daljni prihodnosti tudi jezikoslovec s pridom lahko bral iz zakladnice zgodovinskih podatkov tišinske župnije in bi lahko po milosti Božje previdnosti uvidel, kako se v teh zapiskih zrcali ne samo lepa zgodovina župnije, ampak tudi lepa duša župnikov.

Na Tišini, v letu Gospodovem tisoč osemsto devetdesetem (1890).

Dr. Franc Ivanocy,
župnik

F. Ivanocy
securus,
psib.

N. B. Listi, ki sem jih na nasprotni strani mojih pisanih listov pustil prazne, so za to, da moi nasledniki tam pripišejo svoje lastne opazke in morebiti na novo najdene podatke.

KRAJEPISNI PODATKI

1

Tišinska župnija leži v južnem delu murskosoboškega (totskega = slovenskega) okraja Železne županije in v jugozahodnem delu velike murske doline. Na vzhodu meji na soboško župnijo, na jugu na kâpelsko (mariborska škofija), na zahodu na radgonsko (sekovska, graška škofija), na severu pa na cankovsko župnijo. Župnije se po vsej dolžini dotika reka Mura, na katere levem bregu se razprostira od Radgone do Lendave 39 km dolga in 12–15 km široka rodovitna slovenska ravnina. (*Vsa ravnina, torej tudi tišinska župnija, je rodovitna, namakana zemlja*). Po vsej ravnini, torej tudi v tišinski župniji, so rodovitna, dobro namakana tla. Da je nekoč reka Mura večji del te ravnine sem ter tja križala, kaže spodnja plast prsti, ki je nekaj čevljev v globini vsepovsod polna murskega grudastega kamna.

K tišinski župniji pripadajo:

Na severu: Rankovci, Vanča vas in Kupšinci, na zahodu: Krajna (s polanskim marofom), Gederovci, Sodišinci, Murski Petrovci in Petanjci; na vzhodu Tropovci in Gradišče.

Plemenite družine so bile: V Gederovcih (Gederoczon): Herbay, v Sodišincih (Szodisinczon): Kenessy, Rogán, v Tropovcih (Tropóczon): Vasdényei, Gombossy, Keresztury (Ivanocyjev pripis ob robu – op. J. S.).

Na Krajni in v Kupšincih je zemljiški gospod družina grofa Szapáryja. V Gederovcih leži del gornjeseniškega veleposestva grofa Jožefa Batthányija. Petajnce, ki so nekoč pripadali gornjelendavskemu veleposestvu grofa Nádasdyja, ima sedaj Jožef Kladziwa, veleposestnik, po rodu iz Prusije. Ta posest je šla v kratkem času skozi roke veleposestnikov Dittrichstein, Kraetzer, Schey in Magerle. Tišinsko veleposest, ki je bila nekoč tudi del posesti grofov Nádasdyjev, je kupila od Nádasdyjevega skrbnika grofica Ana Apratin, od katere je prešla na sina Sergija Apratina, dokler je ni končno od tega kupil leta 1889 Jožef Kladziwa in jo sedaj poseduje njegov zet: najmlajši grof Sigismund Batthyány. Plemenitaške posesti so bile: v Tropovcih Augustičeva posest, prej Vasdényei, ki je prek družine Horvat prešla na družino Seredi in po kupčiji deloma na družino Lejko po družini Krautsak. V Rankovcih je bila družina Šohar (Sohár), od katere je velik del posestva prešel na družino Doboši (Dobossy), medtem ko se je preostalo razdelilo na manjše dele.

V 18. stoletju družine Šohar več ni bilo tu (zapis ob robu – op. J. S.)

V Murskih Petrovcih je bilo posestvo Agustich, po izvoru Hemeceperger (ali Zanalyth? - Ivanocy je dal to v oklepaj in postavil vprašaj - op. J. S.), ki je po podedovanju razpadlo.

Nekoč so bili Polanci občina. Prebivalci so se v začetku tega stoletja preselili v Nove Beznovce (Borostja). (Zapis ob robu – op. J. S.)

Polansko velegospodarstvo pa je spadalo h gornjelendavskemu posestvu in po kratkem vmesnem prestanku še danes spada tja. Vmes ga je nekaj časa posedoval radgonski veleposestnik Kodolič. S tem posestvom je zvezana patronatska pravica cankovske župnije. 1891 se je iz radgonske župnije vključila v cankovsko župnijo.

Na ozemlju župnije je v Petajncih ostran Mure močan železo vsebujoč in veliko obiskan slatinski vrelec. Ustanovitelj tega podjetja in njegov prvi lastnik je Jožef Vogler, posestnik iz Motvarjevca (Széchy-Sz. Lászlórol). V obrat je bil dan leta 1882.

2

Prav tako je v Petajncih tostran Mure na dvorišču posestnika Kladziwa neki drug vrelec, ki daje vodo iz 40-metrске globine. Ker pa ta voda ni stalna in ker ima imenovani gospodar tudi onstran Mure v Radencih (Woritschan) bogat vrelec, tukajšnji sedaj ni v obratu. Veliko slatinskih vrelcev je tudi na ozemlju Murskih Petrovcev, medtem ko je v Sodišincih žveplast vrelec. Ljudstvo ga imenuje Pérnjek.

Župnija je 5/6 katoliška, 1/6 protestantska. Lahko upamo, da se bodo sčasoma tudi ti spreobrnili, ker je konverzija običajna reč, medtem ko je apostazija popolnoma nepoznan pojem na ozemlju te župnije.

Judov je na ozemlju župnije zelo malo, najbrž zaradi tega, ker s svojim spretnim štajerskim soseditvom ne morejo tekmovati.

Kar se tiče ljudstva, ga moramo gledati pod raznimi vidiki, da podamo njegovo popolno sliko.

V izobrazbi ne zaostaja prav nič za večjim delom madžarskih občin. Pisati, brati po večini znajo; da so tudi dobri računarji, kaže to, da se zelo mnogi ukvarjajo z raznovrstnim trgovanjem. Poljedelstvo razumno in zelo pridno opravljajo, toda v domači obrti zelo zaostajajo, o vrtnarstvu in sadjarstvu pa na splošno vzeto imajo komaj kak pojem, kljub temu, da so naši štajerski sosedi onstran Mure najboljši sadjarji in vrtnarji. – Kar zadeva stanovanj, so zelo umazana in tudi v na zunaj najlepši hiši človek zaman išče red in snago. Če bi kdo iz tega sklepal na njihovo dušno stanje, se ne bo zmotil, kajti tudi tukaj je več zunanjšega kakor notranjšega. Svoje duhovnike še posebej, nasplošno pa tudi oblastnike spoštujejo. Ker ljudstvo ni trmasto in je hvaležno za dober nasvet, bi se sčasoma morebiti z modrim vodstvom dale iztrebiti napake. Njegovi posebni napaki sta zahajanje v gostilne, kar prevladuje ne samo pri moških, ampak tudi pri ženskah, in pa posledica tega tisti posebni moralni laksizem, pri tem in onem pa celo moralna izprijenost, na katero sem tukaj naletel. Glavna naloga dušnega pastirja tukaj je, da ti dve napaki iztrebi. V ta namen štejem spovednico za najboljše sredstvo, toliko bolj, ker se ljudstvo rado spoveduje – samo da se vedno ne zna prav spovedati. Sicer pa bom imel še priliko, da se o tem ljudstvu večkrat izrazim, in to storiti je toliko bolj koristno, da bo naslednik lahko nekoč videl tudi moralno zgodovino tega ljudstva.

POKOPALIŠČA

1.) Na Tišini.

- a) Staro pokopališče je na levi strani poti, ki vodi proti Vanči vasi. Tukaj so od aprila 1778. leta do avgusta 1887. leta pokopavali mrliče iz cele župnije.

V Térdessyjevem¹ času se je povečalo za $\frac{2}{3}$ (zapisano ob robu – op. J. S.).

- b) Novo tišinsko pokopališče je ob tišinski cesti. Za njim je drevsica (darilo grofa Sergija Apratina).

2.) V Vanči vasi je pokopališče nasproti starega tišinskega pokopališča, blizu župnikove zemlje. Tukaj pokopavajo mrliče iz Rankovec, Vanče vasi in Tropovec.

Nekatoličani se tu ne pokopavajo (zapisano ob robu – op. J. S.).

3.) V Gradišču je pokopališče izven vasi ob stranski poti.

4.) Na Petanjkih pa je med Spodnjimi in Srednjimi Petanjci ob stranski poti na severni strani.

5.) V Murskih Petrovcih na severni strani občinske poti med Tišino in Murskimi Petrovci.

6.) V Sodišincih v bližini tiste točke, kjer se stikajo rankovsko – sodišinske meje.

7.) V Gederovcih: od sodiškega pokopališča na sever in na južni strani radgonske ceste.

8.) Na Krajini: na južni strani radgonske ceste v bližini rankovske meje.

9.) V Kupšincih na vzhodni strani občinske poti, ki vodi sem.

Novo pokopališča so bila predana v uporabo avgusta 1887. leta.

3

Namen razvrstitve teh pokopališč je bil, da bi se zagotovilo splošno zdravje in da bi se preprečilo morebitno širjenje nalezljivih bolezni. In prav v ta namen so popolnoma zgrešeno razvrščena. Vseposod so ob cestah, kar je ravno pripravno za to, da se ob širjenju nalezljivih bolezni vsa pokrajina okuži.

¹ Marko Térdessy (Kolenko), rojen 15. aprila 1822 kot sin poljedelskih staršev. Starša Jožef Kolenko in Ana, roj. Ritlop. Filozofijo je končal kot semeniščnik. Posvečen v duhovnika 18. junija 1846. Kaplan v Bogojini (1846-1847), v Történetmártonu (jan. 1847 - sept. 1850), v Bogojini (1850), župnik na Tišini od 1851 do smrti 25. decembra 1888. Govoril je srednje dobro tudi nemško (Dr. Gyula Géfin, *A SZOMBATHELYI EGYHÁZMEGYE TÖRTÉNETE*, III. KÖTET, TÖRTÉNELMI NÉVTÁR, (1777 - 1935), SZOMBATHELY, 1935, 420). Zgodovina sombotelske škofije. V nadaljevanju: Géfin III. – op. J. S.

VERSKI SPOMENIKI IN KRIŽI

1.) Na Tišini je grofovski hiši nasproti na levi strani petrovske poti leta 1871 postavila grofica Ana Apratin majhno kapelico na čast »slavnemu vstajenju našega Gospoda Jezusa Kristusa«. Ustanovna listina, ki so jo podpisali ustanoviteljica, Marko Térdessy, tišinski župnik in Jožef Bagary², tišinski kaplan, nosi datum 11. avgust 1871 in se hrani v župnijskem arhivu. Ustanovna vsota znaša 50 forintov.

2.) Na Tišini zadaj za gostilniško zgradbo na desni strani vančavaške poti stoji star kamnit spomenik z vdolbino, ki ima obliko omare in se odpira na pot. V njem se vidijo sledovi stare slikarije. Nad robom zgoraj so na štirih straneh štiri vdolbine s sledovi slikarij.

Na čast sv. Janezu Krstniku. Vzdrževati ga morajo verniki. C. Vis. 1808 (zapis ob robu – op. J. S.).

Ves spomenik je zgrajen iz rezanega kamna in ima obliko 4-5 m visokega stolpa z napoldolmljenim gotskim križem. Ker so kamni popolnoma enako rezani kot tisti v delih cerkve in ker je od sredine navzdol okrog tekoči napušč prav takšen kot napušč okrog cerkvenega stolpa in kakor rob zatičnih opornikov, - je popolnoma gotovo, da je spomenik istodoben s cerkvijo.

Leta 1893 je bil v vdolbino na stroške neke murskočrnske žene postavljen lurski kip za 25 forintov. Prav takrat sem dal narediti okno (ablakot) nanj (zapis ob robu – op. J. S.).

3.) Na Spodnjih Petanjcih v kotu, ki ga sestavljata proti Muri razpletajoča se poljska in vaška pot, stoji lesen križ. Postavil ga je petanjski vaščan Janez Hranko leta 1855. Ustanovna listina je datirana s 27. avgustom 1855. Podpisali so jo Marko Térdessy, tišinski župnik, Janez Paislar³, murskosoboški kaplan, Matija Gergorec, srednjepetanjski vaščan ter Jožef Bertalin in Janez Gumilar, spodnjepetanjska vaščana. Ustanovni znesek je 25 forintov.

4.) Na Zgornjih Petanjcih, v sredini naselja, na severni strani tiste točke, kjer se od naše smeri prihajajoče poti snidejo v voz, so leta 1880 Zgornji Petanjčari postavili lep kamnit križ. Redne ustanovne listine niso sestavili, ampak samo navadno izjavo, v kateri zavezujejo sebe in svoje potomce, naj ta lepi spomenik vedno dostojno vzdržujejo.

5.) Na ozemlju Krajne, na južni strani radgonske državne poti, je pod tremi drevesi kamnito spominsko znamenje »Ecce homo« z napisom »1740«. Ljudje mu pravijo »Beli križ«. Kdo ga je postavil, do sedaj ne vem. Dolžnost vernikov je, da ga vzdržujejo. Can. vis. 1808.

² Jožef Bagary, roj. 8. januarja 1840 v Murski Soboti, starši Mihael in Katarina, roj. Monek. 7. in 8. razred gimnazije je končal kot semeniščan. V duhovnika je bil posvečen 14. julija 1866. Kaplan pri Sv. Juriju – Rogoševci (1866-1867), v Črensovcih (1867-1869), na Tišini (1869-1870), v Murski Soboti (1870-1874), župnijski upravitelj v Martjancih (sept. 1874 – maja 1875), župnik prav tam (maj 1875 – 1. marca 1912). Od 1903 do 1. marca 1912 je bil prodekan. Takrat se je odpovedal župniji in se naselil v Murski Soboti, kjer je 14. maja 1919 tudi umrl. Srednje dobro je govoril tudi nemško. Géfin III., 18. – op. J. S.

³ Janez Paislár, rojen 20. decembra 1828 na Petanjcih, starši Štefan, najemnik in Eva, roj. Hrnko. V duhovnika posvečen 22. februarja 1854. Umrl 20. maja 1856 kot murskosoboški kaplan. Prim. Géfin III., 307. – op. J. S.

Razen teh je na vseh devetih pokopališčih po en lep kamnit križ; vzdrževati so jih dolžni katoliški verniki tistega naselja. Na gederovskem pokopališču je lesen križ.

Opomba I. Na starem pokopališču stoječo kapelico Christi Domini Resurgentis je dal postaviti Simon Žilavec, sodišinski pastir. Blagoslovil jo je l. 1776 Mikloš Küzmič, prodekan in župnik pri Sv. Benediktu. Povzeto po kanonični vizitaciji iz l. 1808. (*Ivanocyjeva opomba - op. J. S.*).

Na Tišini je stalo zadaj za učiteljevim hlevom majhno spominsko znamenje presvete Trojice. Ker pa je bilo že v razpadajočem stanju, so ga leta 1897 podrli in zgradili novo, nekoliko bolj proti vzhodu med šolskim smrečjem. Prav isto leto so zgradili podobno majhno spominsko znamenje, ki stoji v kotu šolskega vrta. Namen teh je olajšati telovsko procesijo.

4

Na ozemlju župnije je v tem času samo ena kapela, in sicer na Petanjcih v grofovskem parku. Njen zavetnik je sv. Florijan, na čigar god je tam tudi proščenje. To je v celem letu edina služba Božja, ki je zunaj župnijske cerkve. To kapelo je dala pozidati v letu 1756 pobožna vdova grofa Emerika Nádasdyja.

ŽUPNIJSKA CERKEV IN OKOLICA

5

Župnijska cerkev leži na severovzhodnem bregu tako imenovanega potoka Mokoš in je po navadi starinskih cerkva obrnjena s prezbiterijem proti vzhodu. Na severni strani cerkve leži šola, ki je bila zgrajena leta 1872; na vzhodni strani je župnišče, na južni strani župnikovo gospodarsko poslopje.

Cerkev je gotška zgradba. Kdaj je bila zgrajena, do sedaj nisem ničesar zasledil niti v ustnem izročilu niti v pisanih dokumentih. Zelo verjetno pa je, da je bila z ozirom na njen kar najbolj mogoče razviti gotški slog zgrajena v začetku XIV. stoletja. Na noben način pa ni od XV. stoletja. Še več! Glede na masivni stolp in na njegovo svojstveno stukturo se menda ne bomo motili, če postavimo čas zgraditve cerkve na konec XIII. stoletja.⁴

Njene mere so naslednje: prezbiterij je znotraj visok 13 m, zunaj s strešnim obokom vred 18-20 m; osna dolžina vse zgradbe je 32 m 47 cm; širina prezbiterija 6.18 m; širina ladje pa 9.22 m. Višina stolpa je približno 40 m. Prezbiterij podpira šest opornikov (med vsakim parom stebrov z okrog 7-8 metrskimi gotskimi okni, med katerimi ima eno izvirno odprtino proti jugu, dve pa sta na pol odprti, ostala so zazidana).⁵ Ves prezbiterij obdaja od zunaj dobro ohranjen kamnit rob v približno trimetrski višini. Oporniki so tričlenski, in se končujejo na vrhu v lep gotški pokrov, s katerega so se nekoč odlomile rože (rozete). V četrtem od zakristije šestim oporniškem medprostorju, ki gleda proti jugovzhodu, sem naletel na ostanke starinske slikarije z vrezanim napisom, ki ga pa nisem mogel vsega prebrati. Samo iz enega napisa sem mogel razbrati letnico »1655«. Ena izmed slikarij predstavlja najbrž Božjo Mater z Jezusom, ki ji leži v naročju, kakor se to lahko sklepa iz položaja svetniških sijev. Še tu pa tam se najdejo tudi na drugih krajih nekateri blede sledovi slikarij; drugod pa sem naletel na štukaturni omet. Stebri tam, kjer se je poznejši omet odlučil, kažejo rdečkasto barvo. Na južnem zunanem stebri slavaloka je sončna ura z napisom »1761«. Notranjščina prezbiterija ustreza njegovi zunanjščini. Zadaj za današnjim velikim oltarjem sta dve majhni gotski vdolbini, na listni strani pa lahko vidimo vdolbino za sedeže, ki jo zgoraj obkroža nekoč zelo lep, sedaj pa močno skrhan, gotški okras. Raziskoval sem na več mestih, toda nikjer nisem naletel na slikarije. (Na levi strani prezbiterija, poleg zakristijskih vrat se odpira vhod navzgor v tako imenovani oratorij. Vrata tega vhoda pa so dandanes že prava majhna luknja. Nekoč je ta odprtina morala biti večja, ker pa so tla nasipavali, je postajala vedno manjša).

(Skozi to odprtino lahko pridemo na polžaste stopnice, ki vodijo v dva drug nad drugim ležeča prostora z obliko sobe).

Oratorij glej na str. 44 (Ivanocyjeva opomba ob robu – op. J. S.).

Stopnice so lepe, iz čistega lomnega kamna, dve podolgovati majhni okni jih osvetljujejo od severne strani. Prostor nad zakristijo ima dve okni, katerih eno gleda v prezbiterij, drugo pa ven proti severu. Njegov obok je močno gotski križni obok. Sedaj se prostor uporablja za shrambo cerkvenih oblačil. V zgornjem prostoru manjka obok, da pa je nekoč bil obokan, kaže še sedaj ohranjeni obok nad vrati.

⁴ Najprej je zapisano XIII. stoletje, potem pa je nekdo pripisal še eno navpično črto: XIII. – op. J. S.

⁵ Poznejša roka je ob robu zapisala: 8 oken (8 oken) – op. J. S.

Leta 1891 sem ga dal prinesti dol, ker je bila nevarnost, da se zruši (Ivanocyjeva opomba ob robu – op. J. S.).

V tem prostoru ni pohoštvá in tudi pada ni. Eno podolgovato okno gleda proti vzhodu, drugo okroglo, proti severu. V tem slednjem se še lahko vidi nekaka sled gotske okrasitve. Tukaj sem našel ostanke neke stare peči.

Zakristija je podobna srednjemu, vmesnemu kraju. Vrata, ki se odpirajo proti vzhodu, so izsekali v času župnika Térdessya. V zakristiji lahko vidimo dve stari vdolbini.

6

Obok prezbiterija je zelo lep primer gotskega mrežja.

Ladjo loči od prezbiterija velik masiven požarni zid - opaž, ki je zgrajen iz lomnega kamna. Nekoč je ladja imela najbrž strop in sedanjí dožni svod je poznejša gradnja, kakor kaže oblika dog in stari štukturni tlak, ki se lahko vidi na podstrešju. Okna ladje so ozka in visoka. Gradnja svoda jih je od znotraj v veliki meri skazila. Na južni steni poleg slavoloka lahko vidimo krasno gotsko vdolbino, pri vratih pa star kropilnik. Zaradi nalivanja se je že zelo poglobil. Kor je prav tako nova gradnja in počiva na dveh kamnitih stebrih in treh dožnih obokih. S kora vodi v stolp odprtina, ki ima obliko rozetnega okna.

Kripta C. V. a. 1808 (C. V. = Kanonična vizitacija. Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.)

Na začetku ladje, poleg slavoloka, je bil vohod v kripto. Ko so v času mojega prednika, župnika Térdessya, to kripto zasuli, so našli v njej 9 človeških glav in eno še popolnoma celo krsto, v kateri so počivali zemeljski ostanke župnika Franca Ks. Cipota.⁶ Tisti, ki so bili takrat pri tem delu navzoči, pravijo, da je kripta zgrajena iz velikih opek in da so v njej počivale krste na železnih drogovi. Poslednji je bil tu pokopan župnik Cipot. »Anno 1824° die 10^a Junii sepultus est admodum Reverendus Dominus Franciscus Cipot 80 annos natus, 42-bus annis Parochiam Tissinensem administravit .... et 12^a die eiusdem mensis in criptam positus.« Matr. def. Tom. II. p. 1. (Mrliška knjiga II. p. 1.).⁷

Oprema v letu 1890 (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

Sedanja notranja cerkvena oprema je deloma iz preteklega, deloma iz sedanjega stoletja. Velíki oltar je iz leta 1752. V kaki v baročnem slogu zgrajeni cerkvi bi bil lahko tudi lep, tukaj pa le popolnoma kvári arhitektonsko lepoto prezbiterija. Leta 1856 je bil prenovljen. Njegova višina sega do prezbiterijevega oboka, širina pa v križu zavzema ves prezbiterij in zakriva eno že tudi sicer na pol zaprto okno.

Dal ga je narediti grof Peter Szápáry (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

Stranski oltarji. Leta 1893 sem dal sam napraviti kip Marijinega presveteга Srca.

⁶ Franc Ksaver Cipot, rojen ok. 1755 v Mladetincih (Mlajtincih, župnija Martjanci). Teologijo je študiral v Gyóru. V duhovnika je bil posvečen 13. septembra 1778 v Gornji Lendavi (Grad), ko se je tam mudil na vizitaciji sombotelski škof János Szily. Deset mesecev je bil kaplan v Martjancih (do konca julija 1779), osem mesecev v Gornjih Petrovcih (od avgusta 1779 do 1. aprila 1780), deset mesecev v Kethelyu (Trošče) in tri mesece v Turnišču, nato župnik na Tišini, in sicer od 1782 do smrti, 10. januarja 1824. Prim. Gefin III., 65. – op. J. S.

⁷ Leta 1824, dne 10. januarja je bil na mrtvaški oder položen prečastiti gospod Franc Cipot, rojen pred 80 leti; 42 let je upravljal tišinsko župnijo... 12. dne istega meseca pa je bil položen v kripto. – Mrliška knjiga zv. II., str. 1.

Na oltarnem podstavku je velika oltarna miza, na njej sta dva para svečnikov iz leta 1790 z napisom I. F., dva novejša preprosta svečnika in še osem svečnih plamenčkov za tabernakelj (a tabernaculum számára még nyolcz gyertyaláng).

Na vrhu tabernaklja stoji majhen kip Immaculata, kar je na vsak način boljše, kakor pa tisti kip po modi, katerega je od tod moj pokojni prednik čisto pravilno odstranil. Velika oltarna slika, ki predstavlja rojstvo blažene Device, je kolikor toliko dobro izdelana. Nad njo je še ena slikarija.

Ta dva para svečnikov in kanonske tablice so privrejene po lepem renesančnem vzorcu. Prav tako tudi velika viseča svetilka (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

Najbolj zgoraj je majhen kip kronanega svetnika. Na oltarju ob strani je sv. Elizabeta in še velik kip neke druge svetnice s srpom, razen teh sta še dva velika kipa. Zadaj za oltarjem lahko vidimo v zidu dve stari gotski vdolbini. Kipi so vsi pozlačeni.

Podobe, ki jih lahko vidimo v prezbiteriju, spadajo v najpreprostejšo vrsto, razen morebiti tiste velike luknjičaste podobe, ki visi nasproti vrat v zakristijo: Smrt sv. Jožefa.

Te podobe ni bilo več, ko sem leta 1913 zasedel župnijo. Vadovič Rudolf, župnik (zapis Rudolfa Vadoviča ob robu – op. J. S.).

Sredino prezbiterija deli na dvojje pregraja, vlita iz železa. V prezbiteriju sta dve klopi, ki nikakor ne spadata tja, in še ena manjša klop izven pregraje (ograje). Prav od tod peljejo stopnice na brezlično, veliko prižnico. To veliko prižnico so na slavalokov steber ob evangelijski strani postavili tako nesrečno, da popolnoma pokvari arhitektonsko lepoto prezbiterija, če ga pogledamo iz ladje.

7

Stranski oltarji. Leta 1893 sem dal sam napraviti kip Marijinega presvetega Srca (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

V ladji so trije oltarji. Na evangelijski strani: prvi na čast sv. Barbari, drugi na čast sv. Ani. Oba nista prav nič po okusu, vsaj ne po okusu tukajšnje cerkve. Poslednji je bil zgrajen v času župnika Térdessyja iz skupnih prispevkov. Čeprav ni potreben, ga je vendar moj prednik, se zdi, sam zato postavil, da je lahko odnesel z glavnega oltarja olepotičen Marijin kip. Ta modni kip so oblačili vse do najnovejšega časa, dokler nisem jaz vzel ključa od tiste ženske in ji prepovedal kakršnokoli plezanje po oltarju. Za razlog je rabila ravno priložnost, ker so zlomili oltarni kamen. V začetku je bilo seveda nekoliko ženskega godrnjanja, toda kmalu se je pomirilo.

Za ta oltar sem leta 1893 dal narediti kip presvetega Srca Jezusovega (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

Na listni strani ladje je tudi oltar v čast sv. Antonu. Te stranske oltarje želim odstraniti, in da bi to lažje šlo, jih pustim polagoma propadati, in tako bo nekoč lahko nastopiti in reči, da tako ne more ostati. Na ta način bo morebiti ščasoma mogoče nabaviti nove oltarje, ustrezne slogu, (stylszerü), in sicer samo toliko, kolikor jih je potrebno, kajti štirje nikakor niso potrebni.

Krstilnik stoji v ladji na kamnitem stebru in je zelo preprosto sestavljen majhen stvor. Orgle so bile izdelane v času župnika Cipota. C. V. 1808. O novih orglah glej pri letu 1892/3!

(Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

Orgle so staro črveno blago in v njih so taki glasovi, da ko jih človek zasliši, dobi smrtne muke. Bronaste piščalke pa so vendar zelo dobre. V letu 1890 se mi je posrečilo, da sem začel nabirati za nove orgle. Želeti je, da naj nove orgle tudi po zunanosti ustrezajo cerkvi.

Postajne slike križvega pota so zelo preproste iz novejšega časa, poleg teh je še nekaj podob: sv. Frančiška Asiškega, sv. Simona (s škapulirjen) in lepa stara podoba: Smrt sv. Jožefa. Te pa ni več najti (Ez nem található többé!).⁸

Klopi, glej pozneje (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

Klopi so v precej slabem stanju. V prezbiteriju sta dve do konca segajoči klopi. Leta 1891 sem ju od oltarne strani skrajšal za 2 metra.

Stekleni lestenec je darilo Jožefa Kladziwa in žene iz leta 1884. Stal je približno 130 forintov. Kako lep lestenec po slogu bi lahko nabavili v tistem času za ta denar!

C. V. 1808 in Conc. (Kanonična vizitacija iz leta 1808).

(Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

Oltar sv. Antona sta dala postaviti Peter in Pavel Mlinarič leta 1737.

Pod cerkvijo so bile štiri kripte: tri družinske: za družine Rogányi, Vasdényei in Gombossy nekje pod ladjo in ena skupna ob začetku prezbiterija, kjer so navadno pokopavali duhovnike. Glej C. V. 1808.

Ena je poleg južnih, druga poleg zahodnih vrat (*Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.*).

---

⁸ Te štiri besede v oklepaju je zapisala poznejša roka, ne Ivanocyjeva. Pomenijo pa: »Te pa ni več najti.« - op. J. S.

ZVONIK

8

Zvonik je zelo močna, stara zgradba. Je istodoben z drugimi deli cerkve in s prezbiterijem. To očitno kaže okoliščina, da je višina in razvrstitev opornikov ista kakor prezbiterijski oporniki, in tudi okrog tekoči rob (napušč) je enake oblike kakor prezbiterijev. Znotraj pa se pokaže tako, kakor da bi bil pozneje prilepljen k ladji, na katere koncu se še sedaj vidi (*most is meg van*) majhno gotsko rožno-okno (*röza ablak*), in sicer brez prvotnega okrasa; sedaj rabi kot vrata s kora navzgor v prvo nadstropje stolpa. Sledovi gotskega roba oken so obstajali vse do sedaj, toda tako zelo so poškodovani, da je od starega ostal samo še tu pa tam kakšen drobec. Ni izključena možnost, da je srednji steber razčlenil okna na dvojce. Telo stolpnih zidov (*A torony falainak teste*) je zgrajeno iz opeke, robovi pa so napravljeni iz velikega rezanega kamna, prav tako tudi okrog tekoči robovi in napušč. Zidovi so zelo močni in bi zelo lepo vzdržali, če bi dobil zvonik nekoliko bolj sorazmerno višino, kar bi se dalo doseči že s tem, da bi se na štiri glavne stene dali dvigniti trikotni vršni zidovi in s tem bi obenem tudi lahko odvajali od glavnih sten kaplajočo vodo. Zelo lep gotski vzorec zvonika, ki sem si ga ogledal, je pri župnijski cerkvi Sv. Križa (Križevci) pri Ljutomeru. Če se bo kdaj zgradila nova stolpna streha, bo treba na vsak način od tam vzeti vzorec.

ZVONOVI

- I. ima težo 9 stotov in je bil vlit leta 1737 in h. B. M. V. (v čast blažene Device Marije).
- II. ima težo 7 stotov in je bil vlit leta 1642 in h. s. Josephi (v čast sv. Jožefa).
- III. ima težo 3 stotov in je bil vlit leta 1752 in h. s. Jacobi (v čast sv. Jakoba).
- IV. ima težo 1 stota in je bil vlit leta 1860.

Glede tega so podatki kanonične vizitacije popolnoma napačni, tako glede časa, kakor glede teže. Glej pri letu 1897 o novih zvonovih.

9

Ko sem leta 1889 prišel semkaj, sem našel, da je cerkev zelo vlažna. To je naravna posledica tega, da so se poleg nje od zunaj visoko nakopičile vsakovrstne podrtine stoletij. Zaradi tega sem tukaj takoj dal kopati okrog in okrog in sicer globoko približno za dolžino stopala, in pozneje pa morebiti spet za toliko globoko, in izkopali so odkrške, ki sem jih dal odnesti proč. Ob tej priložnosti sem na več mestih naletel na lepo izrezan kamnit odkršek, ki je izhajal najbrž od odloma okenskih robov, kakor se to lahko vidi na oknih zvonika.

Najdbe kosti (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

Na severni strani cerkve pri zakristiji se še vedno najde veliko kamnov. Tam, kjer se ob zakristiji začne vrsta smrek, je nakopičeno veliko število človeških kosti. Očividci pravijo: Ko so gradili sedanjo šolo,⁹ so na tem predelu izkopali jamo za apno; ves teren je bil do neke globine ena sama kost. Prav takrat so našli tam različno orodje iz železa, nože, zaponke itd., katerih

⁹ Seveda te šole blizu župnišča na severni strani cerkve ni več. Podrli so jo v času župnika Janeza Gregorja (op. - J. S.)

del so spet zakopali nazaj tja, drugo pa je odnesel Gózon, kalvinski učitelj in diletantski stari-
noslovec iz Doline sv. Jurija (*sz. György völgyi*).

Človeške kosti lahko najdemo tudi v župnikovem vrtu tako nekako do sredine, prav tako tudi
na dvorišču in zadaj za hlevom proti Mokošu. Ko so leta 1889 zidali sedanji hlev, so izkopali
za voz kosti. Tu pa tam smo še našli cele krste. Med drugim ravno južna stena kleti pod pral-
nico preseka dve krsti. Kosti so tako položene, da jim noge gledajo proti cerkvi. Lahko smo
videli izredno močne kosti, bila je celo lobanja, na kateri so bili lasje, in na eni izmed njih so
našli ostanek nekašnega venca. Nekoč je bilo tukaj najbrž pokopališče. (Na severni strani in
tista že omenjena grmada kosti pa je najbrž ostanek kakega katastrofalnega množičnega po-
kopavanja). Da je to pokopališče že davno prišlo iz uporabe, lahko sklepamo iz tega, da je na
tistem kraju stalo staro župnišče, ki je že v letu 1827 označeno v maticah kot slaba zgradba.

10

Župniki!

Priporočam vam, da si to posebno zapomnite! (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

Ker je Gospod Bog še v stvarjenju sledil nekemu naprej določenemu načrtu, in ker je končno
vse le tako lepo, če izraža neko enotno zamisel: mislim, da se tišinska cerkev samo tako dá
olepšati, če bosta odslej vsaka, kakršnakoli nova pridobitev ali nakup v cerkev potekala po
določenem načrtu. Če bi naši predniki delali tako s tistim ogromnim denarjem, ki so ga med
tem časom potrošili za razne stvari, bi bili lahko pravilno in v celoti prenovili cerkev. Glavna
poteza tega načrta je stavbarski slog cerkve. S tem se mora vse ujemati. Če je Bogu tako po vo-
lji, bom jaz zasnoval ta načrt in bom morda začel tudi z naročanjem, nakupovanjem. Glavno
bodi to, da bo vse do zadnjega kajfeža (priprava, s katero prižigamo sveče) v skladu s slogom.
S tem pa nikakor nočem reči, da sedaj takoj odvrzimo vse, kar ni v slogu. Če bi to mogli, bi
bilo seveda dobro, ker pa tega ne moremo, vsaj v prihodnje česa takega ne bomo kupovali.
Res je, da se ne bo vse takoj spremenilo in prišlo v skladnost: toda nekoč bo vendarle prišel
čas, ko bo Božja hiša spet zasijala v blesku svoje stare slave. Če mi ne bomo doživeli tega ve-
selja, nas naj to ne ovira v naši gorečnosti za Božjo hišo (*zelus domus Dei*). Kam pa bi sicer
prišli, če bi vsakdo samo toliko storil, kolikor koristi bi lahko sam užival? Najplemenitejše
delo je tisto, katerega plačilo iščem v čisti zavesti. Če pa mora biti kdo plemenit, mora biti
to predvsem tisti, ki je delavec Gospodov.

(11. stran Ivanocyjeve kronike je prazna - op. J. S.)

ŽUPNIKOVA POSLOPJA IN POSESTVA

12

Poslopja (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

Sedanje župnišče je bilo zgrajeno v letih 1854/55 v času župnika Marka Térdessya in patrona grofa Antona Szápáryja. Zgradba stoji na primeroma trdnem in dobro suhem kraju. Nekoč je bila na tem mestu velika jama, v času zidanja pa so jo zasuli. Župnišče ima sedaj 3 prostorne sobe za župnika z velikimi svetlimi okni in visokim zgornjim prostorom. Za služabništvo sta namenjeni dve sobi; razen tega so še kuhinja in shramba ter dve precej veliki kleti. Sedanjo ureditev kuhinje je iz leta 1889, ko je bil ves zadnji del drugače urejen. Prav takrat so sezidali k njej tudi majhno verando. Takrat so znova naredili in pobarvali vrata in deloma okna, kupili nove peči ter nove ključavnice. Stroški preureditve in prenovitve so znašali 640 forintov, od katerih je 500 forintov prevzel nase patron Geza Szápáry, 140 pa verniki. V stari kuhinji še ni bilo niti štedilnika.

Gradbeni stroški te hiše so v tistem času zelo izčrpali cerkveno blagajno. Glej: *Rationes Ecclae Tom II.*¹⁰

Staro župnišče je stalo tam, kjer je sedaj ograja med dvoriščem in vrtom in se je v obliki križa razprostiralo proti sedanjji pralnici. Bila je slaba lesena hiša, ki jo je povodenj v letu 1827 skoraj porušila. Župnik je imel v njej dve sobi. Med starim župniščem in cerkvijo je čez sedanjji vrt bila speljana stara prometna cesta.

Stari hlevi so stali na bregu Mokoša vzporedno s smerjo sedanjega gospodarskega poslopja. To staro gospodarsko poslopje je bilo leseno in postavljeno leta 1827. Pred njim je tudi tam bila velika jama in kotanja za vodo, ki so ju ob času graditve verniki zasuli. Ker je to gospodarsko poslopje bilo ne samo premajhno in zelo grdo, ampak tudi že zelo poškodovano, so verniki s skupno voljo leta 1889 zgradili sedanje kamnito gospodarsko poslopje, za katero so verniki darovali 2000 forintov in vozarino, patron pa je daroval surov gradbeni les. Zidavo je prevzel Anton Fekonja, palirski mojster iz Pöllisberga – ker je podal najcenejšo ponudbo.

Novo poslopje je sestavljeno iz: kolnice (ali vozarne, prostor za voz), konjske in kravje staje, iz čumnate za krmo, iz pralnice in sobe. Pod to poslednjo je klet. Prav takrat so postavili tudi šest novih hlevov za svinje in drvarnico na dvorišču. Stroške so navrgli na davek v 23 % razmerju.

Skedenj – je sorazmerno velika zgradba, starejšega datuma in ima dva prostora za krmo, gumno za mlatitev in dve shrambi za vozove in orodje. Poslopje je prekrito s slamo.

Postavljanje in vzdrževanje gospodarskih poslopij je dolžnost vernikov, medtem ko župnišča in cerkve pa patrona. Vsakovrstne ograje gredo na račun vernikov. Župnik ni dolžan iz svoje-ga ničesar, niti najmanjšega popravila ne. Ta običaj je tako gotov in splošen, da proti njemu nima nihče kaj govoriti. Potrebno navažanje in vzdrževanje poti okrog poslopij je prav tako naloga vernikov, in sicer v tistem času in tisti količini, kakor to določi župnik.

Stare, neporabne okenske rolete so zamenjali z novimi, njih stare okove pa so ohranili.

¹⁰ Cerkevni računi, Zv. II. – op. J. S.

Posestvo (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

Posestvo tišinskega župnika znaša v tem času 42 k. orala 777 kvadratnih sežnjev, od tega je 8 oralov 218 kvadratnih sežnjev na Tišini; 28 oralov 838 kvadratnih sežnjev v Tropovcih; 2 orala 617 kvadratnih sežnjev v Šalamencih, in 3 orale 704 kvadratnih sežnjev v Brezovcih.

Večji del tropovskega zemljišča je v bližini župnišča, na severu meji na vančavaško polje, na vzhodu na tropovsko, sedaj Huberjevo in Vargovo posest, na jugu in zahodu pa meji na potok Mokoš. Na tropovsko – tišinski mejni črti leži župnišče, katero razdeli ta mejna črta na dva dela tako, da leže vzhodni prostori župnišča na tropovskem, zahodni pa na tišinskem ozemlju. Pri gostilni in pri t. i. Huberjevi hiši sega prava meja do sten teh hiš. Razen tega je v jugovzhodnem delu občine Tropovci manjši kos posestva (Trtska), ki je na bregu Mokoša od severa in vzhoda obdano z jarkom. Nasip in jarek spadata k župnikovemu posestvu. Ko so se v času mojega blagopokojnega prednika nekateri hoteli polastiti nasipa in jarka in je prišlo do tožbe, je bilo odločeno v župnikovo korist.

Izmed tišinskega (župnikovega) posestva je tu doma le majhna notranja zaokroženost (*egy kis belsőség*), večji del je ob tisti poti, ki pelje proti Muri. Ko so pašnik posebej izločili, so to zemljišče prihranili za župnika. To je župnikova najboljša zemlja.

Kar se tiče kakovosti teh dveh posestev, sta srednje vrste, tla pa so na mnogih mestih zelo lužnosolna. Če hoče gospodar imeti kaj uspeha na teh posestvih, jih mora zelo pridno obdelovati.

Tropovsko zemljišče je v tem času nezasišano obdavčeno, kajti njegov neposredni davek znaša čez 53 forintov 72 kron, državni dokladi pa čez 16 forintov, tako da je državni davek za teh 28 oralov 70 forintov, torej na oral pride več kot 2 forinta.

Tišinsko posestvo ob Muri prav tako izhaja iz izločitve pašnika.

Brezovsko – šalamensko posestvo leži na ozemlju dveh občin v treh kosih. Na njem je viničarija z dvema sobama, kuhinjo, prostorom za stiskalnico, z gumnom in dvema hlevoma. Dal jo je postaviti blagopokojni župnik Cipot za ustanovne maše.

Griža (ledinsko ime ozemlja, na katerem je vinograd - op. J. S.)

Na njem je oral gozda in poldrugi oral popolnoma propadajočega vinograda. Že moj prednik je začel z obnovo vinograda in jaz to nadaljujem. Hišo so dolžni vzdrževati verniki. Okopavati vinograd je prav tako njihova dolžnost, po sedanjem običaju to dolžnost odkupujejo tako, da za vsakega delavca plačajo 20 kr. Tej dolžnosti zadostijo tako, da se vsako tretje leto menjavajo. Premožnejši gospodarji plačajo 2, manjši gospodarji pa enega delavca. V letu 1890 sem dal hišo znova pokriti, in tudi sicer sem jo dal obnoviti. Pridelek je zelo slab; preteklo leto je vinograd na splošno začudenje rodil 8 polovnjakov (akovov), toda letos je pridelek spet padel na staro mero in je znašal en polovnjak.

Davek tukaj znaša 7 forintov. Skupni državni zemljiški davek gre na 87 forintov. Skupni davek v letu 1890 je 117 forintov 91 kr.

ŽUPNIKOVİ DOHODKI

14

Tišinski župnik je imel v letu 1890 naslednje dohodke:

1.) iz verskega sklada (<i>a vallásalapból</i>) po murskosoboškem davčnem uradu kot četrletno dopolnilno	58 f. 14 = 232 fr. 56.
2.) Denarni prejemki od vsega gospodarstva	623 fr. 33.
3.) Od vernikov v gotovini ¹¹	214 fr.
5.) Čisti prejemki od tekočih maš	189 fr.
6.) Čisti prejemki od ustanovni maš	14 fr.
7.) Skupni štolninski prejemki	277 fr. 10.
	<hr/> 1549 fr. 99.

Glede teh dohodkov moram pripomniti, da so tukaj vzeti samo redni in zagotovljeni dohodki, tako da je bil moj resnični dohodek v letu za 220 forintov večji, kot je zgoraj označeno; to zaradi tega, ker so bile izredne stvari, n. pr. 100 fr. štolnina itd. Poleg tega moramo pri gospodarski panogi pomniti, da bi polje lahko še mnogo več rodilo, če bi bilo po nekaj letih pravnega gospodarjenja postavljeno na mesto, kakor je treba. V omenjeni izkaz nadalje tudi ni všteta na 200 dni segajoča dnina, ki so jo verniki dolžni dati, tudi ne odkupnina 12 poldnevnega oranja in približno 20-25 forintska odkupnina okopavanja vinograda.

Verniki so v tem času dolžni dati župniku:

1. kmetje¹² iz Gradišča, Tropovec, Tišine, Gornjih Petanjec, Petrovec, Sodišinec in Gederovec 1 šunko = 50 kr.; dnino = 50; 1 funt prediva = 34; en hleb kruha = 10, skupno = 1 fr. 44 kr. Željarji prav teh krajev pa 1-4 dni dnine, glede na to, če nimajo ničesar ali le hišo ali pa tudi še polje.

2. Kmetje iz Kupšinec in Krajne dajejo namesto denarne zbirke rž, in sicer na vsako zemljišče po eno merico, ostalo pa tako kakor prej omenjeni, prav tako tudi željarji. Rži je bilo letos 18 meric.

3. Rankovci, Vanča vas in Spodnji ter Srednji Petanjci dajejo po 1 funt prediva = 34 kr. Ti pa dajejo župniku tako malo zato, ker plačujejo učitelju več. Ker je okopavanje *grizajškega* (*grizsai*) vinograda dolžnost vernikov, daje vsak kmet 1-2 delavca, 20 kr., tako da na vsakega pride vrsta samo vsako tretje leto.

Zgoraj omenjenih 12 poldnevnih oračev dajejo Gradišče, Tropovci, Tišina, Gornji Petanjci, Murski Petrovci in Sodišinci. Odkupujejo jih za 1 fr 50.

Vsako najmanjše popravilo župnijskih zgradb je dolžnost vernikov; prav tako so dolžni dati delavca župniku na razpolago, kolikor so potrebni za delo pri cerkvi, župnišču in gospodarskem posloplju ter pri šoli. Vzdrževanje *grizajške* (*grizsai*) viničarije pripada vernikom v celoti.

¹¹ Tekoče številke 4 tudi v izvorniku ni. Od 3. tekoče številke gre Ivanocy takoj na 5. številko – op. J. S.

¹² *Paraszgazdai*; Ivanocy zapiše v oklepaju: *kmet*.

Za vsako funkcijo, ki se izvrši zunaj cerkve in neposredne okolice, imata župnik in organist pravico do voznine.

Glede štolnine pa sem našel tako: krst = 30 kr. Pogreb: na tišinskem in vančavaškem pokopališču 60 kr; drugje povsod 1 forint; s sprevedom od hiše posebej 2 forinta. Vsakovrstni izvlečki iz matičnih knjig 2 forinta poleg kolkovine. Poroka: 2 forinta 50 kr.

15

V letu 1891 je bilo 1817 fr. 89 kr. Ta znesek je nastal iz naslednjih postavk (približno): štolnina 300 fr.; kongrua: 232 fr. 56 kr.; štipendij: 240 fr.; denarna zbirka: 190 fr.; gospodarstvo: 850 fr.

Obširneje glej v kanoničnih visitacijah iz let 1808 in 1829 (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

V letu 1892: 1641 fr. 64 kr.

V letu 1893: 1611 fr.

V letu 1894: 2024 fr. (žito izredno poceni).

V letu 1895: 1616 fr. (žito nič).

V letu 1896: 2099 fr. (žito, zrnje dobro obrodilo po srednji ceni).

V letu 1897: 1783 fr. (žito srednje dobro obrodilo, cena 10-12; pri pšenici, rži 8-9 fr.).

V letu 1898: 2191 fr. žito zelo dobro obrodilo (do sedaj najbolje). Pšenica = 10 fr., rž, 7 fr.

V letu 1899: 2241 fr. zelo slab pridelek. Pšenica = 7-8 fr., rž 6 fr.

V letu 1900: 4285 fr. srednji pridelek. Pšenica = 7 fr., rž 6.50 fr. Veliko ajde (posejal sem 6 meric in sem dobil 65 meric).

V letu 1901: 3935 kron. Slaba letina, tudi krmo je treba kupiti, žito in živina pa sta izredno poceni.

V letu 1902: 4000 kr.

V letu 1903: 4903 kr.

V letu 1904: 4590 kr.

V letu 1905: 4542 kr.

V letu 1906: 4856 kr.

V letu 1907: 4880 kr. V tem letu je bil največji pridelek žita, kot sem ga do sedaj dosegel. Prodal sem 38 stotov pšenice.

Za 4-500 forintov večji dohodek v zadnjih letih izbaja iz tega, ker mi sedaj že tudi privatno posestvo prinaša. Andrejski vinograd mi prinaša okrog 300 forintov in tudi obresti znašajo 150-200 forintov (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

16

Duhovnikov postranski dohodek sestavljajo v tem času mnogoštevilni mašni štipendiji. Ne samo da v svojih oporokah veliko zapuščajo v ta namen, ampak tudi v vsem letu verniki zelo obsipavajo svoje duhovnike s štipendiji, tako da je bil n. pr. v tekočem letu 1890 župnik primoran okrog 80 fr. poslati drugam, ker ni mogel opraviti ustrezne maše. Mašni štipendiji so naslednji: tiha maša = 50 kr.; peta maša 75 kr. duhovnik; 25 kr. organist; razne društvene maše 1 fr 25 kr. duhovnik; 25 kr. organist; rekvieumi: 150 kr. duhovnik; 50 kr. organist; maše za cehe: 2 fr duhovnik – organist.

Dnevi petih maš se ob nedeljah vedno oznanijo s prižnice za teden, ki sledi.

Zbirca se pobere od vernikov po prazniku Marijinega rojstva ob dnevih, ki jih skupno določita župnik in organist in ki se s prižnice oznanijo.

Župnik in organist (učitelj) gresta v vasi, ki se jih tiče, se pravi v Petanjce, Sodišince, Vančo vas in v Tropovce k tako imenovanim cehmeštrom in vsakdo prinese sem dohodek. Razen v poslednji vasi (Tropovci) je v vseh drugih tisti dan pri cehmeštru tudi kosilo. V ostalih vaseh je zbirca pri županu, če bi pa bil ta druge vere, potem se zbirca izroči pri kateri uglednejši hiši. Se razume, da ob tej priliki povsod ni konca ne kraja prisrčne uslužnosti in treba jo je seveda sprejeti že tudi samo zaradi tega, ker se s tem vedno imajo za počaščene.

Pametiva – zbirca je v resnici neprijetno opravilo, posebno za novega župnika, toda sčasoma se temu privadi kakor vsemu na svetu.

Ko sem leta 1889 prevzel župnijo, je bila zelo v navadi restancija (zaostanki), toda z lepimi besedami se je posrečilo spraviti v pravi tir. Večinoma so ves dohodek navadno dali v denarju in razen prediva zelo redko v naravi, kar je za župnika tudi udobneje in koristneje.

Odkupnino za okopavanje vinograda so mi navadno pobrali v mesecu marcu cehmeštri ali župani. Lastniki plemiških posestev po starem običaju tega ne plačujejo, kakor se tudi druge njihove dajatve ločijo od kmečkih dajatev, kolikor župnik dobi od teh 1.50 – 3 fr. pametive, sorazmerno z njihovim posestvom. Plačajo pa ravno takrat kot drugi.

Odkupnina za kop vinograda se izmenjaje plačuje po tem redu:

I. leto Tišina – Petanjci (v letu 1891 20 fr 40 kr).

II. leto Murski Petrovci, Sodišinci, Gederovci in Krajna (v letu 1892 12 fr 60 kr.).

III. leto Rankovci, Vanča vas, Kupšinci, Gradišče in Tropovci (v letu 1893 19 fr 60 kr.).

17

Glede mašnih štipendijev nisem našel odločilnega normativa, zato pri raznih društvenih mašah računam štipendij takole: 1 fr duhovnik, kantor (organist) pa 50 kr. To oznanilo, ki se nanaša na materialne reči, sem kot neumestnega pustil iz navade.¹³

¹³ Ivanocyjev naknadni zapis na 17. strani njegove kronike se nanaša na mašne štipendije in na oznanilo s prižnice (glej 26. stran). Iz zapisa je razvidno, da je Ivanocy svoj delež mašnega štipendija dal organistu (op. J.S.)

PREMOŽENJSKO STANJE CERKVE

18

Letošnje (1890) premoženjsko stanje cerkve je precej slabo, kajti vse premoženje se stoji iz 620 fr gotovine. I. zvezek računskih knjig spričuje, da je pred stoletjem cerkev imela prav toliko ali celo več gotovine. Res je, da vzdrževanje cerkve v 100 letih veliko stane; res je, da je bila od tedaj cerkev potlakovana, **od tedaj – tako mislim – so postavili tudi stranske oltarje: (tudi v izvorniku prečrtano - op. J. S.)** vendar z ozirom na to, da je cerkev vedno imela toliko rednih dohodkov, ki so krili redne izdatke, moramo šteti to sedanje premoženje za zelo majhno. Sicer sem pa že drugje naznačil vzrok tega žalostnega premoženjskega stanja.

Kar se tiče cerkvenega premoženja v preteklosti, nam računi dajejo pojasnilo. Računi so v treh zvezkih.

I. zvezek sega od leta 1774 do 1795. Na koncu leta 1774 je znašala imovina 475 fr 95 kr. Na koncu leta 1775 pa 541 fr 50 kr.

II. zvezek sega od leta 1796 do konca leta 1870. Leta 1800 je bilo 602 fr 36 kr gotovine. V letu 1810 581 fr 34 kr; 1820 leta 632 fr; v letu 1830 v izmenjanem denarju 1564 fr 93 kr; 1840. leta 1744 fr in 287 fr 51 kr blagajniškega ostanka. V letu 1850 3134 fr glavnice in 174 fr 98 blagajniškega ostanka. V letu 1860 je glavnica 412 fr 2 kr.

Ker so v poslednjih letih zidali župnišče, so v ta namen dali od cerkvenega premoženja 3360 železnih fr (1344 papirnatih forintov), zato se je tako zmanjšal cerkveni denar.

Leta 1870 je bilo 954 fr glavnice in 94 kr.

III. zvezek nadaljuje od leta 1871. Leta 1880 je 356 forintov glavnice. V začetku leta 1890 je 620 forintov glavnice. Natančnejše pojasnilo daje računska knjiga.

Cerkveni dohodki tega leta:

- 1.) Obresti od glavnice.
- 2.) Nabiralnik – puščica, ki se menja med 80-100 fr.
- 3.) Ostali prostovoljni darovi v znesku 25-30 fr letno.
- 4.) Polovica denarja, pobranega v kraju, pripada cerkvi, t. j. 6-8 fr (polovica pa pripada župniku na račun ustanovnih maš).

Poleg teh dajejo še verniki v obliki darovanja (ofer) za nakup cerkvenih oblačil in kakih popravil župniku na razpologo denarno vsoto približno 100 fr, kar se dejansko tudi obrne na cerkvena popravila in s čimer župnik posebej upravlja. Tako se le preostala vsota, bodisi kot denar, vržen v pušico ali v nabiralnik, bodisi kot poseben dar, šteje pod rubriko rednih prejemkov.

Velika dobrotnica cerkve je Melanija Magerle, žena petanjskega veleposestnika Jožefa Kladziwa. Ta plemenita duša daruje letno za cerkev samo na račun pušice ali nabiralnika vsaj 60-70 forintov, ker ni nedelje in svetka, ko ne bi bila navzoča. Razen tega položi dar na oltar ob vsaki spovedi, ob božiču pa vedno pošlje 25 forintov župniku za cerkvene potrebe. Ob božiču in veliki noči priskrbi za oltar in lesteneč najlepše sveče.

Ta v resnici katoliška gospa zasluži, da njen spomin ostane na veke med dobrotniki uboge tišinske cerkve.

Sveče za cerkev tudi verniki zelo radi prineso, zato ni treba v ta namen med letom trošiti veliko denarja.

19

Pravico pobirati denar v kraju je leta 1775 dal cerkvi grof Peter Szápáry na prošnjo tedanjega župnika. Glej v arhivu podarilnih listin (Ivanocyjev zapis na posebni strani – op. J. S.).

Strani 20, 21, 22 in 23 so v Ivanocyjevi kroniki prazne - op. J. S.).

ZGODOVINSKI PODATKI

24

Edini obstoječi zgodovinski viri so matične knjige in zbirke enciklik.

Matric. Baptisatorum Tomi quatuor (Štirje zvezki krstnih knjig: Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

Krstne matične knjige so od leta 1731.

Prvi zvezek je v usnje vezan trpežen primerek. Na notranji strani trde platnice lahko beremo: »dieses buch ist uns von Hochwür. H. H. Pfarrer zu Tischina mit 2 fl. Richtig bezahlt worden.«¹⁴ Na nasprotnem prvem listu stoji zapisano: »Liber Baptisatorum.« Ta pisava se popolnoma strinja s pisavo naslova v mrliški knjigi, ki je iz leta 1750 z naslednjim sklepnim besedilom: »per me Simonem Szalopek Parochum Tissinensem.«¹⁵

Prvo krščevanje se je zgodilo: »die 25 Januarii Baptizatus est Joannes ex Szodisincz de Petro Kranjecz et Cathar. Kranjecz. Levantibus Michaele Gobar et Eva Zsilavecz.« (Dne 25. januarja je bil krščen Janez iz Sodišinec. Starši: Peter Kranjec in Katarina Kranjec. Botri: Mihael Gobar in Eva Žilavec – op. J. S.).

Drugi list manjka, oziroma vse leto je pomešano. Leta 1733 je zabeleženih 76 rojstev oziroma krstov. Leta 1750 – 86. Leta 1776 pa 65.

V letu 1782 »sub parcho Fr. Czipoth« (pod župnikom Fr. Cipotom – op. J. S.) se prvikrat izvrši vpis po rubrikah.

V letu 1785 lahko beremo naslednje:

»Post novas Resolutiones Caes Regias quoad sublatam stolam a sacramento Baptismi etc.« (Po novih cesarsko-kraljevskih odločbah glede na odpravljeno štolnino pri zakramentu krsta itd. – op. J. S.). To je neki kraljevski odlok iz leta 1783. Po strožji odredbi namestniškega sveta z dne 29. marca 1785 so ga začeli izvajati. Glej »Lib: Encycl.« Tom I.

Leta 1800 je bilo število krščenih 71.

Leta 1824 od junija naprej je lepo čitljivo zapisano: »sub par. Sbüll.« (pod župnikom Šbülom – op. J. S.). V zadnjem letu, v 1831, je število krščenih 84.

Na zadnjih straneh tega zvezka je župnik Marič zabeležil nekatere stvari pod naslovom: »Zapiski.« Predmet teh zapiskov je velika poplava Mure iz leta 1827; prav takrat najdem zapisano naslednje: »Anno 1826 13-a Novembris (13. novembra leta 1826) sem prišel na Tišino iz Gornje Lendave (od Grada), kjer sem bil 3 leta in 9 mesecev kaplan ter 7 in pol let župnik. Ko sem pa potem č. gospodu Janezu Sbüllu, bivšemu tišinskemu župniku, predložil zamenjavo, je kar naravnost z menoj hotel zamenjati. Njegova ekscelenca Leopold Nádasdy pa ni hotel drugače, kakor da, če bi č. gospod Jožef Cipot, tedanji župnik pri sv. Heleni, hotel iti h

¹⁴ Prevod nemškega besedila: »To knjigo nam je prečastiti gospod župnik na Tišini z vsoto 2 forintov pošteno plačal.« Torej že leta 1731 navedeno slovensko ime kraja: Tišina – op. J. S.

¹⁵ Prevod latinskega besedila: »Po meni, Simonu Salopeku, župniku tišinskem.« Op. J. S.

Gradu (Gornja Lendava), potem bi dovolil č. gospodu Janezu Sbüllu iti k sv. Heleni; helenski (pertoški) župnik je meni na ljubo privolil v selitev in tako so se trije župniki v pozni jeseni, v največjem blatu, z veliko prtljago in zelo veliko izgubo selili, gospod Jožef Cipot h Gradu, Janez Sbüll v Pertočo, Jožef Marič na Tišino.«

Prav tukaj najdemo tudi v zapisku župnika Térdessya, da je bila leta 1874 na praznik Gospodovega vnebohoda podobna povodenj kot leta 1827. Očividci, med njimi tedanji tišinski kaplan, sedaj murskosoboški župnik Franc Gašpar in Franc Völgyi, organist – učitelj, pravijo, da je vsa pokrajina stala pod vodo, in sicer tako zelo, da so se morali od cerkvenih vrat vse do Petanjec voziti po poti s čolnom, med župniščem in šolo pa je tekla do kolen segajoča voda.

Drugi zvezek sega od 1832.-1874. leta. Leta 1842 je bilo število krščencev 80. V letu 1855 pa 77, leta 1865 pa 80; leta 1874 pa 88.

Tretji zvezek sega od leta 1875-1888. Od tega leta naprej se nadaljuje IV. zvezek.

25

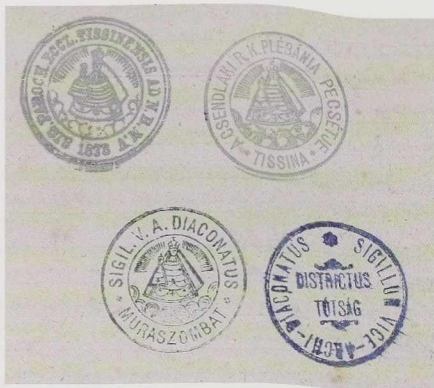
K zgodovinskim podatkom sodijo tudi uradni pečati. Za poznejši rod bom tukaj navedel dva obstoječa pečata:

Pečat št. 1 je bil v rabi od leta 1873-1888. Ob pomadžaritvi občinskih in župnijskih imen pa so si oskrbeli pečat št. 2.

Vsi pečati so okrogle oblike: dva sta župnijska, dva pa dekanijska. Pečat št. 1 ima napis: SIG. PAROCH. ECCL. TISSINENSIS AD N. B. M. V. 1873 (Župnijski pečat tišinske cerkve Rojstva Blažene Marije Device. 1873. V sredini je podoba, kipec Device Marije z Jezuščkom. Oba imata krono na glavi). – Pečat št. 2 ima napis: A CSENDLAKI R. K. PLÉBÁNIA PECSÉJTJE. TISSINA (Pečat rimsko katoliške tišinske - csendlaki – župnije. Tišina). V sredini je enaka podoba, kipec kot v pečatu št. 1. Zanimivo je: v pečatu št. 2 je poleg pomadžarjenega imena »csendlaki« ohranjeno staro ime kraja »TISSINA«.

Dekanijski pečat št. 1 ima napis: VICEARCHI – DIACONATUS DISTRICTUS TÓTSÁG (Vicearhidiakoniat Slovenske okrogline). Op. J. S.

Dekanijski pečat št. 2 ima napis: SIGIL. V. A. DIACONATUS MURASZOMBAT (Pečat vice arhidiakonata Murska Sobota). V sredini je enaka podoba, kipec kot v prejšnjih dveh župnijskih pečatih – op. J. S.

Matric. Defunctorum Tomi tres (Trije zvezki mrliških matrik) Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

Od mrliških matičnih knjig so 3 zvezki.

Prvi zvezek se začne z letom 1750. Star molj ga je razjedel, v svinjsko kožo vezan, že razpadajoč primerek. Papir je blede rumen in obledela komaj še čitljiva pisava. Na izpadlem naslovnem listu lahko beremo: »Liber pertinens Ad Ecclesiam Tissinensem, continens Nomina Defunctorum tum catholicorum, quam acatholicorum ab anno 1750. Descriptus per me Simonem Szalopek Parochum Tissinensem.« (Knjiga, spadajoča tišinski cerkvi. Obsega imena umrlih, tako katoličanov kakor nekatoličanov, od leta 1750. Knjigo sem pisal, jaz, Simon Salopek, tišinski župnik – op. J. S.).

Najbolj spredaj so mladoletni katoliški umrli, prvi:

»Ex Kupsincz Rhen filius.« (Iz Kupšinec sin Rhena). Njih število je 36. Prvi mrlič izmed odraslih: »Ex Tissina Mathias Saruga.« (Iz Tišine Matija Šaruga). Njih število je 27. »Numerus lutheranorum mortuorum 23.« (Število luteranskih mrličev 23). Potem so zabeleženi »Sacro viatico provisi simul mortui« 56. (S sveto popotnico sprevideni, hkrati umrli, 56). Beremo lahko take improtokolacije (uradne zapiske): »ibidem servus Dni Kereszturi« (prav tam hlapec gospoda Kereszturija); »ibidem armentarius.« (prav tam govedar). Kdo pa je bil ta govedar (armentarius), o tem ni niti besedice. Za *provisi* – za sprevidenimi so naštetih »*conversi*« (spreobrnjenci), in sicer 5.

Anno 1756 Die 19 Martii obiit R. D. Step. Lutár P. Tissinensis (Dne 19. marca 1756 je umrl preč. g. Štefan Lutar, župnik tišinski). To je prvi zapisek časa smrti. Od tukaj naprej so smrtni primeri zabeleženi po mesecih in tudi dnevi so označeni.

Leta 1762 je število umrlih 61. V začetku februarja lahko beremo naslednjo opazko: »Sub parochia A. R. D. Georgio Raffay.« (Pod preč. g. župnikom Jurijem Raffayjem). Od istega leta naprej je večinoma zapisana tudi življenjska doba. V letu 1773 jih je umrlo 57. Pri mesecu aprilu je zabeleženo: »Sub administr. Steph. Pertóczy 1773.« (Pod administratorjem Štefanom Pertocyjem).

Od 3. marca 1782. leta naprej so rubricirani uradni zapiski (rubricirana improtolocacija) »sub A. R. D. Francisco Xaverio Czipot Parocho Tissinensi.« (Pod preč. g. Francem Ksaverijem Cipotom, župnikom tišinskim). Ta dobri stari gospod je od tega leta naprej do 3. decembra 1823 vedno sam pokopaval. Njegovi razpredelki – rubrike se proti koncu zelo stapljajo, toda vse do konca je on sam vpisoval, in sicer čitljivo.

1824 die 10^a Junii in Tissina Admodum Reverendus Dnus Franciscus Czipót, Parochus Tissinensis, qui 42 annis hanc parochiam administravit et longaeva infirmitate pedumqne dolore obrutus obdormivit in Domino et die 12^a eiusdem mensis in cripta sepultus est. Annorum 80. per admodum Reverendum Dominum Emericum Hánzsek parochum Mura-szombatiensem et vicearchidiaconum Tótságiensem etc.« (1824, dne 10. junija je na Tišini zaspal v Gospodu prečastiti gospod Franc Cipot, župnik tišinski, potem ko je 42 let opravljal to župnijo, nazadnje še po dolgotrajni boleznii, posebej obsut z bolečinami v nogah. Pokopan je bil v kriпти 12. dne istega meseca. Pogreb je vodil prečastiti gospod Emerik Hanžek, župnik murskosoboški in vicearhidiakon Slovenske okrogline itd. – prev. J. S.).

V tem letu jih je umrlo 48. Tukaj v tem zvezku se pretрга mrliška matična knjiga in se od leta 1749 začena poročna knjiga.

II. zvezek beleži umrle od 20 junija leta 1824 in ponavlja zgoraj omenjeni zapisek, ki se nanaša na Cipota. V tem zvezku sledi po letu 1826 vmes vrinjena poročna matrikula od 13. maja 1827. leta. Potem ko se te nadaljujejo do leta 1848, sledijo umrli od leta 1840 do marca 1847, potem slede Nomina copulatorum 1825-27 (imena poročenih); končno spet umrlih od 1827-40. Madžarsko se vodijo knjige od leta 1837.

III. zvezek sega od leta 1847 – 1876.

V prvem letu jih je umrlo 68, v zadnjem pa 49.

IV. zvezek se nadaljuje od leta 1876 do konca leta 1892. Največ smrti je bilo leta 1886, in sicer 83; najmanj leta 1876, in sicer 39.

V. zvezek od leta 1893 –

(V izvorniku je 27. stran prazna - op. J. S.).

28

Matric. Copulatorum in tribus tomis (Knjiga poročenih v treh zvezkih). Ivanocjev zapis ob robu – op. J. S.).

Poročne matične knjige so v posebnem zvezku samo od leta 1847 naprej. Prejšnje so združene z dvema prvima zvezkoma mrliških matičnih knjig. In sicer v prvem zvezku od leta 1749 do 8. julija 1824. Prvi vpis je od 9. januarja 1849 in še 7 porok. Na ta dan razen imen poročencev in ene priče ni ničesar drugega zapisanega. Sicer pa sistem vpisovanja ustreza že omenjenemu načinu drugih matičnih knjig in kakor so se te počasi razvijale, dokler niso dobile sedanje redne oblike, prav tako tudi matr. copulatorum (matrika poročenih) kaže prav isti postopni razvoj čisto vzporedno z onimi. Od leta 1824 do 1848 najdemo v II. zvezku mrliške matične knjige – poročno matično knjigo, vrinjeno med vpise umrlih, kakor sem to zabeležil pri matr. defunctorum (matriki umrlih). Tudi te matične knjige se od leta 1837 vodijo v madžarskem jeziku.

III. zvezek se začne leta 1848. Od 10. avgusta 1851 spet v latinščini. Leta 1749 je število poročenih 17.
1773. /a mart. Sub adm. Steph. Pertóczy /35. Leta 1800 17 itd.

Mešani zakoni so posebej zabeleženi v majhnem zvezku.

Matric. conversorum (Matrika spreobrnjencev). Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

Prvi zapisek spreobrnjencev je iz leta 1750 in jih lahko najdemo za umrlimi istega leta. Nadaljevanje je na koncu istega zvezka od leta 1756 do 1770.

(V izvorniku je 29. stran prazna – op. J. S.).

30

Libri Rationum in tribus tomis (Knjige računov v treh zvezkih). Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

Cerkveni računi so v treh zvezkih.

I. zvezek se najbrž začne z letom 1774. Spredaj manjka nekaj listov. Napis na naslovnih platicah ni čitljiv. Račun iz leta 1774 izkaže 475 fr 95 d glavnice. Podpisali so svojeróčno: Janez Hüll, »parochus ad sšmam Trinitatem et Districtus Tótságiensis Vádiaconus« (župnik pri presveti Trojici – Nédela – in vicearhidiakon Slovenske okrogline); Štefan Pertóczy, »administrator loci« (krajevni administrator); Andrej Monck »J Dominii Murajszombat provisor« (provizor slavnega murskosoboškega zemljiškega gospostva).

Glavnica je bila to leto razmeščena v malih količinah (1-20 for.) pri posameznikih na ozemlju župnije. Prejemki so od začetka zabeleženi samo tisti, ki so narasli od obresti. Izdatki so sorazmerno majhni »pro pandio oec. rationum 2 fl.; (za kosilo oskrbnika računov 2 florena), »trium aedituorum solutio 4 fr 50 d (za izplačilo treh cerkvenih ključarjev 4 forinte, 50 denarjev) »unius satrapae eccae 75 den« (za enega satrapa cerkve 75 denarjev), »a lotione vestium 2-3 fl« (za pranje cerkvenega perila 2-3 florene). V letu 1778 »ex multctis, elemosina et pro usu campanorum provenere 6 fl 80 d (iz denarnih kazni, miloščine in od zvonjenja je prišlo 6 florenov 80 denarjev).

Leta 1779 je podpisan lastnoróčno kot dekan od Sv. Benedikta Nicolaus Küzmics, (Parochus ad s. Benedictum). Ob tej priliki »duorum haidonum solutio 1 fr 50 d.« (za izplačilo dveh borcev, hajdukov 1 floren, 50 denarjev), »coca Dni Parochi et Varchi Diaconi auriga percepere 66 2/3 den« (kuharica gospoda župnika in voznik gospoda vicearhidiakona sta prejela 66 2/3 denarjev).

V letu 1780 ex marsupiali provener. 1 fr 56 d interusurii 38 fr 50 d. (v letu 1780 je iz mošnje prišlo 1 forint 56 denarjev, iz obresti izposojenega pa 38 foritov 50 denarjev). Račune je podpisal »Joannes Hemeczperger.«

V letu 1782 je podpisan tudi rakičanski (rakicsányi) »provisor dnalis« (oskrbnik zemljiškega gospostva). Leta 1787 pro solito prandio 4 fr, (za običajno kosilo 4 fr), glavnice pa je 630 f 45 d. V tem letu že nastopa census fori kot prejemek 1 fr 25 d. Zadnji račun v tem zvezku velja za leto 1795; podpisal ga je Janez Hemeczperger: »in capitali 541 fl 50 d in par. 35 fl 35 d.«

II. zvezek sega od 1796 – 1870. V tem času je cerkveno premoženje podvrženo veliki fluktuaciji. Glavnica vse do poslednjega leta ni zrasla na več kot 954 forintov, čeprav so letni prejemki vedno krili redne izdatke, v največ primerih je bil celo še presežek.

Leta 1800 je znašala glavnica 602 f. Prejemki 69 f 66 ½ d, izdatki 46 f 28 d, presežek 23 fr 38 ½ d.

Leta 1812 znaša glavnica 586 fr. Presežek 20 fr 56. Med izdatki je zapisano: Dno Parocho pro annuis prandiis 25 f. Diurnum Dni officialis 2 f item v. a. Diaconi; eccae servitoribus 12 fr. (Gospodu župniku za letna kosila 25 f. Dnevnic gospoda oficjala 2 f, prav tako vicearhidia-kona; služabnikom cerkve 12 fr.).

Leta 1825 je 705 fr glavnice, prejemki in marsupio 13 fr. Sicer pa je letni račun zaključen z 8 1/3 d deficitu. V 50 letih je zidanje župnišča zelo izčrpalo glavnico.

III. zvezek se nadaljuje od leta 1871. Knjige računov na vsak način osvetljujejo dobo in ljudi, ki v njej delujejo.

Celotni davek, ki izhaja iz sejmarine (a helypénz), tudi kar zadeva cerkev, sem sam plačal, da se ne bi še s tem zmanjšalo cerkveno premoženje. Cene kosila na dan cerkvenih obračunov in tudi mašnega vina ne vzamem v cerkveni račun, kajti menim, da ni prav od župnika, da siromašna cerkev daje vino k plačanim mašam in tudi obračunski obed lahko daje tišinski župnik iz svojega.

(V izvorniku je 31. stran prazna - op. J. S.).

32

Libri encyclicarum (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

Zbirka škofijskih naročil obstaja v treh zvezkih in v enem paketu nezvezanih primerkov. Trije zvezani primerki obsegajo rokopise.

Na platnicah prvega zvezka beremo naslednje: *Protocollum Ecclesiae Tissinensis in Honorem B. M. V. Natae dicatae auctum sub admoudum Reverendo Domino Francisco Czipóth praefatae ecclesiae Parocho. Anno 1782 die 26 julii Regedini*« (Zapisnik tišinske cerkve, posvečene Rojstvu Blažene Marije Device, narejen pod prečastitim gospodom Francem Cipotom, župnikom omenjene cerkve. Leta 1782, dne 26. julija, v Radgoni).

Kakor kaže ta napis, je dal Cipot *tedaj obstoječi zvezek okrožnice* povečati oziroma v en zvezek zvezati tedaj obstoječe okrožnice.

Prva enciklika ima datum 20. junija 1749 v Rakosu. Podpisan je »Franciscus Episcopus Jaurinensis.« To je Franc Zichy, škof v Győru (Győr). Zadnja okrožnica tega škofa nosi datum 13. februar 1776 v Győru (Győr). Naslednja okrožnica od 16. junija 1777 ni podpisana. Tej okrožnici sledi okrožnica Jánosza Szilyja, sombotelskega škofa, z datumom 21. avgusta 1777. Zadnja naredba v tem zvezku je od škofa Szilyja z dne 7. marca 1788.

II. zvezek se začne z instrukcijo: *qualiter Dni Parochi super concreditas sibi per unitum Caes. Reg. expositas – Prolium ac Orphanor. Domum pro exsolutione Intertentionis in pagis existentium prolium pecuniis rationes ducere debeant.*« (Kolikor gospodje župniki imajo sebi

zaupane sirote, povezane s cesarsko-kraljevskim domom otrok in sirot, morajo voditi račune o izplačanem denarju za vzdrževanje otrok, ki so v vaseh – prev. J. S.). Zadnja okrožnica je od škofa Leopolda (Somogyija) z dne 28. maja 1810.

III. zvezek se začne z odredbo, dano aprila 1808 od istega škofa in se konča z uradnim spisom škofa Szencyja, ki nosi datum 23. december 1862. V tem spisu se sporoča, da je namestniški svet nakazal za tišinskega kaplana 199 fr 50 kr pristojbine iz verskega sklada.

Ti trije zvezki vsebujejo res veliko zanimivih reči o cerkvenem življenju preteklega in prve polovice sedanjega stoletja. Žal, da je obledelo pisavo zelo težko brati, in ker bi bil za branje teh podatkov potreben daljši čas, ne morem sedaj veliko govoriti o njih vsebini. Nekoliko praznih listov je ostalo za to, da se nanje lahko zabeležijo morebitni važnejši in zanimivejši podatki. Da bi se to lažje zgodilo, bom okrožnice oskrbel s številkami po zvezkih, da se bo tako lažje tudi sklincevalo nanje.

IV. zvezek vsebuje okrožnice škofa Szencyja. Leta 1891 sem jih zbral in jih dal vezati.

(V izvirniku je so strani od 33. do 42. strani prazne - op. J. S.).

KLOPI

43

Klopi so bile zelo nečedne (nagyon éktelenek) in že tudi tako razpadle, da za dalj časa na noben način ne bi bile uporabne. Dolgo časa sem premišljeval, kje naj vzamem sredstva, toliko bolj, ker sem želel oskrbeti trpežne in lične klopi. Končno sem se na prigovarjanje nekaterih vernikov odločil, da se bom oklenil načina, ki je v navadi po sosednjih štajerskih župnijah, kjer si nekateri kupijo dosmrtno sedeže. Večina vernikov je po primerni obrazložitvi tudi rada v to privolila in klopi so bile prav kmalu označene. Tako sem priskrbel denar za stroške in sem se pogodil s štajerskim mizarjem Kurasom (iz Pridahofa) za klop po 27 forintov. Klopi bodo vse iz trdega lesa razen poda, po mojem lastnem načrtu. To priliko sem uporabil tudi za to, da sem skupaj s klopmi za iste stroške dal napraviti tudi primerno spovednico. Dal sem narediti na ženski strani 9, na moški strani pa 6 klopi. Stare klopi pa, ki so še preostale, sem pustil pod korom za revnejše vernike tako dolgo, dokler se nove klopi sčasoma spet ne pomaknejo nazaj za splošno uporabo.

Potem bo bolj primerno, da jih odstranijo in pustijo prazen prostor, da lahko čim več ljudi pride v cerkev in da bo okrog sten svobodneje krožil zrak. Morebiti bi se dalo tja postaviti na vsako stran po eno spovednico.

Posamezni sedež bo stal 5 fr. 50 kron za dosmrtno uporabo (élethoszigliani használassa). Ko pa tak človek umre, - in če župnik zaradi pomnožitve cerkvenega premoženja meni, da je umestno še nadalje oddajati klopi, imajo prednost družinski člani pokojnega, in sicer spet vsaj po prejšnji ceni. Po možnosti je treba paziti tudi na to, da naprej pridejo starejši. 15 klopi je stalo: vsaka klop po 27 forintov = t. j. skupno 405 forintov. S preostalim denarjem, t. j. z vsoto približno 80 forintov, smo plačali spovednico.

Spovednica (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

Želel sem, naj naredijo takšno spovednico, da bi bil tudi spovedanec na obeh straneh zaprt,

tega pa za zdaj zaradi pomanjkanja prostora ni mogoče uresničiti. Če se sčasoma po spretni ureditvi, morebiti z redukcijo števila oltarjev, pridobi na prostoru, bo tudi primerno oskrbeti takšno spovednico, ali pa vsaj to spovednico, ki je že narejena, izpopolniti po načrtu, ki se najde v arhivu.

Klopi smo postavili v cerkev 7. januarja 1892. leta.

44

Oratorium (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

Mali prostor v prvem nadstropju nad zakristijo je do sedaj rabil samo kot shramba za ropotijo, ali pa so ga, kot pravijo stari ljudje, nekdanji župniki uporabili za skladišče šunk. Kakor hitro sem jaz ta prostor zagledal, se je takoj porodila v meni želja, da ga spremenim v oratorij in ga tako spet vrnem njegovemu nekdanjemu namenu.

Pri uresnitvi te zamisli mi je gmotno zelo pomagala gospa Kladziwa, ki je prevzela obnovitvene stroške. Zelo težko pa sem pridobil za to stvar patrona., ki se je menda tega bal, da bi tukaj kdo drug imel prednost. Igaza volt (*prav je imel – pripis druge roke – op. J. S.*).

Ker so stara vrata, ki vodijo k stopnicam, zaradi dviga cerkvenih tal zelo nizko, sem moral od zunaj prebiti nova vrata, kar se je tudi čisto dobro posrečilo. Razen tega se nikjer drugje ni izvršilo nobeno razdejanje. Pri dveh oknih, ki se odpirata v prezbiterij, smo odstranili samo debelo plast apna in omet, a od kamnitega roba, ki je pomanjkljiv in krhek, se je sam od sebe odluščil okrog 5-milimetrski zelo ožgani del. Pri zunanjem oknu je bilo zgoraj vse popolnoma zazidano in le med delom smo naleteli zgoraj na majhen gotski okrasni obok.

Na vzhodni strani oratorija blizu stene prezbiterija, zahodni vdolbini nasproti, sem našel na pol zazidano, vratom podobno odprtino. Samo narahlo sem jo dal zazidati znova. Ves prostor smo znova ometali.

Med delom smo se prepričali o tem, da je nekoč velik požar uničil notranjost cerkve, še več – tu pa tam smo našli v luknjah stopniškega ogrodja stare ožgane kose lesa.

Prenavljanje se je začelo v juniju leta 1891 in je trajalo skoraj 3 tedne. Zidarsko delo je opravil Konrad Špranger, radgonski stavbenik, mizarско delo pa Franc Kūras, mizar iz Pridahofa (blizu Radgone). Vsi stroški so znašali 400 forintov, kar je dala do polovice gospa Kladziwa, drugo polovico pa hčerka grofice Batthyany. Za to velikodušnost ima družina Kladziwa pravico uporabljati ta prostor, nikakor pa ne da bi ta pravica prešla na njene kakršnekoli pravne naslednike. Ko ta družina umrje ali pa se odseli, z oratorijem razpolaga župnik.

(V izvorniku je 45. stran prazna - op. J. S.).

ZAPOREDNA VRSTA ŽUPNIKOV

46

O tem, kdaj je bila župnija ustanovljena in kdo je bil prvi župnik, iz tukaj najdenih virov, kot sem jih omenil zgoraj, ne morem govoriti niti približno.

O imenih župnikov torej lahko spregovorim samo na podlagi pomanjkljivih zapiskov, ki jih najdemo raztresene po matičnih knjigah.

Na starem zvonu je bilo zapisano: Transformata iussu R. D. Georgii Suanut Parochi, glej leto 1897 (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

Szalopek 1730 (?) – 1752 (Ivanocyjev zapis ob robu. Ime Szalopek je prečrtano – op. J. S.).

Na naslovnem listu I. zvezka mrliške matične knjige stoji zapisano: »..... ab anno 1750. Descriptus per me Simonem Szalopek, Parochum Tissinensem.«¹⁶ (... od leta 1750. To sem zapisal jaz, Simon Szalopek, župnik tišinski – prev. J. S.).

To je prvi župnik, ki ga iz tega malega zapiska poznamo po imenu, več o njem pa doslej nisem našel nikjer zabeleženega. Kdaj je postal tišinski župnik, ne vem. Ali je tu umrl, ne moremo zagotovo povedati, da pa po letu 1752 več ni bil župnik, lahko sklepamo iz tega, da je v encikliki z datumom 23 decembra tistega leta od polovice že druga pisava.¹⁷

Leta 1734 je bil župnik že Lutár. V vezanem primerku: »Conc. Trid.« v knjižnici vidimo to zabeleženo (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

Če lahko kaj sklepamo po navidezni podobnosti pisave, potem se zdi, da je prvi vpis v krstno knjigo iz leta 1731 rokopis tega župnika. Leta 1759 je bil župnik Sz. glej Matric. Bapt. 20. oktober 1759.

Lutár (1753 – 56) (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

»1756 die 19. Martii obiit R. D. Steph. Lutár P. Tissinensis.« M. Def. (19. marca 1756 je umrl preč. g. Štefan Lutár, župnik tišinski; matrika umrlih – prev. J. S.). Ta je bil torej Szalopekov naslednik od 1733 – 1756. Razen tega kratkega zapiska nisem našel o njem v matičnih knjigah ničesar več. Tukaj sledi praznina.

Raffay 1762 -73

V ravno tem zvezku lahko beremo »anno 1762 febr. sub par. A. R. D. Georgio Raffay.« (Leta 1762 februarja pod župnikom preč. g. Jurijem Raffayjem). Ta je bil župnik do leta 1773.

Pertóczy 1773 – 82.

Raffayu je sledil Štefan Pertóczy, do leta 1776 kot administrator, od leta 1782 pa kot župnik.

¹⁶ Ivanocyjeva opomba: »P. T. (Parochum Tissinensem - op. J. S.), se pravi po župniku tiškem; ti dve besedi: "župnik tišinski" je pozneje pripisala druga roka (?). Morebiti je bil Szalopek v Lutarjevih poslednjih letih njegov pomočnik in je za Lutarjem postal župnik. Tako bi se izpolnila zgoraj navedena praznina, ki je nastala po Lutarju.«

¹⁷ Prečrtano je tudi v izvorniku prečrtano – op. J. S.

Cipóth 1782 – 1824.

Od leta 1782 – 1824 Franc Ksaver Cipóth. Umril je 10. junija 1824 v starosti 80 let in je bil pokopan v kripi. (Matr. def.). Rodil se je leta 1755 v Mladetincih (Mlajtincih).

Sbüll J. (1824 – 26).

Od leta 1824 do 18. novembra 1826 pa Janez Süüll, ki je od tukaj šel k sv. Heleni in je na njegovo mesto prišel od Grada Jožef Marič. (Glej spredaj str. 48).

Marič 1826 – 52.

Jožef Marič 1826 – 1852. Ta je pokopan zunaj cerkve poleg dveh opornikov prezbiterija. Rodil se je leta 1791 v Krogu.

Térdessy 1852 – 88.

Marko Térdessy 1852 – 1888. Pokopan je na novem tišinskem pokopališču. V vmesnem času od 25. decembra do 2. marca je župnijo upravljal tišinski kaplan Alojzij Kous, ki je bil premeščen v Beltince, ko je novi župnik prevzel župnijo. Kar se tiče starejših župnikov, je zelo težko kaj poizvedeti, izslediti, vendar sem za vsakega izmed njih pustil po en prazen list, da bi se zapisali morebitni podatki, če bi prišli na dan. Zgodovina novejših župnikov pa večji del lahko obstaja le v suhih življenjepisnih podatkih in v podatkih ustnega izročila, razen Térdessyja, o katerem neposredna preteklost daje dovolj snovi.

Ivanóczy

1889 – 29. VIII. 1913. Rodil se je pri Sv. Benediktu (Ivanovci) 25. avgusta 1857. Umril 29. avgusta 1913. Glej pozneje! (*Pisava Rudolfa Vadoviča - op. J. S.*).

Rudolf Vadovič

Od 13. novembra 1913 – 28. IX. 1922. Rodil se je v Gidrafa (Podmericz) Pozsonym. (Požun-ska županija) 13. novembra 1871. Glej pozneje! (*Pisava Rudolfa Vadoviča - op. J. S.*).

Jožef Krantz

Od 28. septembra 1922 administrator, od 26. novembra naprej pa kot umeščen župnik. (*Pisava Jožefa Krantza - op. J. S.*).

47

Na Gornjem Štajerskem v bližini Köflacha je romarska božja pot z imenom Marija – Lankovic. Tukaj je starinski kip, statua »Marija z malim Jezusom.« Tamkajšnji majhen zgodovinski osnutek, izdan po frančiškanih, pravi o postanku te romarske božje poti, da je tisti kip (statua) prišel tja na čudežen način iz župnije Teschin (Tissin; Warth), ki leži vzhodno od Radgone. Ko so namreč leta 1418 Turki opustošili to pokrajino, je tedanji tišinski župnik moral med cerkvenimi dragocenostmi rešiti najdragocenejšo milostno podobo, ki je že takrat napravila to župnijo za veliko romarsko božjo pot. Župnik je podobo skrival v gozdu, ki je bil nedaleč od cerkve proti vzhodu (na sedanjem župnikovem posestvu, med Jordanom in cesto).

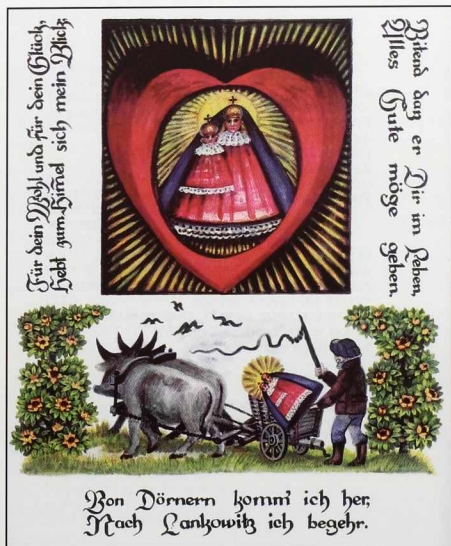
Tukaj je bil gozd vse do časa župnika Térdessyja; od tega gozda je sedaj izpeljano ime »Rastika« v ustih starih ljudi. 1894 (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

Podneje pa (najbrž v času drugega župnika, kajti pobožni prednik je prišel najbrž v roke Turkov) so po naključju, ali bolje rečeno, na čudežni način našli to milostno podobo. Ko so se v tem omenjenem gozdu pasle župnikove krave, je pastir opazil, da živina gre zelo pogosto k nekemu grmu. Šel je tja, da bi videl, kaj je, in našel je tisti kip. Zadevo je hitro naznanil svojemu gospodarju, ki je podobo sicer sam dvignil iz grma, toda ni je mogel nesti dalje. Potem jo je dal postaviti na voz, in jo hotel s svojimi voli odpeljati domov. Živali pa na čudežen način nikakor niso hotele iti proti cerkvi, ampak so se kljub nasprotnemu priganjanju napolile naravnost proti Radgoni in od tam so šle dalje naravnost do Lankovica, kjer so tudi obstale na tistem mestu, kjer ob griču stojita sedanja cerkev in samostan.

Glej: Kremlj: »Dogodivščine štajerske zemle.« str. 127 (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

Leta 1418 so čete turškega sultana Amurata zelo močno oblegale Radgono, toda brez uspeha; zato so prodirale dalje navzgor po desnem bregu Mure. Pri kraju Apače so se srečale s knezom Ernestom, ki jim je z mogočno armado zastavil pot, jih zelo potolkel in zapodil nazaj v beg. Kakor so bili prišli po madžarskem ozemlju, tako so se tudi po tem ozemlju umikali. Ob tej priložnosti se je lahko zgodil zgoraj omenjeni dogodek.

(V Ivanocyjevi kroniki je prevajalec Smej v svoji murskosoboških kaplanskih letih našel spominsko podobico, kako vola peljeta Marijin kip s Tišine v Lankowitz. Podobico je - kot da bi bil slutil, da se bo izgubila - natančno prerisal v svoj prevod Ivanocyjeve kronike (str. 75). Tu objavljamo skenirano sliko, kot jo je bil prerisal prevajalec Smej, hkrati pa tudi risbo s 24. strani knjižice: Jože Smej, *Kaplja na vedru*, Maribor 1992. Marijin kipec je podoben tistemu v župnijskih pečatih, glej str. 33 - op. J. S.).

Marija Lankovička nekoč Tišinska
 Prerisala s spominske podobice v Ivanocyjevi tišinski kroniki Nada Lukežič
 Napisali se v slovenščini glasijo:

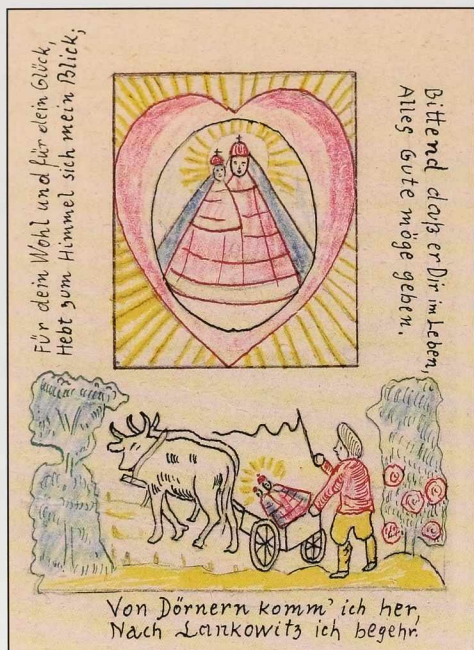
V GRMOVJU SKRITA, VEN PRIHAJAM
 IN V LANKOWITZ SE ZDAJ ODPRAVLJAM.

ZA SREČO TVOJO, BLAGOR TVOJ,
 V NEBO POGLED SE DVIGA MOJ.

DA BOG TI ZDRAVJE, MILOSTI
 ZA VSE ŽIVLJENJE PODELI.

(Glej Jože Smej, *Kaplja na vedru*, Maribor 1992, 24)

(Glej str. 69-70. To staro podobico sem našel v Ivanocijevi kroniki. Slika se nanaša na dogodek, kako je prišel Marijin kip iz Tišine na Lankovic. Marija je ista kot v pečatib, glej str. 33. To staro razglednico sem prerisal kolikor toliko točno! Op. prevajalca J. Smeja).

ZAPOREDNA VRSTA KAPLANOV

48

V času župnika Cipota se je 24. septembra 1824. leta prvič vzpostavilo redno kaplansko mesto s kongruo 150 forintov. Ker pa je Cipot že med tem umrl, privoljenje pa se je zgodilo zaradi župnikove starosti, kaplansko mesto ob tej priliki ni bilo zasedeno.

Zaradi trdovratne in neozdravljive bolezni v grlu župnika Térdessya je bil spet potreben kaplan. 7. februarja 1860. leta je bil tudi imenovan s škofijskim odlokom na stroške škofijske blagajne. Z odlokom namestniškega sveta št. 82.733 z dne 5. decembra 1862. leta se njegova plača nakazuje iz verskega sklada. Glej: L. Encyclic. Tom. III. proti koncu.

I. FRANC BORKOVIČ je bil prvi kaplan, in sicer od avgusta 1859 do januarja 1861. Pred njim je bil začasno nameščen kot duhovni pomočnik Marko Herczezy, redovnik iz reda sv. Frančiška, in sicer od marca 1859 do konca julija. Borkovič je sedaj župnijski upravitelj v Novi gori (Ujhegy). Umrli je leta 1895.

II. VENDEL RATKOVIČ od februarja 1861 do februarja 1862. Od tod je šel za župnijskega upravitelja k Sv. Juriju v Rogaševcih, kjer je postal pozneje župnik, končno še dekan in častni kanonik.

Ratkovič je bil 25. januarja 1893 imenovan za pravega kanonika. Umrli je 20. januarja 1907. (V Ivanocyjevi kroniki je to zapisano na 49. strani – op. J. S.).

III. JOŽEF NEMESKÖVI (EDELSTEIN) od februarja 1862 do septembra 1862. Convertita ex Judaismo (spreobrnjenec iz judovstva). Pozneje župnik v Némét-Lő. Umrli v Sombotelu leta 1908.

IV. ALOJZIJ MATYASEC, od septembra 1862 do januarja 1864. Umrli kot upokojeni kaplan pri Sv. Heleni.

V. PETER KODELA, od junija 1864 do septembra 1865. Nato župnik v Gornjem Seniku. Umrli je 30. marca 1894 prav tam.

VI. KAREL FODOR od septembra 1865 do januarja 1869. Pozneje župnijski upravitelj v Gornjih Petrovcih, leta 1894 v Števanovcih (Istvánfalva). Umrli 5. julija 1908 v Slovenski vesi (Tótfalu).

VII. IVAN KAUSZ, rojen v Čez-Sočih pri Gorici! Od februarja 1869 do marca. Pozneje župnik v Stinatzu in v Csému. Umrli tam leta 1892.

VIII. JOŽEF BAGÁRY, od aprila 1869 do januarja 1870. Od tod je šel v Mursko Soboto za kaplana in od tam leta 1874 v Martjance za župnika.

IX. JOŽEF IVANÓCY (bratranec istoimenskega sedanjega tišinskega župnika) od februarja 1870 do avgusta 1872. Pozneje župnijski upravitelj pri Sv. Sebeščanu. Leta 1896 upokojen v Sombotelu.

Umrli 21. junija 1903 v radgonski bolnici. Pokopan je 23. junija prav tam na pokopališču sv. Petra. (V Ivanocyjevi kroniki je to zapisano na 49. strani – op. J. S.).

X. FRANC GAŠPAR, od avgusta 1872 do januarja 1877. Od tod je šel v Mursko Soboto in je tam od leta 1880 župnik. Umrli je 15. januarja 1906 kot murskosoboški župnik.

XI. ŠTEFAN HANTÓ, od 1877 do januarja 1887. Od tod je šel v Sz. Péterfa za župnika. Umrli je 17. oktobra 1909 kot župnik v Sz. Péterfa. Bil je dober človek. (V *Ivanocyjevi kroniki je to zapisano na 49. strani – op. J. S.*)

XII. TEOFIL TOPLAK, redovnik iz reda sv. Frančiška, je bil nastavljen kot duhovni pomočnik od februarja 1887 do aprila 1887.

XIII. JANEZ N. BAGARY od aprila 1887 do oktobra 1888. Pozneje župnijski upravitelj pri Sv. Heleni (Pertoča).

XIV. ALOJZIJ KOUS od oktobra 1888 do marca 1889, deloma kot kaplan, deloma kot administrator. Od tod je šel za kaplana v Beltince. Leta 1891 je župnik v Gornji Lendavi (Grad). Leta 1897 je bil odpuščen iz župnije, odšel je za kaplana v Črensovce, nato v Turnišče, 1916 pa v Inced (V *Ivanocyjevi kroniki je to zapisano na 49. strani – op. J. S.*)

XV. JOŽEF KLEKL od avgusta 1897 do 15. julija 1902. Premeščen je bil v Inced. Od tam je prišel v Črensovce za kaplana, v začetku leta 1905 pa k Sv. Sebeščanu za administratorja. Leta 1910 v pokoj (V *Ivanocyjevi kroniki je to zapisano na 49. strani – op. J. S.*)

XVI. JOŽEF SAKOVIČ od 15. julija 1902 do 26. oktobra 1905. Šel je v Bándol za administratorja, jeseni leta 1906 se je temu odpovedal in je šel v Beltince za kaplana. Leta 1909 v Dolnji Senik (V *Ivanocyjevi kroniki je to zapisano na 49. strani – op. J. S.*)

XVII. JANEZ ČENAR, od 1. novembra 1905 do 1. februarja 1906. Bil je prestavljen v Mursko Soboto, potem pa je bil nastavljen na Sakovičevo mesto v Bándol za administratorja (V *Ivanocyjevi kroniki je to zapisano na 49. strani – op. J. S.*)

XVIII. IMRE LENARŠIČ od 12. oktobra 1906 do 5. julija 1911. Šel je v Mursko Soboto, od tod v Dolnji Senik za administratorja (to mastno natisnjeno je zapisala druga roka na 49. strani *Ivanocyjeve kronike – op. J. S.*)

XIX. ŠTEFAN KUCHAR od 5. julija 1911 do 8. septembra 1912. Prestavljen v Beltince za kaplana, kjer je pozneje postal župnik (to mastno natisnjeno je zapisala druga roka na 49. strani *Ivanocyjeve kronike – op. J. S.*)

XX. KÁLMÁN KISS od 8. septembra 1912 do 1. septembra 1913. Od 1. septembra 1913 do 13. novembra 1913 administrator. Šel je k Sv. Benediktu za administratorja, od tam v Turnišče za kaplana (poznejši, ne *Ivanocyjev vpis – op. J. S.*). (Mastno natisnjeno je na 49. strani *Ivanocyjeve kronike – op. J. S.*)

XXI. ŠTEFAN DELI, 2 meseca. V januarju in februarju leta 1919. Od tod je šel v Beltince (poznejši, ne *Ivanocyjev vpis – op. J. S.*)

(Sledijo prazne strani v *Ivanocyjevi kroniki (50 - 57) – op. J. S.*)

FRANC CIPOT

58

Visit. Can. 13. V. 1808 (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

Rodil se je v Mladetincih, (Mlajtincih, Mladetincon – Málnás) leta 1755. Teologijo je končal v Gyôru (Győr). Posvečen je bil leta 1780. 8 mesecev je bil duhovni pomočnik v Martjancih, 6 mesecev v Gornjih Petrovcih, 9 mesecev v Kethelyu; 3 mesece v Turnišču. Leta 1783 je postal župnik na Tišini.

(Strani 59, 60 in 61 so v Ivanocyjevi kroniki prazne – op. J. S.).

MARKO TÉRDESSY

1852 – 1888

62

Rodil se je v Črenšovcih 15. aprila 1822 od zelo dobrih slovenskih staršev. Oče mu je bil Jožef Kolenko, mati pa Ana, roj. Ritlop. Krstil ga je Peter Borkovič, črenšovski župnik.

Ta župnik je v živahnem in pametnem dečku kmalu spoznal veliko nadarjenost in zato ga je leta 1830 poslal v sirotišnico. Zdi se, da je tudi njega kakor mnoge druge slovenske (»sloven« v originalu dr. Ivanocija! Op. prevajalca J. Smeja) dečke doletela ta usoda, da so mu pošteno slovensko ime spremenili v »Térdesi.«

Térd pomeni »koleno.« (*Ivanocijev zapis ob robu – op. J. S.*).

Sreča je, da si Judje takrat še niso spreminjali svojih imen, kajti sicer bi na mnogo dobrih starih duhovnikov padel sum zaradi njihovega pokolenja.

Gimnazijo je končal v Sombotelu (Szombathely), leta 1842 je bil sprejet v bogoslovno seminarijo in 18. junija 1846 je bil posvečen v mašnika. Njegovi sošolci so mi pripovedovali, da je kot bogoslovec in tudi kot mlad duhovnik imel čudovito lep glas, kar se zdi zelo neverjetno nam, ki smo ga poznali kot človeka brez glasnega govorjenja.

Šest let je kaplanoval v Slovenskem sv. Martinu (Tót – Szt. Márton), potem v Bogojini in leta 1852 je postal župnik na Tišini.

Tukaj je naletel na zelo hude razmere. Cerkev je bila zelo zanemarjena, v župnišču pa se sploh ni dalo prebivati in je bil zato primoran stanovati več let v današnji grofovski hiši kot najemnik. Po dolgem nagovarjanju je leta 1855 zgradil sedanje župnišče, toda ne s patronovim, ampak s cerkvenim denarjem in takrat je postala cerkev siromašna za vedno. V tem času je bil patron grof Anton Szapáry. Kakšna je bila miselnost tega gospoda »in ecclesiasticis et catholicis« (v cerkvenih in katoliških rečeh) zelo značilno pokaže naslednja stvar, ki jo je Térdesy povedal: ko se je pripravljval načrt novega župnišča in je župnik prosil sobo tudi za gospodinjo, je patron čisto resno trdil, da je to odveč, kajti gospodinja lahko stanuje z župnikom v eni sobi (mert a gazdaasszony lakjék a plébánossal egy szobában).

Za župniščem je uredil cerkev, seveda po tedanjih razmerah in tedanjem znanju, leta 1858.

Leta 1870 je zidal šolo, kar ni malenkost tistemu, ki pozna potežkoče, katere ob takem času nastanejo. Zelo veliko je trpel, in sicer več desetletij zaradi svoje bolezni. Ko se je namreč kopal v Muri, se je prehladil in popolnoma izgubil glas. Ta bolezen in pa že drugače njegova lahka narava sta ga spravila v dolgove, kar je moral vse življenje zelo občutiti. Njegova velika sreča je bila, da ga dobra volja nikoli ni zapustila, niti v najneprijetnejših okoliščinah ne.

RUDOLF VADOVIČ

1913 – 1922

63

(To je napisal Rudolf Vadovič sam o sebi! - op. prevajalca J. S.).

Rudolf Vadovič se je rodil v kraju Gidrafa (Pudmeric) v bratslavski pokrajini od preprostih, revnih kmečkih slovaških staršev.

Že od otroških let je bil deležen verske vzgoje in na prigovarjanje najstarejše sestre, ki je bila redovnica v nagyszombatskem (Trnava) uršulinskem samostanu, so ga starši kljub svoji revščini dali v šolo. V tem so jih podpirali tudi drugi dobrotniki.

Dva razreda gimnazije je končal v Požunu, ostale razrede in maturo pa je končal v Nagyszombatu (Trnavi).

Sledeč nagnjenju svojega srca, kar je bila obenem tudi vroča želja njegove globoko verne matere, je stopil v duhovniški stan. V juniju leta 1892 je prosil za sprejem v sombotelsko škofijo.

V tem času je bil sombotelski škof svetniški Kornély Hidasy, ki je bil v svojih prejšnjih letih profesor nagyszombatske (Trnava) nadškofijske gimnazije, pozneje pa ravnatelj.

Zaradi te okoliščine, ker je bil Hidasy prej na nagyszombatski gimnaziji profesor in ravnatelj, je rad sprejel med svoje bogoslovce učence, ki so maturirali na tej šoli.

Tako je z menoj vred stopilo več drugih v sombotelsko bogoslovno semenišče, toda ti moji kolegi so sčasoma izstopali eden za drugim.

Po končanih bogoslovnih študijih me je 13. julija 1896 Kornély Hidasy posvetil za duhovnika in me potem nastavil v Beltince. Obenem sem dobil tudi jurisdikcijo za spovedovanje tamkajšnjih redovnic, sester sv. Križa, kot njihov redni spovednik.

V prvih letih mojega kaplanovanja v Beltincih je vladalo med poprečno lepim številom inteligence razumevanje, pozneje pa so, kakor večinoma na vasi, nastali prepiri v malenkostih in medsebojna ujedanja: konec je bilo sloge, inteligenca se je razdelila v stranke in nastale so velike razprtije. Ljudstvo je pobožno, v cerkev rado hodi, se pogosto spoveduje, toda nestanovitno je in neodkritosrčno (állhatatlan és nem őszinte).

Deset let sem bil kaplan v Beltincih, od leta 1896 – 1906, od tod sem prišel v Mursko Soboto: 1906 – 1907.

Po enem letu sem bil na lastno prošnjo, ki sem jo tako utemeljil, da bi rad vzel k sebi svoje starše, - premeščen k Sv. Benediktu v Kančevcih za župnijskega upravitelja v oktobru leta 1907 po smrti Aleksandra Mazalyja.

Tukaj sem bil šest let, boreč se z veliko stisko. V tem času sem postavil novo šolo, oskrbel nov oltar iz darov vernikov; dal sem popraviti tudi gospodarsko poslopje, na dvorišču župnišča iz-

kopati 40 metrov globok vodnjak. Cerkveni zvonik sem dal dvigniti za 2 metra. Dr. Ivanocy, tišinski župnik, pa je podaril nov, 5 stotov težak zvon in je dal poslikati cerkev.

Ljudstvo je dobro, prijazno, verno in odkritosrčno do svojega duhovnika.

Napaka tega ljudstva je, da preveč sklepa mešane zakone z luteranci in tako postaja mlačno in mrzlo v svoji veri.

64

29. avgusta 1913. leta je na Tišini umrl dr. Franc Ivanocy, č. kanonik, dekan in župnik.

Moja želja je vedno bila, da bi prišel na kako ravninsko župnijo. Torej sem zaprosil za izpraznjeno tišinsko župnijo, in ker sem bil sam edini prošnjik, sem dobil od patrona grofa Lászla Szapáryja potrebno predložitev.

Istega leta 13. novembra (1913 – *op. J. S.*) sem župnijo tudi zasedel.

(Strani od 65 do 71 so v Ivanocyjevi kroniki prazne – op. J. S.).

DR. FRANC IVANOCY

OD 1. MARCA 1889 – 29. AVGUSTA 1913

72

(Datum smrti zapisala druga roka – op. J. S.)

Rodil se je 25. avgusta 1857 v Ivanovcih, v župniji Sv. Benedikta v Kančevcih, od ubogih kmečkih staršev. Rodbinsko ime mu je bilo Kodela, novo ime pa si je prevzel, ko je bil sprejet v sirotišnico v Kőszegu (avgusta 1868) zaradi spoštovanja do tistih duhovnikov lepega spomina in dobrega imena, ki so izhajali iz ravno iste družine in so nosili prav isto ime. Eden od teh, Adam Ivanocy, je bil 35 let župnik v Beltincih; njegov nagrobni spomenik se vidi v tamkajšnji župnijski cerkvi; drugi – Pavel – je bil ravno tam župnik krajiš čas in počiva na tamkajšnjem pokopališču pod velikim križem; tretji – Matija – živi kot župnik v Števanovcih (Istvánfalva) v blagem spominu pred nasledniki.¹⁸

V kőszegi sirotišnici je (dr. Ivanocy) prebival 7 let. V tem času je končal z odličnim uspehom osnovno šolo in nižjo gimnazijo. Leta 1875 je šel v Sombotel (Szombathely) nadaljevat gimnazijske študije. Tukaj si je poleg majhne podpore 120 forintov od sirotišnice tudi z lastno pridnostjo nekaj zaslužil, tako da se ni samo vzdrževal, ampak si je nabral tudi majhno vsoto za tiste čase, ko bo bogoslovec. Šesti razred je končal v počitnicah julija – avgusta leta 1876, in sicer z odličnim uspehom. Ta okoliščina je zelo vplivala na njegovo prihodnost, kajti s tem je bila dana možnost, da je kot bogoslovec prišel v osrednje bogoslovno semenišče v Budimpešto. Leta 1877 je bil sprejet med premontrejske gojence, toda preden je vstopil v red, se je od njega poslovil, to pa zaradi nekih izkušenj v počitnicah, ki jih je prebil v Jobbaházi, v pokrajini Csorna.

Po odlično končanem višjem zrelostnem izpitu v letu 1878 ga je škof Imre Szabó vzel med svoje bogoslovce in ga poslal v Budimpešto na univerzo, kjer je v letih 1878 – 1882 končal teološke študije. Leta 1881 je kot bogoslovec opravil rigoroz (strogi izpit, skušnjo za doktorat) iz dogmatike, leta 1882 pa kot murskosoboški kaplan iz moralke in pastoralk (cum applausu). 11. julija 1882 ga je dr. János Zalka, škof v Győru (Győr), posvetil v duhovnika. Od leta 1882 – septembra 1883 je bil kaplan v Murski Soboti. Leta 1883 je bil imenovan za študijskega prefekta v sombotelskem bogoslovnem semenišču, v januarju leta 1884 pa za izrednega profesorja dogmatike, leta 1886 pa za rednega profesorja. Leta 1883 je opravil rigoroz iz bibličnih ved, leta 1885 pa iz cerkvenega prava in zgodovine s prav dobrim uspehom; potem pa, ko so sprejeli njegovo pismeno nalogo: »*A szentírás és az ékíratos emlékek*« (Sveto pismo in klinopisni spomeniki)¹⁹ je 30. maja 1885 doktoriral na budimpeštarski univerzi. Postal je doktor bogoslovja. Istega leta je bil imenovan za člana škofijske izpitne komisije za izobraževanje srednješkolskih profesorjev verouka, leta 1886 pa za rednega profesorja iz dogmatike. V decembru 1887. leta in januarja 1888. leta se je udeležil v Rimu zlate maše papeža Leona XIII. Ob tej priliki je obiskal mesta: Neapelj, Firenze in Benetke. V mesecu novembru leta 1887 ga je grofica Wimpfen, roj. baronica Sina, prezentirala za beltinsko župnijo. Ker pa se je prezentacija izvršila pred razpisanim časom in so to mnogi napačno razlagali ter so morda s

¹⁸ Matija Ivanocy, umrl 18. aprila 1834 v Števanovcih, nasledniki so ga imeli v lepem spominu – op. J. S.

¹⁹ *A szentírás és az ékíratos emlékek*, Szombathely 1885. Izšlo v prevodu: Franc Ivanocy, *Sveto pismo in klinopisni spomeniki*. Maribor 1985. Prevedel Jožef Smej.

tem napačno zlonamernim razlaganjem tudi najpoglavitnejša dejstva postavili v slabo luč, se je prezentirani rajši odpovedal župniji, kakor pa da bi trpel na sebi le senco sumničjenja.

74

Božja previdnost pa je tako uredila, da je nasproti mnogim sijajnim obljubam v začetku leta 1889 pripeljala človeka v zares tiho vaško samoto, kjer je bilo zanj morda več pokoja, več dušnega miru, več zadovoljstva, kakor pa bi ga bil našel v velikih visokih službah v hrupu sveta.

Semkaj me je peljala tudi ljubezen do matere, ker je ni bilo mogoče pustiti samo med divjim goričkim ljudstvom (a vad begyi népek), posebno v njeni starosti (ta stavek je Ivanocyjev poznejši pripis na 75. strani - op. J. S.).

Ker je madžarski zapis slabo viden, ga tu navedemo: Anyám iránti kegyelet is vezetett ide, mert őt egyedül hagyni a vad begyi népek között öreg korában nem lehetett.

Da sem prišel iz središča na vas, mi je dal povod tedanji nepovoljni položaj osrednje duhovščine. Ne mislim tu na gmotno stanje, kajti to je bilo sijajno, saj sem imel razen spolne oskrbe še 1100 foritov plače; ampak mislim na družabne razmere. Brez ozira na to, da navadno nastopi od vseh strani nevoščljivost in zavidanje proti nekoliko boljši nadarjenosti, - duhovniki iz osrednjega bogoslovnega semenišča v tistem času niso mogli iti nikamor, niso imeli svojega družabnega zbirališča. Zahajati k privatnim hišam ni za duhovnika, gospodje kanoniki pa so stari strici (bačiji), s katerimi se ne more razpravljati o rečeh, ki vplivajo na duhovnost učnega in mladega človeka, in tako je družba duhovnika iz osrednjega bogoslovja utesnjena na enega ali dva človeka. Po letih se končno človek tega naveliča, in to še toliko bolj, ker mladim močem ni bilo dano dovolj dela. Tistih tedenskih 8 ur poučevanja je zelo malo, je premalo, da bi zaposlilo mladega profesorja, - izmed višjih pa ni nobeden namignil, kako je treba mlade profesorje vzpodbujati in voditi na širšem področju leposlovja in znanosti.

Koliko najlepših let mladih ljudi gre v nič zaradi takega stanja duhovnikov iz osrednjega bogoslovja! Oziroma, koliko najlepših let je za resno in globoko prizadevno delo izgubljenih!

Ko bi jaz imel v letih od 1885–1889, ko sem razpolagal namreč s časom, - mentorja, pravega vodnika in človeka, ki bi me vzpodbujal na področju cerkvene književnosti, mislim, da bi kaj malega in zaslužnega vendarle lahko ustvaril.

Rad sem prišel v to krajino, ker ljubim svoje slovensko ljudstvo.

Nagrobni napis:

Znotraj v beltinski cerkvi:

Glede Adama Ivanocya:

Prej je bil župnik tudi na Pertoči (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

I.» Hic iacet Adamus Ivanóczy Ecclesiae
huius per XXXV. annos parochus. Districtus A. Lendv.
Vice A. Diaconus. – J. Cottus de Zala.

Maestis hilare solatium. Egenis levamen.
Mitis salutis fidelium zelator in vita fuit. Ac Parca
implacabilis ei transactis bis sex octoque lustris XLII. do
sacerdotii anno cum dolore notorum abscedit vitae filium.
Heu putredo et esca vermium iam est. Lector tibi similia memento:
venire fata. Natus 10^a Aug. 1756 obiit 27. Feb. 1824.«

»Tukaj počiva Adam Ivanocy, 35 let župnik te cerkve.
Vicearhidiakon dolnjelendavske dekanije. Zalska županija.

(V življenju je bil):

Žalostnim vedra tolažba. Ubogim pomoč. Blag gorečnej za zveličanje duš. Neusmiljena Par-
ka mu je po končanih 2 x 6 x 5 in 8 letih (t. j. 68 letih) v 42. letu duhovništva prerezala nit
življenja. Ah, zdaj je že trohnoaba in hrana črvov. Bralec, pomni, da se bo tudi tebi nekoč tako
zgodilo, da bo prišla smrt. Rojen 10. avgusta 1756. Umrli 27. februarja 1824.« (Prev. J. S.).²⁰

II. »Na zunanji južni steni števanovske (Istvánfalva) cerkve:
»Itt nyugszik Ivanoczy Matyás 24 éven át volt Istvánfalvi plébanos.
Meghalt 1834 apr. 20. 54 éves korában.«

(Tukaj počiva Matija Ivanocy, ki je bil 24 let župnik v Števanovcih.
Umrli je 20. aprila 1834 v 54. letu življenja – prev. J. S.).

Dobri škof Hidasy je imel v načrtu, da bi me imenoval za prefekta budimpeštanskega bogo-
slovnega semenišča in je že glede tega pripravil pot pri primasu. Kardinal – primas Simor pa je
imel ta namen, kakor mi je to povedal pozneje dr. Ferdinand Csibulka, bivši moj spiritual in
esztergomski kanonik, da bi mene imenoval za dvornega kaplana na Dunaju in za študijskega
ravnatelja v tamkajšnjem Augustineumu. Seveda, ker sem šel za župnika, so postali ti načrti
brezpredmetni. Na tisto mesto, ki je bilo meni namenjeno v dunajskem avguštinišču, je prišel
dr. Avguštin Fischer, poznejši škof v Košicah.

O dr. Francu Ivanocyju piše njegov naslednik Vadovič ob robu Ivanocyjeve kronike:

²⁰ Nagrobni napis je objavil Ivan Škafar v Acta Ecclesiastica Sloveniae I, Ljubljana 1979, 179-180.

Umrli je 29. avgusta 1913. leta zadet od možganske kapi.

Pogrebne obrede je na Tišini opravil grof János Mikes, škof sombotelski. Potem pa so njegove posmrtno ostanke odpeljali k sv. Benediktu v Kančevcih in so jih na tamkajšnjem pokopališču položili k počitku do vstajenja, in sicer poleg grobov njegovih staršev, kakor je to sam izrecno zapisal v oporoki.

24 let je bil župnik na Tišini in 20 let dekan murskosoboške dekanije.

Bil je znanstveno zelo podkovan, zelo izobražen in strogo s Cerkvijo čuteč človek. Svoje vernike je vzgajal k samozavestemu krščanskemu življenju.

Velike zasluge ima pri renoviranju cerkve, pa tudi smotrna preureditev župnišča je njegovo delo.

V priznanje njegovih zaslug ga je škof Vilmos István imenoval za častnega kanonika.

Navdušeno je ljubil slovenski jezik, boril se je za njegovo veljavo in je bil zaradi tega izpostavljen mnogemu sumničanju tako s cerkvene kakor svetne strani. Njegovemu patriotizmu so oporekali.

Bil je odličen človek, sed tamen: quidquid conversatione humana contraxit, clementer ei Deus misericors indulgeat et lux aeterna ei luceat! (vendar: karkoli si je v zemeljskem življenju nakopal, mu usmiljeni Bog odpusti, in večna luč naj mu sveti!).

*Rudolf Vadovič
successor (naslednik)*

Lagodnega in brezskrbnega mestnega življenja navajen profesor se prav gotovo ne bo takoj najbolje počutil v samotni vasi, kjer skrbi v tisoč oblikah navalijo na njegovo neizkušenos. Tudi meni se je tako godilo, ko sem 1. marca v neugodnem zimskem času nepričakovano prišel sem. Po naravnem nagibu in z dobrim namenom sem obstal pri cerkvi, da bi pokleknil pred prestolom Tistega, čigar naredbi sem – tako mislim – sledil, ko sem izbral to pot, kljub vablјivim obljubam svojih višjih predstojnikov.

In tista mirna vdanost, ki sem jo tukaj kmalu potem našel, je bila morda ravno uspeh tiste, iz globine srca prihajajoče molitve; mirna vdanost, kljub dražeči verjetnosti meni v preteklosti danih obljub, ki so vedno močnejše nastopale in me sedaj samo vznemirjale kot pošasti.

Ko je minila zima, ki je segala daleč v pomlad, sem se lotil urejevanja od vseh strani. Župnišče sem začel preurejati v nekoliko znosnejše stanje, kakor se mi je tudi z velikim trudom in z dobrohotnim podpiranjem patrona posrečilo. V tem letu je bilo treba izpeljati stari načrt gospodarskega poslopja (hleva), kar sem se tudi odločil, naj se v tem letu kljub velikim trudom in skrbem začne in zgradi. Žal, da nisem imel več gradbene izkušnje in sem tako rekoč brez spremembe sprejel stari načrt, ko bi vendar lahko postavil z nekoliko bolj praktičnim osnutkom, z istimi stroški in z isto muko mnogo bolj smotrno gospodarsko poslopje z morebitno drugačno ureditvijo.

Od 23. do 30. maja je škof Hidassy birmoval v tej dekaniji; začel je v Rogaševcih in končal v Murski Soboti. Pri meni je bila birma 28. maja. Župniku – začetniku bi to dalo veliko skrbi, če mi ne bi plemenite žene petanjskih in murskosoboških grofov popolnoma vzele skrb z glave. Tako pa župniku ni bilo treba drugega storiti, kakor poklicati goste.

Prav v teh dneh se je tu mudila izpitna komisija, poslana od županije v zadevi nagrad zaradi znanja madžarskega jezika. V zastopstvu so bili Ede Reissig, veliki župan, dr. Károly Stegmüller, János Sövegjártó, odvetnik in Vidor Köfalvi, gimnazijski ravnatelj. Zame so bili to prijetni dnevi, ker sem prišel skupaj s svojimi starimi znanci v tem svojem novem, nenavadnem položaju.

Vse leto je minilo tako, da sem nadaljeval s popravili in zidavo hleva. Z ozirom na razmere je vendar ves čas potekal kolikor toliko povoljno. Seveda sem se moral zadovoljiti samo z najpotrebnejšim, ker mi je primanjkovalo sredstev, pa ko bi tudi imel sredstva, sem moral še preštudirati in opazovati položaj in okoliščine.

Vsako novo mesto ima svoje nevséčnosti in veliko truda stane, preden se človek privadi, oziroma si ga uredi po svojem lastnem okusu in zamisli. Tudi jaz nisem mogel mimo tega. Toda počasi, počasi sem se prebil skozi vse to.

Ivanocyjeva pripomba: za popravilo župnišča je dal grof Géza Szápáry kot patron 500 forintov, verniki pa 140 forintov. Ker sem moral vse urediti sam, me je tudi marsikateri mojster ogoljufal. S poznejšim znanjem in z bolj praktično izkušnjo bi mogel popravilo izvršiti z mnogo manjšimi stroški ali pa z istimi stroški mnogo bolje.

Okolica župnišča je bila prava puščava, tu ni bilo nobene ograje. Na severni strani zakristije so orali; kakor da bi župnišče stalo sredi polja. Takoj sem dal nasaditi smrekov gozd in na severni strani zakristije sem posadil lipo v spomin mojega prihoda. Na vse strani sem dal potegniti živo ograjo in pri vhodu sem dal napraviti dva stebra za vrata zaradi lepše oblike. Tudi ograjo, ki sega od župnišča do hleva, sem dal takrat narediti. Za to sem potrošil približno 100 forintov iz svojega (*Ivanocyjev poznejši zapis – op. J. S.*).

Pri zidanju so se nekateri vodilni ljudje v župniji dali podkupiti in tako so postali v marsičem vzrok, da se je slabo zgradilo. Mlad duhovnik naj v prvem letu nikoli ne zida, ampak naj si prej nabere izkušnje (*Ivanocyjev poznejši zapis – op. J. S.*).

To je žalostna letnica v zgodovini madžarskega katolicizma. 26. februarja tega leta so dozoreli grenki sadovi liberalizma madžarske katoliške višje duhovščine na tistem zloglasnem odloku grofa Csákyja, ministra za bogočastje, po katerem otroci, rojeni iz mešanega zakona, ne samo da lahko sledijo veri svojega nekatoliškega roditelja, kot je rečeno v LIII. poglavju 12. § zakona iz leta 1868, ampak, da je katoliški duhovnik dolžan o takih krščencih dati poročilo here-tičnemu pastору zaradi vodenja matičnih knjig, kar je isto, kakor izročiti take otroke hereziji. Najbolj značilno v tej stvari je to, da so se našli škofje, ki so ta odlok izdali svoji v dušnem pastirstvu delujoči duhovščini v ravnanje; da, našli so se celo taki, ki so ta odlok ministra za bogočastje odobraval, kakor npr. škofa Bubics, škof v Košicah, in Bende, škof v Beszterczebánya. Proti temu zakonu sta bila Šimor, kardinal–primas, in Schopper, škof v Rožnavi. Drugi pa so molčali, ali pa so prepustili duhovščini, naj dela po lastni uvidevnosti. Kakor da bi bili višji pastirji postavljeni zaradi tega, da ravno takrat zapustijo svojo čredo, ko jo napadajo volkovi. *Sed Deus deposuit potentes de sede et exaltavit humiles.* (Toda Bog je mogočne vrgel s prestola in povišal nizke, Lk 1,52). Nižja duhovščina je bolje vedela za svojo dolžnost, in razen nekaj zelo redkih izdajalcev ni samo odkrito in slovesno protestirala proti odloku, ampak je še z večjo vnemo krstila in vpisovala take, iz mešanega zakona rojene otroke, kljub javnemu napadanju in obsodbam. Značilno je tudi to, da se razen duhovščine v dušnem pastirstvu ni našel v vsej širni državi noben duhovnik, ki bi se odkrito in junaško postavil v boj za stališče Cerkve.

Tudi pri meni je puconski pastor poizkušal v tako imenovani prekrščevalni zadevi, pa sem ga napotil k sodišču, kamor pa seveda ni šel.

Leto samo pa je bilo zelo lepo in normalno. Glede pridelkov je bilo eno izmed najboljših. Veliko žita je dalo. Količina vinskega pridelka je bila srednja, kakovost pa taka, kakršne ni bilo od leta 1868.

4. maja tega leta je umrl v Sombotelu (Szombathely) nekdanji benedički župnik iz te dekanije: Marko Siseki (Žižek), poznejši beltinski župnik. Bil je ena izmed najplemenitejših duš, ki sem jih v življenju poznal. V svojem dolgem življenju je toliko storil za Cerkev in ljudstvo, da bo njegovo ime ostalo vedno v spoštovanju pred tistimi, ki so bili tako srečni, da so ga poznali. O, če bi imela naša sv. Cerkev veliko takih duhovnikov! *Sit in benedictione memoria eius.* (Njegov spomin naj bo blagoslovljen oz. spomin nanj naj bo blagoslovljen, prim. Sir 45,1; 1 Mkb 3,7).

(79. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.).

18° R (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

To leto nas je v začetku pozdravilo z velikansko zimo. Sneg je bil povprečno en meter visok. Ker tla niso bila dovolj zamrzla, se je sorazmerno še kar z lahkoto raztopil, toda zima je vendar segala do konca marca. Žito je zelo slabo vzkliko in polovica jesenske setve je bila uničena. Pomlad in poletje pa sta bila zelo prijetna, ugodna, zato so pomladni pridelki dobro uspeli. Kar je ostalo od žita, je dalo srednji pridelek, toda dobre cene so popolnoma nadomestile primanjkljaj pridelkov. Pšenica je bila po 11-12 forintov, rž 9.50–10 forintov, koruza 6.50–7.50 forintov za stot.

23. januarja tega leta je umrl Simor – kardinal – primas, kar je največja izguba za madžarski katolicizem med zmedenimi cerkveno – političnimi razmerami.

Nasilna liberalna vlada je začela sedaj še bolj nesramno delati nered v katoliških zadevah, kar je storila toliko lažje, ker so jo tekmeci za kardinalske – primaske čast blazno podpirali. Ti so bili Samassa, škof v Egru in Hauch n. varadski škof.

Na srečo sta ta dva liberalna tekmeca drug drugega uničila. Malo je manjkalo, da ni postal primas sombotelski škof Hidassy. Kralj je to zelo želel, prav tako tudi katoliški magnati, toda dobri škof pa se ni hotel približati vladi niti za en korak tudi zaradi primacije (kardinalske – primaske časti) ne, »*még a primatia kedvéért sem*« (Izvirnik, str. 80).

V tem tem letu je umrl tudi Lajos Hajnald, nadškof in kardinal v Kalocsi ter Jožef Mihalovič, nadškof in kardinal v Zagrebu.

V naši dekaniji sta umrla: Štefan Veren, pertoški in Štefan Žemlič, gornjelendavski župnik. Mesto prvega je zasedel Janoš Bagary, murskosoboški, mesto drugega pa Alojzij Kous, beltinski kaplan.

V Verenu smo izgubili tip starega župnika, poosebljeno srčno dobroto, v Žemliču pa plemenitega duhovnika, čigar lepe namene so vsepovsod križale neugodne razmere.

V tem letu sem dal napraviti pri cerkvi oratorij. Po velikih razprtijah in strankarstvu je bil v mesecu novembru tega leta imenovan za primasa: Koloss Vaszary, panonhalmski veliki opat.

Imenovanje samo ni naredilo dobrega vtisa v duhovniških vrstah, da, celo v episkopatu je naletelo na veliko hladnost.

Daj Bog, da bi se to spremenilo.

2. avgusta je daroval v župnijski cerkvi svojo novo sv. mašo rojak te župnije: Štefan Kocijan, duhovnik naše škofije, sin Jožefa Kocijana in Helene, roj. Pertoci, doma je bil iz Sodišinec (szodisinczi lakos), cheimestrov sin (cémester fia).

Duhovniki, rojaki te župnije, so, kolikor vem, naslednji: Franc Hüll, murskosoboški – prošt – župnik in č. kanonik, rojen na Tišini leta 1800. Jožef Šiftar iz Petanjcev, umrl kot gornjelendavski župnik leta 1886. Paišlar... iz Petanjcev, umrl kot murskosoboški kaplan.

82

Zima je bila nekoliko milejša kakor lani. Pomlad je bila zelo suha, pozneje pa preveč mokra, kar je bilo zelo neugodno za gospodarstvo. Tudi poletje je bilo v veliki večini zelo deževno, tako da so mogli le z največjo težavo pospraviti krmno in žito. Žito je sicer dobro pognalo, toda neugodno vreme ga je uničilo, tako da se je upanje na polovico raztopilo. Kljub splošnemu slabemu pridelku je bila najvišja cena pšenice 7.50 fr, rži pa 6 forintov. V tem letu je v Nemčiji dvignila svojo glavo azijska kolera in tudi glavno mesto naše domovine je obiskala.

8. junija tega leta je njegovo veličanstvo kralj Franc Jožef med velikimi slovesnostmi obhajalo 25-letnico svojega kronanja.

V mesecu januarju (29.) so bile kljub velikanskemu mrazu volitve poslancev v državni zbor. V naši dekaniji sta bili dve stranki: vladna stranka (»Kormány párt«): grof Tivadar Széchenyi in narodna stranka (»Nemzeti párt«): grof Zsigmond Batthyány. Malo je manjkalo, da ni zmagala poslednja. Ko pa sta denar in nasilje – dve grdi sredstvi!

83

Tukaj sta bila tišinski in martjanski župnik v opoziciji, medtem ko so drugi duhovniki pod vodstvom takratnega dekana plaval v vodah liberalizma (Ivanocyjev zapis na 83. strani – op. J. S.).

82

Samo to je žalostno, da je v naši državi velik del duhovščine s še večjim delom škofov potiskal voz liberalizma. In vendar to bi bila ugodna priložnost, da bi zavrlj protikatoliško vlado, kajti še danes na Madžarskem duhovščina, če je složna, igra odločilno vlogo tudi v politiki. Med drugimi je bil tudi neki škof (v Besztercebányi), ki je nasproti čisto katoliško mislečemu poslancu volil za poslanca Istvána Tiszó (Tisza), enega izmed najbolj izzivalnih nasprotnikov katolicizma, in sicer s pomočjo najbolj nedostojnih sredstev. Za to je tudi dobil plačilo, kajti postal je bogat škof v Nitri. Kaka sramota za katoliško hierarhijo.

Sredi julija so bile poplave, mnogo večje kakor navadno. Izmed pridelkov ob Muri je voda odnesla kopice (križe snopov), ajdo pa je uničila. Od župnišča do vasi si lahko prišel samo s čolnom. Od te povodnji je bila od leta 1827 naprej večja samo tista povodenj, ki je bila leta 1874, ko je voda segala do cerkve.

V tem poletju smo dali narediti na cerkvi žlebove; zelo poškodovane opornike, in velik požarni zid, robove – napušče in razpadajoči temelj smo s cementom zalili in utrdili, vso zunanjščino pa znova prebelili. Razen tega smo dali narediti leseno ogrodje na stolp. To delo je prevzel štajerski mizar Kuras za 90 forintov, ki smo jih dobili iz splošnega darovanja. Ono prej imenovano delo pa je prevzel Mihael Partl, radgonski klepar za 569 forintov. To šušmarsko štajersko delo je bilo združeno z mnogimi neprilikami, saj bi se bil mojster skoraj smrtno ponesrečil.

Velika škoda, da ni za sedaj prizadevajočega, marljivega in lahko dosegljivega madžarskega mojstra, in tako smo bili primorani v vsaki reči gnjaviti se s Štajerci.

V tem letu smo dali napraviti tudi nove klopi. Glej spredaj!

Orgle (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

V mesecu novembru tega leta smo sklenili pogodbo z Jožefom Angsterjem, orglarskim mojstrom iz Pečuha, da nam napravi nove orgle. Stroške smo navrgli na osnovi prispevkov vernikov tako da je prišla ena tretjina vsote na osebo po 30 Kr, 2 tretjini pa na davek po 10 % in 11 %. Prva tretjina se mora plačati do konca leta 1892; druga tretjina do konca avgusta leta 1893 in tretja tretjina do konca avgusta 1894. Podjetje je dobilo ob pogodbi 600 forintov, ostalo bo prejelo potem, ko bo postavilo in izročilo orgle – t. j. 600 forintov; čez eno leto potem spet 600 forintov in čez 2 leti 540 forintov. Razen tega bo župnija pripeljala orgle z lendavske železniške postaje. Naročniki orgel nimajo nobenih drugih obveznosti. Podjetje je dolžno pet let jamčiti za orgle in jih enkrat brezplačno uglasiti.

(85. neštevilčena stran v Ivanocyjevi kroniki je prazna – op. J. S.).

Zima je izredno ostra. Novo leto se je začelo z mrazom 10 stopinj R in se je v času od 9.–22. januarja stopnjevalo do 22 stopinj pod ničlo. Okrog 15. so bili po vsej državi in tudi pri nas taki zameti, da je promet vsepovsod prenehal. Le proti koncu meseca se je zima nekoliko ublažila. Kljub velikemu mrazu se kolera znova pojavlja z veliko močjo po Nemčiji in po glavnih mestih naše države. Politično stanje je zelo zmedeno, potem ko je vlada začela odobravati civilno poroko in druge proticerkvene predloge. Katoliško gibanje se je začelo, čeprav zelo skromno. Večjo veljavo in pomembnost je dalo gibanju veliko katoliško zborovanje v Šopronu dne 20. februarja. Višji katoliški krogi tudi zelo veliko storijo v obrambo katoliške stvari. Večji del škofov – na žalost samo del – je v svojih okrožnicah odločno obsodil civilni zakon. Proticerkvena drža Samassa, nadškofa v Egru (József kard. Samassa), razdiralno učinkuje in pa nadalje tudi to, da je prek akademskih izjav le malo škofov stopilo na teren odločnega delovanja.

19. februarja je obhajala Cerkev z veliko slovesnostjo 50-letni škofovski jubilej njegove svetosti papeža Leona XIII. Te slovesnosti so se aktivno udeležili po svojih odposlanstvih vsi evropski vladarji brez razlike vere. Iz naše države je 16. februarja odšlo približno 200 prvih romarjev proti večnemu mestu. Drugo skupino romarjev je 5. aprila vodil Sándor Dessewffy, csanadski škof. Isti čas je tudi Viktor Miháyi, grško – katoliški škof, vodil manjšo skupino romarjev.

Končno je madžarski episkopat poslal skupno izjavo kralju in vladi, da naj se preprečijo proticerkveni načrti.

Pomlad je bila zelo neprijetna, kajti v celem mesecu marcu in aprilu ni bilo dežja. Proti koncu aprila je vladala strašna vročina vse do 30 stopinj R. 6. maja pa je postalo tako hladno, da je bilo treba kuriti v sobah.

9. marca je bil tišinski župnik imenovan za dekana. Po uradni prisegi 12. aprila je prevzel dekanijski urad.

23. aprila je bil v Komaromu II. madžarski veliki katoliški shod.

1. maja sta luteranski veliki župan in njegov namestnik v Železni županiji (ne zaslužita, da bi njuni imeni umazali to knjigo) z lažno politiko s 54 številčno večino glasov proti 167 katoliškim volivcem dala zaupnico proticerkveni politiki prostožidarske Wekerlejeve vlade.

Kakor na vsakem področju tako moramo tudi tukaj iskati vzrok našega poraza v lastni neorganiziranosti in nedejavnosti. Na žalost, bilo je okrog 6 duhovnikov, ki so se zdržali glasovanja, neki premotrejski redovnik (*premontrei barát*) pa je očitno ravno tisti dan odpotoval iz Sombotela.

Velika falanga svetnih katoličanov bi šla v boj za cerkveno stvar, če bi imela vodnika in vodstvo. Razumljivo je, da se bodo po grdi zvijači liberalni gospodje duhovniki spet objemali s sebi podobnimi kolegi »in rebus politicus« (v političnih stvareh). Velikanska komedija je to zaničevanja vredno prizadevanje (*utálatos stréberség*).

22. februarja je v budavarski palači hotel umoriti kardinala - primasa njegov bivši kletar. Primasov tajnik je žrtvoval samega sebe in je tako rešil življenje primasu. Tajnik je dobil pet globokih ran. Po dolgotrajni bolezni je ozdravel. Ta atentat surovega in obupanega človeka je bil izbruh in pojav tiste nezadovoljnosti, ki je sledila gospodarski politiki novega primasa, ko je naenkrat obrnil ves gospodarski sistem svojega prednika, ki je bil poznan kot imeniten in vzoren gospodar, in je trumoma odpustil njegove stare, za primasovo posestvo najboljšje ljudi, in to na prišepetavanje kratkovidnega, častihlepnega in dvomljivo značajnega redovnega oskrbnika.

Vendel Ratkovič, župnik pri Sv. Juriju in 17 let dekan te dekanije, je bil imenovan za kanonika v sombotelsko katedralo. Zgodovinski resnici na ljubo moramo povedati, da je Vendel Ratkovič bil vedno liberalen politik, ki se ni veliko brigal za cerkveno smer. Temu pa se ni treba čuditi, kajti v svojem času ni mogel dobiti cerkvene vzgoje in znanja, saj je bil klerik le dve leti. Pri imenovanju za kanonika je igralo vlogo sledeče: »Promoveatur ut amoveatur« (Naj stopi na višjo stopnjo, da ga lažje odstavimo). V družbi je bil do vsakega zelo uslužen, do skrajnosti ponižen, in se je znal prilagoditi. Skriti farizejski značaj: kadar je koga najbolj sovražil, se mu je najbolj prilizoval. Cerkveno misleče duhovnike je formaliter sovražil. Kot dekan je kamorkoli vzel s seboj svojo gosposidino in jo posajal na svojo desnico. Pravijo, da bi bil ta človek intimen prijatelj škofa Istvána v prvih letih njegovega škofovanja. (Od tam kjer se začenja stavek: »skriti farizejski značaj«, je poznejši Ivanocyjev pripis – op. J. S.).

Dne 3. maja je bila 10-letnica škofovskega posvečenja Kornelija Hidasya. Izognil se je vsaki proslavitvi, kajti on ni človek, ki bi iskal svoje slave v svetu. Luteranski föispan (veliki župan) in županija sta hotela poslati škofu častno odposlanstvo s tiste seje, kjer sta izglasovala zaupnico cerkvenim sovražnikom. Škof pa je to odposlanstvo zelo spretno, a jasno odklonil. Seveda liberalni gosposdije navadno niso imeli čuta, da bi to razumeli.

Mimogrede povem, da je Železna županija v zadnjih letih popolnoma prešla v oblast protestantov, kajti $\frac{3}{4}$ glavnih županijskih in državnih uradov so oni zasedli, kljub temu, da je 4/5 prebivalcev katoličanov. Se razume, da tukaj moramo spet zvaliti odgovornost na nesposobnost in nespamet katoličanov. V našem okraju je županija v prvem mesecu tega leta dala postaviti mitnice na cesto, ki vodi proti Štajerski, in to po odobranju okrajnega glavarja (nekega Pongraca Pollaka, propadlega gospoda). Dobro je to nasilje, vsaj toliko prej počí struna na liberalnem lažnem glasbilu.

Značilno je to, da je vsak protestant in jud vstopil v prostozidarski tabor v boj proti katoličanom.

Po obupni suši je končno prišel prvi pravi dež šele 25. maja.

Po desetdnevem delu smo 25. maja postavili v cerkev orgle. V orgle poleg severne stene smo stavili spominski spis, razen tega še fotografijo zunanjščine in notranjščine cerkve in nekaj izvodov »M. Állam« (Madžarska država), Egyházi Közlöny (Cerkveni vestnik) in »M. Népúj-ság« (Madžarski ljudski časopis).

28. maja je domači dekan blagoslovil nove orgle. Pomagali so mu pri tem Franc Gašpar, mur-skosoboški župnik, Jožef Borovnjak, častni dekan in cankovski župnik ter Aleksander Mazali, benedički župnik.

Strokovno je orgle preiskal in ob blagoslovitvi tudi nanje igral Janez Murkovič, dolnjelendavski (nekdanji beltinski) kantor – učitelj, obenem izvrsten glasbenik.

12. junija je bil dr. Lőrincz Schlauch, škof nagy-váradski, ki je v mesecu maju sedaj že krepko branil v gornji zbornici preganjani katolicizem, imenovan za kardinala. Prav tako je 29. maja gosposka zbornica, na pobudo grofa Géze Szápáryja, murskosoboškega veleposestnika, izglasovala z večino 22 glasov nezaupnico cerkveno političnemu programu vlade.

(89. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.).

90

Zaradi te nezaupnice se je prostožidarsko ministrstvo hotelo maščevati (poglarar tega je bil Wekerle, stari prostožidar). Na županijskih sestankih se je začelo poudarjati, naj se gosposka zbornica reformira. Nekaj okrajev – županij je ubogalo, ko pa je Wekerle videl splošno vznemirjenje, je, morebiti na višjo zapoved, umaknil svoj ukaz.

Monstrumi odobravanja zakona o svobodi veroizpovedi in vodenja matičnih knjig so bili pred poletnimi počitnicami predloženi poslanski zbornici. Monstrumi, četudi jih gledamo s čisto laišskimi očmi, so polni absurdov. V času velikih poletnih počitnic je vladal strahotnen mir. V poletnih mesecih je spet začela razsajati azijska kolera po mnogih okrajih države, izvzemši dele t. i. Onstranpodonavja.

6. septembra smo imeli v Gornjih Petrovcih jesensko dekanijsko konferenco, na kateri je bil navzoč tudi naddekan Mihael Schwarz, pobožen in vesten opat – kanonik.

Od 17.–22. septembra so bile v Železni županiji v Kőszegu (Kőszeg) velike orožne vaje. Armada je štele 160.000 vojakov. Navzoči so bili: njegovo veličanstvo Franc Jožef I.; nemški cesar Viljem II.; saški kralj Albert; knez iz Connaughta, zet angleške kraljice, in številne druge vladajoče osebe. Odposlanstvo katoliškega klera, katerega se je udeležila tudi moja malenkost, je vodil győrski škof dr. Zalka. Tam so bili tudi še naslednji škofje: Hidasy, Hornig, vespremski, in dr. Steiner, sékesfehervárski škof; nadalje glavni opat benediktincev, csornajski prošt, opat zirci itd.

Na sprejemu pri kralju je bila duhovščina kljub rafiniranosti luteranskega velikega župana (főispána) deležna velike pozornosti njegovega veličanstva kralja, ker se je pred vsemi drugimi (tudi pred ministri) najprej obrnil k duhovščini. Vseposvod smo naleteli na največjo uslužnost kraljevega dvora.

17. septembra smo poslali v kabinetsko pisarno s 14.400 podpisi opremljeno kratko prošnjo, ki sem jo napisal jaz, da naj se ne odobri proticerkveni zakon. Mi nižji smo nasproti višjih storili svoje, če pa so to storili tudi tisti, ki imajo na razpolago mogočnejša sredstva, bo pokazala prihodnost. Sramotno znamenje odrevenelosti v naši županiji je, da se kljub ugodno naklonjenemu razpoloženju, ki ga je rodil privlačen majski županijski zbor, nismo niti ganili od takrat. V središču bi bil potreben katoliški družabni krožek, katoliško županijsko združenje, a ne najde se niti en človek na položaju, ki bi spregovoril vsaj kako besedo v tej zadevi. Prizadeval sem si sorazmerno s svojim skromnim položajem, da bi razširil to idejo med sombotelskimi znanci, toda vseposvod sem naletel na gluha ušesa. Zares obupno je to žalostno stanje.

91

Veliki župan - (főispán) je storil vse, da kralj naj ne bi bil videl pri vlaku korporativno zbrane

duhovščine, in res so si tudi nekateri njegovi zvesti privrženci, gospodje iz raznih županij, prizadevali, da bi pod krinko dobrega poznanstva in prijateljskega razgovora držali duhovščino razkropljeno. Le v zadnji minuti nas je spravil skupaj ministrski svetovalec, Tekelfalusi, dober gosposki človek, ki nas je obenem postavil na najočitnejše mesto, ministrom nasproti.

V teh kôseških dneh sem imel priliko, da sem se spoznal z nekim mladim škofom. Morebiti, da v takem času ni mogoče spoznati ljudi po njihovi pravi vrednosti, toda kar strmel sem, kako izbirajo pri nas škofe. Višji cerkveni krogi se brigajo za vse, zanima jih vse na svetu: toda – o tem, da Cerkev trpi, ali nečjejo vedeti, ali pa ne vedo!

92

Leta 1893 je bilo zelo abnormalno. Pomlad je bila do skrajnosti suha, poletje zelo vroče. Pridelek krme je bil zelo majhen. Silja, žita je bilo malo z ozirom na slamo, z ozirom na zrnje – srednje dobro. Prodati tudi po polovični ceni je bilo komaj kaj mogoče. Jesen je bila zelo lepa, toda zaradi velike vročine so črvi in miši storili veliko škode na setvi.

Vode so bile izredno nizke. Muro si lahko tu pa tam pregazil. Oblasti ničesar ne naredijo s to blatno reko. Že 5–6 krat so naredili načrte, potrošili so okrog 5000 forintov in s tem - tako se jim zdi – so storili dovolj.

10. septembra sem blagoslovil kip Srca Jezusovega in kip Srca Marijinega za dva stranska oltarja. Izdelani so bili v Grödenu v delavnici Ferdinanda Stufferterja. Vsak je stal po 36 forintov. Prav tam sem dal narediti tudi majhen kip Lurške Matere Božje za malo starinsko znamenje z vdolbino, ki stoji ob vančavaški poti. Stal je 24 forintov. Vse te vsote so prišle skupaj iz filerov – novčičev, ki so jih darovali verniki.

24. novembra so katoličani v Bački, v mestu Subotica, priredili impozanten shod, katerega so se v izredno velikem številu udeležili svetni izobraženci katoličani.

Odobritev zakona o svobodi veroizpovedi je pod sodnim razpravljanjem in bo najbrž zakonjen skupno s podržavljanjem matičnih knjig.

V zadnjih dneh novembra in v prvih dneh decembra je bila škofovska konferenca, ki se je končno pod vplivom nenavadno ostrih žalitev katoliškega časopisja začela zanimati za katoliško stvar.

(93. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.).

Pretekli mesec je bil lep, suh, toda mraz je trajal ves mesec januar, le na koncu tega se je obrnilo na mileje. – Uspeh decembrske škofovske konference je bilo skupno pastirsko pismo v tako brezbarvnem, neodločnem in suhem slogu, da je večina škofov imela za potrebno s posebnim škofijskim spremnim listom to pismo poslati svoji duhovščini. S takim spremnim listom je bilo to pismo sporočeno in razposlano tudi pri nas. Spremni list govori z možatim, odločnim glasom in daje praktična navodila.

26. januarja je bil v Budimpešti velik katoliški shod, katerega se je udeležilo okrog 7000 ljudi. Za sedaj je lep uspeh, da je sicer boječi in neodločni primas bil primoran spregovoriti z odločnim glasom v obrambo katoliške stvari, kar je tudi storil v zelo lepem govoru tako po obliki kakor po vsebini. Ali bo imel ta govor svoje nadaljevanje tudi v dejanju, je od primasa težko upati. Saj ga je bilo treba tako rekoč skoraj prisiliti, da je sploh sklical občni cerkveni shod, na katerem je imel pri škofovski konferenci levji delež naš škof Hidasy.

Občni cerkveni shod je povzročil v nasprotnem taboru velik strah, in če bi bil shod sklican eno leto prej, ni v Madžarski tiste vlade, ki bi upala začeti proticerkveno politiko. Kolikor pa to sedaj ni pozno, bo v marsikaterem oziru in v marsičem pokazala prihodnost.

Nekoliko uspeha pa se že takoj kaže, in sicer v tem, da liberalna stranka začne razpadati, vsaj izstopi so izredno pogosti.

Tudi poslanec naše okrogline je zapustil vladno stranko, za kar mu je njegova nekdanja opozicija izrazila zaupanje in zahvalo.

Če sovražniki zanjejo zmago nad madžarskim katolicizmom, so zaradi tega odgovorni pred Bogom in ljudmi enako in izključeno škofje in njihova glava – primas, ker drugi so se borili do skrajnega žrtvovanja samega sebe, medtem ko so oni hodili z vlado z roko v roki v veliko pohujšanje vsakega poštenega človeka.

Moralni čut je v tem času v naši deželi tako globoko padel, da so oblastniki že odvezali sebe in svoje somišljenike od dolžnosti držati častno besedo, ko so namreč odkrito razglasili v svojih časopisih teorijo, da obljuba, dana ob volitvah, ne veže.

19. februarja se je v poslanski zbornici začelo razpravljati o odobritvi zakona o civilni poroki med velikim zanimanjem in s splošno napetostjo.

26. februarja je imela od kralja imenovana 30-članska komisija posebno konferenco o zadevi avtonomije. V tej komisiji je bilo 10 cerkvenih in 20 svetnih mož. Izmed poslednjih je bilo seveda veliko zaupnikov vlade in tako Cerkvi nasprotnih. Nezmožni primas seveda vse spregleda.

Vredno je zabeležiti tudi to, da sta se našla v tem času en ali dva škofa, ki sta preprečila katoliške shode v stolnih mestih: Csanád – Eger – Ungvár.

(95. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.).

20. marca je umrl v Turinu Lajos Kossuth. Bil je velik genij in govornik, in bo imel na vsak način svoje mesto v zgodovini Madžarske. Tista nerazumljiva demonstracija, ki se je pokazala ob njegovi smrti in ki je končno bila namenjena sovražnikom habsburške dinastije, je vrgla svojo luč na madžarsko politično zavest. Ali je to osvetljenje ugodno ali ne, - bo presodila zgodovina. Toliko pa je gotovo, da je vsako pretiravanje ali smešno ali grešno v očeh premišljenega in pametnega človeka. Glasniki liberalizma so želeli od katoliške duhovščine, da naj se tudi cerkveno izrazi, - kot so rekli oni - narodno žalovanje. Vendar ne glede na to, da je bil Kossuth do konca svojega življenja največji sovražnik katoliške Cerkve, je bilo cerkveno žalovanje nemogoče tudi zato, ker krivovercem ne gre od Cerkve nobeno versko počestčenje. Svojim načelom zvesta dušnopastirska duhovščina je morala prenesti veliko neprilik od nezrele in versko popolnoma neizobražene liberalne bande (liberalis banda). Na žalost se je našel na Madžarskem nadškof (Samassa), ki je ob tej priliki držal z liberalno čredo.

Tudi liberalci so sklicali velik shod v Budimpešti zaradi odobrenja cerkveno - političnih zakonov.

27. aprila je bil v poslanski zbornici izglasovan civilni zakon s večino 175 glasov. 20. maja pa je bil v zgornji zbornici zavržen z večino 21 glasov. Kot odgovor na to je liberalna vlada odstopila in je dobrega kralja tako terorizirala, da so po končani sramotni komediji možati gospodje ministri razen Csákyja spet sedli v zametne sedeže. Sovražno zadržanje kraljevske ustave in iz tega izhajajoči pritiski na katoliško večino zgornje zbornice sta položaj spremenila, tako da je v poslanski zbornici drugič z večino 159 glasov izglasovani predlog 21. junija sprejela tudi zgornja zbornica s večino četrto glasov. Nekateri katoliški magnati so storili vse (grof Ferdinand Zichy, grof Géza Szápáry, grof M. Moric Eszterhazy itd.), toda škofje so se zadovoljili (s skromnim memorandumom) s skromno spomenico, ki jo je nesrečni primas poslal po vladi pred kralja.

Zadržanje primasa je mejilo na herezijo. In da mu ubogo vest ne bi nič razburjalo, je še edini pravi katoliški dnevnik: M. Állam (Madžarska država) vrgel proč.

Kralj je medtem razpustil Wekerlejevo ministrstvo, toda popustil je pod terorjem tako imenovane liberalne stranke in ga je znova imenoval. Kraljeva borba s samim seboj je trajala do 10. decembra, ko je potrdil njemu poslane zakone o civilni poroki in o civilnih matičnih knjigah. Res je, da kraljevo zadržanje v veliki krizi ne moremo imenovati takšno, kakršno moramo želeli v vsakršnih okoliščinah od pravega, resnega katoliškega vladarja: toda ne smemo pa pozabiti to, da katoliška višja duhovščina nikakor ni dala apostolskemu kralju tiste podpore, katero bi bila dolžna dati. Kajti suho, prazno spomenico (memorandum) lahko štejemo samo kot izgovor pred resnim delom. Nesrečni primas je igral skrivalnico z vlado in s kraljem. Hkrati s potrditvijo je bila vlada razpuščena. Približno po treh tednih porodnih bolečin je prišla na oblast nova, a žal iz liberalne tovarne porojena vlada.

(97. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.).

Čprav je bilo to leto na splošno žalostno za katoliško Cerkev, so bili tudi dobri uspehi tega pritiska. Katoliška zavest se kljub vsemu nasprotnemu prizadevanju začne lepo razvijati. Vse-

повсод nastajajo katoliški krožki. Tako se je izoblikoval tudi v Sombotelu katoliški krožek. 27. decembra smo tudi v Murski Soboti s skromnim začetkom ustanovili majhen katoliški krožek, ki ga je materialno podprla dobrosrčna grofica Marija Szápáry.

Leto pa je sicer dobro uspelo. Letina je bila v vsakem oziru obilna. Cena žita pa je bila tako nizka, da je gospodarska kriza začela nastopati v najbolj preteči obliki. Rž je bila po 4 forinte za stot, pšenica pa po 5.50 forintov.

4., 5. in 6. oktobra so bile v pokrajini silne povodnji. V tišinski občini sami je bila – razen okolice cerkve in grofovske hiše – vsaka stavba naplavljena z vodo. Potovati je bilo mogoče le s čolni in suha zemlja je le izjemoma tu pa tam molela iz velike vode. Jaz sem lahko šel v grofovsko hišo samo s čolnom, in sicer največ po cesti. Od tam smo na Petanjce k hiši Kladziwa spet samo čolnarili, deloma po cesti, deloma čez njive.

99

Tudi v Sombotelu so ustanovili katoliški krožek. Z velikim upanjem je začel izhajati katoliški list z naslovom: »Szombathelyi ujság« (Sombotelški časnik).

Tukaj moram pripomniti, da je duhovščina te dekanije obljubila dati za pomoč temu listu vsako leto 44 forintov, in to za 5 let. O isti zadevi sem naprosil duhovščino vseh dekanij. Uspeh pa sem dosegel le v lendavski dekaniji, kjer so izglasovali, da bodo 5 let dajali vsako leto 60 forintov za pomoč listu. Če bi vsaka dekanija storila tako, kaj vse bi lahko dosegli!? V Sombotelu bi lahko ustanovili škofijsko tiskarno.

»Szombathelyi ujság« se je po smrti škofa Hidasyja polagoma začel prilikovati novim razmeram. Postal je dvorni list in zdi se, da je zato pisan, da hvali novega škofa in nekatere osebe, spomin na Hidasyja pa ovija v temo. Zares je čudno, da spomin na velikega in svetniškega škofa omalovažujejo ravno tisti, ki se imajo za vse prav njemu zahvaliti. Tako imenovane smernice dajajoče škofijske osebe skrbno pazijo, da niti ne bi izgovorile Hidasyjevega imena, da se ne bi njih slavno liberalno ime oškrbilo. Nikdar ne bi verjel, da se najdejo med klerom tako grda, gnusna bitja. Spomin na škofa Hidasyja pa bo živel tudi tedaj, ko bo razpad zmlel tudi poslednje kosti tega nizkotnega ljudstva.

100

Letno kroniko lahko začnemo s tem, da so madžarski škofje protestirali proti civilni poroki v skromni skupni okrožnici. Pa tudi tukaj se je našel Judež, v osebi košičkega škofa Bubiča, ki je nesramno pozabil na svoje lastno neznanje in na svoje stalno proticerkveno obnašanje ter se je skliceval na pomanjkljivo pobožnost duhovnikov v dušnem pastirstvu. V svoji separatistični okrožnici je priporočal popolno vdanost v to, kar se je zgodilo. V tej okrožnici je obdolžil domovinske nezvestobe tiste apostolsko goreče svetne gospode, ki so za varovanje katoliških zakonov poklicali v časten boj nemadžarsko govoreče državljane, katere je madžarski šovinizem z neusmiljeno rafiniranostjo preganjal. Ta brezobzirna okrožnica je s svojo zlobno vsebino zbudila splošno pohujšanje v vsakem pošteno mislečem katoličanu, in to so tudi nemudoma izrazili. Nadškof Samassa je izdal v ravno istem Bubičevem duhu svojo okrožnico, čeprav sicer bolj zavito. Ta gospod rajši liberalizira pri beli mizi.

28. januarja se je po državi osnovala ljudska stranka (néppárt). Ko so v tistem času v Lócseu izglasovali prvega poslanca ljudske stranke v osebi teološkega profesorja dr. Zelenjaka, so vsi krvnikovi pomočniki liberalizma, začeni od ministrskega predsednika do poslednjega židovskega čvekača, zagnali velik krik. Ravno to je rabilo, da se je nasprotovalna miselnost razširila. V mesecu februarju je namreč v Čakovcu minister Vlassics le z največjim terorjem mogel zmagati z večino 54 glasov (štiriinpetdesetero) proti poslancu ljudske stranke dr. Majorju, zdravniku, ki je dobil zase 1211 glasov. Tukaj so že začeli duhovnike loviti z žandarji (Dr. Premus, tajnik zagrebškega nadškofa).

Zima je bila izredno ostra. Do sredine meseca januarja je bil sneg čez meter visok, ko ga je močni južni veter v treh dneh odnesel. Okrog 20. januarja je spet začelo snežiti in je sneg trajal do 8. marca, ko se je sneg že dvignil veliko čez meter med velikanskimi viharji in mrazom. Poprečni mraz meseca januarja in februarja je znašal (minus) – 10 stopinj C. Medtem je enkrat mraz narastel na - 21 stopinj. Še 2. marca je bilo – 19 stopinj. 11. marca je prišel neznaten južni veter, ki je ublažil velikanski mraz in povzročil, da se je sneg počasi topil.

Manjši mraz pa je trajal vse do konca marca, tako da se je pomladansko delo lahko začelo šele v aprilu. Pogosto deževje in neprestano hladno vreme je rast zelo oviralo.

Le v zadnjih dneh maja je postalo nekoliko toplejše vreme. V začetku in sredi maja so bile velikanske povodnji.

Politični položaj se ni izboljšal, še celo bolj se je zaostрил. Agliadri, papežev nuncij na Dunaju, je obiskal Madžarsko na vzpodbudo madžarskega ministrskega predsednika. Ko se je mudil tukaj, so mu peli hvalnice – himne, ko pa je odšel, je neotesan kalvinski ministrski predsednik uprizoril surove napade proti njemu in je hotel inscenirati diplomatske konflikte. Čeprav izvrsten sladokusec Kálnoky ni hotel ostati skupaj s takim »kmetom«, je bilo delo vendarle izvršeno. Tako debelo kožo na obrazu lahko ima samo kak kalvinec, kakor jo je imel madžarski ministrski predsednik, ki -----

(Tudi v originalu so črtice in ni nadaljevanja, op. J. S.).

Jesen tega leta so začeli z velikim delom, z regulacijo Mure. S tem je bil končno dolgo trajajočemu prizadevanju, povpraševanju in pisarjenju na vse strani dán nekako uspeh leta. Veliko, veliko mora človek prej prestopi, preden mu je mogoče doseči kak majhen uspeh.

Da bi dvignil pobožnost svojega ljudstva, sem najprej ustanovil društvo presvetega Srca Jezusovega. Sedaj v maju pa sem izdal še slovenske knjižice v 2000 izvodih s cerkvenim dovoljenjem.²¹

V Murski Soboti se mi je po mnogem prizadevanju in prigovarjanju posrečilo ustanoviti katoliški čitalni krožek in od 15. maja naprej sem dobil zanj tudi stalen prostor.

V začetku aprila je umrl dr. Jurij Schopper, rožnavski (Rožnava - Slovaška - op. J. S.) škof, ki je bil v tem času najodličnejši, najpobožnejši in najdelavnejši član madžarske hierarhije. Njegova smrt je v današnjih hudih razmerah zares nenadomestljiva izguba.

Na koncu maja sem v 4000 izvodih izdal v slovenskem jeziku program »stranke ljudstva« (sztranka lüsztvá²² - tako zapiše Ivanocy - op. J. S.). V oktobru sem izdal v slovenskem jeziku s pomočjo osrednje tiskarne ljudske stranke zvežček na 50 straneh, »ka scsé sztrán lüsztvá«²³ z razlago programa kakor tudi izvleček tega programa v obliki plakatov. To zabeležimo s stališča književnosti.

Emil Szemren, urednik časopisa »Madžarska država« (M. állam), potem Mikloš Lepcsényi, duhovnik in urednik »Madžarskih novic v slikah« (M. képlap), sta bila obsojena, češ da sta žalila kralja. Prvi je bil obsojen na 8 mesecev, od katerih je presedel samo 6 tednov in je bil pomiloščen. Poslednji je prestal ves zapor, t. j. 8 mesecev. Ko so mu ob njegovem izpustu hoteli v Budimpešti pripraviti sprejem, je policija to preprečila, da, še celo državno pravobranilstvo je začelo proti pripravljalni komisiji preiskavo. Kako tudi ne bi, ko je pa tudi csanádski škof grozil s premestitvijo nekemu duhovniku, ki je bil toliko pogumen, da je proslavil in sprejel mučenca za sv. Cerkev, ko je prišel iz ječe. Kako slaven škof!

Ta slavni csanádski škof je bil neka oseba po imenu Sándor (Aleksander) Dessewffy, ki je dobil svoje plačilo, kajti v začetku leta 1896 ga je zadela ohromelost možganov in od tistega časa naprej pravijo o njem, da ne ve drugo, kakor preklinjati po načinu madžarskih pastirjev svinj. Vodstvo škofije so mu odvzeli iz rok. (Ivanocy je to s svojo značilno drobno pisavo zapisal takole: »Ez a hires csánádi püspök valami Sándor Dessewffy nevü egyén, aki meg kapta jutalmát mert 1886 év elején agylágyulásba esett s azóta azt mondják mást nem tud mint magyar kanász módjára káromkodni. Az egyházmegye kormányzását kivettek a kezéből« - op. J. S.).

V mesecu oktobru so bile županijske volitve, pri katerih je ljudska stranka na mnogih mestih zmagala.

²¹ Naslov Ivanocyjeve knjižice: *Bratovščina najsv. Srca Jezusovega. Krátek isztínszki navuk od pobožnoszti najszvetejsega srca Jezusovega*. Radgona, tisk pri Franz Semlitsch. (1895). 32 str. 8° (op. J. S.).

²² *Sztranka lüsztvá*. (1895). Stamparija sv. Gerarda v Budapešti (op. J. S.).

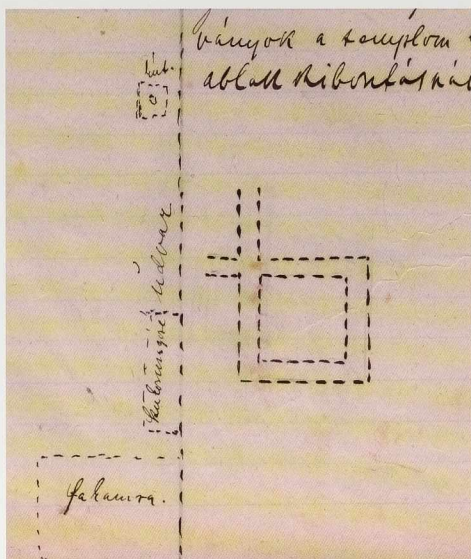
²³ *Kascé (!) lüsztvá sztrán (néppárt)?* (Vend.) (1895) 54 str. 8°. Na zadnji strani spodaj: Stamparija Sv. Gerarda v -Budapešti. 1895 (op. J. S.).

V mesecu oktobru so prav tako bili izdani novi cerkveno–politični zakoni med strašno razburjenostjo in nezadovoljstvom. Pogoste nečastne vojne habsburške dinastije niso povzročile tolike škode kakor uveljavljanje teh novih zakonov. Ali ni to pot k republiki?

Krogovičje (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

Na kuhinjskem vrtu sem našel na sledove neke stavbe, med katere ruševinami so prišli na dan fragmenti zelo lepih gotskih okenskih kril in tako imenovanih rozet. Našli smo še velike sekane kamne, krila vrat in oboke. Najbrž so za temelj starega župnišča uporabili kamne, ki so v začetku preteklega stoletja odpadli od cerkve. Da ne bi razpadli v prah in ker za svoj prvotni namen tako in tako več ne bi bili primerni, sem jih dal zazidati pri vhodu v župnišče v steno hodnika. Ti rezani kamni so prišli v zemljo iz zazidanih oken, kajti ko smo okna odprli, sem ugotovil, da se z okenskimi odprtini popolnoma ujemajo.

Ivanocyjeva risba ob robu na 102. strani. Ivanocy je tu narisal položaj dvorišča in pritliklin (op. J. S.) (kut = vodnjak; kukoriczagoré = koruznjak; udvar = dvorišče; fakamra = drvarnica).

Ivanocyjeva risba

104

Po mišljenju uradnega sveta bi bilo to leto preteklo tisoč let, odkar so Madžari zasedli to sedanjo domovino. Znanstveno raziskovanje pa nam o tem do sedaj še od daleč ni dajalo sprejemljive trdne osnove. Pa eno leto sem ali tja, na slab glas spravljeni »liberalizem« zelo potrebuje reklame, s katerimi se lahko še nekaj časa šopiri pred povprečnimi ljudmi, pred tako imenovano veliko množico. Žal, da so odgovorni elementi v ta tržnokramarski prizor potegnili v preveliki meri tudi katolicizem, ki je spet pomagal svojemu največjemu nasprotniku iz zadrege.

To je pa še posebej smešno, da so nekatere narodne manjšine, katerih materni jezik ni madžarski, tudi slavile tisočletnico svojega lastnega poraza. Res, da so večinoma storile to samo zaradi pritiska, nasilja. Tisočletni spomin obstoja madžarske države je zvezan samo s kronanjem sv. Štefana in pravzaprav bi ga morali obhajati šele čez 104 leta. Toda ko pa sv. Štefan ni bil niti protestant, niti jud, niti prostozidar, ampak katolik! Na drugi strani pa »liberalizem« sam nima upanja, da bi doživel svoj 104-letni obstoj!

Da bi imela »liberalna« banda tudi materialno korist iz tako imenovanega »milleniuma«, so v Budimpešti priredili »milenijsko« razstavo. Judovsko liberalno podjetje je vso državo preplavilo z reklamo, še celo v inozemstvu si je s svojo poznano brezobraznostjo prizadevalo s trobento in bobnom nabirati ljudi za razstavo. Inozemstvo je s pomilovalnim nasmehom sprejelo bahavo hudomušnost teh glumačev. Omembe vredni inozemski gost nas ni obiskal, kajti tisti, ki so bili omenjeni kot taki, so bili inozemski judje. Še celo Francozi, ki so do sedaj simpatizirali z Madžari, so v Parizu začeli demonstracije proti mileniju (obhajanju tisočletnice) pod vodstvom in na prigovarjanje radikalnega Flourensa²⁴, in vendar so tega gospoda, ko se je pred dvema letoma mudil pri nas kot tedanji prosvetni minister, povzdigovali judovski časopisi kot najbolj zanesljivega prijatelja Madžarov. Ostali evropski narodi so se očitno ogibali Judapešte²⁵. Noben vladar iz inozemstva ni prišel.

105

Komaj je minilo pol leta, že prihaja na dan, kako so si »madžarski državniki« delili denar judovskih podjetnikov. Že 1. marca se je dokazala ta grda kupčija pri nekem velikem »liberalnem možu«, in vendar je ta gospod igral veliko vlogo v cerkveni politiki. (Ivanocyjev zapis na 105. neoštevilčeni strani - op. J. S.)

104

Tigovska Družba »milleniuma« (obhajanja tisočletnice) je tudi tukaj doma uporabila vsako sredstvo, da dvigne svoje dohodke. Edini kriterij domovinske ljubezni v tem letu je bil: pojdite v Judapešto. Pripravljalni odbor je hotel tudi siromašno ljudstvo dobiti na limanice in izvršni krogi se niso sramovali poizkusiti tudi z uporabo duhovščine. Večina duhovnikov je odklonila to suženjsko »lifranje« (a rabszolga liferálást). Seveda je zaradi tega nastal hrup po časopisih itd. Javna uprava je postala v tem letu ustanova za »lifranje« in je iskala svojo čast v tem: naložiti čim več človeškega blaga na vozove kakor nekoč afriški in azijski rimski prokonzuli in pretorji. Z veseljem sem ugotovil, da verniki te župnije – samo eno izjemo – niso nasedli vabam.

²⁴ Léopold-Emile (1841-1920), francoski politik - op. J. S.

²⁵ Ivanocy piše "Judapest", namesto "Budapest" - op. J. S.

Kjer duhovnik ni spravljal ljudi na pot, tam je bilo vse tako. Kako bi pa tudi mogel dober dušni pastir pustiti svoje vernike v tisto ostudno Sodomo, kjer se tudi ob drugi priliki 15.000 žensk prodaja na ulici in kjer se je v tem letu kazala pariška pokvarjenost v svoji največji meri in v svoji grobi izdaji.

V duši sem zelo potolažen in miren, da tudi sam nisem bil na tej »domoljubni« madžarski razstavi. Milenij (proslava tisočletnice) se je kljub vsakemu stiskanju, kljub vsakemu nasilju in prizadevanju končal z velikim porazom. Mi pa smo si prizadevali doma, ne sicer za povzdig madžarskega milenija, ampak za večjo slavo Božjo in smo skušali na čisto drugem področju zgraditi nekaj takega, kar ostane.

Odkar me je dobri Bog poslal sem za župnika, je bil predmet moje stalne skrbi obnoviti starodavno cerkev. Po mnogem snovanju in računanju, zaupajoč edino v Boga in pripravljenost vernikov, sem že v preteklem letu sklenil pogodbo z graškim slikarjem oken Edvardom Stuhlom, da bo poslikal nova okna za prezbiterij. Na žalost mi pomanjkanje gmotnih sredstev ni dopustilo, da bi uresničil lepši načrt, ki sem si ga nekoč omislil. Pa tudi s tem sem želel narediti veselje svoji nevesti, cerkvi, - toliko bolj, ker je ni bilo mogoče obdržati v starem zapuščenem stanju in ker tudi tega ni mogoče vedeti, kako dolgo bo dobri Bog držal človeka pri zemeljskem življenju.

20. julija smo začeli z veliko skrbjo dolbsti nekoč zazidana okna. Hvala Bogu, vse je šlo zelo lepo, četudi počasi, kar je pri takem delu čisto naravno. Stari velikanski baročni oltar smo morali sežgati, samo nekaj oltarnih kipov sem ohranil in tabernakelj, katerega sem namestil za začasno uporabo za nekaj let, dokler ne bo mogoče postaviti lepši gotski oltar.

Ker je bil stari omet zelo neenak in razbit, sem moral dati ves prezbiterij znova ometati, kar je povzročilo, da je bilo naše delo ne samo počasnejše, ampak tudi dražje. Okenska krila smo morali namestiti s cementom, ker je bil stari kamen na mnogih mestih poškodovan. Severno okno kakor tudi za oltarjem nahajajoče se okno je bilo popolnoma zazidano, tri okna na južni strani pa so bila zazidana od zgoraj navzdol približno do polovice.

Nekoč so bili v oknih na vrhu tudi okraski, na sredini okna pa je bil po en steber iz rezanega kamna; poslednjega smo našli v metrski višini še sedaj vsepovsod in se lahko vidi vzdignjen za oltarjem. Tudi na okraske okenskega vrha smo tu in tam našli.

(107. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna - op. J. S.).

Zidarsko delo je trajalo od 20. julija do prvih dni septembra. Posebno še oder nam je dal veliko posla, kajti soboškem zidarstvom mojstru Ratkolu, ki je delo prevzel, je manjkalo dobro ogrodje za oder. Apno je stalo približno 75 forintov, pesek so vaščani iz Srednjih Petanjec pripeljali zastonj in Ratkol je dobil 310 forintov; v tej vsoti so vračunani tudi cement in drug material kakor tudi zidarjeva dnevna plača.

Stene je prebarval Janez Schmiederer, pleskar – slikar iz Radgone. To delo je stalo skupaj z novim poslikanjem oltarja in skupaj s postavitvijo posebnega odra 265 forintov. To je seveda le začasno delo in pravo poslikanje mora končno imeti čisto drugačen videz. Preden bi se kdo hotel tega lotiti, bi moral najprej z mavcem popolnoma popraviti rebra oboka, kajti tem

sedanjim rebrom ni mogoče dati fine polikromije (mnogobarvnosti).

Vzporedno z rebri oboka so tekli nekoč po zidu navzdol do tal 2-3 vozlasti stebriči. Teh pa zidar ni mogel več ponovno vzpostaviti, ker so bili vse do konca poškodovani, samo tu pa tam smo naleteli na njih sledove pod ometom.

Cerkev ni bila nikoli poslikana, prvotno je imela le gladko krem barvo. Na tej osnovi sem našel v prezbiteriju 12 rdečih konsekracionalnih križev z zelenim hrastovim vencem, ki so bili razvrščeni eden od drugega v določeni razdalji. O kakem napisu pa nikjer ni bilo najti nobenega sledu.

V dneh od 1.–5. septembra smo namestili okna. Morebiti se bo zdelo človeku, ki strogo presoja gotski slog, to nekoliko svetlo, toda ne smemo spregledati tega, da je ladja temna in da v njej ni mogoče izsekati nobenega okna in tako je potrebno, da si priskrbimo nekoliko svetlobe iz prezbiterija. Sicer pa nikdar ni tako velika napaka, če je cerkev svetla, kakor je napaka, če je temna. Cena oken skupaj z zunanjo obrambno žično mrežo je znašala 1414 forintov. V tem času je to najnižja cena, ki jo je bilo mogoče doseči.

109

Slikar, ki je poslikal steklo, je bil ali mazač brez znanja ali pa podlež (gazember), kajti naredil je tako bedno slikarijo, da sem po 10 letih obe južni okni moral vreči ven. Leta 1907 sem tukaj dal vložiti nove kamnite dele in sem jih opremil z novim steklom (Ivanocyjev poznejši zapis na 109. neoštevilčeni strani – op. J. S.).

108

Krstilnik je bil prej na listni strani poleg obočnega stebra. Stal je na podstavku, ki je bil zidan iz opeke in ta krstilnik je imel preprosto gornjo omarico. Podstavek in kotanjo novega krstilnika je naredil Tivadar Ratkol za 20 forintov, omarico pa ml. Franc Kuras, mizar iz Radgone, po mojem načrtu za 50 forintov. Isti je za 90 forintov naredil tudi ograjo, ki zapira oltarni prostor. Prej je bila ograja na zahodni strani zakristijskih vrat in klopi so segale vse do oltarja. Stara ograja je bila iz litega železa in vsa polomljena. Omarico starega krstilnika sem dal župniji sv. Benedikta (Sz. Benedek).

Cementni tlak okrog oltarja je tudi postavil Tivadar Ratkol, katerega vse delo v tem letu s ceno zgoraj imenovanega krstilnika je znašalo: (manjka; glej original str. 108! – op. J. S.).

110

Na ozemlju te dekanije se je v tem letu zgradilo naslednje:

pri Sv. Benediktu nova cerkev, katere temelj smo 8. aprila postavili z veliko slovesnostjo in 11. septembra smo blagoslovili dokončano cerkev. Delo je prevzel Tivadar Ratkol. Da se je na tem siromašnem kraju lahko zgradila tako lepa cerkva, se imamo zahvaliti Štefanu Selmaru (István Szelmár), nekdanjemu benedičnemu župniku; brez njegove zapuščine ne bi mogli storiti niti enega koraka. Ta strogo misleči korektni duhovnik je svoje premoženje, katerega si je nabral s skromnim življenjem, zapustil v najplemenitejše namene. Ne glede na zgoraj omenjeno zapuščino cerkvi kakor tudi brez ozira na zapuščino gornjelendavski cerkvi, sirotišnici Kelcz-Adélfy v Kőszegu (Kőszeg), benedički šoli itd., je že samo benedički revni fond pravi – resnični *monumentum aere perennius* (spomenik, trajnejši od bronca – Horac, Carm. lib. III. 30 – op. J. S.).

Temu duhovniku blagega spomina sem jaz dolžan posebno spoštovanje in zahvalo. On je bil tisti, ki je mene kot siromašnega tamkajšnjega otroka poslal v sirotišnico Kelcz-Adélfy v Kőszegu (Kőszeg) in je s tem postavil prvo stopnico moji poznejši poti življenja. Blag mu bodi spomin!

V Skakovcih je bila v tem letu 8. novembra blagoslovljena lepa neogotska kapela. Zidana je bila iz lastnega fonda, brez kakršnihkoli prispevkov vernikov. Glede lepote, solidnosti in gradnje po slogu ima največ zasluge Jožef Kočar, tamkajšnji poljedelec, ki je res pravi vzor resnega, pridnega in trezno mislečega kmečkega človeka.

Pri Sv. Heleni je bil postavljen s stroški vernikov neogotski oltar. Izdelal ga je F. Kuras. Cerkev je bila prepleskana. To pa je zelo preprosto delo, pa tudi cena je taka.

Kar se tiče pridelkov, lahko rečemo, da je bilo to leto izvrstno. Vreme je bilo nasplošno zelo ugodno, in sicer celo leto. Povodnji ni bilo, za kar se lahko zahvalimo v veliki meri temu dejstvu, da so dvignili nasip Kučnice.

V mesecu oktobru so bile volitve oziroma kupčije poslancev. Tako daleč smo prišli, da se bo danes - jutri moral pošten človek zelo daleč umakniti od tega umazanega postopka. Nasilje, nizkotna hinavščina, odkrite laži, kupčijski prepiri, podtalni sebični cilji so vodili vse. Pošten, odkrit nastop, odkritosrčna resna ljubezen do domovine, nesebično navduševanje za občo blaginjo lahko najdemo komaj pri nekaterih kandidatih. Publika, ki voli, - ta se pa prodaja kakor razuzdane ženske ob poti. Posebno luterani so bili ponujani in prodajani (kinálva és megvásárolva) po svojih verskih občinah.

Za neko stvar so pa vendar dobre volitve; za to, da pri njih lahko spoznamo ljudi. Pri nas je bil izvoljen grof Ludvik Szápáry poleg uradne asistencije z zunajstrankarsko firmo, kar je dobro samo za to, da vrže prah v oči samozavestnih nasprotnikov.

(III. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.).

112

Ne povem, kdaj sem se ukanil: ali takrat, ko sem v preteklosti tudi moške člane te grofovske družine štel za dobre katoličane; ali sedaj, ko jih vidim, da za vsako ceno hočejo veslati k oblasti; ali v prihodnosti, ko bom že mislil, da so te moje prevare res prevare, namreč ali eno ali drugo?

Dejstvo pa je to, da možko ravnanje ne dopušča možnosti take prevare v tistem, ki ima ideale.

V naši domovini je nekaj velikašev, ki se z možato odkritosrčnostjo borijo za pravice domovine, toda ti niso izšli iz družine Szápáryjev. Naj bo to za sedaj dovolj!

113

(Izrezek iz: »Szombathelyi ujság«, Sombotelskega časnika, ki ga je Ivanocy na 113. strani prilepil): Érdekes tartjűk... Kot zanimivost je treba priobčiti ugotovljene dohodke župnij, ki so na teritoriju Železne županije in pripadajo naši škofiji. So pa naslednji: Monostrsko dekanijsko okrožje: ..... Veliki Dolenci: 927,04.

Soboško dekanijsko okrožje: Tišina 82770 ½, Gornja Lendava 691.21, Martjanci 896.23 ½, Murska Sobota 1168.47, Pertoča 524.30, Petrovci 563.97, Sv. Benedikt 540.85, Sv. Sebeščan 441.50, Cankova 617.50, Sv. Jurij v Rogoševcih 891.23 forintov.

112

V tem letu je bilo zaukazano popisati tudi kongruo, ker je odlok izšel iz ministrske pisarne in je tako rekoč popolnoma prezrl višjo duhovščino in, kaj je bolj naravno kakor to, da pri trezno mislečem in revnem krogu duhovščine ni našel pristrčnega sprejema. Posebno zanimivo pa je to, da, ko hoče tako imenovana nižja duhovščina stopiti v boj v obrambo škofovskih pravic, ravno takrat škofje zadušijo njeno dobro voljo in prizadevanje. Tudi tukaj se je tako zgodilo. Popisovanje je zaradi »kompliciranosti« zelo počasi napredovalo in se je zelo pomankljivo dokončalo. Tu pa tam niti niso prijavili po svoji vesti.

V tem letu smo podrli tudi odprto verando, ki je bila pred 8 leti prizidana vhodu; podrli smo jo, ker se je pokazalo, da je za hišo neprimerna. Namesto nje smo zgradili vhod, s katerim dobi notranjščina hiše varstvo pred močnimi južnimi vetrovi, kaplanska soba pa se poveča zaradi tega, ker so stranišče izločili.

Zima je bila v začetku pa tudi pozneje zelo lepa in mila. Pa ravno zaradi pomanjkanja večjega zimskega mraza in zaradi velikega izparevanja je velika megla v začetku leta zelo kvarno vplivala na zdravje.

Javno življenje pa gre rakavo pot. Liberalni svetovalec Ivankovics je postal škof v Rožnavi, kar je groba zaušnica duhu blagopokojnega apostolskega moža, Schopperja. V tej zvezi pa nam je bila majhna tolažba to, da je bil grof Avguštin Majláth *junctim* (hkrati imenovan za koadjutorja *cum jure successionis* poleg škofa Franca Lönharta v Erdelju). Posebno je v tem tudi to, da je vlada pri tem imenovanju tudi kralja zapeljala na krivo pot, kolikor mu je dala v podpis takšno imenovanje, v katerem sta bili besedi: »*jus successionis*« po goljuhiji izpuščeni. Možata samozavest grofa Majlátha²⁶ pa je vendar primorala liberalne goljufe, da so izdali novo listino o imenovanju.

Parlamentarno življenje je pravo smetišče tu v državi. Ministerski predsednik krade pisma, s temi hoče nekatere ljudi onemogočiti. Kradejo ministri prav tako kakor veliki župani (föispánok), goljufajo največji državniki prav tako kakor zadnji bahaški sleparji. Temu, če je kdo pošten človek, se današnji tako imenovani izobraženi ljudje posmehujejo. Na področju dušne vesti in poštenja sta zavladala anarhija in nihilizem. Zares je škoda za nekdanji lepi madžarski narod, da si koplje tako sramoten grob. Končno si narodi v prvi vrsti tudi sami zaslužijo in pišejo svojo usodo. Tista slepa vera, s katero je tako imenovano madžarstvo, oziroma pravilneje rečeno: protestantski interes, že prek 300 let z ognjem in mečem uničeval katolizem, preganjal druge jezike in se družil s sovražniki dinastije, končno vendarle rodi svoje grenke sadove za tiste, ki so najmanj mislili, da bodo morali nekoč sami pogoltniti bridkost. Samo tega ne more misleča glava razumeti, kako more biti odločujoči del dinastije tako omejen ali boječ, da ne vidi in ne razume, ali pa ne upa in se trese.

Da je madžarsko ime postalo osovraženo, temu se več nihče pametno ne čudi, in da bo dinastija postala obžalovanja vredna in smešna, se tudi temu za kratek čas ne bodo več čudili.

2. februarja je počil drugi zvon v starosti 255 let. Veliko zmešnjavo nam je povzročilo to počenje, ker na to še nisem računal ravno na sredi potrebnega renoviranja.

Na lastno pobudo vernikov se je takoj začela akcija v zadevi novih zvonov. Zaradi tega sem 3. marca sklical cerkveni odbor verske občine na zasedanje, kjer smo sklenili, da bomo z zamenjavo dosedanjih majhnih in starih štirih zvonov dali zlit vsaj tri nove večje zvonove. Pooblaščen sem bil, da po svojem lastnem mišljenju glede imen in cene zvonov stopim v stik z izbranimi livarji.

(115. stran je v *Ivanocyjevi kroniki prazna* – op. J. S.).

²⁶ Škof grof Avguštin Majláth je bil sopsosvečevalec pri škofovskem posvečenju sombotelskega škofa grofa Jánoša Mikesa, dne 1. januarja 1912 – op. J. S.

Obrnil sem se na naslednje livarne, naj mi pošljejo svoje ponudbe: Albert Samassa v Ljubljani, Ruprecht v Pečuhu in Seltenchofer v Šopronu. Najboljšo ponudbo nam je poslal Seltenchofer, in ker je zelo veliko zvonov te livarne v naši krajini in škofiji in ker so zelo dobri, smo ponudbo sprejeli in smo se z njim pogodili za 4 zvonove.

I. bo imel ime preblažene Device Marije in e glas, 950 kg, II. na čast sv. Jožefu gis glas, 500 kg, III. na čast sv. Štefanu ha glas, 280 kg, IV. na čast sv. Frančišku e glas, 100 kg. Skupaj 1830 kg.

a) 1 kg 130 kr in zraven oprema

b) 16 kr per kg za vsak zvon in 25 forintov za stroške posvečevanja.

20. junija je škof Kornél Hidasy v Sombotelu (Szombathely) posvetil naše zvonove.

Razen tega bo dala župnija voznino od Radgone in nič drugega. Plača se v 4 obrokih. Stare zvonove bodo prevzeli per kg a) 85 kr in treba jih je pripeljati do Radgone. Ogrodje za zvonove bo izdelal Janez Viesel, tesar iz Landörfla (blizu Halbenreina) za 300 forintov. V tej ceni je obseženo tudi vse potrebno novo obdeskanje in stopnice v zvoniku.

21. junija smo spustili stare zvonove iz zvonika. Tedaj sem uvidel, da se starost zvonov ne ujema s podatki kanonične vizitacije, kajti najstarejši je iz leta 1711.

I. VELIKI ZVON:

Napisi so bili naslednji: na spodnjem robu: »Transformata jussu R. D. Georgi: Sūanūt Parochi, et Joannes Georgius Angeser me fudit Graecii. Laus Deo sit semper 1721.« (Preoblikovan po naročilu preč. g. župnika Jurija Suanuta, ulil pa me je v Gradcu livar Janez Jurij Angeser. Slava Bogu naj bo vedno 1721). Podobe: I. sv. Peter in Pavel; razpelo; Marija z Jezusom; sv. Jurij, vitez. Teža mu je bila 433 kg.

II. ZVON:

Podobe: sv. Jakob, Marija z Jezusom, sv. Avguštin; Marijino kronanje. Napis: »Goos mich 1711 Florentin Strecksfuss zu Graz.« (Ulil me je 1711 Florentin Streckfuss v Gradcu). Teža 213 kg.

III. ZVON:

Podobe: sv. Jožef, sv. Nikolaj. Teža 143 kg. Napis: Johann Feltl goss mich in Graz 1852. (Johann Feltl me je ulil v Gradcu 1852).

IV. ZVON:

Podoba: sv. Miklavž, škof. Napis: Ex munificentia Nicolai Dündek ex Petáncz. (iz darežljivosti Nikolaja Dündeka iz Petanjec). Teža 58 kg. Zlit je bil 1860 leta. Napis: Karel Feltl in Graz 1860.

Prva dva zvona je kupil Seltenhofer, kg po 85 kr, medtem ko so dva manjša kupili prebivalci občine Bratonci (Bratoncz) za svojo novo zgrajeno kapelo.

28. junija so pripeljali domov nove zvonove z radgonske železniške postaje ob navzočnosti velikanske množice vernikov. Vsa župnija je šla novim zvonovom naproti in tam, kjer so jih peljali, so v vsaki občini postavili slavoloke, oglasili so se možnarji in veliko število konjenikov je vodilo lepo sestavljeno četverno vprego.

29. junija so na ogled postavljene zvonove med velikimi slovesnostmi potegnili v zvonik. Seveda je zelo počasno in težko delo potegniti kvišku štiri zvonove in jih namestiti, in čeprav smo zelo zgodaj začeli z delom, se je vendar šele ob 4. uri popoldan prvič oglasil veliki zvon. Kakor na poziv kakega skrivnostnega čarodeja,

118

tako je padlo ljudstvo vse župnije na kolena k molitvi in točilo solze, ki jim jih je zvišeno čustvo duhovnega veselja izvabilo iz oči. S poljubi so zasipali roko njihovega dušnega pastirja kot za zahvalo, da jim je pripravil to veselje. In ubogi dušni pastir je gledal z zamišljenimi očmi v prihodnost, kakor da bi videl pred svojimi očmi iti mimo veliko množico tistih, katere bo glas teh zvonov spremljal na zadnji veliki poti; kakor da videl začetek duhovnega preropenja in bližajoči se konec dušnega trpljenja. V tako zvišenih trenutkih življenja, ko naša duša stre zemeljske spone in se dvigne na višino idealov, šele v resnici čutimo namen človeškega duha. In to revno, k zemlji prilepljeno ljudstvo, ki si v potu svojega obraza služi svojo skorjo kruha, ki za ceno lastnega stradanja prinaša svoje novčiče v Božjo slavo; tisto ljudstvo, ki se zna dvigniti iz zemeljske grude na zvišenost nebeškega veselja, ne velja-li tako ljudstvo več kakor tista razuzdana mestna, tako imenovana kulturna množica, kakor tista počutna drhal, ki daruje svoje tisoče Veneri i Bakhu, ki je zmožna vero, hišo, družino, vse prodati za žensko milost in nabasano denarico! In se najdejo še ljudje, ki so dovolj nesramni, da to dobro ljudstvo imenujejo neotesano, medtem ko pa topoglavi srednji razred imenujejo izobražen.

Novi zvonovi so naslednji:

I. ZVON:

»In honorem Deiparae Virg. Patronae huius Parochiae.« 1897 P. P. Leone XIII. Eppo. C. Hidasya. Par. Fr. Ivanóczy« (V čast Bogoródice Device, zavetnice te župnije 1897. V času papeža Leona XIII., škofa K. Hidasya in župnika Fr. Ivanocyja).
Podoba: Marija z Jezuščkom. Teža 925 kg. E – glas.

II. ZVON:

»Na csészrt szv. Jozsefa Patr. M. Cerkvi« 1897, s podobo sv. Jožefa. Teža 508 kg. Gis glas.

III. ZVON:

»Szt István, hazánk apostolának tiszteleére« 1897. (»Na čast sv. Štefanu, apostolu naše domovine« 1897), s podobo sv. Štefana kralja. Teža 296 kg. H – glas. (*s svinčnikom pripisano »maradt«, to je »ostal je« - op. J. S.*)

IV. ZVON:

»In honorem S. Francisci« 1897, s podobo sv. Franciška.« Teža 109 kg. E – glas.
V začetku septembra je izšla majhna knjiga z naslovom: »Mála biblia z-kejpami« v slovenskem (vendar) jeziku. Pri prevajanju je bil v veliko pomoč Peter Kollár, turniški kaplan, pri izdaji pa József Gerely, veroučitelj v glavnem mestu, prireditelj in izdajatelj madžarskega izvirnika. Takšno delo ne stane samo gmotnih žretev, ampak rodi tudi veliko bridkosti, in sicer zaradi zlobnosti nekaterih duhovnikov, vendar se ne smemo temu popolnoma odreči, ker sicer bo ljudstvo čisto podivjalo, če ne bo imelo majhnih priročnih knjig.

Volitve so se izvršile. Ker so se liberalci popolnoma vzdržali, so bili večinoma izvoljeni poštteni konservativci. Pri nas je bil gf. Ivan Batthyány, zemljiški posestnik v Csákányu.

(119. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.).

Kako zelo je ljudstvo pokvarjeno, se je najlepše videlo sedaj.

120

Na mnogih krajih so čakali, kdaj bo prišel kandidat in bo plačal piti itd., in ker se to ni zgodilo, so volili v zelo neznatnem številu.

Letina je kar se dá povprečna, toda cene so silno visoke. Pšenica je šla po 13 fornitov, rž po 9 forintov. Vinski pridelek je srednji, toda kvaliteta je dobra. Jaz sem dobil iz lastnega vinograda 22 akovov, kar zelo malo presega minimalni pridelek.

Kot neko posebnost lahko zabeležim, da je bilo 3. in 21. oktobra strašno bliskanje in grmenje, zadnjega dne je bila celó v bližini Radgone velika toča.

V tem letu so zgradili na Cankovi tudi novo cerkev; pri tem so uporabili njen lastni denar in darove, katere so nabrali. (Hidegkuti új templom - nova cankovska cerkev - Ivanocyjev zapis ob robu - op. J. S.).

Brezpogojno priznanje gre Juriju Voglerju, tamkajšnjemu posestniku in njegovi ženi, nadalje Janezu Pitzu in njegovi sestri Jacobi, ki so že ob prvi priliki nabrali več tisoč forintov v ta plemeniti namen. 11. novembra je bila blagoslovljena ob navzočnosti 21 duhovnikov. Zidal jo je Konrad Spranger, radgonski arhitekt .... za 8000 forintov.

(Tudi v originalu štiri pike - op. J. S.).

V tem letu je nastala tudi nova akcija za železniško progo Dolnja Lendava – Radgona. Županija (megye) pa je bila na vso moč proti temu načrtu na podlagi nekih narodnostnih vzrokov, in sicer na pobudo grofa T. Szécsenyija, gornjelendavskega zemljiškega gospoda. Ko je bil grof László Szápáry imenovan za guvernerja na Reki, je nastopila volitev novega poslanca.

Mnenje grofa Szécsenyija in njegovih malopridnih tovarišev se je v enem dnevu spremenilo v nasprotno, in županija bo sedaj že vse storila v korist železnice, samo naj se grof Szécsenyi izvoli. Čeprav živi grof Szécsenyi v javnem zakonolomstvu, čeprav oskrunja največje praznike kakor telovo, Marijino vnebovzetje itd. z javnim delom, s hrupnim lovom okrog cerkve in z drugimi škandali, ne molčijo pred njim klečeplazno samo njegovi služabniki in uradniki, ampak tudi štirje duhovniki iz dekanije so javno stopili tja v liberalni tabor, to so župniki od Sv. Jurija, Pertoče, Cankove in gornjelendavski kaplan, nadalje Mentsik, župnik dolenski. Samo to je sreča, da se ti gospodje tudi v očeh liberalcev računajo kot pleve. Ravno zato, ker so tudi duhovniki v tako žalostnih moralnih razmerah, je popolnoma nemogoče podzvzeti resne katoliške akcije na področju politike. Inteligenca popolnoma vodita korist in denar.

Staro razmajano znamenje sv. Trojice, ki je stalo na prostoru pred krčmo (gostilno), sem dal vzdati na bolj pripraven prostor poleg šolske ograje, na vogalu šolskega vrta pa sem dal napraviti novo majhno vdolbino, kamor sem namestil majhen kip sv. Janeza Nepomuka, ki je prišel iz cerkve.

(121. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.).

122

V tem letu so prebivalci Vanča vasi postavili križ na cesti, ki vodi proti vasi; obvezali so se, da ga bodo vzdrževali, kakor tudi znamenje z vdolbino, ki so ga postavili v vasi, kamor so dali Marijin kip, ki je bil nekoč v cerkvi.

Kralj je izdal odlok, naj se postavi 10 kipov, da se ovekovečijo velike osebnosti domače zgodovine. To je zelo lepa in pravilna misel. Toda kako je mogoče v vrsto teh 10-erih mož vzeti Gaborja Bethlena in Istvána Bocskayja, to lahko razložita samo tendenciozno madžarsko zgodovinopisje in kraljeva nemoč. Da Bocskay in Bethlen nista bila patriota, ampak sebična koristolovca in izdajalca domovine, o tem si je nepristranska zgodovinska veda že na jasnem. Pa bila sta protestanta, in ti so patrioti, čeprav se družijo z Nemci (1871) ali s Turki – proti zakonitemu vladarju.

Vreme je bilo v tem letu čisto normalno, razen da je bila zima zelo mila. Krme je veliko, žita srednji pridelek. Cene so bile izredno dobre: pšenica 11-12 forintov za stot; rž 8-9 forintov. V začetku leta so prenehale županijske obmejne - carine. Veliko agitacije, veliko borb po časopisih in tekanja sem ter tja me je stalo, dokler se mi ni posrečilo prepričati vsakega faktorja, da je bil obstoj teh carin nepravilčen.

(123. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.).

LETO 1898

124

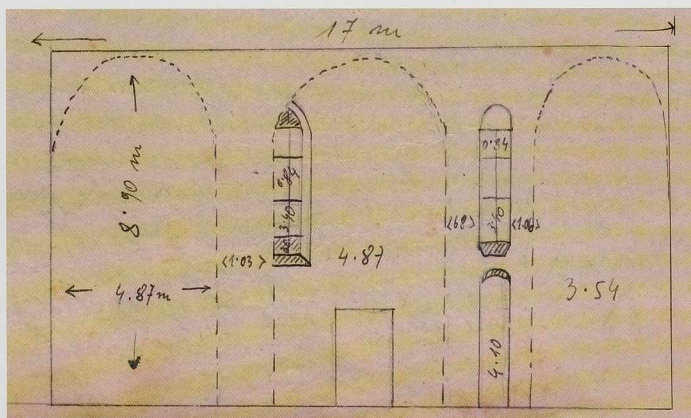
Zima je bila izredno suha, vso zimo je komaj kaj snežilo. Tudi pomlad je bila zelo suha vse do konca maja, potem pa so prišle obilne padavine. V maju se je cena žita dvignila, pri pšenici na 15 forintov 50 kron, pri rži na 13, toda to je trajalo komaj nekaj dni.

Vse se je lepo razvijalo, samo da je poplava pri Muri od 16. - 19. junija popolnoma uničila del sena.

4. junija je toča v Griži popolnoma uničila moj novi vinograd. To je že tretja posaditev goric, ki je bila tako uničena.

13. junija smo začeli prenavljati ladjo cerkve. Staro prižnico in oltarje smo odstranili; stara okna smo zazidali, ker jih je obok popolnoma skvaril, čeprav so bila nekoč lepa. Izsekali smo nova, notranji strukturi ustrezna okna. Tudi šotor, ki je stal pri južnem vходу, smo odstranili, ker je rabil uganjanju vragolij mladih ljudi in včasih tudi kot prizorišče, ko so se verniki gnetli iz cerkve.

Mere in razdelitve južne stene ladje so bile:

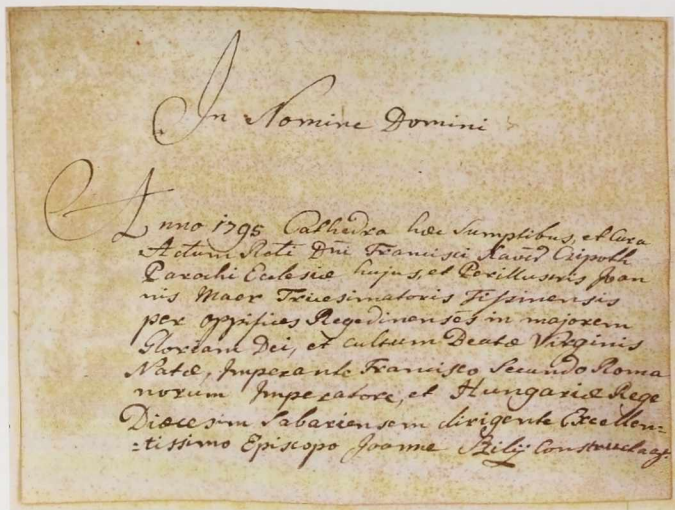
Zidarsko delo samo je trajalo do 14. avgusta. Največ dela nam je dalo izsekavanje novih oken, ker je 1 meter debela stena zidana iz čistega lomnega kamna. Samo z velikanskim naporom in poleg tega še s pazljivostjo smo jo mogli predolbsti. Vse stene cele ladje so bile znova prebeljene, kajti na drug način ni bilo mogoče zgladiti velikih neenakosti. Štebri, ki drže obok, so dobili na glaviščih majhen okrasek, ker so bili prej sestavljeni na način preprostega oboka kake kleti. Stara okna smo zazidali z novo opeko; v ta namen je bilo potrebno 3000 kosov opeke, in sicer kljub temu da smo uporabili posamezne kose kamnov, ki so se tja prilegali. V spodnjem zazidanem delu starih oken so bili še čisto celi iz kamna rezani in okrašeni okenski ogli. Ker so mogle iz velikega kamna, jih nismo mogli vzeti ven. Nekoč sta lahko bili ti dve

okni zelo lepi, ko so pa cerkev obokali (v 17. stoletju), so popolnoma pokvarili, takó simetrijo kakor okna.

(125. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.).

126

Stara dva stranska oltarja sta bila visoka, v baročnem slogu. Ker se nikakor nista prilegala notranji opremi cerkve, smo ju morali odstraniti. Prav tako tudi prižnico.

Faksimile prilepljen na 127. strani Ivanocyjeve kronike

Na prižnici sem našel tale zapis: »In nomine Domini. Anno 1795 cathedra haec sumptibus et cura Adm. Rdi Dni Francisci Xaveri Cipoth Parochi Ecclesiae hujus et Perillustris Joannis Maer Tricesimatoris Tiszinensis per oppifices Regedinenses in majorem gloriam Dei et cultum Beatae Virginis Natae, imperante Francisco secundo Romanorum Imperatore et Hungariae rege, Dioecesis Sabariensis dirigente Excellentissimo Episcopo Joanne Szily constructa est.« Arhiv 1898. (V Gospodovem imenu. Leta 1795 je bila postavljena ta prižnica, in sicer na stroške in prizadevanje prečastitega gospoda Franca Ksaverija Cipota, župnika te cerkve ter presvetlega Janeza Maerja, tridesetnika. Izdelali so jo radgonski mojstri. Izdelana in postavljena je bila v večjo Božjo čast in v počaščenje Rojstva Blažene Device, ko je vladal Franc II. rimski cesar in madžarski kralj, sombotelsko škofijo pa je vodil prevzvišeni gospod škof János Szily). (Poleg tega Ivanocyjevega zapisa je izvirni dokument prilepljen na 127. strani Ivanocyjeve kronike - op. J. S.).

Prižnica sama je bila še močna, toda zelo neokusna; ker je bila zelo velika, je ovirala pogled v prezbiterij, in ker je motila gotsko harmonijo, smo jo morali odstraniti.

Osnova oltarja (mensa) je bila zgrajena iz opeke in je zavzemala vso steno slavoloka od obeh strani, kar je bilo videti moteče glede na oltarni nastavek. Ko smo odstranili podzidek, smo naleteli na podlago prvotnih oltarnih menz; ta podlaga je bila 1.28 m dolga in 1 m globoka.

Njene višine nismo mogli določiti, ker je bil zgornji del že odstranjen. Notri v sedanji novi oltarni zgradbi je stara, ki smo jo našli na listni strani.

Na zahodnem delu prvega obočnega stebra na evangelijski strani v ladji je bil oltar sv. Ane, postavljen leta 1874. Ker je bil že zelo preperel in ker se tudi ni ujemal z ladjo, in ker tudi ni imel mesta, sem ga dal popolnoma odstraniti. Ta oltar in prižnico je odnesel Franc Kuras, mizar iz Radgone; ostala dva oltarja smo pa sežgali. V spomin na oltar sv. Ane sem dal naslikati podobo sv. Ane in pod njo v novo izdelano vdolbino sem dal postaviti star Marijin kip, ki je bil prej na oltarju.

Na mestu dveh vdolbin v južni steni sta bili prej okni. Lurški kip sem za 80 forintov oskrbel iz St. Ulricha na stroške Terezije Ratnik, ki je rojena v Vanča vasi in je služkinja v Halbenrainu.

Stranski oltarji (Ivanocyjev zapis ob robu - op. J. S.).

Oltarni podzidki so bili zelo grobi, vgrajeni so bili čisto v ogle in so zasedli vso steno. Ko sem dal odstraniti te oltarne temelje, sem naletel na sledove najstarejših podzidkov majhnih oltarjev. Te sledove sem pustil tako, kot sem jih našel tudi v novem podzidku. Ta mali stari oltarni podzidek je stal na sredini stene, bil je 1 m globok in 1,28 m dolg, medtem ko je sedanji 1,30 m globok in 2,15 m dolg.

128

Leto je normalno potekalo. Po zelo mili zimi najlepša pomlad, poletje je bilo zelo ugodno v vsakem oziru, le v avgustu in septembru je bila velika suša. Jesen je bila kar se dá lepa in lermo toplo vreme je trajalo vse do decembra. 26. novembra je bilo silno močno bliskanje in grmenje, 27. pa je bilo tako naurje, ki se sicer redko pojavi, da je ljudi na cesti kar posekalo k tlom.

5. aprila tega leta je v Budimpešti umrl grof Gezá Szápáry, najvišji madžarsko-kraljevski dvornik, svetovalec in cerkveni patron. Pokopali so ga v Sorokujfalu, blizu Sombotela, v nov krasen mavzolej. Dolgotrajna bolezen ga je v zadnjih letih zelo potrla in temu moramo pripisati to, da se je navezanost na stare katoliške tradicije med mladimi člani njegove družine zelo razrahljala. On sam je bil vedno veren in zvest katoličan in to je povsod pogumno pokazal. Čeprav se je zvišeno in zares zelo gosposko nosil, je bil vendar do vsakega najljubeznivejši in najprijaznejši. Dokler je bil še zdrav, me je skoraj vsak mesec enkrat – dvakrat obiskal. Tudi jaz sem mu obisk vedno vrnil s popolnim zaupanjem in z velikim veseljem. Malo je verjetno, da bi bili njegovi sinovi zmožni hoditi po stopinjah svojega očeta. Blag spomin veliko trpečemu, dobremu človeku!

Jedilna shramba in kopalnica (Ivanocyjev zapis ob robu - op. J. S.).

Ker v župnišču doslej še ni bilo jedilne shrambe, sem jo letos dal zgraditi od vzhoda proti jugu in majhno kopalnico. Zidanje je stalo približno 300 forintov, kljub temu da smo pri gradnji uporabili kamne iz cerkvenih zidov. Za te stroške je dala župnija 100 forintov, ostalo pa sem kril sam iz svojega. Tedaj sem dal narediti tudi vhod v klet od zunanje strani, ker smo morali doslej sode valiti po hodniku v klet, kar je bilo zelo nevarno in težko, pri večjih sodih celo nemogoče. Vse je stalo 300 forintov.

(129. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.).

Število letnih sv. obhajil (Ivanocyjev zapis ob robu - op. J. S.).

130

Poglejmo za trenutek na toplomer verskega življenja, na število letnih sv. obhajil. To število se je v preteklih 9 letih tako menjavalo: Leta 1889 je bilo 1900 sv. obhajil; - 1890: 2400; - 1891: 2800; - 1892: 3285; - 1893: 3700; - 1894: 3964; - 1895: 3990; - 1896: 4450; - 1897: 4650; - 1898: 6400; - 1899: 7300; - 1900: 7800; - 1901: 8500; - 1902: 9000.

To je bilo maksimalno število, prek katerega se več ni dvignilo.

(131. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.).

Pomožni škof (Ivanocyjev zapis ob robu – op. J. S.).

15. januarja tega leta je škof ordinarij posvetil dr. Vilmosa Istvána, stolnega kanonika in prošta za svojega pomožnega škofa z naslovom škofa domitiopoliškega s pomočjo škofov – in sicer soposvečevalcev dr. Filipa Steinerja in Ernesta Kutrovca. Žal, da se je ta važni moment zgodil tako tajno, kajti duhovščina v dušnem pastirstvu je šele po posvečenju zvedela za to, in sicer iz časopisov. Pomožni škof je poznan kot vir integer (pošten človek). Danes živimo v takih razmerah, da kaj takega lahko rečemo o malo škofih, in vendar bi moralo biti to eden izmed osnovnih pogojev duhovnikovega karakterja.

V mesecu aprilu je umrl eden izmed najbolj simpatičnih, najbolj izobraženih in najbolj pobožnih duhovnikov v škofiji – János Major, župnik svobodnega kraljevskega mesta (Kőszeg sz. kir. város plébánosa), prošt in dekan. Kot zelo mlad kaplan je bil že izvoljen za župnika in zagotovil si je tako velik ugled, kakršnega lahko doseže samo brezprimerno delovanje, moč volje in dolžna uslužnost. Razume se samo po sebi, da so ga liberalci zelo sramotili, toda to je bil ravno največji dokaz za njegovo veličino. Eden izmed večjih spominov njegovega delovanja je cerkev Srca Jezusovega. Smrt tega duhovnika je res izguba za škofijo. Čudno pa je v tej stvari to, da ta zelo pobožni človek ni harmoniral z lastnimi škofi.

Vreme (Ivanocyjev zapis ob robu - op. J. S.).

Zima je bila izredno mila. V mesecu januarju in februarju je bilo najlepše pomladansko vreme, oblekli smo od časa do časa poletno obleko in nehali smo kuriti. 19. marca pa je začelo snežiti in je snežilo neprestano do 26. marca v spremstvu strašnih viharjev. Kljub temu, da so toplata použivala sneg, smo se 24. in 25. marca zelo dobro vozili s sanmi. Na srečo sneg ni storil na polju nobene škode, ker se je hitro stopil. Ves mesec april je bil zelo lep in pripraven za spomladansko delo.

27. aprila je bila pod škofovim predsedovanjem konferenca pokojninskega društva, kakor je predpisana vsako 6. leto.

Da bi društvo bolj cvetelo, smo s Ferencem Farkasem, teološkim profesorjem, sestavili predlog, po katerem bi se dalo duhovščini v dušnem pastirstvu nemajhen vpliv pri upravljanju, s čimer bi se prav gotovo dvignilo zanimanje in pripravljenost za žrtve.

Izmed 45 na predhodni konferenci navzočih duhovnikov so vsi, razen štirih navdušeno sprejeli ta predlog. Ko so pa naslednji dan škof in kanoniki nasprotovali temu predlogu, so se tudi še pred nekaj urami za predlog vneti privrženci kakor na vojaško povelje obrnili proti predlogu, ali pa so molčali. Bednejše servilitete (bednejšega suženjstva) kot na tej konferenci še nisem okusil v življenju. Da so kanoniki kot taki dosledno proti kakim zveličavnim novostim, to lahko popolnoma razumemo, toda da je tudi škof Kornél Hidasz stopil v službo kot zaveznik tega nazadnjaškega pedantstva in da je to storil še tako, da je popolnoma opustil obzirno fineso, ki je sicer pri njem v navadi: tega ne razumem. Da, da, - doslej sem se navduševal za tega idealnega nadpastirja, in prav zaradi tega mi je postalo hudo pri srcu, ko vidim, kako se je pustil zapeljati nekaterim elementom, ki so ga tudi do sedaj le izključevali od zunanje duhovščine.

134

Liberalna madžarska vlada je v zatiranju Cerkve šla za korak naprej. Pod pretvezo čistih parlamentarnih volitev je uzakonila tako imenovani »paragraf prižnice«. V smislu tega je prepovedano na kakršen koli način vplivati na volitve z verskimi motivi in sredstvi.

Liberalna smer je začela tudi v našem okraju svoje podtalno delovanje. Že približno leto dni se mi je vsakdo zelo prilizoval, in sicer od okrajnega poslanca do zadnjega pisarja. Okrajni poslanec grof Szécsenyi me je skušal prav odkrito zapeljati, da bi vstopil v liberalno stranko, za kar bi bil zelo pripraven čas, prelitje tako imenovane narodne stranke (nemzetipárt) v liberalno stranko. Zelo veliko duhovnikov v državi je takrat našlo zlati most. Seveda so tudi meni postavili pred oči ničemerne obljube. Jaz pa sem odgovoril, da nimam nobenih »interesov«, jaz imam pred očmi edinole blagor Cerkve in ne bi bilo dostojno za moj moški značaj, da bi zavrgel svoja dosedanja načela in bi se naenkrat pridružil tistim, ki so do sedaj preganjali vse, kar je nosilo katoliško ime.

Tedaj so začeli pošteti liberalci s podtalnim napotkom luteranskega ališpana (namestnika velikega župana županije) s terorizmom proti meni. (Bil je to Anton Károli - op. J.S.).

Najprej so me napadli od zadaj po državnem učiteljstvu v nekem sombotelskem časniku, ki ni vreden za drugo kakor za smeti, in v nekem prav takem murskosoboškem časopisu. Potem so sredi julija zaslíševali proti meni katoliške učitelje v uradni pisarni okrajnega glavarja. Glavna tožbena reč je bila ta, da jaz želim, naj se pri slovenskih otrocih (szlovén gyerekeknel!) poučuje verouk v slovenskem jeziku (szloven nyelven) in da jih slovensko (szlovenül) spovedujem. Prav tako so videli veleizdajo tudi v tem, da sem širil med ljudmi slovenske knjige celovške Družbe sv. Mohorja in da sem skrbel primerno našim bednim razmeram za knjige v domačem narečju (vend nyelvü). Tudi to se mi je štelo za greh, da imamo v cerkvi nekaj slovenskih napisov.

Vsa ta zaslíševanja in preiskave so se izvršile tajno, vendar tako, da so širokemu občinstvu dali slutiti, da se tukaj začinja proces o veleizdaji.

Dekanijska duhovščina je na konferenci, ki je bila 28. avgusta v Murski Soboti, dala priznanje in zaupanje mojemu delovanju in je mojo zadevo štela tudi za svojo zadevo. Na podlagi tega sem jaz 14. septembra zadevo predložil cerkveni oblasti in sem protestiral proti takemu postopanju upravne oblasti. Obenem sem prosil decisio, odločbo o tem:

- 1.) Ali se sme poučevati verouk in spovedovati v materinem jeziku?
- 2.) Ali je greh dobre katoliške slovenske knjige priporočati ljudstvu?

Škofijska (egyházmegyei) oblast me niti z eno besedico ni branila; celó, ko sem se sam začel braniti, so mi tudi to zamerili. Na mojo vlogo pa sploh niso odgovorili, čeprav sem ponovno priganjal k temu. Ne odgovoriti je na vsak način najudobnejše, toda če je tudi najbolj pravilno, to pa je že drugo vprašanje.

136

Tudi nespametni protestanti že začenjajo čutiti razdiralni učinek cerkveno – političnih zakonov, in čeprav ne odkrito, vendar se na tihem že zelo občutno pritožujejo.

Od 22. do 29. septembra sem obiskal Zagreb in Pečuh. Zagrebske razmere, kolikor sem jih mogel v tako kratkem času spoznati, niso čisto zadovoljive. Tako kaže, da je nadškof »dober« človek, a ni *vir fortis* in se na ta način ni zmožen boriti proti liberalni smeri.

Pečuh (Ivanocyjev zapis ob robu - op. J. S.).

V Pečuhu sem našel gorečo, izobraženo duhovščino, ki bi bila zmožna doseči veliko uspehov, če bi jo kdo dobro vodil. Škof Hetyey (Samuel - op. J.S.) je še prekratek čas tam, da bi o njegovem delovanju lahko sodil. Kaže, da je delaven človek, ki ima ideale.

V Pečuhu je prekrasno cerkveno petje. Poslušati to petje je mogoče, - opisati ga pa - ni mogoče. Človeški duh splava nazaj v velike dobe cerkvene zgodovine in se dvigne visoko nad hrapave grude vsakdanjega življenja v angelske sfere. Vsa čast in slava gre tistim možem, ki so tukaj ustvarili to glasbo, boreč se s predsodki stoletij. Prav tako gre zahvala tudi društvu sv. Cecilije, ki se je pred enim letom ustanovilo zato, da bi gojilo pravo cerkveno glasbo. To društvo ima nekaj zelo gorečih članov, ki ne prizanašajo času in trudu, da bi dosegli ta vzvišeni cilj. Taka sta: Károly Mayer, kanonik v Fehérváru in Jenő Haller, duhovnik v Szatmáru. Poslednji je ravno nekaj dni po konferenci stopil v beuronski reformirani benediktinski samostan, kjer vsaka veja cerkvene glasbe cveti v veliki meri. Zares srečna duša, ki lahko zapusti svet z njegovo veliko bedo in se umakne v sijajni dom zbranosti in muz. Prav gotovo ga ne bo zadela premnoga grenka prevara, s katero se moramo boriti mi, vsakdanje uboge duše s svojim občutljivim srcem.

Leto je normalno potekalo. Pridelek je srednje slab, cena žita je zelo majhna. Vinogradi so začeli lepo kazati, toda trsna plesen je uničila polovico pridelka, posebno v dobro gojenem vinogradu.

21. novembra sem bil v Sombotelu, govoril sem s škofom, kar se lahko šteje za velik dogodek, odkar živi približno že leto dni popolnoma odrezan od sveta in od svojih duhovnikov. Videl sem strašne borbe te plemenite duše, ki so jo napadale mnoge blodnje; videl sem, kako se je porušil vsak vzvišeni namen; videl sem tisto izžeto slabost starostne dobe, ki s svojo težo do smrti pritiska k tlom vse, kar bi jo lahko dvigalo. Videl sem poleg tega, kako bo to žalostno stanje, ki so ga umetelno, spretno zakrknili in kako ga bodo morebiti izrabljali. To je bil moj poslednji obisk pri mojem nekdanjem najbolj zaupnem človeku in škofu nepozabnega spomina. Govorila sva približno eno uro in pol. Med pogovorom je še tu pa tam zasvetil tisti Hidaszyjev sveži duh, ki je bil značilen za prva leta njegovega škofovanja, toda kmalu ga je spet zatemnil žalostni glas blodnje in slabosti.

137

15. oktobra je imel tukaj svojo primicijo Dominik Klekl, frančiškanski redovnik iz hrvaške province, doma s Krajne (Kraináról!), sin Antona Klekla. Vem, da je bil zelo goreč duhovnik, in morebiti je bil vzrok, da je kljub svoji močni konstituciji dobil pljučno jetiko in je leta 1906 umrl. R. I. P!

138

Njegova svetost Leon XIII. je razglasil to leto za veliko jubilejno leto in kot tako se naj začne s polnočno sv. mašo, katero sem res imel ob velikanski udeležbi vernikov. Glej encikliko v arhivu! Sicer je značilno, da smo tudi na tem področju zaostali od vesoljne Cerkve, ker smo posvetilno pobožnost zaradi zakasnitve v škofiji imeli šele meseca junija.

Laszló Tóth, beltinski župnik + (Ivanocyjev zapis ob robu - op. J. S.).

15. januarja je v soseščini umrl László Tóth, beltinski župnik, ki je padel kot žrtev nesrečnega škofijskega vodstva, ko so ga brez znanja slovenskega jezika (szloven nyelv) postavili na tako župnijo, kot so Beltinci, in ker je hotel spolnjevati svojo dolžnost, se je vrgel na delo, ne da bi tudi vsaj od daleč mogel doseči zaželen uspeh. Morebiti je bil ta človek nekoliko trde narave, toda njegove odlične lastnosti so bile: velika dobra volja in, kar je glavno, poštenost in odkritosrčno prijateljstvo, ki se danes ne najdetja vespovsod. Za njim je ostala župnija pol leta nezasedena, ker je zaradi pomanjkanja primerne osebe niso mogli izpolniti, in končno je bilo mogoče dobiti človeka z močnim kompromitiranjem cerkvene oblasti.

Zima je potekala normalno, samo da je nekoliko preveč dolgo trajala in tako so izostala pomladanska dela.

V mesecu aprilu je krenilo v Rim tako imenovano »madžarsko – narodno« romanje, v katerem je bilo značilno to, da so ga organizirali Judje in kljub temu, da so zasnubili več sto bogoslovcev, je število romarjev znašalo komaj nad en tisoč. To zares ni uspeh v primeri s tem, da je iz nekaterih sosednjih škofij šlo v Rim tudi tisoč romarjev, da, celo ravno v tem času je dr. Doppelbauer, škof iz Linza vodil iz svoje škofije polšeststo romarjev v sveto deželo. Madžarsko romanje je tudi sicer najslabše uspelo in večina izmed udeležencev nima nanj prijetnega spomina. Zares je žalostno, da judovski duh profanizira v naši domovini tudi najlepše in najidealnejše reči in tako so bolj rahločuteče duše primorane, da se odvrtačajo od vsake reči.

Edini izraziti trenutek je bil to, da je v cerkvi sv. Petra pri javnem velikem sprejemu pred nekako 60000 ljudmi papež objel grofa Nándorja Zichyja. Javno je pohvalil njegovo goreče prizadevanje za obrambo katolicizma in je madžarskim katoličanom sporočil, naj sledijo Nándorja Zichyju. O blaženi, dobrodušni papež, če bi ti poznal tukajšnje razmere in še posebej tiste, ki so tvoji apostolski tovariši, bi morebiti tudi več povedal temu velikemu svetnemu gospodu, ki je sam edini apostol v tej veliki državi. Morebiti se ni preveč zmotil kardinal Rampolla, ta temeljiti poznavalec in važni faktor razmer vesoljne Cerkve, ko je rekel, da »Hungaria est perditata provincia« (Madžarska je zgubljena dežela).

139

Orkan (Ivanocyjev zapis ob robu - op. J. S.).

20. februarja popoldne ob 2. uri je prišel od Kápele med strašnim bliskanjem in grmenjem velikanski orkan, ki je s cerkve odnesel 2000 strešnih opek in je z njimi izbil tudi okno na župnišču. Raztrgal je strehe in je podrl na murskosoboški – rakičanski poti 26 velikih topolov s koreninami vred. Vso cerkev smo morali znova pokriti, kar je stalo 100 forintov.

Ob koncu maja je tukaj hodila tako imenovana izpitna komisija madžarskega jezika s po-

tuhnjem luteranskim namestnikom velikega župana in nekim nekvalificiranim časopisnim urednikom na čelu; med njimi je bil tudi neki katoliški duhovnik iz Sombotela. Da pokažem, kako se s temi gospodi ne rokujem, jih nisem sprejel niti kot predsednik šolskega sveta niti kot župnik, temveč sem jim po kaplanu sporočil, da ne grem v šolo.

To sem povedal že davno prej tudi okrajnemu glavarju s pripombo, da to ne velja madžarskemu jeziku, ampak tistim nekaterim članom odposlanstva, s katerimi si ne morem seči v besedo. Kakor sem slišal, so ta ubod čutili. Samo ne se potuhniti pred kakršnokoli navidezno ali resnično mogočnostjo!

140

Ponovna pozidava kapele na Petajncih (zapis ob robu - op. J. S.).

26. aprila tega leta smo na Petajncih podrli staro kapelo, ki je bila zgrajena leta 1756 v čast sv. Florijanu od pobožne vdove grofa Emerika Nádasdyja. Niti v zidovju niti v temelju nismo našli nobenega spomina. Zvon je bil vlit v Gradcu leta 1756 »Goss mich Andreas Feltl in Graz 1756« (Ulil me je Andreas Feltl v Gradcu 1756).

Temelji nove kapele so bili postavljeni 28. aprila. Temeljni kamen je položen pod stopnicami, ki vodijo v grobnico. Dokument smo dali v stekleni valj in v pločevinasto skrinjico ter položili v kocko velikega kamna.

V mesecu juliju je bil blagoslovljen križ v Gederovcih. Ta križ je bil postavljen po gorečem prizadevanju Matije Edšida in Leopolda Šinka. Prvi od teh je zares razumen in pobožen mlad mož, ki je v mesecu avgustu stopil v red lazaristov.

V sredini avgusta je umrl dr. Filip Steiner, škof v Székesfehérváru. Bil je eden izmed najodličnejših škofov v Madžarski in njegova smrt pomeni večjo izgubo, kakor če bi umrlo 10 drugih škofov.

Komaj po dvodnevni bolezni ravno na predvečer velikih jubilejnih slovestnosti v Fehérváru in Budini je smrt nenadoma napadla tega življenjsko močnega moža. Na vsak način je bolje tako umreti, kakor pa veneti v nezmožni starosti.

900-letni jubilej Madžarske, ki bi bil pravzaprav praznik države, se ni nikjer posrečil. V madžarski državi niso imeli radi krščanske kraljevine, in tako tudi njenega 900-letnega spomina niso proslavili. Kar se je v tem oziru zgodilo od katoliške Cerkve, je bil samo majhen refleks tistega, kar bi bila morala proslaviti ne Cerkev, ampak država. Devetstoletna obletnica uvoza (behozatalának) krščanstva pa je že prešla in to proslaviti v tem letu bi bil ravno tak anahronizem (zmota v štetju let), kakor je bilo tisto razvpito popivanje milleniuma v letu 1896.

Smrt škofa Hidasyja (zapis ob robu - op. J. S.).

11. oktobra zvečer je v Sombotelu po dolgotrajni mučni bolezni umrl škof Hidasy. V svojem življenju nisem poznal plemenitejšega, idealnejšega in bolj vzvišeno mislečega človeka, kakor je bil škof Hidasy. Štejem si za posebno milost Božje previdnosti, da me je v življenju zblížala s škofom Hidasyjem, kajti toploto njegovega vzvišenega idealizma čutim še sedaj po zelo dolgi vrsti let. Pet let je bilo med nama tako razmerje, kakršno je mogoče le med najzaupnejšimi ljudmi: to razmeje so moji nasprotniki (izmed klera) samo enkrat poskušali oslabiti, ko je bil govor o beltinski župniji. Tedensko sem vsaj dva do tri večere prebil v družbi tega velikega človeka v zaupnem pogovoru o vsem. Kako lepi načrti so se med temi razgovori pojavljali v

bisedah tega velikega škofa! Dvigniti izobrazbo škofijskega klera proti modernemu uničujočemu duhu, oborožiti duhovščino s finim obnašanjem, odličnim mišljenjem in z načelno trdnostjo. Imel je namen nadarjene mlade duhovnike poslati na nadaljnji študij v tujino, da bi si tam nabrali praktičnih izkušenj; neizmerno velike prednosti tega je bil zmožen razumeti le njegov visokoleteci duh. Žal, da je samo on to razumel, drugi ne.

(141. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.).

142

Prazni izgovori so presekali pot uresničenju teh lepih načrtov. Na tem področju se je dobri škof izkazal premalo odločnega in se je dal vplivati razlogom brez vsebine.

Ko je leta 1883 Hidasy zasedel svoj prestol, je v Sombotelu med cerkvenimi ljudmi v veliki meri divjal liberalizem, ki ga je zelo gojila nenavadno pusta, dve leti in pol trajajoča doba izpraznjenega škofijskega sedeža. Tudi škof Imre Szabó je bil eden izmed tistih velikih mož, katerih spomin bo blag pred tistimi, ki so ga poznali; toda vendar navdušenje narodnostnega prebujenja in s tem v zvezi nekatera pretiravanja, ki so sledila dobi absolutizma, so bila pripravna, da so tisti del duhovščine, ki ni mogel razumeti velikega duha Imreta Szaba, zvbila na široko pot liberalizma. Ta del duhovščine si je prisvojil gesla, ki so bila takrat v modi, ne da bi jih ublažila prava umerjenost (mérsékléte) cerkvenega duha. Neposredna okolica dobrega škofa Hidasyja je bila ultraliberalna, njegov kapitelj je bil ali brez barve ali liberalnem. Visoka teološka šola je bila široko polje neprestanega menjavanja slabih profesorjev – začetnikov. Duhovno vodstvo bogoslovnega semenišča je bilo v takih rokah, ki jih niso mogli več drugje uporabiti; vsa škofija je daleč daleč od tistega ideala, katerega si je dobri škof vnaprej očrtal. Če je ta sicer že tako in tako rahločutno vestni duhovnik le na ponovno prigovarjanje, bolje rečeno, na pravo zapoved Simorja, primasa slavnega imena, sprejel škofovsko dostojanstvo, si lahko mislimo, s kakimi dušnimi težavami je zasedel svoj škofovski prestol; lahko si predstavljamo, kakšno bolečino mu je povzročila mnogostranska, a nikakor ugodna izkušnja že prvih let. Vso moč in tolažbo je iskal v molitvi, in ker preteklosti ni bilo mogoče več spremeniti, si je prizadeval skrbeti vsaj za bodočnost svoje škofije, tako da je vse svoje moči usmeril v bogoslovno semenišče. Morda še ni bila nikdar kakemu škofu zadeva bogoslovnega semenišča tako pri srcu, kot je bila Hidasyju, in nobeden izmed škofov ni posegel tako neposredno – nepri-siljeno v zadeve vzgoje in študija bogoslovcev kot Hidasy.

Njegove vroče molitve, svetel zgled njegovega svetniškega življenja in njegova velika prizadevanja niso ostala brez sadu, kajti zadeva vzgoje duhovnikov je po nekaj letih dobila lep razmah, in če bo kdaj, recimo, čez nekaj desetletij – smer škofijskih duhovnikov s smrtjo duhovnikov stare smeri - tekla v pravi katoliški strugi, se ima škofija za to zahvaliti Hidasyjevi očetovski skrbi. Zelo tragični del Hidasyjevega življenja je ta žalostna okoliščina, da je dobri škof komaj lahko videl sad svojega vse žrtvujočega plemenitega prizadevanja, kajti liberalni duh stare dobe je ali nevtraliziral Hidasyjevo delovanje ali pa je vsaj nadaljnji uspešni razvoj njegovega dela vrgel za desetletja nazaj. Ena izmed senčnih strani Hidasyjeve veličine je bila iz same ljubezni ne dovolj razvita energičnost.

144

V svojem grbu je kot znamenje uporabil za simbol goloba z oljno vejico in kljuno ter geslom: »CARITATE ET VIRTUTE«.

(143. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.).

Svoji miroljubnosti je ne le enkrat žrtvoval to »virtus«, energičnost, in tako se nikoli ni mogel odločiti za take radikalne spremembe, ki bi z uničenjem starega duha dale prosto pot novemu resnično cerkvenemu čutenju na vsakem področju. Take svoje namene mi je večkrat razodel, toda nobena izmed njih se ni uresničila. Kdor hoče na visokem položaju ustvariti nekaj velikega in trajnega, kdor hoče uresničiti svoje ideje kljub nasprotni struji, kdor noče, da bi bili njegovi dobro premišljeni načrti odvisni od smeri vetrov, tisti naj nastopi energično, naj ne gleda na osebo, tisti naj popolnoma stoji z obema nogama v življenju. Navezanost na osebna in predmetna (személyi és tárgyi) izročila starih preteklih časov, ali bolje rečeno strah pred trenutnim vznemirljivim pretresom (megrázkódás), je že na veke pokopal zelo mnogo lepih načrtov.

Škof Hidasy je bil svetel zgled pravega duhovniškega življenja. Njegova pobožnost ni poznala meja. Dolgo vrsto let je šel vsak dan na majniške pobožnosti v bogoslovno semenišče, v prvih letih je še celó sam imel premišljevanja. Tudi v stolnici je poskusil pridigati, toda njegove glasilke mu niso dovoljevale, da bi spolnjeval to njemu tako drago dolžnost. Nekajkrat je tudi meni zaupal takšno pridiganje; tedaj ni določil le teme, ampak je pregledal tudi besedilo pridige in večkrat jo je tako predelal, da je bila kar njegov izdelek. Če sva bila z besedilom na čistem, potem me je dresiral glede na zunanje predvajanje; ob večerih sem pred njim v njegovem salonu pred velikim ogledalom pridigal naglas. Predmet njegovega opazovanja je bila vsaka moja kretnja, vsak gib na obrazu, in veselil se je uspeha, če se mu je iz moje reve posrečilo izluščiti oratorja. Po eni ali drugi taki vaji sva se potem pri cigari razgovarjala o mnogih lepih idealnih načrtih. Prvi javni nastop mi je seveda povzročil nekoliko treme, kar je dobri škof, tako se je zdelo, slutil vnaprej. Zelo tajno sva se pripravljala. V primeru, da bi bila moja nerazpoloženost zelo velika, preprosto ne bi šel na prižnico. Dobri škof je pravočasno sporočil mestnemu župniku, da bo morebiti sam pridigal, vendar naj se pripravi tudi on. Na predvečer je bila še velika poskušnja, ki se je sicer dobro obnesla, toda tudi tedaj je rekel Hidasy, da če se bom morda slabo počutil, naj sporočim župniku in naj pridiga on. Toda trema je prešla, pridiga se je posrečila in ne vem, če se škof ni tega bolj veselil kakor jaz.

Hidasyjeva velikodušnost se je najbolj pokazala pri tistih bogoslovcih, ki niso čutili poklica za duhovniško življenje in so zato izstopili iz bogoslovnega semenišča. Take je zelo toplo sprejel, pomagal jim je pri nadaljevanju njihovih študijev in jih je v njihovi svetni službi spremljal z resnično očetovsko skrbjo.

Njegova dobrotelost je bila taka, kakršno so imeli navadno veliki svetniki.

(145. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.)

146

Vse dohodke je uporabil za reveže in povsod si je izposloval to, da se njegovi darovi ne smejo oznanjati niti se zanje zahvaljevati.

Medtem ko je bil do drugih sama ljubezen, pozornost in plemenitost, je gojil do sebe najstrožjo askezo. Njegove krasne oči so bile odsev njegove plemenite duše; njegovo plemenito obnašanje, pravi gosposki nastop je vzbudil v vsakem človeku spoštovanje. Pri višjih duhovniških funkcijah v cerkvi smo vedno videli njegovo angelsko poduhovljenje in z njegovega obraza je izžarevala resnična notranja pobožnost.

Hidasy je živel v taki dobi, ko je bilo potegovanje za visoke službe na dnevnem redu. Tistega, ki ni bil stremuh (aki nem volt streber), niso sploh imeli za moža. Hidasyjeva veličina pa

se kaže toliko lepše v tem, da se ni nikoli potegoval za visoke položaje. Škof je postal le na zapoved primasa Simorja, in ko je šlo za to, da je kralj hotel imeti Hidasya za Simorjevega naslednika na esztergomskem nadškofijskem sedežu, in ko ga je kralj v ta namen tudi posebej poklical k sebi, se je Hidasya, - kakor je sam rekel - že vnaprej tako zabarikadiral (to so njegove lastne besede), da kralj niti ni poskušal več govoriti o imenovanju.

Hidasyjevi veliki duh je navadno pozlatil vse, kamor je segel. Edino le mišljenje njegove neposredne okolice je ostalo zunaj tistega področja, na katero so vplivale blesteče dušne lastnosti velikega škofa. Skoraj nemogoče je, kako morejo biti na svetu ljudje, ki so bili skoraj desetletja dan na dan v neposredni bližini tega velikega človeka, a si od njegove duhovne veličine niti trohice niso prisvojili, da, celo po njegovi smrti so se takoj pridružili nasprotni smeri. Bil pa je to dr. Sándor Gaál, ki je razumel Hidasya in ki spomina tega največjega škofa ni obmeta-val z blatom kakor drugi dvorni duhovniki. Pač tako je, da sove ne morejo gledati v sonce, niti v brlogih stanujoči pritlikavci ne morejo dvigati kikloposkih skal. Čim nepomembnejša je bila Hidasyjeva okolica, tem višje bo stal njegov spomin. Verjeti je, da bo v prihodnosti, v dobi bolj prečiščenega pojmovanja, Hidasyjevo ime zabeleženo v zgodovinsko vrsto največjih madžarskih škofov.

(147. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.).

148

Leto se je pričelo s strašnim mrazom, ki je trajal do začetka marca. Povprečni mraz v obeh mesecih je znašal - 15° C (Celzija), včasih je celo toplomer padel na - 20° stopinj, tako da smo morali ves dan kuriti in so sobe vendar bile mrzle.

V mesecu januarju je umrl dr. János Zalka, győrski škof, ki me je v Győru 11. julija 1882 posvetil v duhovnika.

V istem času je med drugimi umrl tudi dr. János Forrai, vámos – családski župnik in bivši teološki profesor. Zasluži, da ga omenimo, ker je bil močan moški karakter, kar je v današnji duhovniški generaciji kar zelo redka, skoraj čudežna krepost. Imenovali so ga za častnega prošta, pa se je rajši temu odpovedal, oziroma je imenovanje vrnil, samo da ne bi svojega prepričanja spremenil. Potrebno bi bilo veliko takih ljudi.

Bila je povprečno lepa pomlad, poletje pa je bilo suho vse do konca in tako je bilo veliko pomanjkanje krme. Seno je stalo 3-4 forinte za meter cent. Tudi žita se je pridelalo zelo malo. Jaz sem ga prodal samo za 133 forintov in ta denar sem moral izdati za seno. Vina je bilo veliko, samo cene ni imelo.

Sodinska kapela (zapis ob robu - op. J. S.).

V tem letu so zgradili v Sodišincih (Szodisinczon!) majhno kapelo v čast sv. Janezu Krstniku. Prostor je dal Štefan Rogač, največji del gradbenih stroškov pa je nosil Ivan Domjan. Kapela je stala skupno 1200 forintov in je bila 21. julija blagoslovljena. Vsakoletno prošenje bo vedno na nedeljo, ki sledi dnevu sv. Janeza Krstnika.

149

Blagoslovil sem jo jaz 21. julija. Praznični govor je imel rojak – domačin: Štefan Kocjan, župnijski upravitelj v Petrovcih.

148

Veliki oltar (zapis ob robu - op. J. S.).

V začetku januarja je moj kaplan začel zbirati prispevke za veliki oltar, in to s takim uspehom, da sem že v maju naročil novo menzo pri graškem kamnoseku F. Greinu.

Opis (zapis ob robu - op. J. S.).

Menza sama je iz karintijskega marmorja, stopnice pa so prav tako iz trdega kamna. Stebri so iz veronskega kamna, prav tako tudi stenska plošča stranske vdolbine. Temnozeleni kamen na oltarju je iz Nize. Tlak okrog oltarja je dunajska terra cotta (žgana glina). Tla zunaj ograje do prižnice so bila narejena v Krapju pri Ljutomeru. Vse delo je stalo 1300 forintov. Vse je bilo postavljeno v vmesnem času od 15. – 27. septembra.

23. julija je Jožef Borovnjak, cankovski župnik in častni dekan, obhajal svojo zlato mašo. Ne samo obhajančeva ljubezni vredna osebnost, ampak pravilno ovrednotenje vzvišenosti duhov-

niškega stanu je bil vzrok, da smo to svečanost čim slovesneje obhajali.

Dekanijska duhovščina mu je kupila za spomin kelih, vreden 300 kron, in je obhajala ta dan z govori, ki so prihajali iz srca. Dekan je imel praznično

150

pridigo pred približno 5 – 6000 ljudmi, ki niso prišli samo iz cele dekanije, ampak celo iz treh škofij. Od cerkvene oblasti pa ni prišel noben pozdrav, z drugo besedo: Hidasyjeva fina uglajena uslužnost in pozornost je z njim vred umrla.

2. oktobra so bile volitve za državne poslance na čisto madžarski način. Cela reka nezakonitosti je preplavila okraj, z najgršim orožjem nasilja in nesramnosti sta se borila liberalizem in protestantizem proti poštenim katoliškim prizadevanjem in tako se je zgodilo, da je bil izvoljen za poslanca okraja največji nasprotnik katoliške Cerkve Antal Károlyi, veliki podžupan Železne županije proti katoliško mislečemu grofu Zsigimondu Battyányiju. László Szápáry je dal besedo, da bo podpiral katoliškega kandidata, toda na pritisk ministerskega predsednika se je pridružil luteranom. Tudi nekateri duhovniki so držali z luterani, tako Karel Mentsik, dolenski župnik *cooperative*, gornjelendavski administrator in kaplan pa s svojo pasivnostjo. Res je, da so tem gospodom zagrozili, da jih bodo ljudje patrona grofa Tivadarja Szécsenyija do smrti pretepli, če bodo le eno besedo spregovorili v prid katoliškega kandidata. Grof Széchenyi se tudi ni pomišljal rogaševskega kaplana in mene na najgrši način obrekovati v pismu, ki ga je naslovil kapitularnemu vikarju. Tega podlega obrekovalca je samo prijateljsko čustvo kapitularnega vikarja rešilo tega, da se nismo tožili na sodišču, kajti vikar niti na trikratno mojo prošnjo ni izdal grofovega imena, oziroma na mojo prošnjo sploh ni odgovoril; čeprav sem jaz že iz drugega vira, na katerega se ne morem sklicevati, zagotovo vedel, kdo je pisal. To obnašanje kapitularnega vikarja je zelo čudno in žaljivo za vsakega samozavestnega duhovnika. Res, to je v malem tudi razlog, da bo vsak pošten človek nehal zagovarjati katoliško stvar.

V Sombotelu je ljudska stranka zaradi mlačnega zadržanja duhovščine propadla.

Kar se tiče cene volitev, moramo pripomniti, da takšnih volitev še ni bilo. Tukajšnje volitve so stale dva kandidata 40 – 50000 forintov.

Leto je bilo zelo mačevsko, žito je slabo obrodilo, in tudi to ni imelo cene, krme pa je bilo komaj kaj malo in tisti, ki je moral kupiti, kakor jaz, je bil vesel, če jo je dobil meter za 3 forinte. To leto je bilo tudi prvo, ko sem v župniji imel zgubo za približno 400 forintov.

V mesecih juliju in avgustu je vladala silna vročina 35 – 40 stopinj Celzija

(151. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.).

V prvih dneh tega leta je bilo splošno ljudsko štetje. Uspeh štetja je tale:

	<i>kath.</i>	<i>luth.</i>	<i>zsidó</i>
Tišina:	katoličanov 317	luteranov 11	judov 4
Sodišinci:	katoličanov 183	luteranov 74	judov –
Rankovci:	katoličanov 210	luteranov 84	judov –
Kupšinci:	katoličanov 115	luteranov 222	judov –
Vanča vas:	katoličanov 259	luteranov 19	judov 2
Gederovci:	katoličanov 142	luteranov 42	judov 2
Tropovci:	katoličanov 300	luteranov 9	judov 5
M. Petrovci:	katoličanov 118	luteranov 31	judov –
Petanjci:	katoličanov 522	luteranov 16	judov 7
Gradišče:	katoličanov 212	luteranov 172	judov –
Krajna:	katoličanov 242	luteranov 28	judov –
Skupno:	katoličanov 2602	luteranov 708	judov 20

V mesecu januarju je umrl dr. János Zalka, györski škof, ki me je 11. julija 1882 ordiniral. Iz revnega stanu se je povzdignil na visok položaj; bil je velik mož, ki ni iskal in gledal cilja svojega življenja v geslih, ampak v uresničenju visokih idealov. On je bil še eden izmed tistih ljudi stare dobe, ki so iz okolice rajnega Simorja vdihovali v sebe pravega cerkvenega duha. Njegova ponižnost in krotkost tudi do najnižjega klerika je vzbujala občudovanje. Ko smo šli v Győr na posvečenje, je poslal svojo lastno kočijo naproti na železniško postajo in celih 10 dni smo ostali tam, da nas je kar moril s svojo prizrčno gostoljubnostjo.

Naj bo blagoslovljen spomin na zares dobrega in velikega človeka!

Kakor lansko leto tako je bila tudi letos na novo leto polnoči sv. maša za začetek novega stoletja.

1. januarja ponoči se je pravzaprav začel zimski mraz in toplomer je že 14. – 15. januarja kazal minus 18 stopinj Celzija. Ta mraz je trajal razen nekaj dni v začetku februarja vse do konca februarja z enako intenzivnostjo. Ves dan smo kurili in vendar so bile sobe mrzle. Mura je popolnoma zamrznila, še 1. marca so lahko šli po njej čez na drugo stran. Najtanjša plast ledu je merila 25 cm.

Veliki oltar (zapis ob robu - op. J. S.).

V drugi polovici januarja so verniki na mojo vzpodbudo podpisali za veliki oltar 4000 (štiri tisoč) kron. To je občudovanja vredna pripravljenost za žrtev, katero je s pohvale vredno gorečnostjo netil Jožef Klekl, tukajšnji kaplan.

V roke mi je prišla uradna statistika o posestvih v Madžarski. Mislim, da bo zanimivo, če za poznejši rod zabeležim naslednje:

I. Rim. – kat. V letu 1900 je bilo v Madžarski:

1. nadškofovska in škofovska posestva:	709.193 oralov
2. posestva stolnih kapitljev in semenišč:	476.999 oralov
<u>3. posestva opatov, proštov in redovnikov:</u>	<u>272.160 oralov</u>
	1455.352 oralov

153

Prenos	1455.352 oralov
4. cerkvena in nadarbinska posestva:	197.420 oralov
<u>5. posestva katoliških organistov in šol</u>	<u>40.997 oralov</u>
skupaj:	1.693.769 oralov

Verski in posvetni skladi:	290.644 oralov
----------------------------	----------------

V Hrvaški državi:

1. nadškofovska in škofovska posestva	20.817 oralov
2. posestva kapitljev in bogoslovnih semenišč:	863 oralov
3. posestva opatij, proštov in redovnikov:	60.414 oralov
<u>4. nadarbinska in cerkvena posestva</u>	<u>17.360 oralov</u>
V Hrvaški državi skupaj:	99.454 oralov

Skupno posestvo Rim. – kat. Cerkve	2083.867 oralov
------------------------------------	-----------------

II. Grško - kat. posestva v Madžarski in Hrvaški:

1. nadškofovska in škofovska posestva:	154.197 oralov
2. kapiteljska	3.393 oralov
3. redovniška	2.513 oralov
4. cerkvena in nadarbinska posestva	103.229 oralov
<u>5. organistov in cerkvenih šol</u>	<u>20.065 oralov</u>
skupno	283.397 oralov

III. Grško – vzhodna (görögkeleti) v Madžarski in Hrvatski:

1. nadškofovska in škofovska posestva:	35.629 oralov
2. redovniška	33.542 oralov
3. cerkvena in nadarbinska posestva	95.813 oralov
<u>4. organistov in cerkvenih šol</u>	<u>8.252 oralov</u>
skupno	173.236 oralov

IV. Evang. (ágostai) cerkvena posestva:

1. ustanovna posestva	1.884 oralov
2. cerkvena in nadarbinska posestva	61.708 oralov
<u>3. organistova in cerkvenih šol</u>	<u>8.260 oralov</u>
skupno	71.852 oralov

V. Posestva reformatske (reformatus) Cerkve:

1. ustanovna posestva	16.657 oralov
2. cerkvena in nadarbinska posestva	123.629 oralov
<u>3. posestva organistov in cerkvenih šol</u>	<u>24.959 oralov</u>
skupno	165.245 oralov

VI. Posestva unitaristične Cerkve:

1. ustanovna posestva	1.395 oralov
2. cerkvena in nadarbinska posestva	12.891 oralov
<u>3. posestva organistov in cerkvenih šol</u>	<u>1.007 oralov</u>
skupno	15.293 oralov

154

VII. Posestva izraelske verske skupnosti: 1.129 oralov

Vsa posestva Cerkve in verskih sekt v Madžarski in Hrvaški znašajo torej 2.794.019 katastrskih oralov.

Fidejkomisna posestva znašajo: 2.363.822 katastrskih oralov, od tega pade na Onstrando-navje – (Dunantul) 1.039 kat. oralov, od katerih je največ deležna županija Somogy: 203.575 oralov; županija Sopron: 155.421 oralov; županija Zala 146.470 oralov; Vas (Železna županija) 62.391 oralov.

Erarna (erar - država kot lastnik premoženja - op. J.S.) državna posestva znašajo: 3.191.594 oralov, od katerih je 2.558.009 oralov gozda.

Vsa tako imenovana posestva omejenega obrata (korlátolt forgalom) znašajo:

- 1.) v Madžarski: 16.381.451 oralov
- 2.) v Hrvaški: 2.992.500 oralov

Teritorij skupaj:

- 1.) v Madžarski: 48.834.673 oralov
- 2.) v Hrvaški: 7.349.681 oralov

Ravno polovica posestev omejenega obrata je:

51,32 % gozdov
22,71 % pašnikov
12,26 % orne zemlje
3,91 % travnikov
9,13 % nerodovitne zemlje

Večji del gozdov posedujeta erar in ...(nečitljivo)... 26,93 % ... 24,02 %, fidejkomisna posestva 12,22 %, katoliška cerkev 7,60 %.

Orne zemlje je 29,69 %, na fidejkomisna posestva pade 675214 oralov; polovico tega je v Dunantulu (Prekodonavju), v samem Somgyju 87.332. Ornice kat. cerkve je 606.002 oralov.

Veliki oltar

Med 10. in 23. septembrom smo postavili oltarno menzo; stranska vdolbina in prezbitერიj sta bila znotraj ograje obdana s keramičnimi ploščami.

Opis

Beli deli menze so iz karinskega marmorja, stebri in vdolbina so iz veronskega kamna, temnozeleni vložek na prednji strani pa je iz kamna iz Nizze. Keramične plošče so z Dunaja. Vse delo je izvršil in sestavil Franc Grein, kamnosek iz Gradca, za 1250 forintov. Tlak od ograje do obhajilne mize je stal 115 forintov, naredil ga je Jožef Mursa, fabrikant cementa poleg Ljutomera (Luttenberg melletti cementgyáros).

(155. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna.) Nanjo je Ivanocy prilepil članek iz: Szombathelyi ujsag (Sombotelški časnik) z dne 28. julija 1901, str. 3 in 4. O tem glej str. 98 in sl. - op. J. S.)

1901

156

1. novembra je bil imenovan za rednega škofa dr. István Vilmos, naslovni škof in kapitularni vikar. To imenovanje, brez ozira na uradno veselje, je duhovščina sprejela z zelo mešanimi čustvi. Mnogi so videli v tem imenovanju obujenje liberalne stranke nasproti konservativni Hidasyjevi eri (Hidasy konservativ aerajával szemben). Dejstvo je, da so županijski voditelji liberalne smeri mislili, da vidijo v tem imenovanju svojo lastno zmago. Drugi del duhovščine pa je, opirajoč se na staro korektno preteklost novega škofa, upal na boljšo prihodnost, kot pa je bilo medvladje (interregnum), ne da bi se pri tem zibal v iluzijah. Končno pa se je največji del duhovščine popolnoma vrغل pod noge tega novega delilca milosti, kakor bi to bila sicer tudi storila, pa naj bi bil imenovan kdorkoli. To imenovanje pa ima neko prednost, in sicer to, da vodstvo ni prišlo v nepoznane roke, in tisti, ki je to vodstvo prevzel, se je lahko zelo veliko naučil iz napak preteklosti, kar se bo spremenilo v korist, o tem ni dvomiti.

Prav takrat je bil imenovan za fehérvarskega škofa dr. Gyula Városvy, kanonik v Kalocsi in za gyórskega škofa pa grof Miklós Széchenyi, esztergomski kanonik. Prvi je res vreden naslednik apostolov, drugi pa je ubožan magnat, za čigar imenovanje je bilo odločilno to, da bo vzdrževal svojo propadlo družino, kar pa ne izključuje, da je lahko poleg tega tudi dober škof. V mesecu avgustu tega leta je umrl Jurij Puli, papežev prelat in veliki prošt, s katerim je bil pisec teh vrstic skoraj dve desetletji v najozjem prijateljstvu.

Za svoje povišanje se je lahko zahvalil rajnemu škofu Szencyju, ker ga je on vzel v avlo in ga postavil za svojega tajnika. Znanstvene izobrazbe ni imel, bil pa je zelo značajan, nikdar in za nobeno ceno ni odstopil od svojih načel, imel je pogum povedati resnico vedno in vsakomur. Bil je človek blagega srca; njegovo dobroto so mnogi, posebno na njegova stara leta, izrabljali in ta grenka izkušnja mu je zelo grenila stare dni. Kot duhovnik je bil vzor. Blag mu bodi spomin! Z njim sem bil zelo intimen prijatelj.

Jesen je bila zelo dolgo topla in lepa, tako da je živina še v decembru lahko šla na pašo; to nam je bilo v pomoč, ker je bilo zelo malo krme.

(157. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.)

Zima je bila mila, snega zelo malo, zato so tudi zdravstvene zadeve bile zelo ugodne.

26. februarja je bilo ustoličenje novega škofa. Nadpastirsko pismo, ki ga je poslal duhoščini in vernikom, je bilo zelo slabo sestavljeno in je zelo zmanjšalo upanje mnogih. Posebno očitna in žaljiva nemilost je bila, da je čisto prezrl spomin na Hidasyja, tako da nihče ni slišal iz ust novega škofa niti imena njegovega velikega prednika, kakor je to želelo vsako v resnici katoliško srce. Ta tako zelo izzivalni pojav so mnogi šteli za predznak novega liberalnega režima.

V Ivanocyjevo kroniko je na 155. strnani (ki je sicer prazna) prilepljen odlomek iz: Szombathelyi ujság (Sombotelški časnik). Prevedel J. S.:

Zlata maša na Cankovi.

(torek, 23. julija 1901)

Szombathelyi ujság, 1901. julius 28. str. 3.

Po milosti dobrega Boga lahko naša škofija spet pozdravi enega izmed svojih zlatomašnikov – duhovnikov.

To je bil svetek, ki mu ni para po vsej naši škofiji, ko je 23. julija 1901. leta slavil Jožef Borovnjak, častni dekan in župnik na Cankovi, 50-letni jubilej svojega duhovništva. Čeprav je bil delavnik in je bilo veliko dela, je vendar vsa daljna okolica, ne samo jubilentovi verniki, obhajala pravi svetek in je s svojo številno udeležbo dokazala svoje spoštovanje in odkritosrčno ljubezen, ki ga je čutila do njegovega duhovništva. Velika množica je bila zastopana najmanj iz 10 župnij, in to ne samo iz zalske županije, ampak tudi iz sosednje Štajerske, tudi iz župnij graške in mariborske škofije (a gráci és marburgi egyházmegyéek plebániáiból is).

Že od ranega jutra so strelji možnarjev oznanjali daleč po pokrajini slavnostni dan. Ceste so bile na vse strani okrašene, posebno pa še okolica cerkve, ki se je kar lesketala v veličastnem okrasju. Med drugimi se je posebej odlikovala pot, ki vodi iz župnišča v cerkev, s svojim krasno opremljenim slavalokom, na katerega dveh straneh se je bleščal ta lepi napis: »Še dolgo naj živi naš ljubi zlatomašnik. Oh, kako redka sreča je doživeti petdesetletnico duhovništva. Bratje, veselimo se!«

V polnem številu je bila navzoča vsa dekanjska duhovščina, da pozdravi jubilanta, nadalje še Jožef Ivanocy, kaplan v Tötszentmártonu (v Slov. Sv. Martinu), ki je slavljenčev nečak, in še dva bogoslovca dekanije. V imenu duhoščine je slavljenca pozdravil dr. Franc Ivanocy, dekan, v zelo lepem govoru, v katerem je skupaj z najboljšimi čestitkami izrazil tudi odkritosrčno ljubezen in naklonjenost navzoče duhoščine in mu je zagotovil nadaljno pomoč tistemu boju, ki ga mora duhovnik Cerkve bojevati nasproti divjemu – besnemu brezverstvu. Z boljše se moramo vrniti kot zmagovalci, kajti »proti Kristusu se boriti, je mogoče, - toda njega premagati nikdar!« Obenem ga je prosil, naj rad sprejme izročeni mu spominski kelih kot zunanji izraz ljubezni dekanjske duhovščine in naj se spominja v svojih molitvah ljubljenih duhovnih sobratov.

- Ginjen jubilar je s solzami odgovoril in se zahvalil za nepričakovano izkazano ljubezen in je ponujeno darilo podaril cerkvi. Odlično izdelani kelih je okrašen s podobami Jezusovega presvetega Srca, preblažene Device Marije in sv. Jožefa. Ima naslednji napis: »A. R. D. Jos. Borovnyák V. A. D. Par. Hidegkut. Occasione iub. Saemisac. Sacerd. In signum amoris et collegialitatis offerunt sacerdotes V. A. D. Mszombat 1901. VII. 23« (Prečastitemu gospodu Borovnjaku, častnemu dekanu, cankovskemu župniku, ob polstoletnem duhovniškem jubileju; v znak ljubezni in kolegialnosti darujejo to duhovniki murskosoboške dekanije. Murska Sobota, 23. julija 1901).

Za duhovščino so prišli na vrsto predstavniki vernikov s svojimi čestitkami. Dobrosrčni verniki so mu v znak svoje navezanosti nanj darovali dragoceno monštranco, ki jo je neka majhna deklica med lepim govorom izročila župniku – slavljencu, ki se je tudi temu darilu odpovedal v korist cerkvi.

Ob 10. uri so zlatomašnika vodili v lepo, okusno okrašeno cerkev. Pred duhovščino je stopalo okrog 140 belo oblečenih posvatbic. Ko je sprevid med zvonjenjem in streljanjem možnarjev prišel v cerkev, je dekan okrogline stopil na prižnico. Začenši z besedami Svetega pisma: »Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam« (Ne nam, Gospod, ne nam, ampak svojemu imenu daj čast), je z običajnim besednim okrasjem v visokoletečen, navdušenem govoru obrazložil bistvo in vzvišenost duhovniškega poklica. Duhovnik deluje edinole za Jezusa, od njega pričakuje plačilo, on ni odvisen od sveta, od katerega nima kaj pričakovati. Duhovnik je največji dobrotnik ljudstva, zato je prav, da se skupaj z delavnim jubilentom veseli ljudstvo vse dekanije. Dejstva dokazujejo njegovo goreče delovanje. V petdesetih letih svojega duhovništva je 3284 duš po sv. krstu sprejel v Cerkev, 2240 jih je spremljal na zadnji poti, 715 parov je blagoslovil v zakramentu sv. zakona, več kakor tisoč bolnikov je potolažil s svojim obiskom, in najmanj 70.000-krat je svoje vernike pomiril – spravil z Gospodom Jezusom in prav tolikokrat jim je podelil Gospodovo telo. Potem se je govornik obrnil k slavljencu, kateremu so toliki in toliki izrazili svoje spoštovanje, katerega so duhovniki – sobratje spremljali k tej svečani daritvi in ga bodo na koncu peljali spet nazaj. Še enkrat ga bodo spremljali njegovi duhovni sobratje, - tako je rekel, - v cerkev, nazaj pa ne, ker bo po končanem duhovniškem življenju odšel, da prejme za svoje delo zaslužen plačilo od Tistega, za katerega je deloval.

Pred sv. mašo je bil »Te Deum«, potem pa je z asistenco najstarejših duhovnih sobratov pričel svečano daritev, med katero je pevski zbor v štirih zborih izvajal zelo lepo cecilijansko petje. Po sv. maši je zlatomašnik podelil duhovnim sobratom blagoslov, nato pa je skupno dal tudi blagoslov klečečemu ljudstvu.

Popoldne je duhoščina priredila sijajen banket, med katerim so se oglašali od lepšega lepši pozdravi. Najprej je dr. Franc Ivanocy, dekan dekanije, pozdravil jubilaranta. Spomnil je na kratko na svoj prejšnji govor in želel, naj jubilarant dočaka v svojem znanem dobrem razpoloženju in moči še svojo biserno mašo. Na te besede je slavljenec odgovoril svojemu dragemu sorodniku, se mu zahvalil za lepo svečanost, pri kateri ima on največ zaslug. Izrazil je še željo, da bi lahko bil nekoč navzoč pri sekundiciji g. dekana. Po iznajdljivem govoru, ki je bil sprejet s plaskanjem, je Jožef Bagáry, martjanski župnik, presenetil zbrane z domoljubnim slovenskim pozdravnim (szlovén felkösöntövel) govorom. Ne na škodo madžarskega jezika, ki ga vsi ljubijo, je pozdravil zbrano duhovščino v materinem jeziku, saj duhovščina vedno govori madžarski jezik in je na tem, da se tudi ljudstvo nauči: ampak z ozirom na tisto dobro slovensko mater, ki je v jubilarantu dala Cerkvi tako vrlega duhovnika. Materinega jezika ne smemo zavreči, posebno ne duhovniki, ki se trudijo za blaginjo ljudstva. Apostoli so v jeziku

Ljudstva oznanjali Kristusov evangelij; če ljudstvo v resnici ljubimo, sledimo temu zgledu apostolov. Kdor zaničuje svoj materin jezik, zaničuje svojo mater. Jubilanta postavlja za zgled, ki je vedno pokazal, kako mora dober domoljub ljubezen do domovine združiti z ljubeznijo do materinega jezika. –

Šandor Mazaly, župnik pri Sv. Benediktu, župnik jubilantovega rojstnega kraja in varuh ti-stega oltarnega kamna, na katerem je zlatomašnik pred 50 leti daroval prvo daritev sv. maše, je v prav lepem, v govorniškem slogu sestavljenem govoru pozdravil slavljence. Jožef Čarič, župnik pri Sv. Juriju, pa ga je kot dobrohotnega ljubitelja Goričke prosil, da bi še nadalje pomagal. Jožef Bagáry se je zelo zaslužnemu dekanu soboške dekanije zahvalil za lep govor v cerkvi, v katerem jim je znova postavil pred oči bistvo njihovega poklica. Kot do sedaj mu bodo tudi še naprej sledili s srcem in dušo, kajti vedo, da ga v njegovem obzirnem ravnanju vodi dobrohotnost. Končno je dekan okrogline dvignil čašo na zdravje duhoščine. Zahvalil se ji je, da se je udeležila svečanosti in da se je takoj na njegov prvi poziv z veselo pripravljeno-stjo pridružila njegovemu namigu. Pohvali še njeno gorečnost, priporoča se nadaljnji njeni dobrohotnosti in obljubi, da se bo brez kakršnih koli sebičnih ciljev z vso močjo trudil za koristni napredek dekanije.

Vmes med obedom so prebrali prispele čestitke. Med tem kratkim presledkom so deloma brzojavno, deloma v pismu izrazili svoje čestitke: Vendel Ratkovich, opat – kanonik, njegov sorodnik, v dolgem pismu; Jožef Kladziva, veleposestnik – (Petanjci); Jožef Horvat, župnik (Bogojina); Henrik Resetz, benediktinski oskrbnik (Jarenina); Adolf Hajszányi, župnik (Vas – Kethely), Karol Heinrich (Klöh), dr. Gorichi; Franc Faber (Radgona), Mursic (Spielfeld), K. Merkt, poštar itd. itd.

Velika množica vernikov se je po popoldanskih litanijah vrnila domov z lepim spominom v srcu; dekanjska duhoščina pa se je v večernih urah v najlepšem razpoloženju razšla.

Rf. (=Rogač Franc)

(Do tu iz časopisa)

(Sledi nadaljevanje slovesnosti ustoličenja škofa Vilmosa Istvána s strani 98, zgoraj - op. J. S.)

158

Cerkveni del slovesnosti novega ustoličenja se je izvršil na običajen način. Škof je prebral razglas, ki velja duhoščini, tisto pa, kar je namenjeno vernikom, je prebral sombotelski stolni župnik. V imenu duhovščine je pozdravil škofa prelat dr. Karel Stegmüller. V lepem jeziku in v visoko letečem govoru je postavil škofa Hidasya za vzor nasledniku, kar je vzbudilo veliko navdušenje v duhovščini. Mnogi izmed duhovnikov so se zahvalili prelatu, da je to dobro storil.

Pozornost je vzbudilo tudi to, da se je te slovesnosti udeležilo zelo malo duhovnikov, razen dekanov, ki so bili uradno navzoči. Ostalih duhovnikov je bilo komaj 5 do 6. Kot posebnost je vredno omeniti tudi to, da je novi škof svoj odmor pred inštalacijo preživel v krogu liberalnih prijateljev.

V pozdravil po intronizaciji je iz škofa spet izbruhnila njegova stara, nebrzdana vehementna narava. Njegov odgovor na pozdrave ni bil nič drugega kot polemika z madžarskimi katoli-

škimi časopisi. S tem je zbudil zelo slabo razpoloženje.

Velika pogostitev se je potapljala v hvali liberalizma in liberalne vlade. Jaz pa sem zares obžaloval, da sem se pogostitve udeležil.

Začetek torej ni najugodnejši. Novi škof v osebnem pogovoru kaže največjo ponižnost, in ravno pod to veliko vljudnostjo, ki ni lastna njegovi naravi, skriva svojo bodočo osornost. Pri meni je šel tako daleč, da me je že vnaprej povabil v svojo lastno palačo in ponudil svojo kočijo, kadarkoli pridem v Sombotel. Jaz imam to za zelo sumljivo, ker sem spoznal, da hoče biti to vrvice, ki bi me zvezala.

V mesecu februarju sem se pogajal z budimpeštansko firmo Rétoy in Benedek zaradi novega velikega oltarja. Povprečno – sorazmerno – je poslala ta firma zelo ugodno ponudbo nasproti graškim nerealnim ljudem, ki prosijo velikanske vsote. Pogojena cena je 2500 kron. Popolnoma jo bodo upoštevali in 3 leta jamčili za vsako delo.

V zadnjih dneh marca smo dobili sporočilo, da bo v prvi polovici maja birmovanje. Dovolj pozno!

(159. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.).

160

Namestitev velikega oltarja (zapis ob robu – op. J. S.).

V drugi polovici aprila je bil postavljen gornji del velikega oltarja. Niti od daleč ne ustreza mojemu pričakovanju. Stari nauk je, da v Budimpešti ni treba ničesar naročati, ker so se tam tudi kristjani nalezli judovskega duha.

Vs pomlad je bila zelo mokra in hladna. Sredi maja smo še zelo kurili.

3. maja je škof začel birmovati pri Sv. Juriju. K nam je prišel šestega zvečer.

Verniki so ga sprejeli z zelo velikim sijajem, zvečer so pod kaplanovim vodstvom priredili odlično umetni ogenj. Sam pa sploh nisem prijatelj takšnih zunanosti.

Konsekracija glavnega oltarja. Konsekriral ga je dr. Vilmos István, škof (zapis ob robu – op. J. S.).

Naslednji dan, 7. maja, je bila konsekracija oltarja, 8. pa birma. V oltarju so relikvije sv. Diodorja.

8. maja je v Ameriki na otoku Martinique ognjenik strahotno bruhal ogenj. V nekaj urah je pokopal pod seboj 30.000 ljudi.

V naši dekaniji se je birmovanje končalo 11. maja.

Bila je tako imenovana vizitacija oz. njeno posnemanje. Namesto škofa je povsod pridigal dekan.

161

To pa je bilo le škofovo slepilo; iskal je prilike, kako bi nas navezal nase in je ni mogel najti. Nekaj mesecev po birni se je obnašal kot pravi liberalni agent. Dal je besedo, pa je ni držal v ničemer.

Nadpastir je izrazil največje zadovoljstvo v tem, kar je izkusil v dekaniji, kakor pač tam, kjer ni ničesar želeli.

Tu pa tam se je zelo laskal liberalcem in je rad šepetal z njimi, kar je bilo meni zelo sumljivo.

V škofovem spremstvu je bil tajnik in kanonik Ratkovič. Poslednji je svoje tukajšnje bivanje uporabil za to, da skupaj z liberalci zbudi proti meni neoznačeno obrekovanje in s tem podre tisto, kar je dvignila škofova pohvala. Insceniral je tako podlo dejanje, da ga niti ne morem popisati. Sodišče je dalo prav meni in R. je za mene mrtev. Svet ima veliko grdih reči, toda podlejše in grše stvari, kot je liberalnem duhovnik, si ne moremo predstavljati!

V mesecu juliju je škof kljub svoji obljubi premestil kaplana Klekla, da zadovolji »madžarsko liberalno strujo«. Da dokaže svojo solidarnost z liberalnimi politikami, je premestil tudi Ivana Bašo, jurjevskega kaplana.

Ravno ta dva najboljša kaplana je za plačilo premestil med Hrvate.

17. julija je bil strašen vihar, ki je izruval cele gozdove in je tudi na žitu storil veliko škodo.

26. avgusta je imel tukaj sv. mašo Jožef Klekl s Krajne, sin Andreja Klekla.

Avgust in september sta bila zelo mrzla, že v prvi polovici septembra je bil močan mraz, ki je uničil pozno ajdo.

Jesen je bila neprijetno hladna in že 26. novembra nas je zima pozdravila z velikim snegom. Z ozirom na pridelek je bilo leto kvantitativno dobro, kvaliteta vina pa zelo slaba; niti najboljši mošt glede na sladkor ni presegel 13 stopinj.

V tem letu je umrl kardinal Lovrenc Schlauch, škof v Nagyváradu.

Ob svojih ogromnih posestvih glede dobrotelnosti ni storil ničesar, po njegovi smrti je ostalo 40000 forintov – 80000 kron vrednosti.

Blagoslov petanjske kapele

20. avgusta je bila blagoslovljena petanjska kapela sv. Florijana in kripta.

Ta kapela je povsem pozidana na mestu stare kapele, in sicer po mojem načrtu. Zidal jo je Tivadar Radkol, murskosoboški zidarski mojster za 4000 forintov. Dve klopi je izdelal Franc Kuras iz Radgone. Oltar je naredil Robert Lawrich v Sombotelu, prav tako 2 baldahima na steni za 70 forintov, kipe za 30 forintov.

Hribček, na katerem stoji kapela, je umetno narejen.

Za kaplana je prišel sem Jožef Sakovič iz Tótszentmártona, rodil pa se je v tej pokrajini, v Vadarcih. V tem letu sta iz župnije odšla v Ameriko prva dva izseljenca.

V tem letu so začeli regulirati Muro na tišinskem ozemlju.

To leto je bilo eno izmed najbolj zdravih let, provizij in pogrebov je bilo zelo malo.

(163. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.).

164

V začetku leta je bil silen mraz, tako da ni zmrznil le vinograd, ampak tudi veliko dreves.

V tej veliki zimi mi je bilo potovanje zaradi cerkvenih računov zelo otežkočeno in to je bil prvi korak k uničenju mojega zdravja.

Spomladi me je škof poklical k sebi zaradi ustanovitve slovenske knjižne družbe. Nisem preiskoval njegovega namena, čeprav so me od več strani opozorili, naj ne zaupam obljubam; v korist svojega ljudstva sem privolil v to stvar, in sicer tako, da bomo zaenkrat izdali le Kalendar in šele potem, če bomo videli, da ga radi berejo, se bomo lotili zadeve omenjene družbe.

Ker je ubogo slovensko ljudstvo (szlovén nép) od vseh zavrženo (deloma tudi od svojih duhovnikov) in ker se vsak slab človek čuti poklicanega, da temu dobremu ljudstvu *sub titulo* »madžarizacije« iztrga najprej jezik, potem pa še vero; ker je ta nesrečni okraj zaradi neskončnega potrpljenja ljudstva res pravo smetišče, kamor odlagajo drugje neuporabljivo in zato izvrženo žlindro madžarskega in nemškega elementa (časť eni ali dvema zelo redkima izjemama), moramo z veseljem sprejeti škofov predlog kot temelj, na katerem lahko gradimo kulturni razvoj tega dobrega ljudstva v njegovem lastnem jeziku.

Večji del duhovščine je sprejel ta škofov začetek brezbrizno, kar je posledica tistega nezaupanja, ki je danes zelo razširjeno po vsej škofiji. Meni se je posrečilo pridobiti za delo nekaj mladih gorečih duhovnikov, in sicer kaplane: Ivana Bašo, dva Klekla in Sakoviča.

Kalendar

Kalendar se je lepo posrečil; največji dokaz je, da je kljub nedejavnosti in liberalnemu nasprotovanju večine duhovnikov izšel skoraj v 4000 izvodih.

Nočem se spuščati v škofove namene, toda po zelo hudih izkušnjah sem prišel do prepričanja, da vzmet njegovega postopka ni bila toliko dobrohotnost do slovenskega ljudstva, ampak bolj neki skriti madžarsko narodnostni cilji. Tisto hlastanje, neodločnost in, kar priznajmo, tista dvoličnost, katero sem pri tej stvari izkusil, so končno podrli moje zaupanje. Ko so neki liberalni judovski časopisi napadali zadevo našega koledarja, se je škof branil v zapisniku, kakor je bilo oznanjeno, katerega pa ni nihče spisal, torej izmišljotina.

Ko je bil najprej govor o ustanovitvi Kalendarja in knjižne družbe, je škof obljubil materialno pomoč, ko pa je bil Kalendar izdan, ni izrekel niti besedice priznanja tistim, ki so ga z veliko težavo sestavili, o materialni pomoči pa sploh ni bilo več govora. In vendar je izdaja koledarja prinesla 100 forintov čistega dobička.

(165. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.).

166

5. julija je imel tukaj novo sv. mašo Franc Rogač. Rodil se je na Tišini. Leta 1891 sem ga poslal v Kőszeg v sirotišinco. Teologijo je odlično končal na budimpeštarski univerzi. V šolskem letu 1903/04 je bil zgojitelj na Tišini.

20. julija je umrl veliki papež Leon XIII., *qui superavit annos Petri* (ki je presegel Petrova leta; na sedežu sv. Petra je sedel prek 25. let - op. J. S.). V zgodovini človeškega rodu bo na veke ostala sled o njegovi veličini.

4. avgusta je bil po petem glasovanju izvoljen za papeža Jožef Sarto, beneški patriarh in kardinal. Volitve so se usmerile na državnega tajnika, to je na kardinala Marijana Rampolla. Pri prvem glasovanju je ta dobil 32 glasov od 60 volivcev, toda Avstrija, stoječa pod vplivom prostožidarjev, je na podlagi dozdevnega veto – prava, ki ga je izročil neki bedni poljski kardinal, povzročila konfuzijo in tako je Rampolla odstopil.

Tisti, ki so mislili, da bodo s tem vetumom podrli slavofilno svetovno politiko Leona XIII., so se zmotili, kajti Pij X. hodi popolnoma po stopinjah svojega prednika in v vsem sledi Rampollovim nasvetom.

11. maja so vojaški oficirji na barbarski način usmrtili srbskega kralja Aleksandra in kraljico Drago.

Marijin kip na Krajni

9. novembra 1903 sem na Krajni blagoslovil kip Imakulate, ki ga je dal postaviti tamkajšnji prebivalec Matija Kous za 200 forintov.

Že nekaj let trajajoč velik napad name, dvolično zadržanje cerkvene oblasti, grde intrige duhovnikov proti meni od vseh strani, in posebno še zavest, da po desetih letih svojega požrtvovalnega gorečega dekanijskega delovanja moram gledati, kako gre vse v nič, kako porivajo katolicizem v ozadje, ker so njegovi poklicni čuvaji le najemniki, vse te okoliščine so mi uničile živce in me silile, da bi prišel ob pamet.

Odpoved dekanske službe

Odpovedal sem se dekanski službi, škof pa ni sprejel odpovedi, ampak je določil namestnika. Vse to pa ni koristilo, ker je skrb ostala na meni in tako čakam prilike, da ponovim svojo odpoved.

Z ozirom na pridelek je bilo to leto zelo dobro, vina pa je bilo malo, kajti zimski in spomladanski mraz je povzročil v vinogradu veliko škodo.

Vse poletje in jesen je bilo ugodno vreme. 15. novembra je začelo rositi in vse do novega leta smo, skupno vzeto, komaj za nekaj ur videli sonce.

LETO 1904

168

Leto se je začelo s precej slabo zimo. Vso zimo je bilo nezdravo, megleno vreme, toda kakor na čudežen način smo imeli zelo malo bolnikov in še manj mrličev. Pomlad pa je bila lepa in ugodna, zato je tudi zgodaj začelo vse rasti in tudi delo smo lahko komodno izvrševali.

8. februarja se je začela japonsko ruska vojna. Japonci so napadli ruske ladje brez vojne napovedi. Prestrašeni madžarski narod prav nič ne rabi zdrave pameti in zato začena kričati v prid Japoncem in, čudno, še celo cerkveni ljudje, katerim je Bog tudi dal pamet, se navdušujejo za poganstvo. – Zares, človek mora biti ob pamet, ko vidi to narobe mišljenje, ki je osvojilo današnje ljudi.

Z dovoljenjem cerkvene oblasti sem račune o cerkvah prestavil na mesec maj, ko človek ni več v nevarnosti, da bi kje med hribi obtičal za kak teden.

Eden izmed mojih sošolcev, dr. Jožef Ernusztu je postal veliki župan železne županije (Vasmegyé föispanja lett). Zelo se mi je približal, toda jaz sem mu izjavil, da privatno prijateljsko razmerje zelo rad ohranim, toda na političnem področju pa ostanem, kar sem bil, kajti ne računam niti na odlikovanje niti na napredovanje in tega mi tudi treba ni.

Odpoved olomuškega nadškofa dr. Kohna.

Kot posebnost lahko omenim, da se je v tem letu odpovedal svoji službi dr. Tivadar Kohn, olomuški knezoškof v 39. letu starosti. Zadeva je tako zamotana, da si je težko ustvariti sodb. Stvar sem spremljal z velikim zanimanjem in mislim, da je dr. Kohn zelo korekten človek, toda segel je v osje gnezdo nekaterih grofovskih in knežjih škofov.

Jeseni tega leta je umrl Štefan Hanto, nekdanji tišinski kaplan. Ne računajoč na to, da večina ljudi počasi pojema in veliki duhovi le redko ostajajo na višini. Hanto je bil zelo dober človek, pošten duhovnik, ki je s plemenitim namenom delal na področju svojega poklica.

Ponovno sem zaprosil, naj me razrešijo dekanske službe, toda brez uspeha.

Maj je bil zelo vroč, v juliju in avgustu pa velika suša z vročino 35 – 40 stopinj C. Bilo je tudi veliko neviht in toče.

V prvi polovici junija sem si v Istri privoščil nekoliko morske kopeli. Bilo je izredno dobro. Morje ima čudovito privlačno moč.

V septembru sem bil na reparaciji želodca. Nesreča je pač to, da se v človeku začne kvariti notranji ustroj in ga lahko le z neprestano reparacijo ohranjamo.

(169. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.).

Graf Vilmos Batthyány, škof

Zadnji sad grobega liberalnega režima Tiszovega kova v cerkvenih zadevah je spet imenovanje grofa za škofa. Vilmos Batthyány kanonik v Nyitri, je tam postal *koadjutor cum jure successio-nis*. Kot dijak in bogoslovec je samo padal skozi šole, potem pa je po nekaj udobnih privatnih letih duhovniškega življenja postal kanonik in sedaj je v 34. letu življenja postal škof. O, ti uboga duhoščina, da ti bo stal tak človek na čelu. V vsem tem pa je tolažljivo to, da je po njegovem posredovanju, najbrž po kompromisu prišel v Košice poleg zlodušnega škofa Bubiča esztergomiški kanonik dr. Avguštin Fischer – Colbsie za koadjutorja *cum jure successionis*. Ta ima lahko veliko upanje, da bo popravil tisto veliko zlo, ki ga je povzročil Bubičev 18-letni prostozidarski nered.

V mesecu oktobru je bila zelo velika poplava, večja kot leta 1894.

(171. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.)

173

V dekaniji me je obiskal grof Zsigmond Batthyány. Okrajni glavar (főispán) mi je po namestniku sporočil, da mi bodo v primeru, če ne bom storil ničesar proti vladni stranki, podelili naslov opata. Se razume, da sem tistega, ki mi je prinesel to obljubo, temeljito poučil o časteh.

172

Novo leto nas je pozdravilo z velikim mrazom. Presenečenje prvega meseca so bile poslanske volitve. Na čudežen način se je opoziciji posrečilo priti do večine nasproti liberalni stranki. Po vsem Onstrandonavju (Dunántul) je bil izvoljen liberalni kandidat, v našem okrožju pa nobeden. Padla je samo liberalna stranka, liberalne ideje pa niti najmanj. Te so se pri novi večini (az új többségnél) vedno širile v zelo radikalni obliki, in se širijo še danes. Vlada si je skušala po svojem običajnem načinu pridobiti ljudi. Meni je n. pr. obljubila službo opata. Se razume, da sem tistega gospoda, ki mi je prinesel to obljubo, malodane vrgel ven.

Škof se je obnašal zelo korektno in je kljub močnemu vsiljevanju (alkalmatlankodása) vlade ohranil svojo neodvisnost.

173

Pozneje sem zvedel, da je škof župnike pustil pri miru, kaplane pa je zelo pasioniral (navduševal) v korist liberalne stranke.

172

V mesecu januarju tega leta je umrl Mihály Schwarcz, č. opat in kanonik. Bil je eden izmed najboljših duhovnikov v vsej škofiji. Bil je navaden duhovnik na vasi, imel pa je plemenite namene, in sicer tisto dovezetnost, s katero je znal od drugih prejeti višje ideje razširiti in stopiti izven vsakdanjih meja malenkostnega separatizma. V njem sem jaz izgubil enega izmed najpristržnejših znancev (*opat Schwarcz je umrl 20. januarja 1905 - op. J. S.*)

Smrt dakovskega škofa Strossmayerja

14. aprila je v 90. letu starosti umrl dr. Jožef Strossmayer, dakovski škof, v 55. letu svoje škofske službe, najstarejši škof katoliškega sveta, tako po starosti kot po dostojanstvu.

Strossmayerjevo ime je v drugi polovici 19. stoletja zasvetilo kot svetla zvezda v evropskem kulturnem življenju. Visoke ideje, svoje dobe daleč presegajoče mišljenje, globok vpogled v tok prihodnjih stoletij in povsod neustrašeno razodevajoča se resnost možate samozavesti: to so bile Strossmayerjeve značilne poteze. Ves svet je povsod svoje zastave pred žalnimi mrtvaškimi odrom tega velikega moža, le nekateri madžarski židovski časopisi so skušali oblatiti spomin tega zgodovinsko znamenitega moža. Ob tej priliki si lahko videl, da so pri nas tudi katoliški časopisi pisali v judovskem duhu, saj se je še celo »Szombathelyi ujság« (Sombotelški časopis) dobrikal tistim, ki so Strossmayerja črnili.

V svojem življenju, sem imel to srečo, da sem se nekoč na vlaku za nekaj časa srečal z njim. Po kratkem razgovoru z njim sem jasno spoznal, s kako velikim človekom me je Božja previdnost srečala. Hvaležno mislim na tiste lepe minute.

V mesecu juliju leta 1886 sem skupaj s kanonikom Györgyem Pulijem (1825 - 1901 - op. J.S.) iz Vasvára s kanoniških posestev potoval domov. V kraju Molnári sva stopila v tisti kupé, kjer je sedel Strossmayer. Potoval je s takšno apostolsko preprostostjo, da nama je sprevodnik rekel: »Prosim, vstopita kar sem, tukaj je tudi že neki duhovnik (itt is egy tisztelendő ur van).«

Pozneje sem se spet za nekaj minut sestal z njim v Rogaških Toplicah.

Škofa Strossmayerja so povečičale njegove velike ideje in visokoleteče zamisli. V 19. stoletju se lahko z ozirom na duha z njim primerja samo kardinal Haynald, ki je pa vendar manjši od njega.

Ludvik HAYNALD (1816 - 1891), nadškof v Kalocsi, je v začetku tudi nasprotoval razglasitvi dogme o papeževi nezmotnosti (op. J. S.).

V drugi polovici maja sem se odločil za kratko potovanje proti morju v smeri Trsta, Pule, Merana, Reke itd. 2 dni je neprestano deževalo in tako je to zelo pokvarilo naše sicer lepo potovanje. Naj bo kakorkoli, južna pokrajina in morje je nekaj tako zelo osvežujočega, da sem se komaj mogel od tam odtrgati.

Strossmayer je izravnal pot za zedinjenje vzhodnih Cerkva in na tem področju bo imel v cerkveni zgodovini častno mesto.

Hrvaški narod je Strossmayerju dolžan večno zahvalo, ker se mu ima za vsako panogo svoje kulture zahvaliti in če se bodo kdaj južnoslovanske visokoleteče ideje (a délszláv magasabb eszmék) realizirale, je Strossmayer temu položil temelj (**tudi v izvirmiku je to podčrtano - op. J.S.**).

Strossmayer je imel vpliv prek svoje male domovine in njegovo orlovsko oko je mnogo višje gledalo kakor nekateri majhni vsakdanji možički, čeprav nosijo tudi škofovsko mitro. Strossmayerju ni dalo lepote škofovsko dostojanstvo, ampak on je bil lepota svojemu položaju.

Zima je bila zelo mila, pomlad lepa, v juniju in avgustu velikanska vročina 30 - 35 °C. 6. junija je bila seja pokrajinskega društva. Ob taki priliki so se včasih slišali višje leteči nadpastirski razglasi, sedaj so od raznih strani šepetali navadne vzdihne brez emocije. Seja sama je prazna stvar, ki nima smisla. Ubogi dobri duhovniki so zares hlapčevske duše. Namesto Mihályja Schwarcza je postal kanonik Gyula Bertalanffy, dekan. Je navaden ubog možiček, o katerem pravijo »dober človek«.

17. julija sem v ehrenhausenskem gradu obiskal dr. Teodorja (Tivadarja) Kohna, bivšega olomuškega nadškofa. Prvi vtis je bil izreden, toda sodbe si še ne morem ustvariti. Povabil me je, naj ga večkrat obiščem. Si bom že poiskal priliko, da spoznam tega vsekakor nevsakdanjega moža.

V mesecu januarju je postal Jožef Klekl, moj bivši kaplan, administrator pri Sv. Sebeščanu namesto Karola Zrinyija, katerega je škof moral premestiti, ker na tej težki postojanki ni mogel obstati.

Dr. Teodor Kohn, bivši olomuški knezonadškof, se je umaknil v ehrenhausenski grad blizu Spielfelda. Na njegovo posebno povabilo sem bil 1. oktobra pri njem na kosilu. V poslednjih 5 letih je bilo veliko govora o njem po časopisih, in ker so ga liberalci stalno zmerjali, sem vedno mislil, da mora biti odličen škof in velik človek. Osebni stik z njim me je prepričal o tem, da je dr. Kohn na vsak način v moderno dobo spadajoči škof, čigar velikih idej avstrijska konservativnost ne more razumeti. Njegova velikanska moč volje in nadčloveška delavnost sta bili nevarni za avstrijski liberalizem in zato so ga tako dolgo zbadali, da je zapustil svojo diecezo (škofijo).

Sredi oktobra se je Jožef Sakovič poslovil in odšel v Bandol za administratorja, sem pa je prišel János Csenár, incedski kaplan.

Sakovič je bil odličen duhovnik, pameten človek, ki se je povsod obnesel. V njem je prebivala velika moč in veselje do dela. Svoje mnenje je povedal vsakemu v oči, dal se je pa tudi prepričati in tako je živel z menoj v najintimnejšem razumevanju.

Da so mi dali hrvaškega človeka za kaplana, to je spet škofova nespamet. Da mu to dokumentiram in podrobno obrazložim, sem se odpovedal uredništvu slovenskega Kalendarija (a szloven naptár).

Splomladi tega leta je bila na tišinskem ozemlju dovršena regulacija Mure.

Leto je bilo srednje. Žito je zelo poceni, tem dražja pa je živina. Samo za svinje sem dobil 1020 kron.

V začetku novembra so izšla takšna imenovanja novih škofov, kjer niso bile poplačane njihove zasluge za liberalizem. Tu stoji pred nami skoraj četrto stoletja brez primere. dr. Otokár Prohászka, univerzitetni profesor in moderen duhovnik, ki je odklonil ves lišp naslovov; postal je škof v Székesfehérváru. Székesfehérvár ima vedno vrle škofove, ker je siromašna škofija, medtem ko npr. Nagyvárad kot zares bogat, ima škofove, revne na duši. Nenavadna, toda zelo poučna okoliščina za Cerkev.

175

Gyula Városvy je postal nadškof v Kalocsi, Béla Mayer, kaloški kanonik, je postal szatmárski škof; kanonik v Vácu Lajos Balázs je postal rožnavski škof; grof Gyula Zichy pa škof v Pečuhu.

Zichyja, Balazsa in Prohászko je sam papež posvetil v Rimu 18. decembra, kar je veliko odlikovanje. Genij je samo Prohászka, toda vsi so katoliško misleči možje in to je že velika pridobitev po Tiszijevi liberalni eri.

LETO 1906

176

15. januarja je po zelo kratki pljučnici umrl Franc Gašpar, murskosoboški župnik. Šele sedaj sem uvidel, kako neprijetno je biti dekan ob taki priliki. Tako težko je ljudi pripraviti na smrt in narediti vsaj neki red v dušnih in materialnih zadevah. Tukaj sem moral hoditi tudi 3 dni, da sem mogel v zadnjih trenutkih nekaj narediti.

Človeka, mislim povprečnega človeka, okoliščine napravijo takega, kot je bil Franc Gašpar, po naravi zelo dobra duša in njegova krotkost je bila zares vzorna. Toda, ker je bil zelo dober, je bil tudi slabič in tako je vsakodnevni stik z liberalnim elementom vzbudil v njem neki indiferentizem do cerkvenih reči, ki - se razume - je rasel v tisti meri, v kateri raste na starost se naslanjajoča okornost. Se razume, da je v takih razmerah vse ostalo v velikem neredu in težko delo čaka tistega, ki pride za njim. Pogreb je bil 18. ob zelo veliki udeležbi.

Veliko narodno madžarsko državo so odlični madžarski politiki tako dolgo gradili, dokler ni 19. februarja neki vojaški polkovnik z vojsko, in sicer z madžarskimi brambovci, razpustil parlamenta. Odgovor na to je bil velik krik - na papirju - toda počasi in posamič so ljudje začeli hiteti pod obrambno okrilje oblasti. Najpredrznjeji okraji in mesta so se prvi prihulili, podvrgli. Glej, to je tista velika moč - virtus, ki je hotela še pred 2 - 3 leti zgraditi veliko madžarsko državo vse do Črnega morja in v svoj želodec pokopati okrog in okrog romunske in srbske državljanke. Osmešili smo se pred inozemstvom in morebiti tudi pred samim seboj.

177

Ker je Janoš Slepč, kaplan v Murski Soboti, postal župnik prav tam, sem dal tja premestiti Janeza Csenárja. Redkokdaj sem se razveselil tako kakor takrat, ko je ta človek odšel od mene. Popolno pomanjkanje poklica, popolna nezmožnost za kako kulturo, poseobljena lenoba: to je bil Csenár.

Košice

176

Veliki domoljub in arheolog Bubits, škof v Košicah, je končno doživel, kar je že davno zaslužil. V družbi judov in gledaliških igralcev je zapravil ogromno denarja, spravil je v dolg veliko umetniških predmetov, ki so obča last, in tudi svojo škofijo je spravil v dolg. Na koncu januarja se je moral inkognito oddaljiti in zapustiti mesto Košice. In vendar, še pred enim letom dni, kakšno hozano so mu peli madžarski listi, tudi katoliški. Kajti pri nas tisti, ki se na nič ne razume, postane arheolog, tisti, ki je takšen osel, da je še za to nesposoben, postane velik Madžar in domoljub. Ta škof je še v svoji avgustovi okrožnici preteklega leta kralja primerjal s Kristusom in je zmerjal Božjo »previdnost«, da tudi kralju ne prizanese s človeškim trpljenjem. Madžarski katoliški časopisi pa so seveda hvalili »velikega narodnjaka« »šivolasega škofa mesta Košice«.

18. marca je pri Sv. Juriju v Rogaševcih umrl Blaž Zelko, jurjevski učitelj - organist; 26. marca pa je umrl Nikolaj Ficko, cankovski učitelj - organist. Oba sta bila stara, poštena, katoliška in značajna moža, ki sta, čeprav v skromnih okoliščinah, vendar z veliko blago voljo in poštenostjo opravljala svojo službo in imata stokrat večje moralne vrednosti kakor škofje Bubits - Ivánkovicseve vrste.

30. aprila so bile volitve poslancev po vsej državi. V našem okraju je bil izvoljen grof Zsigmond Batthyány z velikim nasiljem, kajti luterani so spet skupno z judi prenesli vso stvar na versko področje. V državi je dobila velikansko večino Kosuthova svobodomiselna stranka. Spremembe se gode vsepovsod, da se človeku kar gabi. Ljudska stranka (nép párt) se je kljub nekrščanskemu šovinizmu povečala za kak mandat. Ta stranka je zares krenila s poti pravičnosti in sedaj smo prišli tako daleč, da v Madžarski ni stranke, h kateri bi človek pristopil s popolnoma mirno vestjo. Pravičnost, resnica in enakost so najbolj zastopane še v narodnostni stranki (nemzetiségi pártban) in tisti, ki se zna dvigniti nad vsakdanji judovski svetovni nazor, bo lahko še najbolj simpatiziral s to stranko. Končno pa lahko rečemo, da je vsakdanja dnevna politika zoprna reč.

Stegmüllerjeva smrt

13. maja je umrl dr. Károly Stegmüller, papežev prelat in sombotelski veliki prošt. Bil je eden izmed tistih ljudi, kakršnih današnja doba ne rodi. Z njim je iz naše škofije umrl poslednji veliki značajni duhovnik in sedaj nam je že ostalo nekaj srednjih in zelo veliko zelo slabih značajev, ki se uklonijo vsakemu vetru. Dr. Stegmüller je bil živ svetnik v vsakem pogledu. Strokovnjak v ožjem pomenu besede ni bil, toda njegova velika načitanost na področju zgodovine in teologije je zbujala občudovanje. Njegova najpoglavitejša krepost: neodvisen način mišljenja in pogum povedati resnico povsod in vsakemu v oči. Škof ga ni maral.

Prav ta čas sta umrla tudi Štefan Déghy, pečovski opat, vépski upokojeni župnik, star 95 let, in János Mazaly, upokojen župnik pösejski, star 94 let. Oba sta bila zelo bogata, nič drugega se ni moglo vedeti o njiju. V dobre namene nista dala nič.

V teku enega leta so v naši škofiji trije duhovniki naredili samomor. Novembra meseca leta 1905 Károly Markovics, bándolski župnik, 8. decembra Ferenc Laskovics, letenyski župnik, in 14. julija 1906 István Simon, egervárski župnik. Prvi se je ustrelil, drugi je skočil v vodnjak, tretji je v kószeškem sanatoriju skočil z nadstropja. Na vsak način so to zelo žalostni pojavi, tem bolj, ker je pri prvih dveh malo sodelovala tudi velika neobzirnost cerkvenega vodstva.

To leto je bilo strašno hudourno, z velikimi potresi in povodnjami. Tisoč in tisoč ljudi je padlo kot žrtev, cvetoča mesta so razpadla v ruševine kot n. pr. San Francisko v Kaliforniji.

Regulacijo Mure so na tišinskem ozemlju dovršili.

V tem letu so začeli graditi železniško progo Murska Sobota - Körmend. Do Šalovec so jo tudi že dovršili, tako da so sredi decembra progo Körmend - Šalovci izročili prometu. Mačkovski tunel se je pri gradnji dvakrat udril, večjih nesreč pa ni bilo. Nastala je tako zaželena zveza s Sombotelom. Da bi pa bila okraju bodisi v moralno bodisi v materialno korist, nikakor ne morem verjeti. Realno vrednost ima samo smer Dolnja Lendava - Radgona.

V Ameriki je že okrog 3000 slovenskih (szloven) ljudi. Škof je poslal Karola Zrinyija, incedskega kaplana, da bi med njimi opravljal dušno pastirstvo. V mesecu novembru je omenjeni tudi že zasedel svoje mesto.

Od 20. - 26. avgusta sem naredil majhen izlet v smeri Zagreb - Bakar - Reka - Ljubljana - Zi-

dani most. Bakar in Kraljevica sta zelo prijetna kraja. Na Reki sem videl velikansko izletniško ladjo, ki je bila polna ljudi. Spustil sem se z njimi v pogovor, kako zelo so se veselili ubogi ljudje. Vsi si zmerjali grofe in žide. Bili so iz vseh pokrajin države, še iz Somogya. Med temi poslednjimi so bili tudi taranjski Slovenci. Kako zelo so se veselili, ko sem govoril z njimi v njihovem jeziku. Ubogo dobro ljudstvo, tisočkratno čudo, da nisi popolnoma izginilo.

178

Grof László Szápáry je kupil Macokori – ravno za dvojno ceno in je tja naselil neko budimpeštansko ženstvo. Od tistega časa naprej sem pretrgal z njim vsako vez, potem ko sem mu prej vrgel v oči vso neznačajnost. Njegovi materi, dobri ubogi grofici, se je že prej pamet nekoliko zmešala. Tako je hitro propadla ta nekoč cvetoča družina. Takšne so navadno posledice neprimerne vzgoje.

Nekoč tako zelo ugledno ime Szápáry je sedaj postalo predmet zaničevanja in dan na dan tožijo potomce te bogate družine.

Zelo pravilno je tako.

180

Bila je zelo ostra zima in je trajala skoraj 4 mesece z velikim snegom in mrazom.

20. januarja je umrl kanonik Vendel Ratkovič, nekdanji tukajšnji dekan. Ravno na 50. obletnico, odkar je imel svojo prvo sv. mašo v Štrigovi. Nikoli ni bil niti meni niti mojim načelom prijatelj in je zelo rad držal z največjimi mojimi sovražniki. Bil je liberalec v najpopolnejšem in najmodernejšem pomenu besede. Dolgo časa je bolehal, pozabil sem na vse ter sem sočustvoval z njim. Velikokrat sem se ga spomnil pri sv. mašah in sem mu odpustil iz vsega svojega srca.

V Franciji je 11. decembra stopil v veljavo zakon o ločitvi Cerkve od države - zakon, ki se nanaša na izropanje Cerkve. Cerkve so zaprli, oddali so jih magnatom v najbolj profane namene, duhovnike so izgnali iz njihovih stanovanj, z eno besedo, cerkveno premoženje so kratkoma z nasiljem izropali. Ubogim francoskim duhovnikom so dali v roke beraško palico. Sredi decembra sem pisal edinemu večjemu katoliškemu dnevniku - časopisu »Alkotmany« (Ustava), da naj začne zbirko za ubogo francosko duhovščino in sem poslal 20 kron.

181

Izmed bogate madžarske duboščine so se razen mene znašli le trije, ki so še poslali v namen te bratske ljubezni. Strašno ozka so srca in trde so duše pri nas.

180

Časopis je v dveh vrsticah na skritem mestu pozval katoliško duhovščino in uspeh sedaj po preteku pol leta še ni niti 200 kron. Nasprotno: v Romuniji so pobili nekaj oderuških judovskih glav in glej, budimpeštanski judje so zanje v enem samem dnevu zbrali 20.000 kron. Sramota in nečast za madžarsko katoliško duhovščino, da je tako brezčutna. Zaradi grehov svojih prednikov se sedaj v Franciji pokorijo nasledniki, tako bo za nekaj deset let tudi na Madžarskem.

Po velikem obotavljanju so v tem letu zgradili murskosoboško župnišče.

Za Cerkev je važno, da je grof Aponyi, minister za bogočastje, izročil odobritev zakona »o urejevanju plače nedržavnih ljudskih učiteljev. Aponyijevi nameni so lahko zelo lepi, čeprav je šovinizem zelo izzivalen, toda ta zakon bo v rokah protikatoliške vlade najostrejšo orožje proti katoliškim šolam. Samo en rimskokatoliški duhovnik se je znašel v višji poslanski zbornici, ki je to izrazil. To je bil János Mohár, esztergomski kanonik in poslanec. Grško-katoliški romunski škofje so zelo lepo govorili, toda ker oni niso madžarske rase, nihče ni prisluhnil njihovim pametnim besedam.

Ob velikem raztajanju zimskega snega so bile v mesecu maju in v prvi polovici meseca junija velike povodnji in so trajale 6 tednov. Veliko škode so povzročile na travnikih.

8. junija je bil 40-letni jubilej kronanja brez običajnega bengalskega ognja; slovestnost je bila skrčena samo na cerkvene funkcije. Res je, da so madžarski škofje vse do skrajnosti proslavljali štiridesetletno vladanje, toda za kaj se ima katoliška Cerkev zahvaliti štiridesetletnemu »ustavnemu« vladanju? To, da jo je vlada oropala njenih pravic, da je v šoli uvedla protiversko,

smerni, v javno življenje nevero in v zakonodajo judovski duh, četudi ne očito, pa vsaj s svojo slabotnostjo. Toda madžarski škofje niso imeli navado razmišljati, vsaj njihov večji del ne.

181

Od 3. – 5. junija sem naredil izlet na Semering, da bi si ogledal ta lepi kraj. Res je odlično z železnico prek po globlinah. In še tisti dobri zrak. Res je drago in ni za ubogega človeka.

182

(Tukaj je prilepljen izrezek iz časopisa s naslednjo vsebino)

Petindvajsetletno snidenje

Študenti, ki so leta 1882 na budimpeštanski znanstveni univerzi končali svoje študije na teološki fakulteti, so 8. tega meseca obhajali svoj 25-letni jubilej v Nagyváradu, v hiši gostoljubnega kanonika dr. Jánosa Karácsonyija. Navzoči so bili: dr. István Ambrus, Eger, podravnatelj bogoslovnega semenišča, profesor na liceju, Miklós Andor, Eperjes, župnik v Felső-Zsolca, Borsodmegye, Coriolán Andelián, Nagyvárad, grško katoliški duhovnik v Nagykarolyu, János Baán, Győrmegye, župnik v Koroncó, Gustáv Beliczky, Rožnava, župnik v Nagyfőce, Gömörmegye, Mihály Balogh, Munkács, külhelynök v Maramarosszigetu, Kálmán Dráveczky Rožnava, župnik v Méhi, Görnörmegye, dr. Franc Ivanocy, Sombotel, župnik in dekan na Tišini, Železna županija, dr. János Karácsonyi, Nagyvárad, prošt-kanonik, Kelemen Kárpáti, ravnatelj premonstrejske gimnazije v Sombotelu, János Kellő, župnik in dekan v Miklosvágásu, József Tanács, Vác, opat-župnik, Fóth, dr. Agoston Valihora, Kalocsa, prošt-kanonik, Sándor Varga, Erdély, ravnatelj, Székelyudvarhely. Svojo odsotnost so opravičili: Márton Bécsi, Veszprem m. č. kanonik, profesor verouka, Kaposvár, József Harencsár, Szepesm., č. kanonik, župnik v Leibicu, István Gajdis, Eperjes.

Navzoči so se 9. t. m. udeležili zahvalne sv. maše v stolni cerkvi. Nato so se korporativno prikazali pred škofovim namestnikom in s tem izkazali dolžno čast škofu Pavlu Szmcrcsányiju, nagyváradskemu katoliškemu škofu, ki je v zdravilišču v Luzernu. Osebnost se se oglasili tudi pri svojem nekdanjem profesorju dr. Istvánu Bognárju, nagyváradskemu kanoniku. Brzobjavno so poslali pozdrave nekdanjim profesorjem oz. predstojnikom: János Berger, Dezső Bitá, Béla Breznay, István Klinger, Raymond Rapaics, Kálmán Belopotoczky in Simon Való. V popoldanskih urah je vsa družba naredila izlet v Felixova in škofova kopaljšča.

(Prevedel iz častnika - op. J. S.).

182

Sledi Ivanocyjev zapis:

Pred 13 leti smo se zadnjikrat sešli. Od tistega časa smo se zares zelo postarali in dva sta tudi umrla. 25 let življenja je šlo mimo nas različno; medtem ko je pri meni in pri nekaterih mojih kolegih velika skrb in duševno trpljenje teh 25 let vrezalo globoke brazde v srce kakor tudi v obraz, se pri drugih vidi, da poznajo življenje samo od lahke in prijetne strani. Čudno, da so ravno tisti, ki so se v semenišču kazali kot ljudje samozatajevanja in pobožnosti, postali sedaj pravi mali epikurejci in so cerkveni idealizem zamenjali s praktičnim utilitarizmom. Glej, česa vse ne napravi čas!

V Nagyváradu sem si nabral najbolj žalostne izkušnje. Videl sem tisto kraljevsko razkošnost, v kateri tam cerkveni ljudje plavajo, videl sem tisto častihlepje, ki tam kraljuje in sem zamrzil bogastvo in ničemuren sijaj, ki me je tudi do sedaj samo tu pa tam omamil. Cerkevni ljudje v tej mali škofiji imajo letno najmanj pol drug milijon kron dohodkov, medtem ko je siromaštvo malokje tako zelo očitno kakor tukaj. Katolicizem gre v nasprotju z judi in kalvini čisto v ozadje. Škofje s svojim kraljevskim bogastvom bogatijo svoje sorodnike, sami pa umirajo v dolgovi. Izmed 14 kanonikov, ki imajo 30- do 40.000 kron dohodkov, se najde v kakem desetletju samo eden, ki napravi kaj stalnega na področju višje dobrotelosti. Sedaj sem očitno izkusil, da je bogastvo najnevarnejši pokončevalec cerkvenega življenja.

Najmanj je življenje pokvarilo grškokatoliške duhovnike. Ti vsi so zares dobri ljudje in čeprav se borijo s težkimi življenjskimi prilikami, se vendar z njih obrazov zrcali zadovoljnost. Moje prepričanje je, da to napravi srečno družinsko življenje. Pri tem pa ni treba misliti, da jih družina odteguje od cerkve. Nasprotno, ravno družina jih vzpodbuja k intenzivnemu in resnejšemu delu. Ta ali oni v svojih revnih okoliščinah izvrši občudovanja vredno delo. Mihály Balogh n. pr. lepo preživlja svojo veliko družino in poleg tega še postavi sirotišnico, iz nič. János Kellő renovira svoje župnišče s 40- do 50.000 kronami, iz nič. In bogati madžarski katoliški župniki in kanoniki komaj da sebe preživijo. Čudni pojavi so to!

(183. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.)

184

Res je, omenjeni jemljejo življenje z zelo prijetne strani in v duševnosti tega ali onega se vidi, da je 25 let kar neopazno švignilo mimo. Pozornost pa je pri njih vzbudilo to, da se iz moje duševnosti in z mojega obraza zrcali skrb in delo 25-tih let duhovništva.

Čeprav so se mladostni spomini nenehno lepo obnavljali, vendar je za naš sestanek bil en dan kar dovolj, kajti že nam je začel primanjkovati predmet razgovora. Da ne bi bil dolgočasen, sem devetega zvečer odptoval iz Nagyvárada in sem zjutraj ob pol osmih prišel v Budimpešto. To mesto mi je sicer zelo zoprno, kajti vsepovsod se moram srečevati z brezobraznimi judi. Ker sem že 8. dne pogledal vse, kar je novega, namreč cerkev Elizabetinega mesta in cerkev Leopoldovega mesta, kip sv. Štefana in palačo parlamenta, sem sedaj štiriurno čakanje prebil v kavarni pri branju časnikov in se sprehajal v železniškem parku.

»Alföld« - nižina mi ni ugajala, ker je neskončno dolgočasna s svojimi brezdrevesnimi »putstami«. Kolikor sem lahko videl z vlaka, kultura še ni preveč prehodila to madžarsko zemljo,

kajti živinoreja in poljedelstvo še nista na moderni višini.

11. julija sem v Győru maševal pri ravno tistem oltarju, kjer me je pred 25 leti na ravno isti dan posvetil škof Zalka. Na povabilo dr. Ignáca Molnára, kanonika in rektorja, starega semeniškega prijatelja, sem obiskal semenišče.

Premišljeval sem, s kakimi upi sem takrat odšel v življenje, in sedaj po 25 letih s kakim razočaranjem sem se povrnil. Iz te zelo puste sedanjosti sem se v duhu vrnil k lepim spominom preteklosti in sem s solznimi očmi mislil na tiste dobrotnike, ki so se takrat udeležili mojega veselja in katerih toplo srce je sedaj postalo že prah in pepel.

V zavesti svoje ničnosti in nezasluzenosti globoko ponižan sem se mirno vdal v svojo usodo in z olajšanim srcem zapustil ta ljubi kraj svojih najlepših mladostnih spominov z namenom, da, če dobri Bog tako hoče, bom čez 25 let spet tukaj preživel ta dan.

Od 26. – 29. avgusta sem naredil majhen izlet v smeri Maria - Zell - Melk – Admont.

Od Kapfenberga do Mari-Zell je prijetna pot. Ta romarski kraj ni naredil name pričakovaneга vtisa. Vsa stvar je nekako trgovsko, sejmarsko pobarvana. Če se postavimo v preteklost, se nam v srcih zbudi spomin na zelo veliko idealnih duš, in to je tisto, kar zelo dobro vpliva na nas. Zelo prijetno je, da med veliko množico ljudi sploh ni videti nobenega juda. To je osrečujoče. Tukaj sem se srečal z dr. Rogačem, ki je postal spiritual. Govoril sem z nekaterimi duhovniki. Bili so iz olomuške škofije. Rekli so, da je škofija za polovico nazadovala, tako v materialnih kakor v duhovnih rečeh, odkar se je oddaljil nadškof Kohn. Krasno je potovanje po železnici do St. Pöltna. V St. Pöltnu je lepa katedrala in škofova – kanoniška palača. Melk-star samostan.

(Na 185. strani Ivanocyjeve kronike je prilepljen prozoren papir z natančno risbo gotškega okna. Prerisal ga je neki ing. arh. s pripisom: 1 Fenster - gl tu na str. 118-119 - op. J. S.)

186

Krasno je potovanje do Admonta, posebno očarljiv je tako imenovan »gesäuse«. Admont je zelo bogata opatija. Cerkev je krasna, samostan pa, čeprav nova zgradba, je vendar manj prijazen kakor starinski samostani. Nima tistega krasi in snage, kakršno bi današnji svet pričakoval pri samostanu. Zelo lepa je knjižnica s svojimi starimi knjigami in rokopisi. Samo to je čudno, da je v knjižnico mogoče priti samo skozi samostansko gostilno, ker se vstopnica lahko dobi le v samostanski kleti (Stiftskeller-ben). Zares, redovniška rafiniranost. Samostansko življenje ne more biti kaj zelo strogega, saj zelo pada v oči kot nasprotujoče to, da je za malo redovnikov zidanih toliko stavb. Na veliki prehodni postaji v Seltholu sem se srečal z ljudmi z vseh strani sveta, ki so potovali v Ameriko: s pravimi Rusi od obale Črnega morja, z ruskimi judi, s Hrvati, Slovenci in Madžari (horvátokkal, szlovenekkel, magyarokkal). Strašno je gledati cele družine, kako gredo na pot. Kakor povsod poiščem ubogega človeka, tako sem tudi tukaj spregovoril z vsemi nacijami. Tudi z ruskim judom, ki je pripovedoval, da jih iz Rusije tirajo (podijo), sedaj zlepa, sedaj zgrda.

15. septembra sem pridigal in maševal v Črensovcih ob blagoslovitvi novega oltarja. Izredno požrtvovalno ljudstvo je tam, v kratkem času je zbralo skupaj nad 10.000 kron.

1. oktobra je umrl Sándor Mazaly, župnik pri Sv. Benediktu, v 46. letu starosti po kratkotrajni pljučnici. Rodil se je v Magyar Nádalji. Ubogi človek, ves čas svojega 21-letnega du-

hovništva je hrepenel priti med Madžare, kjer bi z večjim veseljem deloval in bi lahko dolgo živel z večjim uspehom. Spet ena žrtev škofojskega vodstva, ki izključi vsako prudencijo. Tudi v naslednjem letu je rajni prosil za namestitev v Csákány, Rákossi in v več drugih krajev, toda škof ni hotel niti slišati o njegovih načrtih. Na drugi strani pa slovenske duhovnike muči na tujih krajih (a szloven papokat idegen helyen gyötri).

Björnstjerne Björnson (1832 - 1910)

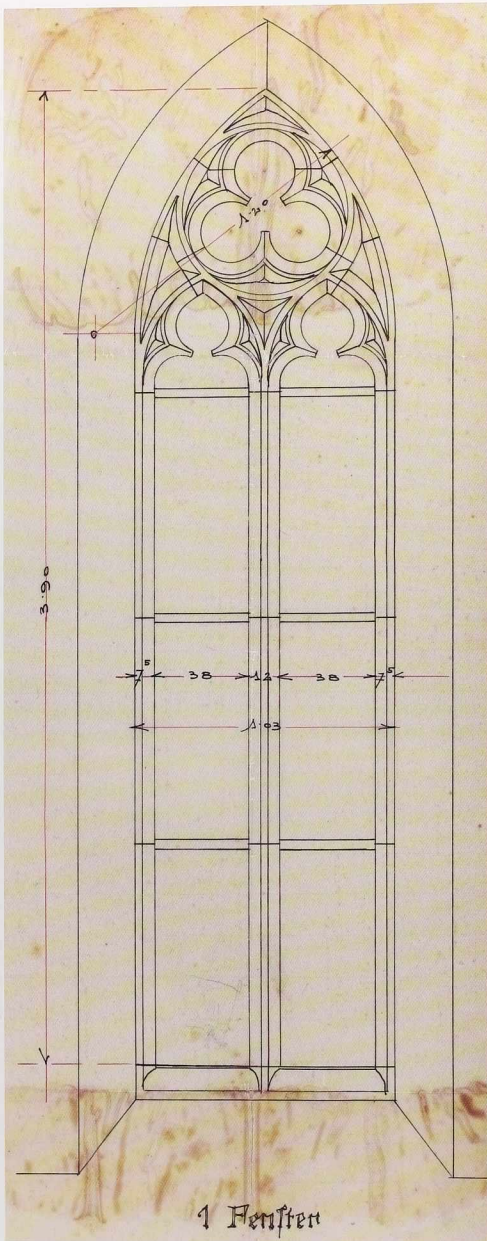
Znamenit norveški pesnik Björnstjerne Björnson je pred velikim svetom zelo temeljito povedal, da tudi madžarski škofoje spadajo v vrsto tistih, ki zatirajo narode, kajti tudi oni tako kakor svetni šovinisti do smrti radi stiskajo tiste, ki govorijo drug jezik. In vendar tega človeka nič ne veže niti k Slovanom, niti k Nemcem, niti k Madžarom, - torej je nepristranski opazovalec zadeve.

Če se bo kdaj tako zelo dobro katoliško slovensko ljudstvo (szloven nép) ohladilo, to naj poznejši rod zabeleži (pripíše) na račun škofom 20. stoletja, ki hočejo biti v prvi vrsti veliki Madžari, v drugi vrsti veliki gospodarji, podpiralci umetnosti(?)²⁷, filantropi in samo v stoti vrsti malce katoliki. Škofovski ali pravi apostolski duh, ki bi bil »vsakemu vse«, je izjema, redka kot beli krokar.

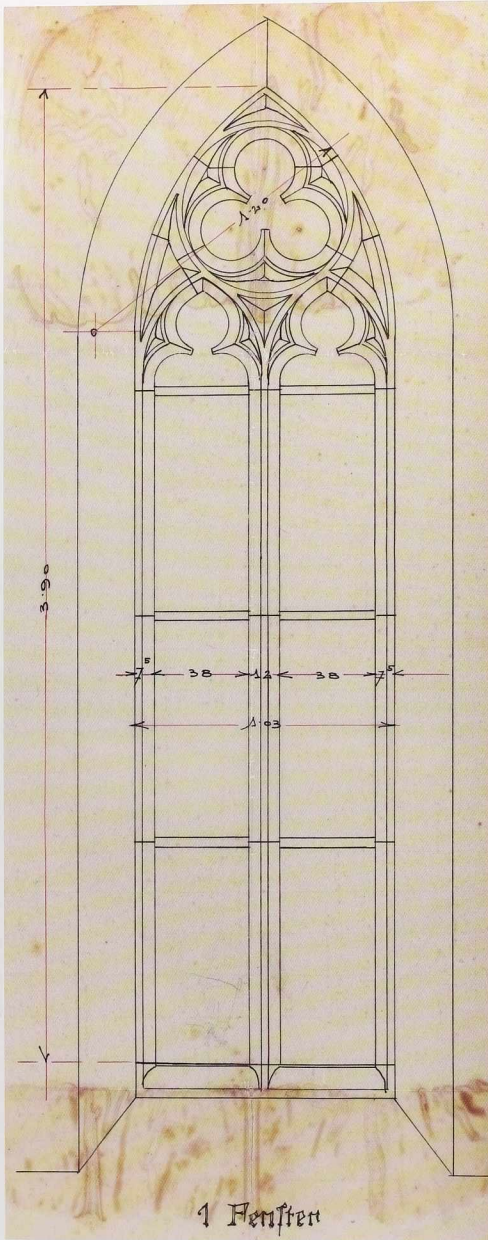
V 2. polovici julija sem dal narediti dve južni okni. Kamnoseško delo je opravil F. Grein, mojster iz Gradca, steklarsko delo pa Ferdinand Kollar, slikar na steklo iz Gradca. Steklo je stalo 508 kron, železnina in postavitvev 170 kron. Steklarsko delo 250 kron, postavitvev in razno postransko delo 400 kron. Zidarji in pa oder so bili zelo dragi. Material starih oken sem dal cerkvi sv. Sebeščana.

(Na 187. strani Ivanocyjeve kronikeprilepljena prozorna papirja z risbami oken. Preverjal ju je neki ing. arb. s pripisom: 2 Fenster, 3. Fenster - gl. tu na str. 119 - op. J. S.)

²⁷ Tudi v izvorniku je pri tej besedi vprašaj.

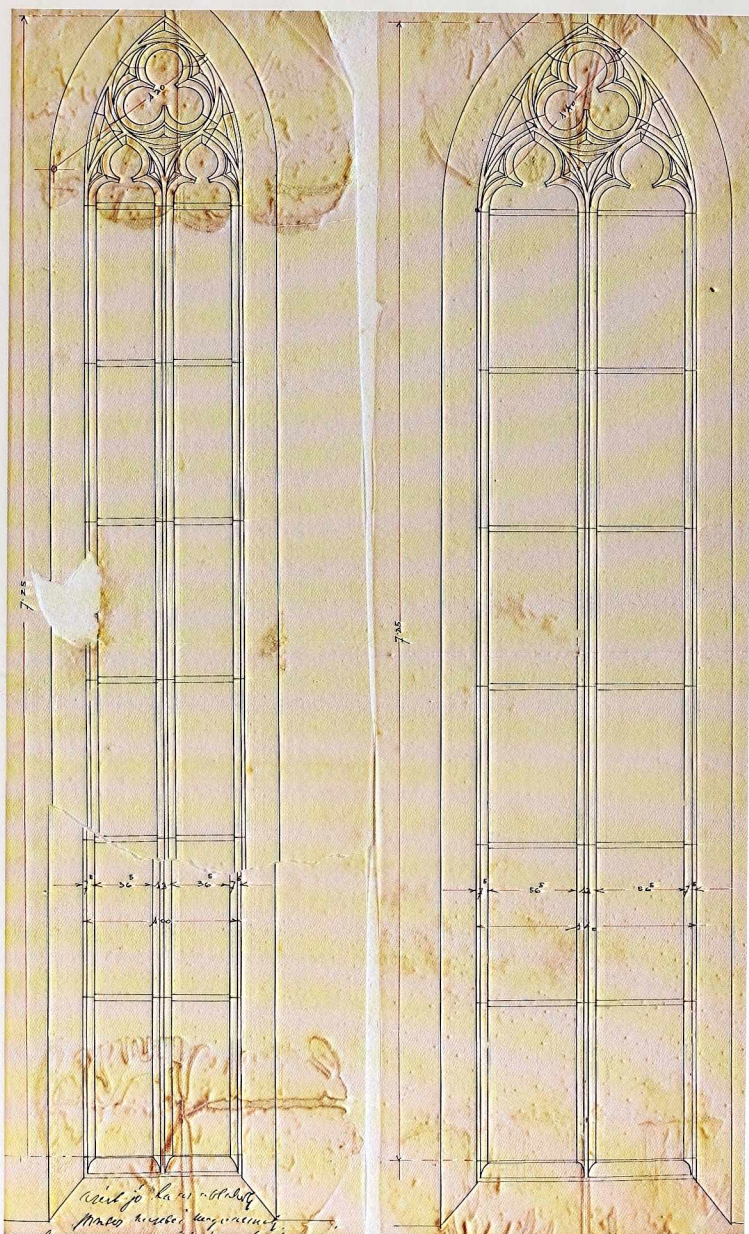

1 Fenster

1 Fenster

Ivanocyev častni kanonikat

25. oktobra me je kralj imenoval za častnega kanonika. Kakor je čisto nepričakovano prišla ta reč, prav tako malo sem je bil vesel, da - še celo v prvih minutah me je stvar zelo razjezila. Pozneje je postal položaj tolažiljen, ker se je večina škofjske duhovščine veselila imenovanja in ta svoja čustva je tudi izrazila na zelo lep način. Torej so moja načela, od katerih nisem na ljubo nobeni osebi in nobeni reči odstopil in za katera sem se poldrugo desetletje boril skoraj z nadčloveško močjo, ta načela so zmagala in vse kaže, da je tudi predstojniška oblast uvidela, da sem vedno služil resnični in pravični stvari.

5. decembra je bila slovesna umestitev v kanoniško službo z izrazi povprečno velike simpatije centralne duhovščine in škofa. Vsa stvar, namreč imenovanje, takse, obleka, in kar h kanonikatu še spada, me je stalo okrog 1000 kron. Pravzaprav je škoda izdati toliko denarja. S tem denarjem bi lahko izvršil veliko dobrih del ali pa nekaj lepih potovanj.

16. decembra je v soboški bolnišnici za posledicami operacije umrl Jožef Horvat, bogojanski župnik, v 63. letu starosti. Rodil se je v Fokovcih, v župniji sv. Benedikta od luteranskih staršev in vzgajal se je v kóšeški sirotišnici, kamor ga je poslal župnik Žizek (Siseki). Bil je nekoliko robate narave, toda zelo dobrega srca. Kaplanoval je v Gornjem Seniku, Dobrovniku, Beltincih, Turnišču - 16 let. Njegova velika pedanterija ga je v zadnjih letih privedla v ostro kolizijo z verniki. To je sicer nekoč zelo krepkega moža zelo potrla in vse kaže, da je bil to tudi temelj njegove bolezni. Njegovo pretirano varčevanje mu ni dovolilo nobene zabave; nabral si je skupaj približno 20.000 forintov, in če odračunamo manjše volilo 3.000 forintov, je vso ostalo vsoto zapustil gospodinji. Tukaj sem se strašno uštel. Kolikokrat sem si leta in leta prizadeval sugerirati temu človeku, da naj pametno uredi svoje premoženje, delal sem mu vzorce oporok itd. In glej, nekoristno ženšče, ženska, gospodinja (haszontalan fehérnép) je vse to porušila. Rajši ne bi bil zapustil niti beliča, vsaj ne bi bilo takega škandala.

31. decembra je umrl Peter Kollar, beltinski župnik, v 53. letu življenja. Rodil se je v Ratkovcih, v župniji sv. Benedikta od luteranskih staršev. Župnik Szelmár ga je leta 1864 poslal v kóšeško sirotišnico. Teologijo je končal v Sombotelu in bil leta 1882 skupaj z menoj ordiniran v Győru. Kaplanoval je v Gornji Lendavi, Murski Soboti, in Turnišču 15 let. Bil je zelo dobrodušen človek, ki je imel čut za plemenitejše ideale. V materialnih rečeh pa je bil zelo lahkomišeln in je z njimi ravnal na slepo srečo; uspeh tega je bil, da niti enega novčiča ni zapustil za seboj.

Leto je bilo zelo rodovitno kakor že 19 let ne. Žito je imelo zelo dobro ceno. Pri meni je po 18 letih prvič nastopila kuga pri svinjah in je naredila okrog 1200 kron škode.

Vreme je bilo za gospodarstvo kar najugodnejše, tako da dela na polju še nikoli nismo lažje opravili.

(189. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.)

190

Zima je bila zelo mila in lahko rečemo: brez snega. Poljsko delo smo lahko zelo zgodaj začeli in opravili. Ves april je bil zelo deževen in Mura je 6 tednov stalno rastla. Od 30. aprila do 14. avgusta ni bilo dežja, samo v začetku junija je bilo nekaj kapljic. Strašna suša je uničila vse, komaj kaj krme je bilo. Le žito je dalo nekaj malo pridelka.

30. aprila je umrla v Murski Soboti vdova, grofica, žena Géze Szápáryja, rojena Marija Gying. Bila je ena izmed redkih velikih žená današnje dobe. Bila je res magnatinja v vsem svojem pojavu, toda njena izredna finost in uslužna domačnost je vzbudila zaupanje v vsakem človeku, ki jo je srečal. Njena vernost je bila zgledna, njena dobrodelnost pa se je odvijala v pravem Kristusovem duhu. Imela pa je veliko napako: do svojih odraslih otrok je bila pristranska, ni videla njihovih napak, vse preveč jim je spregledovala, dobrohotnega opomina pa ni rada sprejela. To se ji je tudi maščevalo. Končno je opazila grobo obnašanje svojih sinov in zdi se, da je to uničilo njeno duševno ravnovesje. Megla se je počasi spuščala na razum nekoč tako zelo duhovite žene, njen duhovni svet se je začel rapidno temniti. Dve leti pred smrtjo so od grofice ostale le telesne razvaline, od nje, ki je bila prej tako iskrega duha in sijajne lepote. Strašno je že pomisliti na tako uničenje!

Njen pogreb je bil ob ogromni udeležbi ljudi, obrede je kot nekdanji zaupnik pokojne opravila moja malenkost, in sicer v Murski Soboti in v Sorokujfalu. Ko so polagali zemeljske ostanke te dobre gospe poleg njenega moža in ko so zaprli za njima železna vrata, so se moje oči napolnile z boleznimi solzami. Grofica Szápáry in njen mož sta bila prva in zadnja resnična moja dobrotnika in lahko rečem prijatelja izmed magnatov. Pri njiju sem se vedno počutil domačega in v njuni družbi sem lahko opustil etikete – stroge predpise za vedenje - ki so sicer vladali v tej resnično veliki gosposki hiši. Naj bo blag spomin teh visokih oseb!

191

Prve dni avgusta sem tri dni prebil pri nadškofu dr. Kohnu v Ebrenhausenu. Nadškof je v nekoliko potrtem razpoloženju, izgubil je svojo nekdanjo svežost.

190

11. avgusta smo na Cankovi z veliko slavnostjo in udeležbo obhajali 50-letni župniški jubilej Jožefa Borovnjaka. Zares redek primer na področju dušnega pastirstva, da je kdo na enem mestu 50 let župnik. To je mogoče le pri tako posrečeni naravi, s katero je Bog obdaril Borovnjaka.

26. avgusta sem v počastitev papeževe zlate maše vodil veliko romanje v Maria-Zell. To je bila prva slovenska procesija (szloven processio) na ta romarski kraj. Udeležili so se je: dr. Franc Ivanocy, Imre Lenaršič, Ivan Slepce, Geza Tüll, Štefan Kocjan, Rudolf Vadovič, Jožef Klekl ml. in dr. Franc Rogač, slovenski duhovniki (szloven papok!), ter 733 vernikov, zbranih iz vseh slovenskih župnij (szloven plébániákbold!).

Organiziranje mi je povzročilo strašno veliko nevšečnosti in že sem začel obžalovati, da sem prevzel to zadevo. Toda ves trud sem pozabil, ko sem videl uspeh in samo to obžalujem, da v mlajših letih nisem začel romati s svojim ljudstvom.

Naši verniki, posebno Dólcinci (zala megyeink), so peli čudovito lepo. Ne samo tuje romarje v Maria-Zell, ampak tudi zelo veliko število tamkajšnjih turistov je lepo petje naših vernikov tako rekoč popolnoma očaralo. Brez razlike spola in položaja so tujci ure in ure poslušali krasne slovenske melodije (a szloven gyönyörű dallamokat). Iz vseh delov monarhije zbrani duhovniki mi niso mogli dovolj čestitati za moje ljudstvo. 27. smo ves dan spovedovali. Ob 10. uri dopoldne je pridigal dr. Rogač, ob pol 11. uri sem imel slovesno sv. mašo. Ob 2. uri popoldne so bile slovenske litanije, potem spovedovanje, ob pol 7. uri litanije, nato slovensko petje in večerna molitev. Največji del je bil pri sv. obhajilu po dopoldanski sv. maši, tisti pa, ki se niso mogli spovedati, so bili pri sv. obhajilu 28. zjutraj in ob 5. uri smo krenili domov.

Zares v teh nekaj dnevih sem imel trenutke, polne veselja. Velik del poti sem prehodil peš s svojimi ljudmi. Ko sem se poslovil od svojih ljudi, me malodane niso raztrgali in tudi sam sem bil tako zelo ginjen, da so se mi besede zadušile v solzah. Šele sedaj sem zares spoznal, da je pravilno organizirano romanje moralno zelo koristno. Posebno našemu ubogemu slovenskemu ljudstvu je potrebno tako romanje (szegény szlovén népünknek), kajti samo tedaj se vzbudi v njem zavest sloge.

Patronat pri Sv. Juriju so odkupili za 7000 kron, čeprav sta župnišče in cerkev v slabem stanju. Škof je ugodil prošnji bednega grofa za takšno malenkostno vsoto in ni pomislil, da je naredil precedens (= prejšnji primer, ki se kdo nanj sklicuje).

Žetev in trgatve sta bili dobri. Vina je bilo toliko, da na mnogih krajih niso vedeli z njim kaj početi, mošta pa, katerega cena se je prej dvigala na 26 – 30 kron (krajcarjev), sedaj ni bilo treba nikomur za 26 – 30 helerjev (novčičev, filerjev).

Bilo je silno veliko pomanjkanje krme. Jaz sem kupil 80 stotov sena po 14 kron za stot; o taki ceni nisem nikoli niti sanjal.

Od 16. avgusta do konca novembra spet ni bilo nobenega dežja in tako je repa popolnoma izostala, kar je spet zelo velika nesreča. Suša je bila tako zelo velika, da se je večina vodnjakov izsušila in cele mesece je bilo treba vodo nositi iz reke in potokov. 16. novembra je bilo že 18 stopinj mraza, in to je trajalo neprestano do konca zime.

Dne 28. decembra v jutranjih urah je bil v Siciliji in Kalabriji velik potres; 20 vasi in mest, med njimi Mesina s 150000 prebivalci in Regio s 50000 prebivalci, se je popolnoma zrušilo. Število mrtvih presega 200000 in ranjenih 300000 in sredi te velike nesreče je 2000 ljudi prišlo ob pamet. 3000 otrok je ostalo popolnih sirot – brez staršev.

Prostozidarski humoristični list je v svoji božični številki prezirljivo napisal, naj mali »bambino«, to je v jaslicah ležeči Jezušček, pokaže Mesincem (prebivalcem Messine) svoje Božje bistvo (isteni voltát) s tem, da nekoliko strese sosednje gore. Temu sramotilnemu preklinjanju je sledilo to strašno maščevanje.

(193. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.).

V tem letu se je posrečilo renovirati stari, toda v že zelo slabem stanju nahajajoči se petróvski (péterhegyi nádelski) gotski prezbiterij in ga opremiti z oltarjem in prižnico, tako da je to sedaj v tej okroglini najlepša cerkev.

Župnik Štefan Kocjan je že nekaj let zbiral v ta namen in posrečilo se mu je zbrati 2400 kron; k tej vsoti je bilo še treba 1300 kron. 16. avgusta sem blagoslovil oltar in sem pridigal zapuščenemu, maloštevilnemu, toda sorazmerno pobožnemu ljudstvu. Videl sem, kako zelo se je veselilo lepe cerkve.

1. oktobra je Kocjan odšel v Števanovce (Istvánfalva), kar je skoraj nerazumljivo. Na njegovo mesto je prišel Alojz Kuhar, ki je bil kaplan pri Gradu.

V tem letu se mi je posrečilo izvesti, da je lastnik mucokocziške graščine odkupil bremena petrovskega patronata za 10000 kron.

V tem letu so v Murski Soboti postavili novo župnišče s stroški 25000 kron. K temu je 20.000 dal patron – v tej vsoti je obsežen tudi denar, ki se je dobil pri prodaji starega župnišča – ostalo so pa dali verniki na račun vprege in težakov.

(195. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.)

196

Zima je bila zelo močna in je trajala dolgo časa, tako da smo še v aprilu morali kuriti in tako se je uporabilo zelo veliko goriva.

9. marca je umrla in 11. je bila v petanjski družinski kripti pokopana Melanija Magerle, žena Jožefa Kladziwa, tamkajšnjega veleposestnika. Ni bila samo ženska z redko bistroumnostjo in močjo, ampak bila je obenem sama posebljena dobrota. Zelo veliko dobrega je storila revežem, prav tako je darovala za cerkev letno najmanj 300 kron. Njena gostoljubnost ni imela para, in v največje veselje ji je bilo, če se je kdo pri njeni hiši dobro počutil. Meni je storila toliko dobrega, kakor še nikdar nihče drug, duhovnike sploh je zelo spoštovala, ker je bila pobožna, verna žena. Ni bilo nedelje ne praznika, da ne bi prišla v cerkev, tudi ob najbolj neprijetnem in neprijaznem vremenu. Blag ji bodi spomin!

30. maja je promoviral za doktorja cerkvenega prava Imre Lenaršič (Lenarsich), tišinski kaplan.

Pomlad in polovica poletja sta bili spet zelo suhi, tako da smo se spet začeli bati lanske nesreče. Šele sredi julija se je obrnilo na mokro, kar pa je potem veliko pomagalo.

V tem letu so po mnogih težavah pozidali novo šolo pri Sv. Benediktu z znatno pomočjo škofa in kapitlja.

Tudi pri nas so zgradili tretjo učilnico s 6000 kron stroški, hkrati so tudi obokali farne hleve s stroški 900 kron.

8. junija smo z veliko udeležbo obhajali spomin 40-letnega tukajšnjega delovanja Franca Völgija, organista – učitelja. On je 1. oktobra odšel v pokoj in na njegovo mesto je bil izvoljen za organista – učitelja Andrej Telkes, mlad mož, rojen v kraju Királyfalva. Telkes je od začetka deloval v tej krajini kot razredni učitelj v Rogaševcih in na Tišini, kot organist – učitelj pa pri Sv. Benediktu in v Rogaševcih.

Franc Völgyi je učitelj starega kova, ki je dobričina, a prav zaradi tega lahko upogljiv. Nekaj časa je prišel pod zelo slab vpliv in takrat je bil z menoj v velikem nasprotju. V Kupšincih je bil zelo slab, brezveren učitelj, Kondor po imenu. Ta je s svojim velikim vplivom ujel Völgija, ki se ni mogel izmotati iz njegove mreže vse do njegove smrti, to se pravi do leta 1907. Ko je ta zlobni in neznačajni človek z naglo smrtjo preminil, je Völgyi postal spet stari dobri človek.

Völgyi se je rodil v Dolencih (Dolinczon) in je bil tam učitelj do leta 1869. Njegovo prejšnje ime je bilo Slebics.

Neki murskosoboški malovreden list, skrpucalo (férclap) in neka drhal (banda), ki sebe imenuje »Splošno izobraževalno društvo vendske pokrajine« (»Vendvidéki közművelődési egyesület«) sta spet začela duhovnike obdolževati panslavističnega čutenja samo zato, ker izdajajo slovenski (szloven) Kalendar in knjige za ljudstvo. Se razume, da se je ostrina te reči obrnila proti meni. Še več! Veliki Madžari (med njimi Szalay, turniški župnik) so me v časopisih

zlaske županije hoteli obdolžiti še s to nespametjo, da jaz hočem pritegniti še Medžimurje in osnovati »prekmursko škofijo« (vend püspökséget).

(197. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.)

198

Čudno je to, da kolikor koli je slabih ljudi na svetu, se vsi zbirajo proti meni. Jaz pa seveda nobenega izmed teh nisem štel za vrednega, da bi se spustil z njim v pogovor, in to jih strahovito ježi.

5. septembra so v Sombotelu odkrili spomenik Jánosu Szilyju, prvemu sombotelskemu škofu. Nimam navade hoditi v Sombotel, sedaj pa sem šel, da odrehtam dolžno zahvalo svojega slovenskega ljudstva pred spominom tistega velikega škofa. On je bil prvi, ki je dal slovenske knjige mojemu ljudstvu na svoje lastne stroške. In vendar je imel tudi druge tako velike izdatke, kakršne še nobeden njegovih naslednikov ne. Sv. mašo sem daroval v sombotelski katedrali za tega velikega človeka. Morebiti se nihče ni udeležil te slovnosti s tako ginjenostjo kot jaz, ker sem čutil, kako zelo nam danes manjka nadpastir Szilyjevega duha. Slavnost je potekala v velikem zunanjem sijaju, toda pravi duh se je zelo malo pokazal na slavnosti. Izlili so na nas celo morje banalnih fraz in še največ duha je govorilo iz nekega kalvinskega prote, ki je bil tudi glavni činitelj postavitve tega kipa. Bil je to Gyula Eher, nekdanji sombotelski župan. Kako krasna prilika bi bila to nasledniku velikega škofa za kako vzvišeno, vsej državi namenjeno objavo. Ena tiha sv. maša in en zelo skromen govorček pri mizi, in s tem je bil izčrpan program ter govorniško briljiranje.

Smrt Jožefa Borovnjaka, cankovskega župnika

11. septembra je umrl na Cankovi Jožef Borovnjak, častni dekan in župnik, v 84. letu starosti. Rodil se je pri Sv. Benediktu 9. februarja 1826. Kot bogoslovec je bil namenjen v Budimpešto in je tudi šel, toda zaradi homatij 1848. leta je prišel domov in je potem v Sombotelu nadaljeval študij. Leta 1851 je bil posvečen in je prišel v Števanovce (Istvánfalva) za administratorja. Kaplan je bil v Dolnji Lendavi, Turnišču, Murski Soboti in Črensovcih. Od 20. junija 1858. leta je bil župnik na Cankovi.

Bil je zelo duhovit in izredno dobrodušen človek, zato so ga povsod zelo radi videli vse do konca njegovega življenja. Na Tišini je bil 50 let slovesni pridigar na praznik 8. septembra, v Gornji Lendavi (Grad) pa skozi 57 let za 15. avgust, kar je znamenje, da je rad delal. Slovenski materin jezik (szloven anyanyelvét) je zelo spoštoval in je veliko pisal v tem jeziku. Semlits (Žemlič) in Borovnjak sta bila za Küzmičem resnična prijatelja slovenskega ljudstva. Borovnjak je veliko potoval, izmed svojih vrstnikov se je dvigal s svojim širokim obzorjem. Ko je bil že čez 80 let star, tudi tedaj se je odpravil vsako leto na kakšno manjše potovanje, kar mu je zelo razbistrilo duha. Posebno so ga ljubili in spoštovali duhovniki sekovske in lavantinske škofije, kjer je pod imenom »der Ungar« žel veliko poznanstvo.

Mene ni vezala na tega moža lepe duše samo vez sorodstva, ampak tudi 21-letno sosedstvo in kljub razliki v starosti se je med nama razvijalo najgloblje prijateljstvo, kateremu se imam zahvaliti za najlepše dni, ki sem jih tukaj preživel v teh 21 letih. Odselitev te ljube duše pomeni zame nenadomestljivo izgubo in tudi ne morem nikoli pozabiti nanj. V njem sem zakopal zadnjega svojega resničnega prijatelja.

199

Že eno leto je bolehal in v tem času smo mu mi tišinski (mi csendlakaiak) skušali v vsem

pomagati. Odšel bi bil v pokoj, toda prej sem hotel (narediti) izposlovati, da bi bil patronat odkupljen, da bi na to lepo in važno pozicijo prišel res dober duhovnik. 10000 kron je obljubil patron; zelo sem prosil škofa, naj bi to sprejel, kajti to veleva materialna blaginja župnije, posebno pa še moralni vidik zaradi izpraznitve župnije, ki lahko vsako minuto nastopi. Tudi na moje ponovno opominjanje niso storili ničesar in tako je nepričakovano nastopila smrt, ko so jo najmanj slutili. Vse sem storil, da bi prišel sem pošten župnik, toda nizkoten grofovski patron se je hotel sedaj maščevati in je prezentiral človeka, od katerega slabšega in manj vrednega ne najdemo niti v petih škofijah. Tako je nesposoben za vsako funkcijo, da jaz dvomim, kako bi ta mogel valide (veljavno) deliti zakramente. Toliko tožb je proti njemu, da bi ga bilo treba že davno suspendirati. Ponovno in zelo krepko sem opominjal škofa, a ta ni začel niti preiskave, kajti neki svetni podpihovalec je tega nesrečnega duhovnika povzdigoval kot apostola madžarstva, kot tak pa je seveda nedotakljiv.

200

V tem letu so zgradili (na Tišini - op. J.S.) tretjo učilnico in farni hlevi so bili obokani s stroški skupno 6900 kron.

Bila je zelo neprijetna, mokra zima, ki je povzročila zelo veliko bolezní.

Spomladi tega leta so položili temeljni kamen nove murskosoboške župnijske cerkve. Po dolgem, dolgem odlašanju se mi je končno izpolnilo eno hrepenenje, kajti že nisem mogel gledati tiste strašne dezolacije, ki je vladala v tej prestolnici okraja (a járási székhelyen). Patrona se nam je zelo težko posrečilo pridobiti, da bo toliko prispeval, kolikor bodo dali verniki. Župnik je z velikim trudom in vztrajnostjo zbral 70000 kron in tako je na osnovi 150 do 160000 kron László Takáts, v Budimpešti prebivajoči murskosoboški arhitekt, pripravil zelo lep načrt. Po njegovem navodilu in gorečem posredovanju so bile priborjene najkoristnejše pogodbe z najboljšimi mojstri.

V tem letu sem daroval bedeničkim faranom (Sv. Benedik v Kančevcih) zvon v vrednosti 1713 kron, oni pa so dvignili zvonik in ga pokrili s pločevino za 4000 kron.

10. marca je na Dunaju umrl dr. Karol Lueger, župan (pogármester). Ta človek je po 25-letni borbi strl judovski liberalizem na Dunaju in v Avstriji ter v javnost vpeljal krščanskega duha. Z njim se je pogreznila v grob ena izmed največjih osebnosti naše dobe. Uspeh njegovega delovanja pa je na Dunaju in po vsej Avstriji ostal: cvetoče javno življenje, velika krščanska politična stranka in uničenje liberalizma. Na Madžarskem niso radi govorili o njem, ker je bil pri nas v tem času edini vodilni dejavnik: judovsko-liberalni element.

1. junija so bile poslanske volitve. Kakor se to v liberalnih vrstah vedno godi, tako so tudi sedaj potekle grdo. Pred tremi - štírimi leti strta liberalna stranka je spet zmagala z ogromno večino. Vsak lačen gospod in jud, ki je bil pred letom dni velik 48. = (štíridesetosičár), je postal naenkrat ultraliberalen. Pri nas je bil proti liberalnemu kandidatu Lajošu Radó izvoljen z večino 500 glasov murskosoboški trgovec Geza Hartner. Liberalna drhal je na predvečer volitev izdala z mojim imenom podpisan lepak, ki je sramotil luterane, da bi jih s tem odvrgnila od mene. Pa to se ni posrečilo. Državno pravdníštvo je izsledilo avtorje lepaka, ki so bili: István Kovács, murskosoboški predikator, Ferenc Ruzsa, luteranski organist in János Czifrák, advokat. Zaradi pomanjkljivosti tiskovnega zakona in zaradi pritiska prostozidarjev niso kaznovali ponarejevalcev mojega imena.

V Sombotelu je neki prostozidarski in odpadli minister strmoglavil ljudsko stranko. Ob nabiranju glasov je bil ta človek škofov gost; škof je njemu v čast priredil veliko pojedino. In na ta način naj bi bilo mogoče ustvariti katoliško akcijo? Mesec dni po volitvah je škof postal notranji tajni svetovalec (belső titkóstánácsos) na veliko pohujšanje splošnega mnjenja. Ne vem, če so drugi dekani pozdravili to stvar, mi tega nismo storili, ker tako zelo ne smemo podleží.

26. avgusta so v Murski Soboti srečno položili temeljni kamen nove cerkve. Ob tej prilíki je imel grof László Szápáry zelo lep verski govor.

(201. stran je v Ivanocyjevi kroniki prazna – op. J. S.)

202

11. septembra sem podaril cerkvi Sv. Benedikta 511 kg težek zvon v ceni 1680 kron, medtem ko so verniki dvignili zvonik za 3, 5 metra in so mu dali novo streho, tako da se sedaj zelo

dobro vidi majhna lična cerkev na griču.

Trgatve sploh ni bilo, ker so zaradi pogostega dežja nastopile razne bolezni, ki so vinograd popolnoma uničile.

Na koncu avgusta je stopil v pokoj Jožef Klekl, župnik pri Sv. Sebeščanu. Z njim smo izgubili enega izmed najpobožnejših in najdelavnejših duhovnih sobratov.

24. decembra opoldne je škof (dr. Vilmos István - op. J. S.) naglo umrl. Žalovanje se je razodevalo v splošnem veselju in oddahnjenju. Do sedaj sem včasih mislil, da sem le jaz do njega renitenten (uporen) in da je zaradi tega vladala med nama strašna antipatija, toda sedaj sem videl, da ni bil človek niti svetni niti cerkveni (hogy nem volt ember, sem világi sem egyházi).

*

Do tukaj je svojevóčnoo spisana kronika dr. Franca Ivanocyja. Manjkajo leta 1911, 1912 in 1913. Dogodkov teh let Ivanocy ni napisal. Sledi Ivanocyjeva smrt, pesniško opisana. To je napisal Ivanocyjev zadnji kaplan Kálmán Kiss, kaplan na Tišini od 1912 - 1913. Rojen 6. oktobra 1887 v kraju Söpte, umrl 22. julija 1957 v Reszneku. Pokopan v Székesfehérváru (op. J. S.).

Sledi svojeróčni zapis Kálmána Kissa, tišinskega kaplana:

Smrt in pokop dr. Franca
Ivanocyja, č. kanonika, dekana
murskosoboške dekanije, tišinskega
(Tišina!) župnika.

+

29. avgusta 1913. leta predpoldne se na prošnjo mojega dragega župnika sprehajam zunaj na župnijskem travniku, ki leži blizu reke Mure, da razdelim delavcem delež, ki jim gre za košnjo. Bil je jasen, svetel dan. Od žgoče sončne vročine so poljske cvetice žalostno povsile svoje glave, kakor da bi kar naravnost hotele opozoriti, da bo danes zaprl svoje oči tisti mož, ki je tolikokrat nanje klical Stvarnikov nebeški blagoslov. Že vnaprej so žalovale za zvestim Božjim služabnikom. Ko sem se nekoliko zamislil v to medlenje in pešanje cvetic ter sem pre-mišljeval o podobnem minevanju človeškega življenja, sem prejel od enega izmed služabnikov žalostno srce in dušo pretresujočo novico: 'Dragemu milostljivemu gospodu je v gradu grofa Sigismunda Bathányija postalo nenadoma slabo.' Prestrašen sem bežal v grofov grad, da bom - kolikor je mogoče - na pomoč svojemu dobremu župniku, čigar zares očetovsko ljubezen in nesebično naklonjenost sem užival eno leto. Ko sem prišel v grad, sem moral z žalostjo ugotoviti, da bo kmalu konec temu duhovniku čistega značaja in plemenitega srca, ki me je le eno ali dve uri prej med ljubkim smehljajem in dobro rapoložen prosil, da naj se na sinodalni izpit v septembru brezpogojno prijavim. Žalostno sem stopil k svojemu dobremu, v naslonjaču sedečemu župniku in sem skušal razbrati njegovo zadnjo željo. Na moja vprašanja, ker že ni mogel več govoriti, je odgovarjal z znamenji. Po tako opravljeni sv. spovedi je med solzami nagnil svojo blago glavo na moje srce, da bi tako morebiti zadnjikrat razodel tisto nesebično ljubezen, katere sem bil deležen od prvega snidenja, da bi si morda tako našel sredi bolečin neko tolažbo. Na njegovo željo sem ga skušal na vozu spraviti na stanovanje. Ko smo prišli na dvorišče župnišča, je pogledal okrog, kakor bi hotel vzeti slovo v prvi vrsti od Gospoda Jezusa,

navzočega v dragi in lepi cerkvi, in od svojih ljubih vernikov. Ko smo ga dvignili z voza, smo ga položili na posteljo. Med slačenjem nam je pomagal. Ko smo ga položili v posteljo, sem mu podelil zakrament sv. maziljenja in papežev blagoslov. Med tem je prišel zdravnik, katerega je pozdravil s smehljajem in s mahanjem roke. To je bilo poslednje znamenje. Od tedaj naprej se mu je stanje vidno obrnilo na slabše. Popoldne proti drugi uri je prišel Janoš Slepce, murskosoboški župnik, katerega pa .....

*Dalje manjka v kroniki.
Najbrž je kdo iztrgal! (op. J. S.).*

*

(Na koncu kronike so priložene še 3 številke političnega dnevnika: »Szombathelyi ujság« = »Sombotelski časopis.« Ker so to že zelo orumeneli in strgani listi, bom tudi s teh prevedel, kar pišejo o Ivanocyjevi smrti in pokopu - op. J. S.).

*

DR. FRANČ IVANOCY

DR. IVANÓCZY FERENC

»Szombathelyi ujság« št. 158 z dne 30. avgusta 1913. Na prvi strani ima črno obrobjen, tu prej navedeni naslov.

Včeraj v opoldanskih urah je prišlo kratko telefonsko sporočilo, ki nas je zelo potrla: »Dr. Franca Ivanocyja, č. kanonika, tišinskega župnika in dekana, je zadela kap, stanje kritično«. Komaj se je končalo ugibanje in nemirno povpraševanje, že je v ranih popoldanskih urah, ob pol treh prispelo prav tako po telefonu drugo pretresljivo sporočilo, da je dr. Franc Ivanocy po kratkem smrtnem boju in prejemu sv. zakramentov mirno zaspal v Gospodu. Vdamo se v Gospodovo vse časti vredno voljo, toda ne moremo in tudi nočemo prikriti tiste bolečine, katero čutimo ob nepričakovani preselitvi te puritansko značajne vzorne duhovniške duše, tega v vsakem oziru odličnega moža. Ta žalost nam je skupna z žalostjo škofije, ki je v tišinskem dekano – župniku izgubila enega izmed svojih najodličnejših duhovnikov, enega izmed najpobožnejših, najgorečnejših dušnih pastirjev. Spadal je med tiste, katerim iz verskega duha rastoča in po cerkvenem čutu okrepljena brezkompromisna načela začrtajo trnovo življenjsko pot. V skrbi za dušni in telesni blagor sebi zaupanega ljudstva je dopolnil svojo življenjsko dobo. In v tej življenjski dobi ni bilo nikdar omahovanja niti zablode niti sebičnosti, ki ohromi vsako plemenito gorečnost, ampak v njej je bil sijajen življenjski program: vsako žrtev in vsak trud prispevati v Božjo slavo, za zveličanje duš in za vzvišene koristi Cerkve, in to brez utrujenosti, brez počitka in oslabljenja.

Dr. Franc Ivanocy - ne obotavljamo se to zapisati - je izvršil apostolsko delo v slovenskih predelih našega okrožja (županije). Tišinska župnija, v kateri je preživel tri desetletja, je bila žarišče verskega življenja, ognjišče dušnopastirske gorečnosti, šola v življenje stopajočim mladim duhovnikom, ki jih je Božja previdnost poslala v njegovo bližino, da se od njega naučijo delati, prizadevati si brez počitka za dušni in telesni napredek ljudstva. Ob njegovem mrtvaškem odru v resnici razumemo ihteče solze osirotelega ljudstva in ne pomirjamo vernikov: naj le objokujejo, naj žalujejo za njim, ki jih je tako zelo ljubil, da je zanje prenesel vsako žrtev. V cerkvi, v šolah in na družabnem področju, v politiki in v narodno-gospodarstvenem udeleževanju je bil vedno isti, s Cerkvijo čuteč, pravnega pojmovanja, sončno čist, pregreham nepristopen, značajan katoliški duhovnik. Dičila ga je sijajna sposobnost, ki se ni omejila le na vsakdanjo pobožnost, - plemenita ambicija, modra odločnost, pripravljenost za delo in junaštvo, ki je premagala in zatrla vsako godrnjanje, nerazumevanje ter nezasluzeno in krivično preganjanje. O tem pričuje proti nebu nenehno rastoči kras z velikansko žrtvijo restavrirane stare gotske cerkve, mogočna šola, verski domorodni in kulturni razcvet njegovega ljudstva ter celó materialna utrditev tega ljudstva na podlagi pred kratkim ustanovljene in zacvetele posojilnice, z eno besedo: celotna blaginja njegove preproste vasi.

V času politične ostrine leta 1896 so cerkvenopolitični manevri hoteli s črnim sumničanjem staviti v nevarnost tudi njegovo domoljubje, da bi tako zatrli njegov veliki vpliv na ljudstvo, toda z natakjeno čelado je stal naproti vsakemu obrekovanju in topovske krogle papirja so se brez moči razletele ob oklepu moralne in politične nedotaknjenosti njegove osebe, njegovega prepričanja, zvestobe načelom in njegovega domoljubja, ki se ni kazalo v orožju in geslih, ampak v smotrnem delu.

Nezasluženo klevetanje je tem bolj večalo v njem tisto energijo, s katero je posegal v madžarsko katoliško prenovo in posebej v utrjevanje madžarskega katoliškega časopisja, kateremu je z veliko ambicijo prihitel na pomoč moralno in materialno. Našemu listu je bil od začetka eden izmed najbolj navdušenih prijateljev in duhovnih podpirateljev. V njegovih političnih in drugih člankih je vedno utripalo globoko cerkveno čutenje, tam so blestele njegova bistroumnost in njegove debate, katere je v stolpcih tega lista nadaljeval s svojimi političnimi nasprotniki, s pripadniki liberalizma. To je zelo pripomoglo, da se je v našem okrožju utrdila krščanska politična smer.

Bil je discipliniran duh, v katerem je utripalo veliko srce. Resnično dušnopastirsko srce, ki ni moglo gledati stiske in bede, ampak je z modrim žrtvovanjem svojih skromnih dohodkov na krilih krščanske vere hitel na pomoč, da beda preneha ali da se vsaj omili, in to v družbi tistih, ki so se lahko tudi neposredno in od blizu prepričali o čistem zlatu njegovega nesebičnega prizadevanja.

In to veliko srce ga je tudi strlo. To srce, ki se je s tako veliko nežnostjo in ljubeznijo oklepalo že priletne matere. Ko je namreč v mesecu decembru preteklega leta zašlo sonce njenega življenja, je začelo nenadoma zahajati tudi njegovo življenje. Misli so mu nenehno bile tam med grobovi majhnega pokopališča njegove rojstne vasi pri Sv. Benediktu, kjer je počivala njegova mati. Ljubezen do matere, ki se je odselila v večnost, je razjedala njegovo dušnopastirsko srce. Te ljubezni ni moglo nikdar nič več urešiti, pomiriti. Hrepenel je po svoji materi. Sedaj je že tam. Srečal se je z njo, toda tukaj doli na zemlji se je v globoko žalovanje pogreznilo veliko duš, ki so v njem izgubile svojega očeta, varuha, apostola. Naj mu bo lahek grob, in naj mu bo blag, trajen spomin.

*

Dr. Franc Ivanoci se je rodil pri Sv. Benediktu v Železni županiji dne 25. avgusta 1857. V duhovnika je bil posvečen 11. julija 1882. Teološke študije je dovršil na budimpeštanski univerzi. Po posvečenju je kot duhovni pomočnik eno leto deloval v Murski Soboti. Leta 1883 je bil imenovan za študijskega prefekta v sombotelskem bogoslovnem semenišču, nato pa za profesorja bogoslovja prav tam. Leta 1885 je postal doktor bogoslovja in naslednje leto član izpraševalne komisije za usposabljanje srednješolskih profesorjev verouka. Leta 1889 je prišel za župnika na Tišini. Tukaj je v krogu svojih staršev skoraj tri desetletja preživel v dušnopastirskem delu, ki mu je prineslo veliko veselja, a tudi veliko trnja. Leta 1893 mu je nadpastirjevo zaupanje dodelilo dekansko službo v murskosoboški dekaniji. Kot dekan je z doslednim delom obnavljal versko življenje in razmere v tej zelo razsežni dekaniji. Svojim duhovnim sobratom je bil rade volje pomočnik pri delu in prijatelj, ki jih je podpiral v vsaki plemeniti zadevi. Kot nadzornik šol je veliko storil, da so se katoliške šole razvile in da se je dvignila njihova raven. V šolah so se povsod lepo naučili tudi madžarskega jezika. Velikokrat so se s priznanjem priklonili pred uspehi, ki so jih izkusili v slovenskih katoliških šolah. V priznanje njegovih zaslug ga je na predlog zdaj že v Gospodu umrlega škofa Vilmosa Istvána kralj imenoval za častnega kanonika. Topla vez ga je vezala z družinama grofov Szápáryja in Batthyányija, katerih člani so mu z radovoljno pripravljenostjo priskočili na pomoč v njegovih človekoljubnih in kulturnih prizadevanjih. Grof Zsigmond Batthyány je bil eden izmed njegovih najzvestejših častilcev. Ob nedeljah po Božji službi so ga verniki v svojih zadevah in nevoljah trumoma poiskali in on se je trudil, da bi bil vsakemu vse.

*

Dr. Franc Ivanocy je samo v teh najbolj zadnjih dneh bolehal. Mučil ga je silen glavobol, pa mislil je, da je to prehodna bolezen. Vendar pa si lahko spoznal na njem, da mu spomin na dobro mater prizadeva veliko trpljenja. Ni je mogel pozabiti, še celo vedno bolj je čutil zapučenost, osirotelost. Kakor da bi kar čutil bližajočo se smrt, nekaj tednov pred njo je na-

mreč spisal tudi oporoko. Še nedavno je bil ves vesel, ko ga je obiskal dr. Franc Rogač, škofov tajnik, ki se je s hvaležno ljubeznijo oklepал svojega dobrega očetovskega prijatelja in je nekaj dni prebil ob župniku svoje rojstne vasi. In prav dr. Rogač je prejel včeraj to katastrofalno žalostno novico.

Pogreb pokojnega bo, kolikor nam je znano, v ponedeljek predpoldne na Tišini.

DR. FRANC IVANOCI NA MRTVAŠKEM ODRU

DR. IVANÓCZY FERENC A RAVATALON

Szombathelyi újság. Szombathely, 1913. avg. 31. nedelja, str. 4.

V skromnem tišinskem župnišču že stoji žalni oder. Na njem je mrzlo truplo dr. Franca Ivanocyja, enega izmed največjih duhovnikov naše škofije, - v duhovniškem oblačilu, v snežnobelem koretlju. Okrog tega žalnega odra ves dan joka neutolažljiva bol, ki zaman išče preminulo, molitvi vdano dušo, zaman jo kliče nazaj med tiste, ki tako boleče stokajo pod bremenom osirotelosti, ki je tako naglo prišlo nadnje. Odšel je in ne morejo ga priklicati nazaj in za njim jokajoči se bodo znova srečali z njim šele v večnosti.

Poleg krste stoji s solznimi očmi dobrosrčni velemož majhne občine, ki je v njem izgubil najzaupnejšega človeka, zvestega pomočnika v vsakem pravem prizadevanju. Tam okrog zlate svetlobe sveče pri mrtvaškem odru se gnete ves dan staro in mlado Slovenske krajine (szlovén vidékl). Molče gredo ob krsti drug mimo drugega, dvigajo zdaj pa zdaj čipke mrtvaškega prta in iščejo, preiskujejo tiste zgovorne oči, ki so, ko je še v njih plamenel ogenj življenja, bile tako izurjene v odkrivanju in videnju njihovih dušnih in telesnih potreb. Toda te oči so že ugasnile, zaprle so se.

In vedno znova in znova se oglasi jok. Le njegov duh je ostal tukaj med njegovimi verniki in duhovnimi sobrati. Tukaj je ostal kot vzor duhovništva, priča, kako je treba na bojišču življenja, na prižnici in v spovednici žeti slavno zmago nad tisočeriimi sovražniki neumrjočih duš, kako je treba in je tudi mogoče biti luč med ljudstvom s posredovanjem milosti samo na ta način, da modro in dobrodelno uporabljamo od Boga nam zaupane dobrine; tukaj je ostal njegov duh kot vzor tudi ljudstvu, kako je treba preživeti življenje tudi v skromnih razmerah, da bo to življenje nekoč zaslužilo največje plačilo, srečno večnost. Tukaj je ostal, v hoji za Kristusom izoblikovan, tolažil spomin na duhovniško dušo po Božjem Srcu, kot vzpodbuda za tiste, ki hočejo biti veliki v delu, v skromnosti, v nesebičnosti in trpljenju, ki ne iščejo zemeljskega plačila, da bodo lahko veliki tudi v večnem plačilu. Spomin na njegovo velikodušnost bodo nosili, dokler bodo živeli, tudi tisti, ki so ga sovražili, napak razumeli, ker ga niso poznali. Ko pa so nato po križevem potu življenja prišli do praga njegove hiše, jih je v vratih pozdravila ljubezen vse pozablajočega, vse odpuščajočega, materinsko dobrega in odpuščajočega srca.

Med tiste, ki ga objokujejo, se uvršča tudi mogočno donéči zvon lepe cerkve, njegovega s skrbjo varovanega zaklada. Od časa do časa se tam v bližini mrtvaškega odra v bronastem jeziku oglašá žalna, jokajoča beseda farnega zvona, da nato na zvočnih valovih daleč po pokrajini oznanja slovo duše, ki se je odselila v večnost. Jutri zjutraj se bo osirotelo ljudstvo zbralo s svojimi duhovniki. In med ljudstvom se bo prikazal tudi prezvišeni nadpastir, da se ob mrtvaškem odru s hvaležno pieteto oddolži enemu izmed svojih najboljših duhovnikov, zares pravemu duhovnemu sinu, ki si je bil zaslužil njegovo očetovsko zaupanje in mu zato izkaže poslednjo čast. V življenju ga je obsipaval s svojo ljubeznijo in zaupanjem, z ljubeznijo ga bo spremljal tudi na zadnji poti. Jutri bodo na Tišini objokovali zares veliko dušo, ki se je odselila v večnost.

Izrekanju sožalja ni ne konca ne kraja. Iz najodličnejšega družbenega razreda kar dežijo pisma

in telegrami, ki izražajo sožalje. Med njimi so številni imenitni cerkveni in svetni ljudje, s katerimi je bil pokojni v stiku osebno in v dopisovanju. Njegov mrtvaški oder že pokrivajo venci, eden lepši od drugega.

Pogreb bo jutri, v ponedeljek, ob 10. uri dopoldne, s slovesnim rekvieomom. Pogrebne obrede bo, kolikor smo obveščeni, opravil prezvišeni gospod škof s številno asistenco.

POGREB DR. FRANCA IVANOCYJA

DR. IVANÓCZY FERENC TEMETÉSE

Sombotel, 2. sept. 1913. Tórek, Szombathelyi ujság, 160 št. str.: 1-2. Sombotelski časnik. Politični dnevnik. S prej navedenim naslovom na prvi strani.

Pogreb dr. Franca Ivanocyja je bil včeraj dopoldne na Tišini ob velikanski udeležbi. Takšne poslednje časti nobena sila ne more uprizoriti, samo ena edina sila, ki se ji ni mogoče upirati: po žalovanju in sočustvovanju na vsako žrtev pripravljena velika ljubezen, ki je mogla duhovščino in vernike, vsak razred družbe zlit v mogočno, v žalovanje pogreznjeno, osirotelo družino okrog krste najzvestejšega duhovnega sobrata, najboljšega dušnega pastirja, pravega, načelom zvestega in nesebičnega družbenega voditelja.

Slovesa in pogreba dr. Franca Ivanocyja tako rekoč ni mogoče popisati, kakor tudi ni mogoče pregledati globin velikih izgub. Vendar bomo skušali v nekaterih velikih potezah orisati tisto sliko, ki nam jo na Tisini postavlja pred oči poslednja čast. Naj bo ta blede popis nekako jamstvo našega spoštljivega sočustvovanja.

V nedeljo popoldne so plombirano rjavo bakreno krsto, ki je pokrivala zemeljske ostanke pokojnega, prenesli iz župnišča pod obok krasne cerkve in so tam pred ograjo prezbiterija postavili visok oder. Ob vzožju krste in tudi na krsti sami so bili lepi vencí. Tam smo videli naslednje vence: družina grofa Szápáryja, družina grofa Batthyányija, duhovščina dekanije, dr. Franc Rogač, Tišinski učiteljski zbor, Murskosoboški r. k. učiteljski krožek, občine: Krajna, Rankovci, Petanjci, Vaneča, Tišina, Tropovci, Tišinska posojilnica, tišinski učitelji itd. Verniki so tako rekoč vso noč v molitvi bedeli kraj krste.

Včeraj zjutraj so pri velikem oltarju pred krsto dr. Franc Rogač, Kálmán Kiss, József Pintér in Mirko Lenaršič ob veliki udeležbi žalujočih vernikov peli maše zadušnice (rekviem). Ves dopoldan je bila cerkev stalno polna žalujočih duš. Ob deveti uri so dali težko bakreno krsto v drugo veliko leseno krsto in jo položili na mrtvaški voz, ki je stal pred glavnim cerkvenim vhomom in je bil ves pokrit s številnimi vencí. Ob obeh straneh so s svečami v rokah stali predstojniki in odborniki posameznih občin kot častna straža. Nato pa so se vse do konca krasnega kostanjavega drevoreda stiskali v nedogledni daljavi tisoči vernikov, ki so se zbrali iz daljnih krajev. Pred njimi so rankovski gasilci in orožniki napravili kordon.

Medtem se je še zmeraj zbirala duhovščina. Tudi iz sosednje Štajerske jih je prišlo veliko. Tudi admontski benediktinci so bili zastopani. Murskosoboška inteligenca in okoliški magnati so bili zastopani v polnem številu.

Iz cerkvenih vrst so bili tam: dr. Sándor Tauber, kanonik, kot zastopnik stolnega kapitlja, Henrik Vindhof, gornjeradgonski župnik, zastopstvo admontskih benediktincev, dr. Franc Kovacič iz Veržeja, dr. Franc Rogač, škofijski tajnik, župniki: Rudolf Vadovič, Rudolf Bednarik, Karol Zrinyi, Jožef Sakovič, Jožef Čarič, Jožef Horvat, Janoš Slepce, Vince Kerestury, Štefan Kocjan, Ivan Perša, Ivan Baša, Jožef Bagary in Janez Bagary, Alojz Kühar, dr. Mirko Lenaršič, Jožef Klekl, Pavel Wolper, Jožef Klekl ml., Geza Tüll, Jožef Pinter, spiritual, kaplani: Jožef Krantz, Jožef Čačič, Kálmán Kiss, Karol Ficko, Franc Faflik, Štefan Kühar, Jožef Ragašič.

Tudi svetna gosposka se je ob pol desetih zbrala pod drevoredom. Izmed navzočih se nam je posrečilo zabeležiti imena naslednjih: Zsigmond Batthyány, st. grof in žena Olga Kladziva, Zsigmond Batthyány ml. grof, Olga Batthyány, grofica, grof Rudolf Fünfkirchen, mlajši, mejni grof Gyula Pallavicini, grof Julien Ernő Saint. Iz Murske Sobote: Geza Hartner, poslanec, Pongrácz Pösfay, župan, dr. Janoš Czifrák, Pavel Horvat ml., Janoš Schweinhammer, Šandor Seres, dr. Mihael Škrilec, Jožef Saáry, Vilmoš Geiger, dr. Arthur Geiger, dr. Šándor Vályi, dr. Mikloš Pintér, Karol Osterer, Ludvík Wolfarth, Jurij Vogler, Janoš Dobray, Jožef Antauer, Bernard Arvai, Ludvík Horvat, Gyula Horvat, Anton Rozgony, Jožef Láncsek, Jožef Sohár.

Tudi učiteljski zbor je bil brez razlike v veri polnoštevilno navzoč. Navzoči so bili: Janoš Čisar, Janoš Bankovič, Janoš Habacht, Štefan Küplen, Franc Völgyi, Jenő Antauer, Andrej Telkes, Filip Zahnflack, Štefan Titan, Janoš Smodič, Štefan Metnarik, Karol Maár, Karol Kočar, Adolf Kalmar, Janoš Šömen, Viktor Kalen, Šandor Vértes, Karol Hunyadi in mnogi drugi.

ŽALNA SLUŽBA BOŽJA - A GYÁSZ ISTENTISZTELET

Duhovščina v koretljih in magnati v črni žalni obleki so pred drevoredom čakali škofa grofa Jánosa Mikeša, ki je prejšnji večer prispel v Mursko Soboto. Iz grada grofa Lászla Szápáryja se je med zvonjenjem v nadpastirskem okrasu (ornatu) pripeljal z avtom. Spremljal ga je erdeljski duhovnik, nekdanji njegov kaplan Désy, ki je že nekaj dni gost našega nadpastirja. Duhovščina je na kolenih sprejela blagoslov očitno globoko ginjenega škofa. Potem je škof skozi častni špalir vernikov krenil v cerkev, kjer je sédel na prestol, ki je bil zanj pripravljen v prezbiteriju. Njemu naproti so se namestili navzoči magnati, člani družine grofa Batthyányija. Cerkev je bila vsa nabito polna žalujočega občinstva. Slovesni requiem, sveto mašo je z asistenco opravil kanonik dr. Šándor Tauber. Na koru je Janoš Čisar, murskosoboški organist in učitelj, v latinščini prepeval določene speve svete maše.

POGREB - A TEMETÉS

Po končani sv. maši zadušnici si je gospod škof nadel višje duhovniški žalni ornat. Z veliko asistenco in duhovščino je krenil k mrtvaškemu vozu, ki je stal pred glavnim cerkvenim vhodom. Tukaj je s sodelovanjem duhovščine in učiteljskega zbora opravil predpisani obred. Med obredom so običajne skupne molitve izmenjaje odmolili v madžarskem in slovenskem jeziku. Ves čas ganljive funkcije so se ne le enkrat zablestele v očeh našega nadpastirja solze žalovanja in sočutja.

Po končanem obredu so pred žalni voz vpregli konje in mogočni žalni sprevod je krenil proti Sv. Benediktu, rojstnemu kraju pokojnega, tja, kjer počiva njegova mati. Na čelu so šli šolski otroci, potem možje, potem gasilci, pokrajinsko in krajevno predstojništvo, nato duhovščina in neposredno pred vozom je pod baldahimom stopal škof s pastirsko palico v roki. Za krsto pa so šli dr. Franc Rogač, Kálmán Kiss, kaplan pokojnega, sorodniki in nato velikanska, večtisočglava množica.

Na koncu vasi je sprevod za nekaj minut obstal. Prezvišeni nadpastir, obdan z duhovščino, je znova blagoslovil in pokropil zemeljske ostanke pokojnega. Sledilo je poslednje slovo. Na dani znak je voz pred škofom odhitel naprej. Peljal je dragega pokojnika, za vozom pa je stopala potem množica vernikov proti Sv. Benediktu, ki je oddaljen dve uri hoje.

Pred našimi očmi pa so se vedno bolj in bolj zabrisovale poteze poslednje poti. Visoko se dvigajoči gosti beli oblak prahu je označeval samo še to, kam je bil usmerjen žalostni sprevod, in kakor da bi se z njim vred vedno bolj in bolj na široko večala tista praznina, ki jo je v naši

škofiji in v duši vsega dela županije pustil za seboj odhod Franca Icanocyja.

Pri Sv. Benediktu, kamor so se popoldne odpravili tudi mnogi izmed duhovščine in vernikov, je župnik Vadovič ob veliki udeležbi blagoslovil truplo pokojnika. Potem so ga v blaženem upanju na vstajenje in svidenje položili k počitku.

NADPASTIRJEVO POBOŽNO SOČUTJE - A FÓPASZTOR KEGYELETE

Z žalostnimi občutki slovesa v srcu se je duhovščina vrnila v zapuščeno, osirotelo župnišče, kjer se je škof pred klanjajočo se mu duhovščino z veliko pieteto svojega topločutnega srca spomnil rajnega. Dušnim pastirjem slovenske pokrajine je za vzor postavil Franca Ivanocyja, ki je z vsem srcem ljubil Boga in vernike zaradi Boga. Navzoče duhovnike je spodbujal, naj si prizadevajo hoditi po stopinjah svojega nepozabnega dekana in najboljšega duhovnega sobrata. Izrazil je svoje veliko veselje nad tem, da so v tako velikem številu prišli izkazat pokojnemu poslednjo čast. Potem se je še nekaj časa prijazno pogovarjal z njimi. Škofu je izkazal čast še Pongrác Pósfay, okrajni glavar, pozdravil pa je v imenu politične oblasti in izrazil svoje sožalje. Škof se je nato odpravil v grad Zsigmonda Batthyányija, kjer je bil s svojim spremstvom na kosilu, ki ga je pripravil plemenitosrčni grof. Popoldne ob petih je z avtom prispel nazaj v svoje stolno mesto.

IVANOCIJEVA ŠTUDIJSKA USTANOVA - IVANOCZY TANULMÁNYI ALAPITVÁNY

Dr. Franc Ivanocy je, kakor smo to že zapisali, pred nekako tremi tedni naredil svojo oporoko. V tej, od vsega bolj zgovorni oporoki, je določil, da naj se iz uporabe in vnovčenja njegove celotne premičnine in nepremičnine ustanovi študijski fond v prvi vrsti za tistega, ki izhaja iz njegovega sorodstva, če pa takih ni, potem pa za kakega tišinskega oziroma benediškega dobrega rimskokatoliškega učenca, ki bo nadaljeval gimnazijske študije in se vzgajal v kakem konviktu, ki je pod vodstvom katoliških duhovnikov. Obresti iz ustanove prisodi dekan najsposobnejšemu in najpotrebnejšemu, izmenoma, sporazumno s tišinskim in benediškim župnikom. Popolno znanje madžarskega jezika je tudi navedeno kot predpogoj. To je Ivanocyjev zadnji odgovor tistim, ki se niso bali tolikokrat ga sumničiti v njegovem patriotizmu. Toda ob grobu naj utihne vsaka rekriminacija. Naj nič ne moti obzirne spoštljivosti. Pripomnimo še samo to, da je svoj benediški vinograd skupaj z zgradbo, ki je na njem, zapustil tišinski župniji. Dohodki tega vinograda so vezani na sv. maše, ki se morajo darovati za pokoj njegove duše. Za izvršitelja oporoke je imenoval dr. Franca Rogača.

Na pokopališču pri Sv. Benediktu se je dvignil nov grob, kamor bo še dolga, dolgo leta potoval duh mnogih ljudi, da se naučijo ljubiti, potolažiti se in za Boga delovati v upanju na vzvišeno, nikdar minljivo plačilo.

(Med 210. in 211. stranjo je pri letu 1901
dodanih 11 strani, prevedenih iz časopisa).

Po devetih praznih straneh je Ivanocy na koncu v svojo kroniko prepisal še kanonični vizitaciji tišinske župnije iz let 1808 in 1829 (op. J. S.).

PRIOGA FOTOGRAFIJ - FRANC IVANOCY

Franc Ivanocy 1872.

Franc Ivanocy 1875.

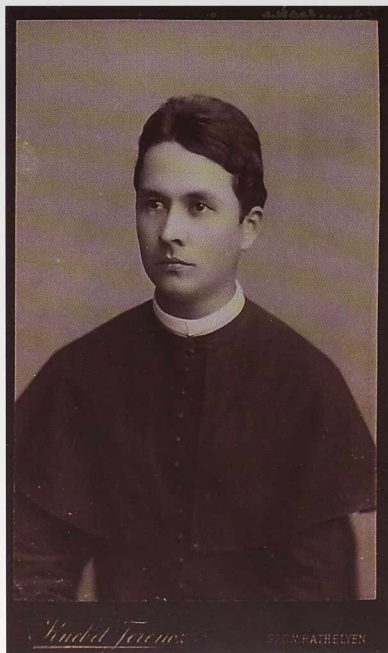
Franc Ivanocy, maturant - 1878.

Franc Ivanocy, bogoslovec.

Franc Ivanocy, novomašnik 1882.

Franc Ivanocy, bogoslovni profesor.

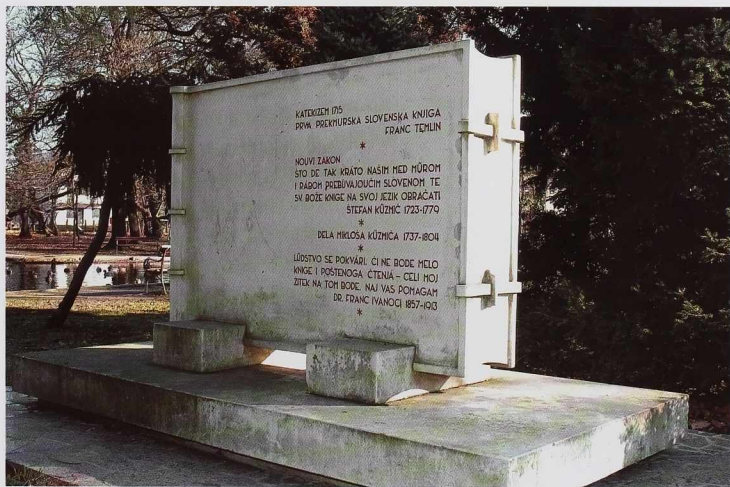
Dr. Franc Ivanocy, župnik na Tišini, fotografija iz leta 1907.

Nagrobnik dr. Franca Ivanoczyja pri Sv Benediktu v Kančevcih.

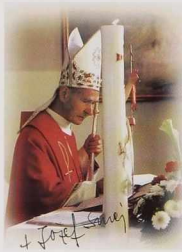
DR. FRANC IVANOCZY
1857 • BUDIL IN BRANIL • 1913
JE NAROD SVOJ

*Ivanocyjeva sentenca, zapisana na spomeniku prvih prekmurskih knjiŖevnikov
v parku pred gradom v Murski Soboti.
(Foto: Zauneker)*

PREVAJALEC

Prevajalec pričujoče kronike *Podatki k zgodovini Tišinske župnije (Adatok a csendlaki plébánia történetéhez)* iz madžarskega jezika, Jožef Smej, se je rodil 15. februarja 1922 v Plečnikovi in Baševi Bogojini nadarjenemu kmetu Jožefu (1884-1970) in Ani, roj. Ošljaj (1891-1976). V družini so bili trije otroci; imel je še starejšega brata Ivana, ki pa se ni vrnil z ruske fronte, ter mlajšo sestro Marijo (1924-2007), ki je ostala na Smejevi domačiji.

Ljudsko šolo je obiskoval v Bogojini in nato nadaljeval na gimnaziji v Murški Soboti. Prva štiri leta je stanoval v Martinišću, zadnja štiri leta pa se je v šolo vozil s kolesom iz Bogojine. Po maturi, leta 1940, se je vpisal na medicinsko fakulteto v Ljubljani, a le za malo časa, kajti močnejši je bil notranji Gospodov glas. Tako je še isto leto vstopil v mariborsko - lavantinsko bogoslovje. Kmalu je moral študij v Mariboru prekiniti. Škof Tomažič je 1. aprila 1941 poslal bogoslovce domov. Prekmurški bogoslovci so dobili zavetje v sombotelskem semenišču, kjer so lahko študij nadaljevali. V duhovnika je bil posvečen 8. decembra 1944 v Szombathelyu.

Po priključitvi Prekmurja k mariborski škofiji je škof Maksimilijan Držečnik želel, da bi med kanoniki bil tudi nekdo iz Prekmurja. Škof je po posvetovanju z duhovniškim svetom za to službo imenoval takratnega soboškega župnika in dekana Jožefa Smeja (leta 1969). Tega imenovanja ni z lahkoto sprejel, ker je vedel, kaj to pomeni - moral se bo preseliti iz rodnega in lepega Prekmurja v Maribor. To leto je tudi obhajal srebrni jubilej mašniškega posvečenja. Po prihodu v Maribor je dobival vedno nove službe in obveznosti: postal je sodelavec pri cerkvenem sodišču (1969), ravnatelj škofijske pisarne (1973), prošt stolnega kapitlja (1975), izredni birmovalec (1975). Doktoriral je s tezo: »Pastoralna dejavnost Ivanocyjevega kroga« (promoviran 30. januarja 1976). Nato je postal naddekan II. naddekanata, predavatelj madžarščine na oddelku Teološke fakultete in generalni vikar (1980).

25. aprila 1983 je papež Janez Pavel II. imenoval dr. Jožefa Smeja za naslovnega škofa cerniškega (Zernico - Bolgarija) in za pomožnega škofa v Mariboru.

Njegova dela:

Izvirni znanstveni članki: npr. Pisma Mikloša Küzmiča zemljiškemu gospodu, Problemi gor-nine, desetine in rabote v Bogojini v 17. in 18. stoletju.

Pregledni znanstveni članki: npr. Pregled srednjeveške zgodovine Murske Sobotne, Problemi slovenskega jezika v porabski župniji Kethely leta 1783, Mikloš Küzmič med državnim aparatom, cerkveno oblastjo in fevdalno gospodko.

Strokovni članki: npr. Kralj Matija Korvin (1440-1490, ob 500-letnici smrti), Slomšek in Prešeren v luči edinosti kristjanov: ob 200-letnici njeguna rojstva, Dr. Franc Markoja - Markfi (1811-1861), benediktinec, rektor univerze.

Umetniški sestavki: npr. Pogorelec in Šesta postaja.

Strokovna monografija: npr. Spomenikom domačije - zadnja ura naj ne bije, Cerkev v Soboti (1071-1971), Muza Mikloša Küzmiča, Murski Črnci in njihov jubilej (1897-1997), Krog skozi stoletja (1999), Bakovci in njihova zgodovina (2001), Satahovci nekoč in danes (2002) in Lukačevci med Lipnico in Ledavo (2003), Bukovnica in njena kapela (1905-2005).

Magistrsko delo: Dimenzije oznanjevanja Ivanocyjevega kroga.

Doktorska disertacija: Pastoralna dejavnost Ivanocyjevega kroga.

Umetniška dela: npr. Po sledovih zlatega peresa (roman) in Psalmi vaškega župnika.

Urednik: npr. Stopinje, Sporočila (škofijska), Nekrologij svetnih in redovnih duhovnikov ma-

riborske škofije, Simon Čergič, župnik in pesnik, Družinski rožni venec, Posvečena samota in Križev pot.

Prevajalec: npr. Géza GÁRDONYI: Atila, Bič božji (roman), Božji suznji (roman); Pierre CORNEILLE, Mučenec; Heinrich GROSS in Heinz Reinelt: Psalmi (besedilo in razlaga); Direktorij za službo in življenje duhovnikov; Anton Martin SLOMŠEK, Mihi Sancta et Cara (Meni sveto in drago, duhovno vodilo); Jean RACINE: Ifigenija v Avlidi; Sveto pismo in klinopisni spomeniki (doktorska disertacija Franca Ivanocyja v madžarščini); Bogoslužno branje (1976, soprevajalec), Uvod v Sveto pismo stare zaveze (1979, soprevajalec), Bogoslužni molitvenik, Starejše slovensko slovstvo od Brižinskih spomenikov do Linhartovega Matička (1980, soprevajalec), Uvod v Sveto pismo nove zaveze (1982, soprevajalec), Zakonik cerkvene prava (1983, soprevajalec), Sveto pismo nove zaveze (1984, sodelavec), Biblični distihi v Hüberjevi knjigi (2006), Hüllova kronika Historia parochiae Murai Szombatiensis 1827-1866 (2006 prevajalec).

Drago Sobočan

KAZALO

Uvod (dr. Jožef Smej)	5
Ivanocyjevi kroniki na pot (Boštjan Čeh)	8
Dr. Franc Ivanocy - Prekmurski Čedermac (Jožef Poredoš)	10
Podatki k zgodovini tišinske župnije	11
Krajepisni podatki	13
Pokopališča	15
Verski spomeniki in križi	16
Župnijska cerkev in okolica	18
Zvonik	22
Zvonovi	22
Župnikova poslopja in posestva	24
Župnikovi dohodki	26
Premoženjsko stanje cerkve	29
Zgodovinski podatki	31
Klopi	37
Zaporedna vrsta župnikov	39
Zaporedna vrsta kaplanov	44
Franc Cipot	46
Marko Térdessy 1852 – 1888	47
Rudolf Vadovič 1913 – 1922	48
Dr. Franc Ivanocy - od 1. marca 1889 – 29. avgusta 1913	50
1889	54
1890	56
1891	57
1892	58
1893	60
Leto 1894	64
1895	67
1896	70
1897	75
Leto 1898	80
1899	84
1900	87
1901	92
1902	98
1903	103
Leto 1904	105

1905	107
Leto 1906	110
1907	113
1908	121
1909	124
1910	127
Dr. Franc Ivanocy - Dr. Ivanóczy Ferenc	130
Dr. Franc Ivanocy na mrtvaškem odru - Dr. Ivanóczy Ferenc a ravatalon	133
Pogreb dr. Franca Ivanocyja - Dr. Ivanóczy Ferenc temetése	135
Faksimile iz Ivanocyjeve kronike	138
Priloga fotografij	139
Prevajalec (Drago Sobočan)	145

